

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΥΠΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΔΙΑ ΤΗΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 52974/1950 ΑΠΟΦΑΣΕΩΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ Ε' ΚΑΙ ΣΤ' ΤΑΞΕΩΝ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΙΔΕΡΗ
ΟΔΟΣ ΤΕΡΤΙΑ 44

1950

18949

ΜΕΡΟΣ Α. ΦΘΟΓΓΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

1. Λόγος

Οἱ ἄνθρωποι συνεννοῦνται μεταξύ των διὰ τῆς *ὁμιλίας*, ἧς ὁποία λέγεται καὶ λόγος.

Μὲ τὸν λόγον διατυπώνομεν τὰς σκέψεις μας καὶ τὰς ἰδέας μας καὶ ἐκφράζομεν τὰ αἰσθήματά μας.

Ὁ λόγος εἶναι *προφορικὸς* ἢ *γραφτὸς*. α'. *Προφορικὸς λόγος* λέγεται ἡ προφορικὴ ὁμιλία, μὲ τὴν ὁποίαν φανερώνομεν εἰς τοὺς ἄλλους τὰς σκέψεις μας.

β'. *Γραπτὸς λόγος* λέγεται ἡ γραπτὴ ὁμιλία, μὲ τὴν ὁποίαν φανερώνομεν εἰς τοὺς ἄλλους τὰς σκέψεις μας.

2. Πρότασις

Παραδείγματα

Ὁ Θεὸς εἶναι δίκαιος.

Ἡ Ἑλλὰς εἶναι πατρίς μου.

Ὁ μαθητὴς μανθάνει τὸ μᾶθημά του.

Ἐκαστον τῶν ἀνωτέρω παραδειγμάτων ἐκφράζει *μίαν* τελείαν πρότασιν.

Ἡ ἔκφρασις γραπτῶς ἢ προφορικῶς *μίας* μόνον τελείας σκέψεως λέγεται *πρότασις*.

Ἀσκῆσις 1. Νὰ γράψετε εἰς τὸ τετράδιόν σας δέκα προτάσεις. Νὰ εὑρετε πέντε προτάσεις ἀπὸ τὸ μᾶθημα τῆς ἀναγνώσεώς σας.

3. Λέξεις

Παραδείγματα

Ὁ — Θεὸς — εἶναι — δίκαιος.

Ἡ — Ἑλλὰς — εἶναι — πατρίς — μου.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα βλέπομεν, ὅτι *κάθε* πρότασις ἀπο-

τελείται ἀπὸ μικρότερα μέρη. Ἡ πρώτη πρότασις ἀποτελεῖται ἀπὸ τέσσαρα μέρη καὶ ἡ δευτέρα ἀπὸ πέντε.

Τὰ μέρη αὐτὰ λέγονται **λέξεις**. **Λέξεις λοιπὸν λέγονται τὰ μέρη, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποτελεῖται ἡ πρότασις.**

* **Α σ κ η σ ι ς 2.** Νὰ εὑρετε ἀπὸ πόσας λέξεις ἀποτελεῖται κάθε μία ἀπὸ τὰς ἀκολουθούσους προτάσεις.

Ἡ οἰκία μας εὐρίσκεται εἰς τὸ κέντρον τοῦ χωρίου. Περιβάλλεται ἀπὸ ὠραῖον κήπον. Ἔχει δύο ὄροφους. Κάθε ὄροφος ἔχει τρία δωμάτια καὶ μίαν μικρὰν αἴθουσαν. Ἀγαπῶ πολὺ τὴν οἰκίαν μας.

* **Α σ κ η σ ι ς 3.** Νὰ εὑρετε ἀπὸ πόσας λέξεις ἀποτελεῖται κάθε μία ἀπὸ τὰς προτάσεις τῆς ὑπ' ἀριθ. 1 ἀσκήσεως.

4. Συλλαβαί

Παραδείγματα

Πούς. μῆ - τηρ. πρό - βα - τον.

Ἡ λέξις **πούς** ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν φωνήν. Ἡ λέξις **μῆ - τηρ** ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο φωνάς καὶ ἡ λέξις **πρό - βα - τον** ἀπὸ τρεῖς φωνάς.

Αἱ φωναὶ αὐταὶ λέγονται **συλλαβαί**. **Συλλαβὴ λέγεται τεμάχιον λέξεως, τὸ ὁποῖον δύναται ν' ἀποτελῆται ἀπὸ ἓν φωνῆεν ἢ ἀπὸ ἓν ἢ περισσότερα σύμφωνα με ἓν φωνῆεν ἢ δίφθογγον.**

Ἡ λέξις, ἡ ὁποία ἔχει μίαν συλλαβὴν, λέγεται **μονοσύλλαβος**.
Παράδ. πύρ, μῦς, νύξ, πούς.

Ἡ λέξις, ἡ ὁποία ἔχει δύο συλλαβάς, λέγεται **δισύλλαβος**.
Παράδ. φω-νή, μῆ-λον, αὐ-λή, κῆ-πος.

Ἡ λέξις, ἡ ὁποία ἔχει τρεῖς συλλαβάς, λέγεται **τρισύλλαβος**.
Παράδ. τρά-πε-ζα, βι-βλί-ον, θρα-νί-ον.

Ἡ λέξις, ἡ ὁποία ἔχει περισσότερας τῶν τριῶν συλλαβάς, λέγεται **πολυσύλλαβος**.

Παράδ. πε-ρί-πα-τος, τε-τρά-δι-ον, ἀ-να-γνω-στι-κόν.

Ἡ τελευταία συλλαβὴ τῆς λέξεως λέγεται **λήγουσα**, ἡ προηγούμενη τῆς **παραλήγουσα** καὶ ἡ πρὸ αὐτῆς **προπαραλήγουσα**.

* **Α σ κ η σ ι ς 4.** Νὰ χωρίσετε τὰς ἀκολουθούσους λέξεις εἰς μονοσύλλαβους, δισυλλάβους καὶ πολυσυλλάβους.

Ὑφασμα, ἀλώπηξ, ψῦχος, δεξαμενὴ, ἡμέρα, κῆπος, ἀστραπή, πηγὴ, παιδίον, μαθητής, μαθήτρια, μάρμαρον, θάλασσα, νύξ, περυστέρα, βοῦς, μελανοδοχείον, ὄφεις, φῶς.

* **Α σ κ η σ ι ς 5.** Νὰ εὑρετε ἀνὰ πέντε μονοσύλλαβους, δισυλλάβους

τρισυλλάβους καὶ πολυσυλλάβους λέξεις καὶ νὰ τὰς γράψετε εἰς ἰδιαίτερας στήλας τοῦ τετραδίου σα.

Ἄσκησις 6. Νὰ ἀντιγράψετε τὰς ἀκολουθοῦντας προτάσεις καὶ νὰ θέσετε ἐπὶ τῆς ληγοῦσης τὸν ἀριθμὸν 1, ἐπὶ τῆς παραληγοῦσης τὸν ἀριθμὸν 2 καὶ ἐπὶ τῆς προσαρτηλοῦσης τὸν ἀριθμὸν 3.

Ἀγάπα τὴν πλησίον σου. Ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος ἀποστρέφεται τοὺς κόλακας. Οὐδεὶς ἀγαπᾷ τοὺς πονηροὺς. Μὴ φονεύετε τὰ πτηνά. Ὁ φιλόπονος μαθητῆς προοδεύει. Ἡ καθαριότης εἶναι ὑγεία. Εἶμαι Ἕλλην καὶ ὑπερηφανεύομαι διὰ τὴν καταγωγὴν μου.

5. Φθόγγοι—γράμματα

Παραδείγματα

Φῶς μῆλον

Ὅταν προφέρωμεν ἀργὰ τὰς ἀνωτέρω λέξεις, ἀκούομεν διαφόρους ἀπλᾶς φωνάς. Εἰς τὴν λέξιν φῶς π.χ. ἀκούομεν τρεῖς φωνάς καὶ εἰς τὴν λέξιν μῆλον πέντε φωνάς. Αἱ φωναὶ αὗται λέγονται **φθόγγοι**.

Διὰ νὰ γράψωμεν τοὺς φθόγγους χρησιμοποιοῦμεν ὀρισμένα σημεῖα. Τὰ σημεῖα αὐτὰ λέγονται **γράμματα ἢ στοιχεῖα**.

Τὰ γράμματα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι 24, τὰ ἑξῆς:

Μικρά: α, β, γ, δ, ε, ζ, η, θ, ι, κ, λ, μ, ν, ξ, ο, π, ρ, σ (ς), τ, υ, φ, χ, ψ, ω.

Κεφαλαῖα: Α, Β, Γ, Δ, Ε, Ζ, Η, Θ, Ι, Κ, Λ, Μ, Ν, Ξ, Ο, Π, Ρ, Σ, Τ, Υ, Φ, Χ, Ψ, Ω.

Τὰ 24 γράμματα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀποτελοῦν τὸ **Ἑλληνικὸν ἀλφάβητον**.

Μὲ τὰ γράμματα σχηματίζονται αἱ **συλλαβαί**, μὲ τὰς συλλαβὰς αἱ **λέξεις**, μὲ τὰς λέξεις αἱ **προτάσεις** καὶ μὲ τὰς προτάσεις ὁ **λόγος**.

Ἄσκησις 7. Νὰ ἀναλύσετε τὰς ἀκολουθοῦντας λέξεις εἰς συλλαβὰς καὶ τὰς συλλαβὰς εἰς γράμματα.

Ὁ μαθητῆς φοιτᾷ εἰς τὸ σχολεῖον, διὰ νὰ μάθῃ γράμματα. Εἶναι ἐπιμελής, καθαρὸς καὶ εὐτακτός. Ἀγαπᾷ τοὺς συμμαθητὰς του καὶ σέβεται τοὺς διδασκάλους του.

6. Διαίρεσις τῶν γραμμάτων

Τὰ 24 γράμματα διαιροῦνται εἰς **φωνήεντα** καὶ εἰς **σύμφωνα**.

Τὰ φωνήεντα εἶναι 7, τὰ ἑξῆς: α, ε, η, ι, ο, υ, ω. Λέγονται **φωνήεντα**, διότι, ὅταν προφέρωνται μόνον, ἀποτελοῦν **φωνήν**.

Τὰ σύμφωνα εἶναι 17, τὰ ἐξῆς: **β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, σ, τ, φ, χ, ψ**. Λέγονται *σύμφωνα*, διότι, ὅταν προφέρονται μόνα των, *δὲν ἀποτελοῦν εὐδιάκριτον φωνήν*.

Τὰ σύμφωνα ἀποτελοῦν εὐδιάκριτον φωνήν, μόνον ὅταν συμπροφέρονται μὲ τὰ φωνήεντα.

7. Διαίσεις τῶν φωνηέντων

Ἀπὸ τὰ φωνήεντα: Τὰ **ε** καὶ **ο** ὀνομάζονται *βραχέα*, διότι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐπροφέροντο μὲ σύντομον φωνήν (ἦσαν σύντομα εἰς τὴν προφορὰν).

Τὰ **η** καὶ **ω** ὀνομάζονται *μακρά*, διότι ἐπροφέροντο μὲ παρατεταμένην φωνήν.

Τὰ δὲ **α, ι** καὶ **υ** ὀνομάζονται *δίχρονα*, διότι ἄλλοτε μὲν θεωροῦνται ὡς *μακρά* καὶ ἄλλοτε ὡς *βραχέα* φωνήεντα.

Διὰ τὸ νὰ δείξωμεν, ὅτι ἐν δίχρονον εἶναι μακρόν, γράφομεν ἐπ' αὐτοῦ τὸ σημεῖον τοῦ μακροῦ χρόνου (—) καὶ διὰ τὸ νὰ δείξωμεν ὅτι εἶναι βραχύ, τὸ σημεῖον τοῦ βραχέος χρόνου (·).

8. Διαίσεις τῶν συμφώνων

Ἀπὸ τὰ 17 σύμφωνα, ἄλλα μὲν ἔχουν ἀσθενῆ φωνήν καὶ διὰ τοῦτο λέγονται *ἄφωνα*, ἄλλα ἔχουν κάπως ἰσχυροτέραν φωνήν καὶ διὰ τοῦτο λέγονται *ἡμίφωνα* καὶ ἄλλα, διότι ἀποτελοῦνται ἀπὸ δύο ἄλλα σύμφωνα λέγονται *διπλᾶ*.

Τὰ *ἄφωνα* εἶναι 9, τὰ ἐξῆς: **π, β, φ, κ, γ, χ, τ, δ, θ**.

Τὰ *ἡμίφωνα* εἶναι 5, τὰ ἐξῆς: **λ, μ, ν, ρ, σ**.

Τὰ *διπλᾶ* εἶναι 3, τὰ ἐξῆς **ζ(δ-ς), ξ(κ-ς), ψ(π-ς)**.

α'. Διαίσεις ἀφώνων

Τὰ ἄφωνα σύμφωνα διαιροῦνται ἐπίσης εἰς *χειλόφωνα, οὐρανισκόφωνα* καὶ *ὀδοντόφωνα*.

Τὰ *χειλόφωνα* εἶναι τρία, τὰ ἐξῆς: **π, β, φ**. Λέγονται *χειλόφωνα*, διότι προφέρονται κυρίως μὲ τὰ *χείλη*.

Τὰ *οὐρανισκόφωνα* εἶναι τρία, τὰ ἐξῆς: **κ, γ, χ**. Λέγονται *οὐρανισκόφωνα*, διότι προφέρονται κυρίως μὲ τὸν *οὐρανίσκον*.

Τὰ *ὀδοντόφωνα* εἶναι τρία, τὰ ἐξῆς: **τ, δ, θ**. Λέγονται *ὀδοντόφωνα*, διότι προφέρονται κυρίως μὲ τοὺς *ὀδόντας*.

Σ η μ. Τὰ ἄφωνα ὑποδιαιροῦνται καὶ εἰς τρεῖς ἄλλας κατηγορίας ἀναλόγως μετὰ τὴν ποιότητα τῆς φωνῆς, μετὰ τὴν ὁποίαν προφέρονται: εἰς ψιλὰ κ, π, τ, εἰς μέσα γ, β, δ καὶ εἰς δασέα χ, φ, θ.

β'. Διαίρεσις ἡμίφωνων

Τὰ ἡμίφωνα σύμφωνα διαιροῦνται εἰς τρεῖς τάξεις: Εἰς ὑγρά, εἰς ἔνρινα καὶ εἰς τὸ συριστικὸν σ (ς).

Τὰ ὑγρά εἶναι λ, ρ.

Τὰ ἔνρινα εἶναι μ, ν. Λέγονται ἔνρινα, διότι προφέρονται μετὰ τὴν ρίνα.

Τὸ σ (ς) λέγεται συριστικόν, λόγῳ τῆς πνοῆς μετὰ τὴν ὁποίαν προφέρεται.

γ'. Πίναξ διαιρέσεως τῶν συμφώνων

	Ἄ φ ω ν α			Ἡ μ ῖ φ ω ν α	
	ψιλὰ	μέσα	δασέα		
χειλόφωνα	π	β	φ	Διπλᾶ	ζ, ξ, ψ
οὐρανισκόφωνα	κ	γ	χ	ὑγρά	λ, ρ
ὀδοντόφωνα	τ	δ	θ	ἐνρινα	μ, ν
				συριστικὸν	σ (ς)

9. Δίφθογγοι

▣ παραδείγματα

Οἰκία, οὐρανός, εἰκόν, αἷμα, αὔριον.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς:

Εἰς τὴν λέξιν οἰκία τὰ φωνήεντα ο καὶ ι προφέρονται μετὰ μίαν φωνήν.

Τὸ αὐτὸ παρατηροῦμεν καὶ εἰς τὴν λέξιν οὐρανός, τὸ ο καὶ υ προφέρονται μετὰ μίαν φωνήν. Καὶ εἰς τὰς ἄλλας λέξεις ἐπίσης, δύο γειτονικά φωνήεντα προφέρονται μετὰ μίαν φωνήν (ει, αι, αυ).

Δύο φωνήεντα, ὅταν προφέρωνται μετὰ μίαν φωνήν, λέγομεν ὅτι ἀποτελοῦν *δίφθογγον*.

Δίφθογγος λοιπὸν λέγεται ἡ *συνένωσις* καὶ ἡ *προφορὰ* δύο φωνηέντων μετὰ μίαν μόνον φωνήν.

Αἱ δίφθογγοι εἶναι 8, αἱ ἑξῆς: αι, αυ, ει, ευ, οι, ου, ηυ, υι.

Σ η μ. Αἱ δίφθογγοι αὗται λέγονται *κύριαι*. Ὡς δίφθογγοι θεωροῦνται καὶ τὰ α, η, φ, λέγονται δὲ *καταχρηστικάι*.

Αἱ καταχρηστικάι δίφθογγοι προέρχονται ἀπὸ τὴν ἔνωσιν τῶν φωνηέντων α, η, ω μὲ τὸ ι, τὸ ὁποῖον *ὑπογράφεται*.

Ὅταν θέλωμεν νὰ προφέρωμεν χωριστὰ τὰ δύο φωνήεντα μιᾶς διφθόγγου, τότε θέτομεν ἐπὶ τοῦ δευτέρου φωνήεντος αὐτῆς τὸ *διαλυτικὸν σημεῖον* (·). Π.χ. *Μαῖτου*, προῦπάροχω, καταπραῦνω.

Ὅλαι αἱ δίφθογγοι εἶναι μακραί, μόνον αἱ *αι* καὶ *οι*, ὅταν εἶναι εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως, χωρὶς νὰ ἀκολουθῆ τελικὸν σύμφωνον, εἶναι *βραχεῖαι*.

Παράδ. Ἀνθρωποἰ, χῶροι, κῆποι.

Ἄ σ κ η σ ι ς 8. Νὰ ἀντιγράψετε τὰς ἀκολουθοῦσας λέξεις καὶ νὰ σύρετε κάτωθι ἐκάστης διφθόγγου μίαν γραμμὴν.

Ἀῦριον, εἰζωνος, αὐλή, οἰκία, αἷμα, χοῖρος, ζφύφιον, οὐρανός, εἰκὼν, παιδίον, μυῖα, χρυσοῦς, μάχαιρα, βασιλεύς, ἄλιεύς, μάγειρος, ἱερεύς, φόν, ἄνθρωποι, οἶνος.

Ἄ σ κ η σ ι ς 9. Νὰ γράψετε 20 λέξεις, αἱ ὁποῖαι νὰ περιέχουν τὰς ἀπὸ κυρίας διφθόγγους.

10. Χρόνος τῶν συλλαβῶν

Ἡ συλλαβή, ἡ ὁποία ἔχει βραχὺ φωνῆεν ἢ βραχεῖαν δίφθογγον, λέγεται *βραχεῖα*.

Παράδ. Ρόδον, ἔτος, Θεός.

Ἡ συλλαβή, ἡ ὁποία ἔχει μακρὸν φωνῆεν ἢ μακρὰν δίφθογγον, λέγεται *μακρά*.

Παράδ. Χαί-ρω, αὐ-γῆ.

Ἄ σ κ η σ ι ς 10. Νὰ ἀντιγράψετε τὰς ἀκολουθοῦσας λέξεις καὶ προτάσεις καὶ νὰ σημειώσετε τὰς βραχεῖας συλλαβὰς μὲ τὸ σημεῖον τοῦ βραχείου χρόνου (˘), τὰς μακρὰς μὲ τὸ σημεῖον τοῦ μακροῦ χρόνου (—) καὶ τὰς διχρόνους μὲ τὸ σημεῖον (=).

Ἐλένη, τρέφω, κόπτω, δένδρον, χῶρος, λέγω, μελετῶ, μῆλον, τόπος. Ἡ τίγρις εἶναι ἰσχυροτάτη καὶ ἀγριοτάτη. Οἱ μαθηταὶ πρέπει νὰ εἶναι καθαροί. Ὁ καλὸς ἄνθρωπος φαίνεται ἀπὸ τὰ ἔργα του. Τὸ σχολεῖον πρέπει νὰ εἶναι εὐρύχωρον καὶ εὐάερον.

Ἄ σ κ η σ ι ς 11. Νὰ σημειώσετε τὰς βραχεῖας καὶ τὰς μακρὰς διφθόγγους τῶν ἀκολουθῶν λέξεων μὲ τὰ εἰδικὰ σημεῖα.

Οὐρανός, αἶγες, οἰκίαι, καλοί, αἷμα, χοῖροι, λείναι, καρποί, ποιηταί, εὐτυχίαι, ποιηταῖς.

11. Συλλαβισμός

Ὁ χωρισμός ἐκάστης λέξεως εἰς τὰς συλλαβάς της λέγεται *συλλαβισμός*.

Διὰ τὸ νὰ συλλαβίσωμεν ὀρθῶς τὰς λέξεις, ἀκολουθοῦμεν τοὺς ἑξῆς κανόνας :

α'. Ἐν σύμφωνον, ὅταν εὐρίσκηται μεταξὺ δύο φωνηέντων τῆς αὐτῆς λέξεως, συλλαβίζεται μὲ τὸ ἐπόμενον φωνῆεν.

Παράδ. ὦ-ρα, μά-χαι-ρα, ἰ-κα-ρός.

β'. Δύο ὅμοια σύμφωνα, ὅταν εὐρίσκωνται μεταξὺ δύο φωνηέντων τῆς αὐτῆς λέξεως, χωρίζονται.

Παράδ. ἵπ-πος, σάβ-βα-τον, Ἑλ-λάς, θά-λασ-σα.

γ'. Δύο ἢ τρία ἀνόμοια σύμφωνα συλλαβίζονται μὲ τὸ ἐπόμενον φωνῆεν, ὅταν, ἔστω καὶ τὰ δύο πρῶτα, εἶναι ἀρκητικά λέξεως ἐλληνικῆς.

Παράδ. ἄ-στρον (στρα-τός), αἰ-σχροῦ (σχῆ-μα) κλπ.

Ὅταν ὅμως δὲν εἶναι ἀρκητικά ἐλληνικῆς λέξεως, τότε τὸ μὲν πρῶτον ἐξ αὐτῶν συλλαβίζεται μὲ τὸ προηγούμενον φωνῆεν, τὸ δὲ ἄλλο ἢ τὰ ἄλλα μὲ τὸ ἐπόμενον.

Παράδ. ἄρ-κτος, ἀν-δρεῖ-ος, λάμ-ψις, ἀλ-μη.

Σ η μ. Ἄφωνον σύμφωνον πρὸ τοῦ μ ἢ ν δὲν χωρίζεται ἀπὸ τοῦ μ ἢ ν καὶ συλλαβίζεται μὲ τὸ ἐπόμενον φωνῆεν.

Παράδ. δά-φνη, βα-θμός κλπ.

δ'. Αἱ σύνθετοι λέξεις χωρίζονται συνήθως εἰς τὰ μέρη των.

Π.χ. ἐκ-βάλλω, ἀνα-βαίνω, συν-έχω, ὥσ-περ κλπ.

* Α σ κ η σ ι ς 12. Νὰ χωρίσετε ὀρθῶς εἰς τὰς συλλαβάς των τὰς ἀκολουθοῦσας λέξεις.

Κόρη, ἄλυρός, ἀγκών, πένθος, δάσος, ἀναπτῆρ, ἄμμος, νιπτῆρ, ἱππεύς, σάκκος, δάφνη, ἀναγιγνώσκω, ἀριθμητική, θάμνος, πικρός, ὕμνος, σταθμός, ἄστρον, ἀνδρεία, τίγρις, ἔρχομαι, ἐνδοξος, φύλλον, ἄγαλμα, σύντροφοι, ἄτιμος, εὐτακτος, ἐπιμελής, βαθμός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

1. Πνεύματα

Παραδείγματα

ἀρχίζω, ἐργάζομαι, ἡμέρα, εὐγενής.

Αἱ ἀνωτέρω λέξεις ἀρχίζουν ἀπὸ φωνῆν ἢ δίφθογγον. Ἐπὶ τῶν φωνηέντων αὐτῶν ἐθέσαμεν ἓν σημεῖον. Τὸ σημεῖον αὐτὸ λέγεται *πνεῦμα*.

Ὅλαι αἱ λέξεις, ὅσαι ἀρχίζουν ἀπὸ φωνῆν ἢ δίφθογγον, λαμβάνουσι ἐπ' αὐτῶν ἓν σημεῖον, τὸ ὁποῖον λέγεται *πνεῦμα*.

Τὰ πνεύματα εἶναι δύο, τὰ ἑξῆς: *ψιλῆ* (°) καὶ *δασεῖα* (°).

Εἰς τὰς δίφθογγους τὸ πνεῦμα τίθεται ἐπὶ τοῦ δευτέρου φωνήεντος.

Παράδ. αὐλός, εὐχή κλπ.

Αἱ περισσότεραι λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουν ἀπὸ φωνῆν ἢ δίφθογγον, δέχονται *ψιλῆν*.

Λαμβάνουσι δασεῖαν:

α'. Ὅλαι αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουν ἀπὸ ὕψιλον.

Παράδ. ὕπνος, ὕδωρ κλπ.

β'. Τὰ *ἀριθμητικά* εἰς, ἓν, ἕξ, ἑπτὰ καὶ ἑκατόν, καθὼς καὶ τὰ *παράγωγά* των.

γ'. Αἱ *προθέσεις* ἔνεκα, ἔνεκεν.

δ'. Οἱ *σύνδεσμοι* ὥς, ἵνα, ὅτε, ὅμως, ὁπότε, ὅπως.

ε'. Τὰ *ἐπιρρήματα* ἄπαξ, ἔως, ἅμα, ὡς, ὅπου, ὅπως, ἕξῃς.

στ'. Τὰ *ἄρθρα* ὀ, ἠ, οἶ, αἶ.

ζ'. Αἱ ἀκόλουθοι λέξεις, ὡς καὶ αἱ ἕξ αὐτῶν *παραγόμεναι*.

1. Ἀπὸ α. ἄβρός, ἄγιος, Ἄδης, ἄδρός, ἄλας, ἄλυρός, ἄλιεύς, ἄλμα, ἄλυσις, ἄλώνια, ἄμαξα, ἄμαρτία, ἄμιλλα, ἄπαλός, ἄπλώνω, ἄπλοῦς, ἄμαρτωλός, ἄρπάζω, ἄφικος, Αἶμος, αἶμα, ἄρπαξ, ἄπτω.

2. Ἀπὸ ε. Ἑλλάς, Ἑλλην, Ἑβραῖος, ἔδρα, εἶλω, εἰοκτῆ, ἐκόν, Ἑλένη, Ἑλικών, ἔλιξ, ἐλίσσω, ἔλκω, ἔλκος, ἕξις, ἐορτή, ἔπομαι, ἔρμα, ἐρμητεύω, Ἑρμῆς, ἔρω, ἐσπέρα, ἐστία, ἐταῖρος, ἐταιρεία, ἔτοιμος, εὐρίσκω.

3. Ἀπὸ η. Ἡβη, ἠγούμενος, ἠδύς, ἠλικία, ἠλιος, ἠλος, ἠμέρα, ἠμισυς, ἠπαρ, Ἡρα, Ἡρόδοτος, Ἡρακλῆς, ἠρος, ἠσυχος, ἠττα, Ἡφαιστος.

4. Ἀπὸ ο. Ὀδός, ὀγκάς, ὄλος, ὀμαλός, Ὀμηρος, ὀμιλία, ὀμιλος,

ὄμορος, ὀμίχλη, ὄμοιος, ὀπλή, ὄπλον, ὄρκος, ὄρμαθός, ὄρος, ὄρω, ὄσιος.

5. Ἐπὶ ω. ὄρα, ὄριμος, ὄρατος.

Ἄσκησις 13. Νὰ εὑρετε ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικόν σας καὶ νὰ γράψετε εἰς τὸ τετραδίον σας 10 λέξεις μὲ ψιλὴν καὶ 6 μὲ δασεῖαν.

Ἄσκησις 14. Νὰ ἀπομνημονεύσετε ὅλας τὰς δασυνομένας λέξεις.

Ἄσκησις 15. Νὰ θέσετε τὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον πρέπει, εἰς τὰς ἀκολουθούς λέξεις.

Οἰκία, εὐλογία, αὔριον, αἵματα, ἅγιος, Ἑλλάς, ἐλληνικός, ἔδρα, ὄρατος, υψηλός, υγρασία, ἐπτά, εἷς, ἔλεγον.

2. Τόνοι

Παραδείγματα

Δὲν θέλω ἐνναστροφὴν μὲ κακοὺς ἀνθρώπους.

Παρατηροῦμεν ὅτι μίαν συλλαβὴν εἰς κάθε λέξιν, προφέρομεν **δυνατώτερον** ἀπὸ τὰς ἄλλας.

Ἐπὶ τῆς συλλαβῆς αὐτῆς, ὅταν γράφωμεν, θέτομεν ἓν σημεῖον, τὸ ὁποῖον λέγεται **τόνος**.

Τόνοι λοιπὸν λέγονται τὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα δεικνύουν, ποία **συλλαβὴ** πρέπει νὰ προφέρεται **δυνατώτερον** ἀπὸ τὰς ἄλλας.

Οἱ τόνοι εἶναι τρεῖς, οἱ ἑξῆς : ἡ ὀξεῖα (´), ἡ βαρεῖα (˘) καὶ ἡ περισπωμένη (˝).

Σημ. Εἰς τὰ χειρόγραφα μεταχειρίζομεθα μόνον τὴν ὀξεῖαν καὶ τὴν **περισπωμένην**.

Τόνον δέχονται ὅλαι αἱ λέξεις. Ἐξαιροῦνται μόνον δέκα, αἱ ὁποῖαι δι' αὐτὸ λέγονται **ἄτονοι** καὶ εἶναι αἱ ἑξῆς : **ὁ, ἡ, οἶ, αἶ, ἐν, εἷς, ἐπ (ἐξ), ὡς, οὐ (οὐκ—οὐχ)**.

Σημ. Τὸ οὐ δέχεται ὀξεῖαν, ὅταν κατόπιν αὐτοῦ ὑπάρχη σημεῖον στίξεως.
Παράδ. *Ναὶ ἢ οὐ; (Ναὶ ἢ ὄχι;)*

α'. Ποῦ τίθενται γενικῶς οἱ τόνοι

Οἱ τόνοι τίθενται ἐπὶ τοῦ φωνήεντος τῆς τονιζομένης συλλαβῆς. Εἰς τὰς διφθόγγους ὁ τόνος τίθεται ἐπὶ τοῦ δευτέρου φωνήεντος.

Παράδ. *Τράπεζα, χαίρω.*

3. Τονισμὸς τῶν λέξεων

Τόνον δέχονται μόνον ἡ **λήγουσα**, ἡ **παραλήγουσα** καὶ ἡ **προπαραλήγουσα**. Πέραν τῆς τελευταίας δὲν τίθεται τόνος.

δ'. Ποῦ τίθεται ἡ ὀξεῖα

Ἡ ὀξεῖα τίθεται ἢ εἰς τὴν λήγουσαν ἢ εἰς τὴν παραλήγουσαν ἢ εἰς τὴν προπαραλήγουσαν.

Παράδ. πατήρ, γυνή, μήτηρ, παιδίον, διδάσκαλος, άνεμος.

Ἡ λέξις, ἣ ὁποία ἔχει ὄξεϊαν εἰς τὴν λήγουσαν, λέγεται *ὄξύτο-*
ρος, ἐκεῖνη ἣ ὁποία ἔχει ὄξεϊαν εἰς τὴν παραλήγουσαν, *παροξύτο-*
καὶ ἐκεῖνη ἣ ὁποία ἔχει ὄξεϊαν εἰς τὴν προπαραλήγουσαν, *προπαρο-*
ξύτονος.

Παραδείγματα

Ὄξύτονοι	Παροξύτονοι	Προπαροξύτονοι
μαθητής	ἡμέρα	πρόβατον
δικαστής	βιβλίον	τράπεζα
ἀγαθός	εὕρισκω	ἄμαξα
εὐτυχής	παιδίον	μαθήτρια

γ'. Ποῦ τίθεται ἡ περισπωμένη

Ἡ περισπωμένη τίθεται εἰς τὴν λήγουσαν ἢ εἰς τὴν παραλήγουσαν, οὐδέποτε ὁμως εἰς τὴν προπαραλήγουσαν.

Παράδ. συνή, ἄπλοῦς, γραφεῖον, σχολεῖον.

Ἡ λέξις, ἣ ὁποία ἔχει περισπωμένην εἰς τὴν λήγουσαν, λέγεται *περισπωμένη* λέξις καὶ ἐκεῖνη ἣ ὁποία ἔχει περισπωμένην εἰς τὴν παραλήγουσαν, *προπερισπωμένη*.

Παραδείγματα

Περισπώμεναι	Προπερισπώμεναι
οὐδαμοῦ	δοχεῖον
βασιλεῦ	γραφεῖον
ἀμυγδαλή	τοιχος

Σ η μ. Ἡ βαρεῖα τίθεται μόνον εἰς τὴν λήγουσαν, ἀντὶ τῆς ὄξεϊας, ὅταν δὲν ἀκολουθῇ σημεῖον στίξεως.

Παράδ. Ὁ πιστός φίλος. Ὁ καλός μαθητής.

*Α σ κ η σ ι ς 16. Νά γράψετε εἰς τὸ τετραδίον σας ἀνά 5 λέξεις ὄξύτο-
νους, παροξύτονους, προπαροξύτόνους, περισπωμένας καὶ προπερισπωμένας.

4. Κανόνες τονισμού

α'. Πότε θέτομεν ὄξεϊαν

Παραδείγματα

Κακός, τρόμος, νέος, θέλω.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω λέξεις αἱ συλλαβαί, αἱ ὅποια λαμβάνουν ὄξεϊαν, εἶναι βραχεῖαι. Ἡ βραχεῖα συλλαβή, ὅταν τονίζεται λαμβάνει ὄξεϊαν.

Παραδείγματα

μήτηρ, ζώνη, θήκη, χαίρω.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω λέξεις ἡ τονιζομένη με ὄξεϊαν παραλήγουσα εἶναι μακρά καὶ ἡ λήγουσα ἐπίσης μακρά.

— Ἡ μακρὰ παραλήγουσα πρὸ μακροῦς ληγούσης, ὅταν τονίζεται, λαμβάνει ὄξεϊαν.

Παραδείγματα

κάμηλος, τετράδιον, ἥλιος.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω λέξεις ἡ συλλαβή, ἡ ὅποια τονίζεται καὶ λαμβάνει ὄξεϊαν, εἶναι προπαραλήγουσα.

— Ἡ προπαραλήγουσα, ὅταν τονίζεται, λαμβάνει ὄξεϊαν.

Παραδείγματα

Ὁ ἄνθρωπος—τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ἔμπορος—τοῦ ἐμπορίου.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα ὁ τόνος ἀπὸ τὴν προπαραλήγουσαν κατεβαίνει εἰς τὴν παραλήγουσαν· τοῦτο γίνεται, διότι ἡ λήγουσα τώρα εἶναι μακρά.

— Ὅταν ἡ λήγουσα εἶναι μακρά, ἡ παραλήγουσα δὲν τονίζεται.

β'. Πότε θέτομεν περισπωμένην

Παραδείγματα

χώρος, μῆλον, κῆπος

γλώσσαι, κῆποι, ὠραῖοι.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω λέξεις ἡ τονιζομένη με περισπωμένην παραλήγουσα εἶναι μακρά, ἐνῶ ἡ λήγουσα εἶναι βραχεῖα.

— Ἡ μακρὰ παραλήγουσα πρὸ βραχείας ληγούσης, ὅταν τονίζεται, λαμβάνει περισπωμένην.

Παραδείγματα

ἱερεῦ, βασιλεῦ, οὐδαμοῦ, γραῦ.

Εἰς ὅλας τὰς λέξεις, αἱ ὅποια λήγουν εἰς *ευ, ου, αυ* καὶ τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, θέτομεν περισπωμένην.

Ἐξαιρεῖται τὸ *οὐ*, ὅταν τονίζεται, καὶ τὸ *ιδού*, τὰ ὁποῖα *ὄξυ-
νονται*.

Ἄ σ κ η σ ι ς 16. Νὰ ἀντιγράψετε καὶ νὰ τονίσετε ὀρθῶς τὰς ἀκολου-
θους λέξεις. Ἀφοῦ τονισθοῦν, νὰ χωρισθοῦν ἀναλόγως τοῦ τόνου των εἰς
ὄξυτόνους, παροξύτονους κλπ.

Ναός, δένδρον, τροχός, δρόμος, δρεπανόν, φλόξ, βροφός, ταχυ-
δρομικόν δελταρίον, χρυσός, σκεπασμά, πτηνόν, λεμβός, κωπή, δωρον,
θυγατήρ, θρηγός, κλώνος, κνημη, πληθός, πρωτός, πλοίων, οἶνος.

Ἄ σ κ η σ ι ς 17. Νὰ ἀντιγράψετε τὰς ἀκολουθούς προτάσεις καὶ νὰ
τονίσετε ὀρθῶς τὰς λέξεις :

Ὁ Θεός εἶναι πανταχοῦ παρών. Τα ροδά εἶναι εὐωδῆ ἀνθή. Ὁ
βίος τοῦ κακοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀθλιός. Οἱ στρατιῶται εἶναι καλοὶ
καὶ γενναῖοι. Οἱ κηποὶ εἶναι ὄραιοι.

5. Ἄλλα σημεῖα εἰς τὸν γραπτὸν λόγον

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πνεύματα καὶ τοὺς τόνους, εἰς τὸν γραπτὸν λό-
γον χρησιμοποιοῦνται καὶ τὰ ἐπόμενα σημεῖα :

1. *Τὰ διαλυτικὰ* (·). Γράφονται ἐπάνω ἀπὸ τὸ *ι* ἢ τὸ *υ*, ὅταν
ζητῆται νὰ δηλωθῇ, ὅτι τὸ *ι* ἢ τὸ *υ* δὲν ἀποτελεῖ δίφθογγον μὲ τὸ
ἀμέσως προηγούμενον φωνῆεν τῆς αὐτῆς λέξεως :

Παράδ. ἀραχνοῦφαντος, Μωσαϊκός νόμος.

2. Ἡ ὑποδιαστολή (,). Γράφεται εἰς τὴν ἀναφορικὴν ἀντωνυ-
μίαν *ὄ,τι*, διὰ νὰ διακρίνεται αὕτη ἀπὸ τὸν σύνδεσμον *ὄτι*.

Παράδ. Λέγω *ὄτι* θὰ λάβης, *ὄ,τι* πρέπει.

3. Ἡ ἀπόστροφος ('). (Βλέπετε εἰς τὸ κεφ. περὶ ἐκθλίψεως).

4. Ἡ κορωνίς (°). (Βλέπετε εἰς τὸ κεφ. περὶ κράσεως).

5. *Τὰ σημεῖα στίξεως*, τὰ ὁποῖα εἶναι :

α'. *Τὸ κόμμα* (,). Μὲ τὸ κόμμα χωρίζονται τμήματα τοῦ λόγου,
τὰ ὁποῖα λέγονται προτάσεις. Εἶναι τὸ συχνότερον σημεῖον στίξεως.

Παράδ. Ὁ Πέτρος εἶναι ἀγαπητός, διότι εἶναι ἐπιμελής.

β'. Ἡ ἄνω τελεία ἢ ἄνω στιγμὴ (·). Μὲ τὴν ἄνω τελείαν χω-
ρίζονται μεταξύ των τὰ μέρη μιᾶς περιόδου, τὰ ὁποῖα περιέχουν ἓν
νόημα ὁπωσδήποτε αὐτοτελές.

Παράδ. Αὐτὸς δὲν ἦτο ἀνθρώπος· ἦτο θηρίον.

γ'. Ἡ τελεία ἢ τελεία στιγμὴ (·). Διὰ τῆς τελείας χωρίζονται
τμήματα τοῦ λόγου, τὰ ὁποῖα λέγονται περίοδοι.

Παράδ. Ὁ κ. Νικολαΐδης ἔχει ἓνα ὄραιο κῆπον, ὃ ὁποῖος πε-

ριβάλλεται με τοίχον. Ἐμπροσθεν τοῦ κήπου διέρχεται ἀσφαλτοστρωμένος δρόμος.

δ'. **Τὸ ἐρωτηματικὸν** (;). Εἶναι σημεῖον ἐρωτήσεως. Γράφεται εἰς τὸ τέλος μιᾶς προτάσεως ἢ περιόδου, ἢ ὁποῖα ἐκφέρεται ἐρωτηματικῶς.

Παράδ. Πότε ἤλθες ; Ποῖος ἔκαμε τὴν καλὴν αὐτὴν πράξιν ;

ε'. **Τὸ θαυμαστικὸν** (!). Γράφεται εἰς τὸ τέλος μιᾶς προτάσεως ἢ καὶ μιᾶς λέξεως, διὰ νὰ δηλωθῇ, ὅτι ταῦτα ἐκφράζουν θαυμασμόν, ἐκπληξιν, χαρὰν κλπ.

Παράδ. Εὐγε ! Εἶσαι καλὸς μαθητής. Πῶ ! Πῶ ! τί καταστροφὴ ἔγινε !

στ'. **Τὰ ἀποσιωπητικά** (. . .). Μὲ τὰ ἀποσιωπητικά φανερῶνται, ὅτι παραλείπεται νὰ ἐκφρασθῇ μία λέξις ἢ φράσις ἀπὸ φόβον, ἐντροπὴν κλπ.

Παράδ. Πρόσεχε, διότι . . .

ζ'. **Τὰ εἰσαγωγικά** (« »). Ἐντὸς τῶν εἰσαγωγικῶν περικλείονται λόγοι τινός, οἱ ὁποῖοι ἀποδίδονται αὐτολεξεί.

Παράδ. «Μολὼν λαβέ», «Εἰρήνη ὑμῖν» κλπ.

η'. **Ἡ παρενθέσις** (()). Ἐντὸς τῆς παρενθέσεως περικλείεται μία λέξις ἢ καὶ ὀλόκληρος φράσις, ἢ ὁποῖα παρεντίθεται εἰς τὸν λόγον καὶ ἐπεξηγεῖ ἢ συμπληρῶνει τὰ λεγόμενα.

Παράδ. Ἡ Μαρία ἐκάθητο εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἔβλεπε (εἶχεν ἀρχίσει τὸ φθινόπωρον) τὰ φύλλα, τὰ ὁποῖα ἔπιπτον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

ΠΡΩΤΗ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ

1. Ἐκθλιψις

Παραδείγματα

Ἀπὸ ἐδῶ = ἀπ' ἐδῶ

Μετὰ ὀλίγον = μετ' ὀλίγον

Με εὖρεν = μ' εὖρεν

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα παρατηροῦμεν, ὅτι ὅταν προφέρωμεν δύο-δύο τὰς λέξεις, γίνεται **χασμοδιά**.

Τοῦτο συμβαίνει, διότι **συμπιπτον δύο φωνήεντα**, τὸ ἐν εἰς τὸ τέλος τῆς πρώτης λέξεως καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπομένης.

Διὰ τὸ μὴ γίνεσθαι λοιπὸν ἢ χασμωδία αὐτή, ἀποβάλλεται τὸ τελικὸν φωνῆεν τῆς πρώτης λέξεως. Τὸ φαινόμενον αὐτὸ λέγεται ἐκθλιψις.

Ἐκθλιψις λέγεται ἡ ἀποβολὴ τοῦ τελικοῦ φωνήεντος μιᾶς λέξεως, ὅταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν.

Εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἐκθλιβέντος φωνήεντος τίθεται τὸ σημεῖον τῆς ἐκθλίψεως, τὸ ὁποῖον λέγεται ἀπόστροφος (°).

Ἄ σ κ η σ ι ς 18. Νὰ γίνῃ ἐκθλιψις εἰς τὰ ἀκόλουθα :

Μετὰ αὐτοῦ, κατὰ ὀλίγον, κατὰ εὐθεῖον, παρὰ ἑμοῦ, ὑπὸ αὐτῶν, διὰ ἐργασίαν, κατὰ ἔτος, ἐπὶ αὐτοῦ.

Παραδείγματα

Κατὰ ὁδὸν = (κατ° ὁδὸν) = καθ° ὁδόν.

Ἐπὶ ἡμῶν = (ὑπ° ἡμῶν) = ὑφ° ἡμῶν.

Ἄν μετὰ τὴν ἐκθλιψιν τὸ μένον σύμφωνον εἶναι τ ἢ π καὶ ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ δασουνόμενον φωνῆεν, τὸ τ τρέπεται εἰς θ καὶ τὸ π εἰς φ.

Σ η μ. Ἐξαιροῦνται τὸ μεθαύριον (μετὰ αὔριον) καὶ τὸ ἐφέτος (ἐπὶ ἔτος) ἂν καὶ τὸ αὔριον καὶ τὸ ἔτος ἀρχίζουσιν ἀπὸ φωνῆεν μὲ ψιλῆν.

Ἄ σ κ η σ ι ς 20. Νὰ γίνῃ ἐκθλιψις εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας λέξεις :

Κατὰ ἡμέραν, ἀπὸ ἡμῶν, κατὰ ἡμᾶς, κατὰ ἀπόφασιν, κατὰ οἶκον, ἀπὸ ἐμέ, κατὰ ὄραν, ἀλλὰ ὅμως, κατὰ ὁδόν, παρὰ αὐτοῦ, κατὰ ὅσον, ἐπὶ ὅσον.

2. Κράσις

Παραδείγματα

Τὸ ἐλάχιστον — τοῦλάχιστον

Τὸ ἐναντίον — τοῦναντίον

Τὸ ἄλλο — τᾶλλο.

Καὶ ἐδῶ ὑπάρχει χασμωδία, διότι συμπίπτουν δύο φωνήεντα. Ἡ χασμωδία αὐτὴ ἀποφεύγεται, διὰ τῆς ἐνώσεως τῶν δύο λέξεων εἰς μίαν. Τότε τὸ τελικὸν φωνῆεν ἢ δίφθογγος τῆς προηγουμένης λέξεως συναιρεῖται καὶ συγχωνεύεται μὲ τὸ ἀρχικὸν φωνῆεν ἢ δίφθογγον τῆς ἐπομένης.

Ἡ συναίρεσις τοῦ τελικοῦ φωνήεντος ἢ δίφθογγου μιᾶς λέξεως μὲ τὸ ἀρχικὸν φωνῆεν ἢ δίφθογγον τῆς ἀμέσως ἐπομένης λέξεως καὶ ἡ συγχώνευσις τῶν δύο λέξεων εἰς μίαν λέγεται κράσις.

Σημεῖον τῆς κράσεως εἶναι ἡ κορωνίς (°).

Σ η μ. Κράσις γίνεται συνήθως, ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι ἄρθρον.

*Ασκησις 21. Νά ἀναλυθοῦν αἱ παρακάτω λέξεις :
Τάγαθά, τάνάπαλιν, κάκεινο, τοῦναντίον.

3. Συναίρεσις

Παραδείγματα

**Ἀγαπάω* = *ἀγαπῶ*, *πόλεες* = *πόλεις*, *νόος* = *νοῦς*, *ὄρεα* = *ὄρη*,
νικάομεν = *νικῶμεν*.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα παρατηροῦμεν, ὅτι τὰ φωνήεντα **αω, εε, οο, εα, αο** συνεχωνεύθησαν εἰς ἓν φωνῆεν μακρὸν ἢ μίαν δίφθογγον, ὡς ἐξῆς :

Τὰ **αω** εἰς **ω**, τὰ **εε** εἰς **ει**, τὰ **οο** εἰς **ου**, τὰ **εα** εἰς **η** καὶ τὰ **αο** εἰς **ω**.

Ἡ συγχώνευσις δύο φωνηέντων ἢ ἑνὸς φωνήεντος καὶ μιᾶς δίφθογγου τῆς *ἰδίας λέξεως* εἰς ἓν φωνῆεν *μακρὸν* ἢ μίαν δίφθογγον λέγεται *συναίρεσις*.

Ἡ συλλαβή, εἰς τὴν ὁποίαν ἔγινε συναίρεσις, λέγεται *συνηρημένη*.

Ἡ συνηρημένη λήγουσα, ὅταν τονίζεται *περισπᾶται*.

*Ασκησις 22. Νά γίνῃ συναίρεσις εἰς τὰς ἀκολούθους λέξεις :

Κυβερνάω, ἐκτιμᾶει, πολεμῶ, ἄνθεα, γελάομεν, κτυπάει τὸ πόδι, τίμαε τοὺς γονεῖς σου, τιμᾶει τοὺς θεοὺς.

*Ασκησις 23. Νά εὑρετε ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικόν σας δέκα λέξεις, εἰς τὰς ὁποίας ἔχει γίνῃ συναίρεσις.

ΜΕΡΟΣ Β΄.

Τ Υ Π Ι Κ Ο Ν

Τὰ μέρη τοῦ λόγου

Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔχει πολλὰς χιλιάδας λέξεων, αἱ ὁποῖαι διαγοῦνται εἰς *δέκα τάξεις*, ἀναλόγως τῆς σημασίας των καὶ τῆς χρησιμότητός των εἰς τὸν λόγον. Τὰ δέκα αὐτὰ εἶδη τῶν λέξεων λέγονται *μέρη τοῦ λόγου*.

Τὰ μέρη τοῦ λόγου εἶναι τὰ ἑξῆς : *Ἄρθρον, οὐσιαστικόν, ἐπίθετον, ἀντωνυμία, ῥῆμα, μετοχή, πρόθεσις, ἐπίρρημα, σύνδεσμος καὶ ἐπιφώνημα*.

Ἐξ αὐτῶν τὰ ἕξι, ἐπειδὴ *μεταβάλλονται* εἰς τὸν λόγον κατὰ τὴν μορφήν, δηλαδὴ *κλίνονται*, λέγονται *κλιτά*. Τὰ ὑπόλοιπα τέσσαρα, ἐπειδὴ δὲν μεταβάλλονται, δηλαδὴ *δὲν κλίνονται*, λέγονται *ἄκλιτα*.

Κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου εἶναι τὸ *ἄρθρον*, τὸ *οὐσιαστικόν*, τὸ *ἐπίθετον*, ἡ *ἀντωνυμία*, τὸ *ῥῆμα* καὶ ἡ *μετοχή*.

Ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου εἶναι ἡ *πρόθεσις*, τὸ *ἐπίρρημα*, ὁ *σύνδεσμος* καὶ τὸ *ἐπιφώνημα*.

ΑΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

1. Προθέσεις

Παραδείγματα

Μεταβαίνω εἰς τὸ σχολεῖον *πρὸ* τοῦ διδασκάλου. Μένω *ἐν* τῇ οἰκίᾳ μου *μετὰ* τῶν γονέων μου.

Αἱ ἄκλιτοι λέξεις εἰς, *πρὸ*, *ἐν*, *μετά*, αἱ ὁποῖαι *τίθενται* εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα *πρὸ* τῶν κλιτῶν μερῶν τοῦ λόγου, λέγονται *προθέσεις*.

Αἱ προθέσεις εἶναι 18, αἱ ἑξῆς : *ἐν, εἰς, ἐκ, σύν, πρὸς, πρὸ*,

ἀνά, κατά, διά, μετὰ (μέ), παρὰ, ἀντί, ἀμφί, ἐπί, περί, ἀπό, ὑπό, ὑπέρ. Ὅλαι αἱ προθέσεις εἶναι ἀκλιτοί.

Σ η μ. Ἐκτός τῶν ἀνωτέρω εἶναι καί αἱ λεγόμενα καταχρηστικαί προθέσεις αἱ ἐξῆς: ἐνεκα, ἐνεκεν, ἄχρι, χάριν, μέχρι.

2. Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν προθέσεων

α'. Παραδείγματα

Μετὰ — βαίνω = μεταβαίνω

Περὶ — πατῶ = περιπατῶ

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα παρατηροῦμεν, ὅτι αἱ προθέσεις μετὰ καὶ περὶ εὐρίσκονται ἠνωμένοι μετὰ τὰς ἀντιστοίχους λέξεις βαίνω καὶ πατῶ καὶ ἀποτελοῦν μίαν λέξιν.

Πολλάκις αἱ προθέσεις εὐρίσκονται ἠνωμένοι μετὰ ἄλλας λέξεις καὶ ἀποτελοῦν μετὰ αὐτὰς μίαν σύνθετον λέξιν.

Τὸ τελικὸν φωνῆεν τῶν προθέσεων παθαίνει ἐκθλιψιν, ὅταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον.

Παράδ. Κατ' ἐμοῦ (κατὰ ἐμοῦ), δι' αὐτοῦ (διὰ αὐτοῦ), ἀνέρχομαι (ἀνὰ ἔρχομαι).

Αἱ προθέσεις πρὸ καὶ περὶ δὲν παθαίνουν ἐκθλιψιν, καθὼς καὶ ἡ πρόθεσις ἐπὶ μόνον εἰς τὰς λέξεις ἐπίορκος, ἐπιούσιος καὶ ἐπιεικῆς.

Παράδ. Πρὸ ἐκείνου, περὶ αὐτοῦ κλπ.

β'. Παραδείγματα

Σὺν—βάλλω=συμβάλλω, σὺν—πονῶ=συμπονῶ, σὺν—φωνῶ=συμφωνῶ, σὺν—ψηφίζω=συμψηφίζω, ἐν—βάλλω=ἐμβάλλω, ἐν—πίπτω=ἐμπίπτω, ἐν—φοροῦμαι=ἐμφοροῦμαι.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα παρατηροῦμεν, ὅτι τὸ ν τῶν προθέσεων σὺν καὶ ἐν, ὅταν κατὰ τὴν σύνθεσιν εὐρέθη πρὸ τῶν χειλοφώνων π, β, φ καὶ τοῦ ψ, μετεβλήθη εἰς μ.

γ'. Παραδείγματα

Σὺν—καλῶ=συγκαλῶ, σὺν—γράφω=συγγράφω, σὺν—χέω=συγχέω, σὺν—ξέω=συγξέω, ἐν—καλῶ=ἐγκαλῶ, ἐν—γράφω=ἐγγράφω, ἐν—χέω=ἐγχέω.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα παρατηροῦμεν ὅτι τὸ ν τῶν προθέσεων σὺν καὶ ἐν, ὅταν κατὰ τὴν σύνθεσιν εὐρέθη πρὸ τῶν οὐρανισκοφώνων κ, γ, χ καὶ τοῦ ξ, μετεβλήθη εἰς γ.

δ'. Παραδείγματα.

Σύν - μαθητής = συμμαθητής, σύν - ροή = συροή, σύν - λέγω = συλλέγω, ἐν - μένω = ἐμμένω.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ τὸ *ν* τῆς *σύν* καὶ *ἐν*, ὅταν εὐρέθῃ πρὸ *λ*, *μ* ἢ *ρ* ἔγινε ὅμοιο μὲ αὐτά, ἀφωμοιώθη.

ε'. Παραδείγματα

Σύν - σωρεύω = συσσωρεύω, σύν - στέλλω = συστέλλω, σύν - ζητῶ = συζητῶ.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα τὸ *ν* τῆς *σύν*, ὅταν εὐρέθῃ πρὸ τοῦ *σ* τῆς λέξεως *σωρεύω*, ἀφωμοιώθη μὲ αὐτό, ἐνῶ, ὅταν εὐρέθῃ πρὸ τοῦ *σ* τῆς λέξεως *στέλλω*, ἀπεβλήθη. Ἐπίσης ἀπεβλήθη, ὅταν εὐρέθῃ πρὸ τοῦ *ξ*. Τὸ *ν* τῆς *σύν* ἀφομοιοῦται μὲ τὸ *σ*, ὅταν μετὰ τὸ *σ* ἀκολουθῇ φωνῆεν. Ἄν ὅμως ἀκολουθῇ σύμφωνον, ἀποβάλλεται (συσσωρεύω, συστέλλω).

Τὸ *ν* λοιπὸν τῶν προθέσεων *σύν* καὶ *ἐν* κατὰ τὴν σύνθεσιν παθαίνει τὰς ἐξῆς μεταβολάς.

α'. Πρὸ τῶν χειλοφώνων *π*, *β*, *φ* καὶ τοῦ *ψ* μεταβάλλεται εἰς *μ*.

β'. Πρὸ τῶν οὐρανισκοφώνων *κ*, *γ*, *χ* καὶ τοῦ *ξ* μεταβάλλεται εἰς *ν*.

γ'. Πρὸ τῶν ὑγρῶν *λ*, *ρ* καὶ τοῦ *μ* ἀφομοιοῦται μὲ αὐτά.

δ'. Τὸ *ν* τῆς *σύν* πρὸ τοῦ *σ* καὶ *ξ* ἀποβάλλεται καὶ μόνον, ὅταν κατόπιν τοῦ *σ* ἀκολουθῇ φωνῆεν, ἀφομοιοῦται μὲ αὐτό.

ε'. Τὸ *ν* τῆς προθέσεως *ἐν* πρὸ τοῦ *ρ* καὶ *ξ* μένει ἀμετάβλητον Παράδ. Ἐνζυμος, ἔνρινος.

στ'. Παραδείγματα

Ἐκ - ἔρχομαι = ἐξέρχομαι, ἐκ - φέρω = ἐκφέρω.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα παρατηροῦμεν, ὅτι τὸ *κ* τῆς προθέσεως *ἐκ*, ὅταν εὐρέθῃ πρὸ λέξεως, ἢ ὅποια ἀρχίζει ἀπὸ *φωνῆεν*, μετεβλήθη εἰς *ξ*, ἐνῶ ἔμεινε ἀμετάβλητον, ὅταν εὐρέθῃ πρὸ λέξεως, ἢ ὅποια ἀρχίζει ἀπὸ σύμφωνον.

Τὸ *κ* τῆς προθέσεως *ἐκ*, μεταβάλλεται εἰς *ξ*, ὅταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ *φωνῆεν*, ἄλλως μένει ἀμετάβλητον.

* Ἀ σ κ η σ ι ς 24. Νὰ ἐνωθοῦν εἰς συνθέτους λέξεις αἱ ἀκόλουθοι:

Σύν - λέγω, ἐν - βαπτίζω, σύν - λόγος, σύν - ράπτω, σύν - μαθητής, σύν - πολίτης, ἐν - πίπτω, ἐκ - ἄγω, διὰ - ἔρχομαι, κατὰ - ἔρχομαι, περὶ - ἔρχομαι, πρὸ - ἀλείφομαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

1. Ἐπιρρήματα

Παραδείγματα

Χθές ἀνεχώρησα δι' Ἀθήνας. Ἦλθον *πολλάκις*, ἀλλὰ δὲν *σᾶς* *συνήνησα*. Ἐξηγήθη *σαφῶς*. Ἡ διδασκαλία γίνεται *ἐντός* καὶ *ἐκτός* τοῦ σχολείου.

Αἱ ἄκλιτοι λέξεις *χθές*, *πολλάκις*, *σαφῶς*, *ἐντός*, *ἐκτός*, τῶν ἀνωτέρω παραδειγμάτων, αἱ ὁποῖαι φανερώουν κατὰ σειρὰν *χρόνον*, *ποσόν*, *τρόπον* καὶ *τόπον*, εἶναι *ἐπιρρήματα*.

Ἐπιρρήματα λέγονται αἱ ἄκλιτοι λέξεις, αἱ ὁποῖαι *προσδιορίζουν* (συμπληρώνουν) ἰδίως ῥήματα κατὰ *χρόνον*, *τόπον*, *ποσόν* καὶ *τρόπον*.

Ἐχομεν τεσσάρων εἰδῶν ἐπιρρήματα, τὰ ἐξῆς : *Χρονικά*, *τοπικά*, *ποσοτικά* καὶ *τροπικά*.

α'. *Χρονικά ἐπιρρήματα* λέγονται, ὅσα φανερώουν *χρόνον*, ἀπαντοῦν δὲ εἰς τὸ ἐρώτημα *πότε* ; Εἶναι τὰ ἐξῆς : *τώρα*, *εὐθύς*, *σήμερον*, *αὔριον*, *χθές*, *προχθές*, *πέρυσι*, *ἐφέτος*, *ἄλλοτε*, *πάντοτε*, *ἔπειτα*, *ποτέ* κλπ.

β'. *Τοπικά ἐπιρρήματα* λέγονται, ὅσα φανερώουν *τόπον* καὶ ἀπαντοῦν εἰς τὸ ἐρώτημα *ποῦ* ; Εἶναι τὰ ἐξῆς : *ἐδῶ*, *ἐκεῖ*, *ἀνω*, *κάτω*, *ἐντός*, *ἐκτός*, *πλησίον*, *μακρὰν*, *πανταχοῦ*, *οὐδαμοῦ*, *δεξιὰ*, *ἀριστερὰ* κλπ.

γ'. *Ποσοτικά ἐπιρρήματα* λέγονται, ὅσα φανερώουν *ποσόν* καὶ ἀπαντοῦν εἰς τὸ ἐρώτημα *πόσον* ; Ποσοτικά ἐπιρρήματα εἶναι τὰ ἐξῆς : *Πολύ*, *ὀλίγον*, *λίαν*, *μᾶλλον*, *πλέον*, *τόσον*, *πολλάκις*, *τοσάκις* κλπ.

δ'. *Τροπικά ἐπιρρήματα* λέγονται, ὅσα φανερώουν *τρόπον* καὶ ἀπαντοῦν εἰς τὸ ἐρώτημα *πῶς* ; Εἶναι τὰ ἐξῆς : *καλῶς*, *δρθῶς*, *κακῶς*, *οὔτως*, *τοιοντοτρόπως*, *καθῶς*, *ἄλλως*, *ἰδία*, *δημοσίᾳ*, *ἀμισθί*, *Ἑλληνιστί* κλπ.

Ὡς τροπικά ἐπιρρήματα θεωροῦνται καὶ τὰ *βεβαιωτικά* : *ναί*, *μάλιστα*, *διστακτικά* : *τάχα*, *τυχόν*, *ἴσως*, *εὐκτικά* : *εἶθε*, *μακάρι*, *ἂν* *ποτε* καὶ *ἀρνητικά* : *μή*, *οὐ*.

Ἄ σ κ η σ ι ς 25. Νὰ ἀπομνημονευθῇ ἡ ὀρθογραφία ὄλων τῶν ἀνωτέρω ἐπιρρημάτων.

Ἄ σ κ η σ ι ς 26. Νὰ καταγραφῶν εἰς ἰδιαιτέρας στήλας, ἀναλόγως τοῦ εἶδους αὐτῶν, τὰ ἐπιρρήματα τῆς ἀκολουθούτου ἀσκήσεως.

Ὅμιλεῖτε σιγά. Πηγαίνετε ἐκεῖ. Ἐλθετε ἐδῶ. Ὁ Νίκος ἀσθενεῖ βαρῶς. Τὸ ἀτμόπλοιον θὰ ἔλθῃ αὐριοῦν. Περιπατῶ ταχέως. Ἡ αὐλὴ εὐρίσκεται δεξιά. Λίαν εὐχαρίστως ἐδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ φίλου μου.

* Ἀ σ κ η σ ι ς 27. Νὰ εὔρετε ὅλα τὰ ἐπιρρήματα τοῦ τελευταίου μαθήματος τῆς ἀναγνώσεώς σας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

1. Σύνδεσμοι

Παραδείγματα

Ὁ διδάσκαλος καὶ οἱ μαθηταὶ ἐξῆλθον εἰς περίπατον. Ἐγὼ μὲν γράφω, σὺ δὲ παίζεις.

Αἱ ἄκλιτοι λέξεις καί, μὲν, δέ, τῶν ἀνωτέρω παραδειγμάτων εἶναι σύνδεσμοι.

Σύνδεσμοι λέγονται αἱ ἄκλιτοι λέξεις, αἱ ὁποῖαι *συνδέουν* λέξιν μὲ λέξιν καὶ πρότασιν μὲ πρότασιν.

Οἱ σύνδεσμοι εἶναι 9 εἰδῶν, οἱ ἑξῆς :

α'. *Συμπλεκτικοί*: καί, οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδέ.

β'. *Διαζευκτικοί*: ἢ, εἴτε—εἴτε.

γ'. *Υποθετικοί*: ἐάν, ἂν.

δ'. *Αἰτιολογικοί*: διότι, ἐπειδή.

ε'. *Ἀντιθετικοί*: μὲν, δέ, ἀλλά, ὅμως, ἂν καὶ, καίτοι, μολονότι, ἀλλ' ὅμως.

στ'. *Τελικοί*: ἵνα, ὅπως, νά, διὰ νά, μή, μήπως.

ζ'. *Χρονικοί*: ὅτε, ὁπότε, ὅταν, ὁπόταν, ἀφοῦ (ἀφ' οὗ), ἐνῶ (ἐν ᾧ), ἕως, ἕως ὅτου, πρὶν.

η'. *Συμπερασματικοί*: λοιπόν, ἄρα, ὥστε, ὅθεν, ἐπομένως, διὰ τοῦτο.

θ'. *Εἰδικός*: ὅτι.

* Ἀ σ κ η σ ι ς 27. Νὰ ἀντιγράψετε καὶ νὰ ἀποστηθίσετε τὴν ὀρθογραφίαν ὅλων τῶν συνδέσμων.

* Ἀ σ κ η σ ι ς 28. Νὰ εὔρετε ὅλους τοὺς συνδέσμους, οἱ ὁποῖοι περιέχονται εἰς τὴν σημερινήν σας ἀνάγνωσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

1. Ἐπιφωνήματα

Παραδείγματα

³ *Ἀλλοίμονον* ὑποφέρω πολὺ. *Εὖγε* εἶσαι καλὸς μαθητής.

Αἱ ἄκλιτοι λέξεις *ἄλλοίμονον*, *εὖγε* εἶναι *ἐπιφωνήματα*.

³ Ἐπιφωνήματα λέγονται αἱ ἄκλιτοι λέξεις διὰ τῶν ὁποίων ἐκφράζομεν *θαυμασμόν*, *ἐκπληξιν*, *χαράν*, *λύπην*, *ὀργήν* ἢ *ἀγανάκτησιν*.

Τὰ συνηθέστερα ἐπιφωνήματα εἶναι τὰ ἑξῆς :

Θαυμαστικά: ὦ ! πωπώ !

Γελαστικά: χά, χά, χά.

Σχετλιαστικά: ἄλλοίμονον, ὦχ, φεῦ, οἴμοι.

³ *Ἐκπληκτικά:* ἄ, πά.

Κλητικόν: ὦ.

³ Ἀ σ κ η σ ι ς 29. Νὰ εὑρετε τὰ ἐπιφωνήματα ἀπὸ τὰ δύο τελευταῖα μαθήματα τῆς ἀναγνώσεώς σας καὶ νὰ σημειώσετε τί σημαίνει ἕκαστον (θαυμασμόν, χαράν κλπ.).

ΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

1. Παρεπόμενα τῶν ὀνομάτων

Τὰ κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου εἶναι, ὅπως εἶπομεν, ἕξ. Τὸ *ἄρθρον*, τὸ *οὐσιαστικόν*, τὸ *ἐπίθετον*, ἡ *ἀντωνυμία*, ἡ *μετοχή* καὶ τὸ *ῥῆμα*.

³ Ἀπὸ τὰ κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου τὰ πέντε ἦτοι τὸ *ἄρθρον*, τὸ *οὐσιαστικόν*, τὸ *ἐπίθετον*, ἡ *ἀντωνυμία* καὶ ἡ *μετοχή*, λέγονται *πτωτικά*, διότι ἔχουν *πτώσεις*.

Τὰ *πτωτικά* ἐκτὸς τῶν πτώσεων ἔχουν καὶ *γένη*, *ἀριθμοὺς* καὶ *κλίσεις*.

Αἱ πτώσεις, τὰ γένη, οἱ ἀριθμοὶ καὶ αἱ κλίσεις τῶν πτωτικῶν λέγονται *παρεπόμενα αὐτῶν*.

α΄. Πτώσεις.

Παράδειγμα.

Πρέπει νὰ καλλιεργῆται	ὁ κῆπος
Πρέπει νὰ περιποιώμεθα τὰ δένδρα	τοῦ κήπου
Διανυκτερεύω ἐν	τῷ κήπῳ
Καλλιεργοῦμεν	τὸν κήπον
Πόσον ὥραϊος εἶσαι	ὦ κῆπε

Εἰς τὸ ἀνωτέρω παραδείγμα βλέπομεν ὅτι ἡ λέξις *κῆπος* δὲν ἔμεινεν ἀμετάβλητος. Ἦλλαξε μορφὴν πέντε φορές. Αἱ μεταβολαὶ αὐταὶ τῆς μορφῆς τῶν ὀνομάτων εἰς τὸν λόγον λέγονται *πτώσεις*.

Αἱ πτώσεις εἶναι πέντε, αἱ ἐξῆς: *Ὄνομαστική, γενική, δοτική, αἰτιατική* καὶ *κλητική*.

β'. Γένη.

Παράδειγματα

	ἀδελφός	ἀδελφή	σχολεῖον
Ὁ	ἀδελφός	ἡ ἀδελφή	τὸ σχολεῖον
	πατήρ	μήτηρ	παιδίον
Ὁ	πατήρ	ἡ μήτηρ	τὸ παιδίον

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα παρατηροῦμεν, ὅτι ἄλλα ὀνόματα λαμβάνουν πρὸ αὐτῶν τὴν λέξιν *ὀ*, ἄλλα τὴν λέξιν *ἡ* καὶ ἄλλα τὴν λέξιν *τό*.

Ὅσα ὀνόματα λαμβάνουν τὴν λέξιν *ὀ*, εἶναι *γένους ἀρσενικοῦ*, ὅσα λαμβάνουν τὴν λέξιν *ἡ*, εἶναι *γένους θηλυκοῦ* καὶ ὅσα λαμβάνουν τὴν λέξιν *τό*, εἶναι *γένους οὐδέτερον*.

Τὰ γένη τῶν ὀνομάτων εἶναι τρία: *ἀρσενικόν, θηλυκόν* καὶ *οὐδέτερον*.

Ἀσκησις 30. Νὰ χωρίσετε τὰ ἀκόλουθα οὐσιαστικά ἀναλόγως τοῦ γένους τῶν:

Ἄγρός, παρθένος, κρέας, βάρβαρος, αὐλή, δένδρον, σκώληξ, θύρα, φύλλον, μύρμηξ, ἀδελφή, θηρίον, δικαστής, ἄμπελος, πλοῖον, γεωργός, γέφυρα, ὄπλον.

γ'. Ἀριθμοί.

Παράδειγματα

Ὁ ἵππος	οἱ ἵπποι
ἡ τράπεζα	αἱ τράπεζαι
τὸ παιδίον	τὰ παιδιά

Αἱ λέξεις τῆς πρώτης στήλης φανερόνουν *ἐν* μόνον πρόσωπον, *ἐν* ζῶον, *ἐν* πράγμα. Αἱ λέξεις τῆς δευτέρας στήλης φανερόνουν *πολλὰ* πρόσωπα, *πολλὰ* ζῶα καὶ *πολλὰ* πράγματα.

Ὁ τύπος, τὸν ὁποῖον λαμβάνουν τὰ ὀνόματα, διὰ νὰ φανερώσουν τὸ πλῆθος τῶν, λέγεται *ἀριθμός*. Οἱ ἀριθμοὶ εἶναι δύο: ὁ *ἐνικός* καὶ ὁ *πληθυντικός*.

Ὁ ἐνικός φανερόνουν *ἐν* μόνον πρόσωπον, ζῶον ἢ πράγμα καὶ ὁ πληθυντικός *πολλὰ* πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα.

Σ η μ. Μερικά ουσιαστικά εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν φανερώνουν *πολλά*. Τὰ ουσιαστικά αὐτὰ λέγονται *περιληπτικά*.

Παρ. Ὁ λαός, ὁ στρατός, τὸ πλῆθος κλπ.

Ἄ σ κ η σ ι ς 31. Νὰ χωρίσετε τὰ ἀκόλουθα ὀνόματα ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ των καὶ νὰ τὰ γράψετε εἰς ἰδιαιτέρας στήλας.

Ὁ οὐρανός, οἱ ἀστέρες, ἡ οἰκία, αἱ νῆσοι, τὸ ἔνδυμα, τὰ μέταλλα, ὁ σίδηρος, οἱ καρποί, ἡ πατρίς, αἱ καλύβαι, τὸ δάσος, τὰ πτηνά, ὁ ὄφις, οἱ φίλοι, ἡ μελόνη, αἱ φωλαί, τὸ ἀνάκτορον, τὰ κονδύλια.

Δ'. Κλίσεις.

Παράδειγματα

Ὁ μαθητής, τοῦ μαθητοῦ, τῶ μαθητῆ, τὸν μαθητῆν

Ὁ δρόμος, τοῦ δρόμου, τῶ δρόμου, τὸν δρόμον

Ὁ μύωψ, τοῦ μύωπος, τῶ μύωπι, τὸν μύωπα

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα παρατηροῦμεν, ὅτι τὰ ὀνόματα *μαθητής, δρόμος, μύωψ* μεταβάλλονται (κλίνονται) κατὰ διάφορον τρόπον.

Οἱ διάφοροι τρόποι, κατὰ τοὺς ὁποίους κλίνονται τὰ ὀνόματα, λέγονται *κλίσεις*.

Αἱ κλίσεις εἶναι τρεῖς, αἱ ἐξῆς: *Πρώτη, δευτέρα καὶ τρίτη*.

2. Θέμα - Χαρακτήρ - Κατάληξις

Παράδειγμα.

Ὁ μαθητής	τοῦ μαθητοῦ
Οἱ μαθηταί	τῶν μαθητῶν

Ὅπως βλέπετε, εἰς τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα, τὸ ὄνομα *μαθητής* μεταβάλλεται μόνον εἰς τὴν λήγουσαν κατὰ τὴν κλίσιν. Τὸ *ης* γίνεται *ου, αι, ων* κλπ. Τὸ ὑπόλοιπον μέρος τῆς λέξεως μένει ἀμετάβλητον.

Συμπέρασμα. Κατάληξις λέγεται τὸ μέρος τῆς λέξεως, τὸ ὁποῖον μεταβάλλεται κατὰ τὴν κλίσιν.

Θέμα λέγεται τὸ μέρος τῆς λέξεως, τὸ ὁποῖον μένει ἀμετάβλητον κατὰ τὴν κλίσιν.

Τὸ θέμα λέγεται καὶ *ρίζα*.

Τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ θέματος λέγεται *χαρακτήρ*.

Εἰς τὸ παράδειγμά μας μαθητής: θέμα ἢ ρίζα εἶναι *μαθητ-κατάληξις ης* καὶ *χαρακτήρ τ*.

Ἄ σ κ η σ ι ς 31. Νὰ εὑρετε 10 ὀνόματα, ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικόν σας καὶ νὰ χωρίσετε ἀπὸ αὐτὰς τὸ θέμα, τὴν κατάληξιν καὶ τὸν χαρακτήρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

1. Τὸ ἄρθρον

Παράδειγμα.

Ὁ μαθητής, ἡ αὐλή, τὸ σχολεῖον

Αἱ λέξεις *δ*, *ἡ*, *τὸ* τίθενται πρὸ τῶν ὀνομάτων διὰ νὰ φανερώσουν τὸ γένος των. Αἱ λέξεις αὗται λέγονται *ἄρθρα*.

Ἄρθρον λέγεται ἡ μονοσύλλαβος λέξις, ἡ ὁποία τίθεται πρὸ τῶν ὀνομάτων, διὰ νὰ φανερώσῃ τὸ γένος των.

2. Κλίσις τῶν ἄρθρων

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμὸς			Πληθυντικός ἀριθμὸς		
	Ἄρσεν.	Θηλυκ.	Οὐδέτ.	Ἄρσεν.	Θηλυκ.	Οὐδέτ.
Ὄνομ.	ὁ	ἡ	τὸ	οἱ	αἱ	τὰ
Γενική	τοῦ	τῆς	τοῦ	τῶν	τῶν	τῶν
Δοτική	τῷ	τῇ	τῷ	τοῖς	ταῖς	τοῖς
Αἰτιατική	τὸν	τήν	τὸ	τούς	τάς	τὰ
Κλητική	ὦ	ὦ	ὦ	ὦ	ὦ	ὦ

3. Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς κλίσεως τῶν ἄρθρων

1. Τὰ ἄρθρα *ὁ*—*οἱ*, *ἡ*—*αἱ* εἶναι ἄτονα καὶ δασύνονται.

2. Τὰ ἄρθρα δὲν ἔχουσι κλητικὴν. Εἰς τὴν κλητικὴν τῶν ὀνομάτων προτάσσεται τὸ ἐπιφώνημα *ὦ*.

3. Ἡ γενική καὶ ἡ δοτική τῶν ἄρθρων λαμβάνει περισπωμένην, ἡ δὲ ὀνομαστική τοῦ οὐδετέρου καὶ ἡ αἰτιατική ὄλων τῶν ἄρθρων λαμβάνει ὀξεῖαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

ΤΟ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΝ

1. Τί εἶναι οὐσιαστικὸν

Παραδείγματα.

α΄. Μαθητής *β΄. πρόβατον* *γ΄. βιβλίον* *δ΄. ταχύτης*
ἐργάτης *λόκος* *μῆλον* *ἐπιτυχία*
Γεώργιος *ἵππος* *τράπεζα* *ἐργασία*

Αἱ λέξεις τῆς πρώτης ομάδος εἶναι ὀνόματα *προσώπων*, τῆς δευτέρας ὀνόματα *ζῶων*, τῆς τρίτης ὀνόματα *πραγμάτων* καὶ τῆς τέταρτης ὀνόματα *ιδιότητος*, *καταστάσεως* καὶ *πράξεως*.

Ὅλαι αὐταὶ αἱ λέξεις εἶναι *οὐσιαστικά*.

Κανὼν. Αἱ λέξεις, μετὰ τὰς ὁποίας ὀνομάζομεν *πρόσωπα*, *ζῶα*, *πράγματα*, καθὼς καὶ *ιδιότητα*, *κατάστασιν* ἢ καὶ *πρᾶξιν* αὐτῶν, λέγονται *οὐσιαστικά ἢ ὀνόματα οὐσιαστικά*.

Ἄσκησις 32. Νὰ γράψετε εἰς 4 στήλας τοῦ τετραδίου σας ἀνά 5 οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα νὰ φανερώουν πρόσωπα, ζῶα, πράγματα, καθὼς καὶ ιδιότητα, κατάστασιν ἢ πρᾶξιν.

Ἄσκησις 33. Νὰ εὑρετε ὅλα τὰ οὐσιαστικά τοῦ τελευταίου μαθήματος τῆς ἀναγνώσεώς σας.

2. Διαίρεσις τῶν οὐσιαστικῶν

α'. Συγκεκριμένα οὐσιαστικά

Παραδείγματα.

Μαθητής, ἵππος, δένδρον

Τὰ οὐσιαστικά αὐτὰ φανερώουν πρόσωπον, ζῶον, πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἀντιλαμβανόμεθα μετὰ τὰς αἰσθήσεις μας. Τὰ οὐσιαστικά αὐτὰ εἶναι *συγκεκριμένα*.

Κανὼν. *Τὰ οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα φανερώουν πρόσωπα ἢ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἀντιλαμβανόμεθα μετὰ τὰς αἰσθήσεις μας, λέγονται συγκεκριμένα.*

β'. Ἀφηρημένα οὐσιαστικά

Παραδείγματα.

Εὐτυχία, ἀρετή, ταχύτης

Τὰ οὐσιαστικά αὐτὰ φανερώουν κάτι, τὸ ὁποῖον δὲν ἀντιλαμβανόμεθα μετὰ τὰς αἰσθήσεις μας.

Τὰ οὐσιαστικά αὐτὰ εἶναι *ἀφηρημένα*.

Κανὼν. *Τὰ οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα φανερώουν κάτι, τὸ ὁποῖον δὲν ἀντιλαμβανόμεθα μετὰ τὰς αἰσθήσεις μας, λέγονται ἀφηρημένα.*

Ἄφηρημένα εἶναι ὅλα τὰ οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα φανερώουν *ιδιότητα*, *κατάστασιν* ἢ *πρᾶξιν*.

Τὰ συγκεκριμένα οὐσιαστικά εἶναι *κύρια* καὶ *κοινὰ* ἢ *προσηγορικά*.

α'. Κύρια ουσιαστικά

Παραδείγματα.

Νικόλαος, Ἀσπρούλα, Ἀθῆναι, Ὀλυμπος

Τὰ ἀνωτέρω οὐσιαστικά φανερόνουν ἐν ὄρισμένον πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα. Τὰ οὐσιαστικά αὐτὰ εἶναι **κύρια**.

Κανών. Τὰ οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα φανερόνουν ἐν ὄρισμένον πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα, λέγονται **κύρια οὐσιαστικά ἢ κύρια ὀνόματα**.

Κύρια οὐσιαστικά εἶναι :

1. Τὰ βαπτιστικά καὶ οἰκογενειακὰ ὀνόματα τῶν ἀνθρώπων : Νικόλαος, Κωνσταντῖνος, Δημητριάδης κλπ.

2. Τὰ ὀνόματα τὰ ὁποῖα δίδομεν εἰς διάφορα ζῶα : Πιστός, Φλόξ κλπ.

3. Τὰ γεωγραφικά ὀνόματα τῶν χωρῶν, τῶν πόλεων, τῶν βουνῶν, τῶν ποταμῶν κλπ.

Ἑλλάς, Θεσσαλονίκη, Ὀλυμπος, Ἀξιός, Κοπαῖς, Λέσβος κλπ.

4. Τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας καὶ ὄλων τῶν Ἀγίων.

5. Τὰ **Ἐθνικά** ὀνόματα, ἤτοι τὰ ὀνόματα τὰ ὁποῖα δίδομεν εἰς τὸν καταγόμενον ἀπὸ κάποιον Ἔθνος, χώραν ἢ πόλιν : Ἕλλην, Ἀγγλος, Ἀθηναῖος, Μακεδών.

6. Τὰ ὀνόματα τῶν ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδος : Δευτέρα, Τρίτη κλπ.

Τὸ ἀρχικὸν γράμμα τῶν κυρίων ὀνομάτων γράφεται **κεφαλαῖον**.

β'. Κοινὰ ἢ προσηγορικά οὐσιαστικά

Παραδείγματα.

Ἐμπορος, λύκος, ῥόδον

Τὰ ἀνωτέρω οὐσιαστικά φανερόνουν **πολλὰ ὁμοειδῆ** πρόσωπα, ζῶα, πράγματα. Τὰ οὐσιαστικά αὐτὰ εἶναι **κοινὰ ἢ προσηγορικά**.

Κανών. Τὰ οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα φανερόνουν **πολλὰ ὁμοειδῆ** πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα, λέγονται **κοινὰ οὐσιαστικά ἢ προσηγορικά**.

Ἀ σ κ η σ ι ς 34. Νὰ γράψετε ἀνὰ 5 οὐσιαστικά συγκεκριμένα καὶ ἀφηρημένα. Ὅμοιως ἀνὰ 5 κύρια καὶ προσηγορικά.

Ἀ σ κ η σ ι ς 35. Νὰ χωρίσετε τὰ ἀκόλουθα οὐσιαστικά εἰς κύρια καὶ κοινὰ καὶ νὰ τὰ γράψετε εἰς ἰδιαιτέρας στήλας τοῦ τετραδίου σας.

Ἀνθρωπος, λέων, ὕδωρ, Ἀριστείδης, Θεσσαλονίκη, Σπαρτιάτης, κύων, ἥλιος, πτηνόν, κόρη, σχολεῖον, δένδρον, βάμβραξ, Μακεδονία, ποταμός, Ἑλβετός, μουσική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

ΚΛΙΣΕΙΣ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Α΄. Πρώτη κλίσις

Παραδείγματα.

Ὁ ταμί-ας, ὁ στρατιώτ-ης, ἡ ὄρ-α, ἡ αὐγ-ή.

Ὁ λοχί-ας, ὁ μαθητ-ής, ἡ οἰκί-α, ἡ αὐλ-ή.

Τὰ ἀνωτέρω ὀνόματα εἶναι οὐσιαστικά τῆς πρώτης κλίσεως. Τελειώνουν τὰ μὲν ἀρσενικά εἰς -ας καὶ -ης, τὰ δὲ θηλυκὰ εἰς -α καὶ -η. Οὐδέτερα ἢ πρώτη κλίσις δὲν ἔχει.

Ἡ πρώτη κλίσις λοιπὸν περιλαμβάνει μόνον ὀνόματα ἀρσενικά, τὰ ὅποια τελειώνουν εἰς -ας καὶ -ης καὶ θηλυκὰ, τὰ ὅποια τελειώνουν εἰς -α καὶ -η.

1. Κλίσις τῶν ἀρσενικῶν τῆς πρώτης κλίσεως

α΄. Παραδείγματα.

Πτώσεις	᾽Αρθρ.	Ἑνικὸς ἀριθμὸς			
Ὄνομ.	ὁ	λοχί-ας	τεχνίτ-ης	κριτ-ῆς	δεσμώτ-ης
Γενική	τοῦ	λοχί-ου	τεχνίτ-ου	κριτ-οῦ	δεσμώτ-ου
Δοτική	τῷ	λοχί-α	τεχνίτ-η	κριτ-ῆ	δεσμώτ-η
Αἰτιατ.	τόν	λοχί-αν	τεχνίτ-ην	κριτ-ήν	δεσμώτ-ην
Κλητ.	ὦ	λοχί-α	τεχνίτ-α	κριτ-ά	δεσμῶτ-α

Πτώσεις	᾽Αρθρ.	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
Ὄνομ.	οἱ	λοχί-αι	τεχνίτ-αι	κριτ-αὶ	δεσμῶτ-αι
Γενική	τῶν	λοχι-ῶν	τεχνιτ-ῶν	κριτ-ῶν	δεσμωτ-ῶν
Δοτική	τοῖς	λοχί-αις	τεχνίτ-αις	κριτ-αῖς	δεσμώτ-αις
Αἰτιατ.	τούς	λοχί-ας	τεχνίτ-ας	κριτ-ὰς	δεσμώτ-ας
Κλητ.	ὦ	λοχί-αι	τεχνίτ-αι	κριτ-αὶ	δεσμῶτ-αι

Πτώσεις	Ἀριθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Ὄνομ.	ὁ	σχολάρχ-ης	χαρτοπώλ-ης	βυρσοδέψ-ης
Γενική	τοῦ	οχολάρχ-ου	χαρτοπώλ-ου	βυρσοδέψ-ου
Δοτική	τῷ	σχολάρχ-ῃ	χαρτοπώλ-ῃ	βυρσοδέψ-ῃ
Αἰτιατ.	τόν	σχολάρχ-ην	χαρτοπώλ-ην	βυρσοδέψ-ην
Κλητ.	ὦ	σχολάρχ-α	χαρτοπώλ-α	βυρσοδέψ-η

Πτώσεις	Ἀριθρ.	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
Ὄνομ.	οἱ	σχολάρχ-αι	χαρτοπώλ-αι	βυρσοδέψ-αι
Γενική	τῶν	σχολαρχ-ῶν	χαρτοπωλ-ῶν	βυρσοδειψ-ῶν
Δοτική	τοῖς	σχολάρχ-αῖς	χαρτοπώλ-αῖς	βυρσοδέψ-αῖς
Αἰτιατ.	τούς	σχολάρχ-ας	χαρτοπώλ-ας	βυρσοδέψ-ας
Κλητ.	ὦ	σχολάρχ-αι	χαρτοπώλ-αι	βυρσοδέψ-αι

β'. Καταλήξεις τῶν ἀρσενικῶν πρωτοκλίτων

Ἀπὸ τὴν κλίσειν τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται, ὅτι αἱ **καταλήξεις** τῶν ἀρσενικῶν τῆς πρώτης κλίσεως εἶναι αἱ ἀκόλουθοι :

	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		Πληθυντ. ἀριθμὸς
Ὄνομ.	-ας	-ης	-αι
Γενική	-ου	-ου	-ῶν
Δοτική	-α	-ῃ	-αῖς
Αἰτιατ.	-αν	-ην	-ας
Κλητ.	-α	-α ἢ -η	-αι

* Ἀσκησις 37. Νὰ ἀπομνημονεύσετε τὰς καταλήξεις τῶν ἀρσενικῶν τῆς πρώτης κλίσεως.

γ'. Παρατηρήσεις

1. Ἡ γενική τοῦ ἐνικοῦ ὅλων τῶν ἀρσενικῶν τῆς πρώτης κλίσεως λήγει εἰς **-ου**.

Παράδ. τοῦ μαθητοῦ, τοῦ ταμίου, τοῦ παντοπώλου κλπ.

2. Ἡ κλητική τῶν εἰς **-ης** ἀρσενικῶν λήγει εἰς **-α βραχύ**.

Παράδ. ὦ μαθητά, ὦ δεσμῶτα, ὦ παντοπῶλα, ὦ τεχνίτα.

Ἐξαιροῦνται καὶ σχηματίζουν τὴν κλητικὴν εἰς **-η**, ὅσα τελειῶνουν εἰς **-δης**, **-κης** καὶ **-ψης**.

Παράδ. Μηλιάδης—ὦ Μηλιάδη, Εἰρηνοδίκης—ὦ εἰρηνοδίκη, βυρσοδέψης—ὦ βυρσοδέψη.

* **Α σ κ ή σ ε ι ς** 38. Σχηματίσατε τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ τῶν ἐξῆς ὀνομάτων.

Ἐοχογλίας, ὁ νεανίας, ὁ κτηματίας, ὁ ποιητής, ὁ δεσμώτης, ὁ εὐπατριδης.

Σχηματίσατε τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ τῶν ἀκολουθῶν ὀνομάτων.

Ἐοψάλτης, ὁ στρατιώτης, ὁ τελώνης, ὁ παντοπώλης, ὁ Ἄριστείδης, ὁ Μιλτιάδης, ὁ στρατοδίκης.

* **Α σ κ η σ ι ς** 39. Νὰ κλιθῶσι τὰ ἀκόλουθα. Κατὰ τὸ *λοχίας* τά:

Ἐοταμίας, ὁ νεανίας.

Κατὰ τὸ *τεχνίτης* τά:

Ἐοπολίτης, ὁ ὀπλίτης.

Κατὰ τὸ *κριτής* τά:

Ἐομαθητής, ὁ δικαστής.

Κατὰ τὸ *δεσμώτης* τά:

Ἐοστρατιώτης, ὁ νησιώτης.

Κατὰ τὸ *σχολάρχης* τά:

Ἐονομάρχης, ὁ σταθμάρχης.

Κατὰ τὸ *χαρτοπώλης* τά:

Ἐοπαντοπώλης, ὁ κρεοπώλης.

Κατὰ τὸ *βυρσοδέψης* τά:

Ἐοεἰρηνοδίκης, ὁ Ἄριστείδης (μόνον εἰς τὸν ἐνικόν).

2. Κλίσις τῶν θηλυκῶν τῆς πρώτης κλίσεως

α'. Θηλυκὰ εἰς **-η**

Πτώσ.	Ἄρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		Ἄρθρ.	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
Ἐονομ.	ῆ	αὐλ-ῆ	νίκ-η	αἶ	αὐλ-αἶ	νίκ-αι
Γενικὴ	τῆς	αὐλ-ῆς	νίκ-ης	τῶν	αὐλ-ῶν	νικ-ῶν
Δοτικὴ	τῇ	αὐλ-ῆ	νίκ-η	ταῖς	αὐλ-αῖς	νίκ-αἰς
Αἰτιατ.	τὴν	αὐλ-ῆν	νίκ-ην	τάς	αὐλ-ὰς	νίκ-ας
Κλητ.	ὦ	αὐλ-ῆ	νίκ-η	ὦ	αὐλ-αἶ	νίκ-αι

β'. Θηλυκά εἰς -α

Πτώσεις	Ἀριθ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
Ὄνομ.	ῆ	οἰκί·α	ῶρ·α	ρίζ·α	τράπεζ·α
Γενική	τῆς	οἰκί·ας	ῶρ·ας	ρίζ·ης	τραπεζ·ης
Δοτική	τῇ	οἰκί·α	ῶρ·α	ρίζ·ῃ	τραπεζ·ῃ
Αἰτιατ.	τὴν	οἰκί·αν	ῶρ·αν	ρίζ·αν	τράπεζ·αν
Κλητ.	ῶ	οἰκί·α	ῶρ·α	ρίζ·α	τράπεζ·α

Πτώσεις	Ἀριθ.	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
Ὄνομ.	αἱ	οἰκί·αι	ῶρ·αι	ρίζ·αι	τράπεζ·αι
Γενική	τῶν	οἰκί·ῶν	ῶρ·ῶν	ρίζ·ῶν	τραπεζ·ῶν
Δοτική	ταῖς	οἰκί·αις	ῶρ·αῖς	ρίζ·αῖς	τραπεζ·αῖς
Αἰτιατ.	τάς	οἰκί·ας	ῶρ·ας	ρίζ·ας	τραπεζ·ας
Κλητ.	ῶ	οἰκί·αι	ῶρ·αι	ρίζ·αι	τράπεζ·αι

γ'. Καταλήξεις τῶν θηλυκῶν πρωτοκλίτων

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται, ὅτι αἱ καταλήξεις τῶν θηλυκῶν τῆς πρώτης κλίσεως εἶναι αἱ ἑξῆς :

	Ἐνικὸς ἀριθμὸς	Πληθ. ἀριθμὸς
Ὄνομ.	-η -α	-αι
Γενική	-ης -ας ἢ -ης	-ῶν
Δοτική	-η -α ἢ -η	-αῖς
Αἰτιατ.	-ην -αν	-ας
Κλητ.	-η -α	-αι

* Ἀσκησις 40. Νὰ ἀπομνημονεύσετε τὰς καταλήξεις τῶν θηλυκῶν πρωτοκλίτων.

δ'. Παρατηρήσεις

1. Ἡ κλητική καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικήν αὐτῶν.

2. Τὰ θηλυκὰ πρωτόκλιτα, τὰ ὁποῖα τελειώνουν εἰς -α, τρέπουν Γραμματικὴ Καθαρευούσης Ε' καὶ Στ' Δημοτικῶν

τὸ **-α** εἰς **-η** εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ, ὅταν πρὸ τοῦ **-α** ὑπάρχη σύμφωνον, ἐκτὸς τοῦ **-ρ**.

Παράδ. ἡ ρίζ-**α**, τῆς ρίζ-**ης**, ἡ ἀμαξ-**α**, τῆς ἀμαξ-**ης** κλπ.

Ὅταν ὁμως πρὸ τοῦ **-α** ὑπάρχη **φωνήεν** ἢ **ρ**, τὸ **α** μένει ἀμετάβλητον (δὲν τρέπεται εἰς **-η**).

Παράδ. ἡ οἰκί-**α** τῆς οἰκί-**ας**, ἡ χαρ-**α** τῆς χαρ-**ας** κλπ.

3. Τὸ **α** τῶν θηλυκῶν τῆς πρώτης κλίσεως εἶναι **βροχύ**, ὅταν τρέπεται εἰς τὴν γενικὴν εἰς **-η**, ὅταν ὁμως φυλάσσεται (δὲν τρέπεται) εἶναι **μακρόν**.

Παράδ. ἡ νῆσ-**α** (τῆς νήσ-**ης**) ἐνῶ ἡ ἐλαία (τῆς ἐλαί-**ας**).

Ἐξαιροῦνται καὶ ἔχουν τὸ **α βροχύ**, ἂν καὶ δὲν τὸ τρέπουν εἰς τὴν γενικὴν εἰς **-η**, τὰ ἐξῆς.

α'. Ὅλα τὰ **προπαροξύτονα**.

Παράδ. ἡ ἀλήθεια, ἡ ἄγκυρα.

β'. Τὰ ἀκόλουθα εἰς **-ρα** δισύλλαβα, τὰ ὅποια ἔχουν πρὸ τοῦ **-ρα** δίφθογγον, πλὴν τῆς **-αν**. Σφαῖρα, μοῖρα, προῦρα, καὶ

γ'. Τὰ γραῖα, μαῖα, μυῖα καὶ σφῖρα.

4. Ἡ αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ ἔχουν τὸν χρόνον τῆς ὀνομαστικῆς τοῦ ἐνικοῦ.

Ἄ σ κ η σ ι ς 40. Νὰ σχηματίσετε τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐξῆς θηλυκῶν.

Ἡ δόξα, ἡ μοῦσα, ἡ μέλισσα, ἡ θυσία, ἡ τιμωρία, ἡ ἀλήθεια, ἡ χώρα, ἡ ἀγορά.

Ἄ σ κ η σ ι ς 41. Νὰ τονίσετε ὀρθῶς τὰ ἀκόλουθα:

Ἡ αὐλαία, ἡ χωρα, τὴν σημαίαν, ἡ σφαιρα, ἡ πειρα, τὴν γραιαν, ἡ πεινα, τὴν πειναν, ἡ γλωσσα, αἱ γλωσσαι, τὴν γλωσσαν, ἡ μοιρα, τὴν μοιράν, ὧ μοιρα, ἡ πειρα, αἱ πειραι, ἡ γραια, τὴν σφυραγ.

Ἄ σ κ η σ ι ς 42. Νὰ κλιθῶσι τὰ ἀκόλουθα:

Κατὰ τὸ **αὐλή** τά:

ἡ τιμή, ἡ ἀρετή.

Κατὰ τὸ **νίκη** τά:

ἡ φήμη, ἡ κλίνη.

Κατὰ τὸ **οἰκία** τά:

ἡ θυσία, ἡ ἀδικία.

Κατὰ τὸ **ώρα** τά:

ἡ χώρα, ἡ λύρα.

Κατὰ τὸ **τράπεζα** τά:

ἡ χάλαζα, ἡ αἴθουσα.

3. Γενικός πίναξ τῶν καταλήξεων ὄλων τῶν πρωτοκλίτων

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμός				Πληθ. ἀριθμός
	Ἀρσενικά		Θηλυκά		Ἀρσ. καὶ θηλ.
Ὄνομ.	-ας	-ης	·α	·η	-αι
Γενική	-ου	-ου	·ας ἢ ·ης	·ης	-ῶν
Δοτική	-α	-η	α ἢ η	·η	-αις
Αἰτιατ.	-αν	-ην	αν	·ην	·ας
Κλητ.	-α	-η ἢ ·α	α	·η	-αι

4. Γενικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ ὄλων τῶν πρωτοκλίτων

α'. Ὅλα τὰ πρωτόκλιτα (ἀρσενικά καὶ θηλυκά) ἔχουν εἰς τὸν πληθυντικὸν τὰς *ιδίας καταλήξεις*. (Βλέπε πίνακα καταλήξεων).

β'. Ἡ ἀσυναίρετος, ὀνομαστική, αἰτιατική καὶ κλητική ὄλων τῶν πρωτοκλίτων, ὅταν τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν *ὀξύνεται*, ἐνῶ ἡ γενική καὶ ἡ δοτική *περισπᾶται*.

Παράδ.

ὁ μαθητής	τὸν μαθητὴν	ὦ μαθητὰ
οἱ μαθηταί	τοὺς μαθητάς	ὦ μαθηταί
ἡ αὐλή	τὴν αὐλήν	ὦ αὐλή
αἱ αὐλαί	τὰς αὐλάς	ὦ αὐλαί
	ἐνῶ	
τοῦ μαθητοῦ	τῶ μαθητῆ	
τῶν μαθητῶν	τοῖς μαθηταῖς	
τῆς αὐλῆς	τῇ αὐλῇ	
τῶν αὐλῶν	ταῖς αὐλαῖς	

γ'. Ἡ γενική τοῦ πληθυντικοῦ ὄλων γενικῶς τῶν πρωτοκλίτων οὐσιαστικῶν *τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν καὶ περισπᾶται*.

Παράδειγμα. τῶν θαλασσῶν, τῶν παντοπωλῶν, τῶν λοχιῶν, τῶν τραπεζῶν.

δ'. Ἡ κλητική τοῦ πληθυντικοῦ εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικὴν αὐτοῦ.

ε'. Ἡ κατάληξις -ας τῆς πρώτης κλίσεως εἶναι πάντοτε *μακρά*.

Παράδ. Ὁ Αἰνείας, τοὺς οἰνοπόλας, τοὺς στρατιώτας, τὰς χώρας, τῆς ὄρας κλπ.

Σ η μ. Τὰ περισσότερα πρωτόκλιτα ὀνόματα ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παρρηγούσης μακρόν.

Παράδ. ὀπλίτης—ὀπλίται, πρεσβύτες—πρεσβύτει κλπ.

*Α σ κ ή σ ε ι ς 43. Νὰ τονισθῶσιν ὀρθῶς τὰ κάτωθι:

Τὰς γεφυρας, τὴν ὄραν, τοὺς μυροπόλας, ἡ σαυρα, ὁ γυμνασιαρχης, ἡ πηρα (ὁ σάκκος), ἡ πειρα, ἡ χωρα, τὴν πειναν, ὦ ἐπαιτα, ἡ χλαινα, τὴν αὔραν, ὦ ὀπλιτα, ὦ δεσμοτα, ἡ σφυρα, τὴν μοιραν, ὦ ναυτα, ἡ γλωσσα, ὦ γραια, ἡ πρῳρα, ὦ μαια, τὴν σημαιαν, τῆς σημαιας, ὦ μαγεια, ἡ αἴλαια, τῆς αἴλαιας.

*Α σ κ η σ ι ς 44. Νο οχηματίσετε τὴν γενικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τῶν ἀκολουθῶν ὀνομάτων, κατὰ τὸ παράδειγμά μας:

Παράδ. Ἡ σφαῖρα, τῆς σφαίρας, ὦ σφαῖρα, τῶν σφαιρῶν, ταῖς σφαίραις.

Ἡ σφαῖρα, ἡ λύπη, ὁ παντοπόλης, ὁ ἐπιλοχίας, ἡ μαῖα, ὁ τεχνίτης, ἡ μοῦσα, ἡ μοῖρα, ἡ αἴθουσα, ὁ γυμναστής, ἡ βροχή, ἡ δουλεία.

*Α σ κ η σ ι ς 45. Τὰ ὀνόματα μαθητῆς καὶ χαρὰ εἰς ποίας πτώσεις λαμβάνουν ὀξεῖαν καὶ εἰς ποίας περισπωμένην.

*Α σ κ η σ ι ς 46. Νὰ εὑρετε καὶ νὰ κλίσετε εἰς ὅλας τὰς πτώσεις καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν ἐν θηλυκον εἰς -α, τὸ ὅποιον ἔχει πρὸ τοῦ -α σύμφωνον, πλην ρ, καὶ ἐν μὲ φωνήεν πρὸ τοῦ -α.

*Α σ κ η σ ι ς 47. Νὰ τεθῶσι τὰ ἐν παρενθέσει εἰς τὴν ἀρμόζουσαν πτῶσιν:

Αἱ (ὠραία χώρα) τῆς Εὐρώπης κατοικοῦνται πυκνῶς. Καθῆκον τῶν (πολίτης) εἶναι νὰ σέβωνται τοὺς νόμους. Αἱ (νεωτέρα οἰκία) κτίζονται ὠραιότεραι ἀπὸ τὰς (παλαιότερα). Καθῆκον τῶν (ταμίας) εἶναι νὰ φυλάττωσι τὰ χρήματα, ὅπως τῶν (στρατιώτης) νὰ ὑπερασπίζωσι τὴν πατρίδα. Ἐνεκα (ἀσθένεια) μου, μένω ἐν τῇ (οἰκίᾳ). Ὁ μαθητῆς οὗτος παρ' ὀλίγον νὰ πνιγῇ ἐν τῇ (λίμνῃ).

5. Συνηρημένα πρωτόκλιτα

Ὀλίγα ὀνόματα τῆς πρώτης κλίσεως, τὰ ὅποια ἔχουν πρὸ τῶν καταλήξεων τῶν τὰ φωνήεντα α ἢ ε, *συναίρουσιν* αὐτὰ μὲ τὰς καταλήξεις καὶ δι' αὐτὸ λέγονται *συνηρημένα*.

Παρ. βυρρῆ-ας=βορρῆας, ἀμυγδαλέ-α=ἀμυγδαλῆ, μνά-α=μνά.

α'. Κλίσις συνηρημένων πρωτοκλίτων

Πτώσ.	Ἀρσενικά			Θηλυκά			
	Ἀριθ.	Ἐνικός ἀριθμὸς		Ἀριθ.	Ἐνικός ἀριθμὸς	Ἀριθ.	Πληθυντ. ἀριθμὸς
Ὄνομ.	ὁ	Ἐομέ·ας ἦς	βορρέ·ας	ἡ	γαλῆ	αἱ	γαλαῖ
Γενική	τοῦ	Ἐομοῦ	βορρέ·α	τῆς	·····λῆς	τῶν	γαλῶν
Δοτική	τῷ	Ἐομῆ	βορρέ·α	τῇ	·····λῆ	ταῖς	γαλαῖς
Αἰτιατ.	τὸν	Ἐομῆν	βορρέ·αν	τήν	γαλῆν	τάς	γαλαῖς
Κλητ.	ὦ	Ἐομῆ	βορρέ·α	ὦ	γαλῆ	ὦ	γαλαῖ

Σημ. Ὁ Ἐομῆς καὶ ὁ βορρέ·ας κλίνονται μόνον εἰς τὸν ἐνικόν.

β'. Παρατηρήσεις

1. Τὰ συνηρημένα ἄρσενικά πρωτόκλιτα λήγουν εἰς ··ας καὶ ··ῆς καὶ τὰ θηλυκὰ εἰς ··α καὶ ··ῆ.

2. Τὰ συνηρημένα πρωτόκλιτα εἶναι ἐλάχιστα καὶ συναιροῦνται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν ὡς ἐξῆς : Τὸ α+α=ᾶ π.χ. ἡ μνά·α=μνᾶ, τὸ ε+α=ἄλλοτε εἰς η καὶ ἄλλοτε εἰς α π.χ. Ἐομέ·ας = Ἐομῆς, βορρέ·ας = βορρέ·ας καὶ τὸ ο+η=η π.χ. ἀπλό·η = ἀπλῆ.

3. Τὸ φωνῆεν ἢ ἡ δίφθογγος, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ συναίρεσιν, ὅταν τονίζεται, *περισπᾶται*.

Σημ. Τὸ συνηρημένον γῆ εἰς τὸν πληθυντικὸν μένει ἀσυναίρετον : Γέαι, γεῶν κλπ. καὶ σημαίνει κτήματα.

Β'. Δευτέρα κλίσις

Παραδείγματα

- Ὁ ἀδελφὸς ἢ νῆσ·ος τὸ βιβλίον
- Ὁ ἰατρὸς ἢ ἄμπελ·ος τὸ σχολεῖ·ον
- Ὁ οὐρανὸς ἢ κάμηλ·ος τὸ πρόβατον.

Τὰ ἀνωτέρω ὀνόματα εἶναι οὐσιαστικά τῆς δευτέρας κλίσεως. Εἶναι ἄρσενικά καὶ θηλυκά, τὰ ὁποῖα τελειώνουν εἰς ··ος καὶ οὐδέ·τερα, τὰ ὁποῖα τελειώνουν εἰς ··ον.

Ἡ δευτέρα κλίσις λοιπὸν περιλαμβάνει ὀνόματα ἄρσενικά καὶ θηλυκά, τὰ ὁποῖα τελειώνουν εἰς ··ος καὶ οὐδέ·τερα, τὰ ὁποῖα τελειώνουν εἰς ··ον.

1. Κλίσις τῶν ἀρσενικῶν τῆς δευτέρας κλίσεως

Πτώσεις	Ἄρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
Ὄνομ.	ὁ	ποταμ-ὸς	νόμος	πόλεμ-ος	βῶλ-ος
Γενική	τοῦ	ποταμ-οῦ	νόμου	πολέμ-ου	βῶλ-ου
Δοτική	τῷ	ποταμ-ῷ	νόμ-ω	πολέμ-ω	βῶλ-ω
Αἰτιατ.	τόν	ποταμ-ὸν	νόμ-ον	πόλεμ-ον	βῶλ-ον
Κλητ.	ὦ	ποταμ-ὲ	νόμ-ε	πόλεμ-ε	βῶλ-ε
Πληθυντικὸς ἀριθμὸς					
Ὄνομ.	οἱ	ποταμ-οἱ	νόμοι	πόλεμ-οι	βῶλ-οι
Γενική	τῶν	ποταμ-ῶν	νόμων	πολέμ-ων	βῶλ-ων
Δοτική	τοῖς	ποταμ-οῖς	νόμοις	πολέμοις	βῶλ-οις
Αἰτιατ.	τούς	ποταμ-οὺς	νόμους	πολέμους	βῶλ-ους
Κλητ.	ὦ	ποταμ-οἰ	νόμοι	πόλεμοι	βῶλ-οι

2. Κλίσις τῶν θηλυκῶν τῆς δευτέρας κλίσεως

Πτώσεις	Ἄρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
Ὄνομ.	ἡ	ῥῥ-ὸς	ῥάβδ-ος	ἄμπελ-ος	νῆσ-ος
Γενική	τῆς	ῥῥ-οῦ	ῥάβδ-ου	ἄμπέλ-ου	νήσ-ου
Δοτική	τῇ	ῥῥ-ῷ	ῥάβδ-ω	ἄμπέλ-ω	νήσ-ω
Αἰτιατ.	τήν	ῥῥ-ὸν	ῥάβδ-ον	ἄμπελ-ον	νήσ-ον
Κλητ.	ὦ	ῥῥ-ὸς (ε)	ῥάβδ-ος (ε)	ἄμπελ-ος (ε)	νήσ-ος (ε)
Πληθυντικὸς ἀριθμὸς					
Ὄνομ.	αἱ	ῥῥ-οἰ	ῥάβδ-οι	ἄμπελ-οι	νήσ-οι
Γενική	τῶν	ῥῥ-ῶν	ῥάβδ-ων	ἄμπέλ-ων	νήσ-ων
Δοτική	ταῖς	ῥῥ-οῖς	ῥάβδ-οις	ἄμπέλ-οις	νήσ-οις
Αἰτιατ.	τάς	ῥῥ-οὺς	ῥάβδ-ους	ἄμπέλ-ους	νήσ-ους
Κλητ.	ὦ	ῥῥ-οἰ	ῥάβδ-οι	ἄμπελ-οι	νήσ-οι

3. Κλίσεις τῶν οὐδετέρων τῆς δευτέρας κλίσεως

Πτώσεις	Ἄρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
		λουτρ-ὸν	μέτρ-ον	πρόβατ-ον	πλοῖ-ον
Ὄνομ.	τὸ	λουτρ-ὸν	μέτρ-ον	πρόβατ-ον	πλοῖ-ον
Γενική	τοῦ	λουτρ-οῦ	μέτρ-ου	προβάτ-ου	πλοῖ-ου
Δοτική	τῷ	λουτρ-ῷ	μέτρ-ῳ	προβάτ-ῳ	πλοῖ-ῳ
Αἰτιατ.	τό	λουτρ-ὸν	μέτρ-ον	πρόβατ-ον	πλοῖ-ον
Κλητ.	ὦ	λουτρ-ὸν	μέτρ-ον	πρόβατ-ον	πλοῖ-ον

Πτώσεις	Ἄρθρ.	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
		λουτρ-ᾶ	μέτρ-α	πρόβατ-α	πλοῖ-α
Ὄνομ.	τὰ	λουτρ-ᾶ	μέτρ-α	πρόβατ-α	πλοῖ-α
Γενική	τῶν	λουτρ-ῶν	μέτρ-ων	προβάτ-ων	πλοῖ-ων
Δοτική	τοῖς	λουτρ-οῖς	μέτρ-οις	προβάτ-οις	πλοῖ-οις
Αἰτιατ.	τὰ	λουτρ-ᾶ	μέτρ-α	πρόβατ-α	πλοῖ-α
Κλητ.	ὦ	λουτρ-ᾶ	μετρ-α	πρόβατ-α	πλοῖ-α

4. Καταλήξεις τῶν δευτεροκλίτων

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
	Ἀρσενικά καὶ Θηλυκά	Οὐδέτερα	Ἀρσενικά καὶ Θηλυκά	Οὐδέτερα
Ὄνομ.	-ος	-ον	-οι	-α
Γεν.	-ου	-ου	-ων	-ων
Δοτικ.	-ῳ	-ῳ	-οις	-οις
Αἰτ.	-ον	-ον	-ους	-α
Κλητ.	-ε ἢ -ος	-ον	-οι	-α

5. Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν δευτεροκλίτων

1. Αἱ καταλήξεις τῶν ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν τῆς δευτέρας κλίσεως εἶναι ἴδιαι εἰς ὅλας τὰς πτώσεις.

2. Ἡ ὀνομαστική, αἰτιατική καὶ κλητική τῶν δύο ἀριθμῶν, ὅλων τῶν δευτεροκλίτων, ὅταν τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν, *ὀξύνεται*.

Παράδ. Ὁ ἀγρός, τὸν ἀγρόν, ὃ ἀγρέ· οἱ ἀγροί, τοὺς ἀγρούς, ὃ ἀγροὶ — ἡ κιβωτός, τὴν κιβωτόν, ὃ κιβωτός· αἱ κιβωτοί, τὰς κιβωτούς, ὃ κιβωτοὶ — τὸ φυτόν, τὰ φυτὰ κλπ.

3. Ἡ γενικὴ καὶ δοτικὴ καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν τῶν δευτεροκλίτων, ὅταν τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, περισπῶνται.

Παράδ. τοῦ ἀγροῦ, τῷ ἀγρῷ, τῶν ἀγρῶν, τοῖς ἀγροῖς — τῆς κιβωτοῦ, τῇ κιβωτῷ, τῶν κιβωτῶν, ταῖς κιβωτοῖς — τοῦ φυτοῦ, τῷ φυτῷ, τῶν φυτῶν, τοῖς φυτοῖς κλπ.

4. Ἡ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ τῶν ἀρσενικῶν ἔχει κατάληξιν **-ε** καὶ τῶν θηλυκῶν **-ος** ἢ **-ε**, τοῦ δὲ πληθυντικοῦ εἶναι ὁμοία μετὰ τὴν ὀνομαστικὴν.

5. Τὰ οὐδέτερα ἔχουν τρεῖς πτώσεις ὁμοίως :

Τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν.

6. Ἡ κατάληξις **-α** τῶν **οὐδετέρων** εἶναι βραχεῖα.

Παράδ. τὰ σχολεῖα, τὰ νοσοκομεῖα, τὰ δῶρα, τὰ μῆλα κλπ.

***Α σ κ η σ ι ε** 48. Διατί αἱ ἀκόλουθοι λέξεις διαφέρουν εἰς τὴν ὀρθογραφίαν τῶν καταλήξεων καὶ εἰς τὸν τόνον;

Τὸν ποταμὸν — τῶν ποταμῶν, τὸν κῆπον — τῶν κήπων, τὸν ἀγρὸν—τῶν ἀγρῶν, τὴν κιβωτόν—τῶν κιβωτῶν, τὴν δοκὸν—τῶν δοκῶν, τὴν ὁδὸν—τῶν ὁδῶν.

***Α σ κ η σ ι ε** 49. Νὰ τραπῶσιν εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν αἱ ἐξῆς προτάσεις :

Ὁ ἵππος εἶναι ζῶον φορηγόν. Τὸ δένδρον εἶναι ὠφέλιμον εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἀπὸ τὸ δένδρον κατασκευάζομεν τὴν δοκόν. Τὸ πλοῖον κατασκευάζεται ἀπὸ ξύλον καὶ σίδηρον. Ὁ τοῖχος τοῦ οἴκου μας πρέπει νὰ καθαρίζεται. Κτίζομεν τὸν τοῖχον μετὰ λίθον, ἄμμον καὶ ἄσβεστον. Τὸ μῆλον εἶναι ὀπωρικόν.

***Α σ κ η σ ι ε** 50. Νὰ κλιθῶσι τὰ ἀκόλουθα :

Κατὰ τὸ ποταμὸς τά :

ὁ ἀδελφός, ὁ οὐρανός.

Κατὰ τὸ νόμος τά :

ὁ λόνος, ὁ φόβος.

Κατὰ τὸ πόλεμος τά :

ὁ ἄνεμος, ὁ ἄγγελος.

Κατὰ τὸ βῶλος τά :

ὁ χῶρος, ὁ ὄμος.

Κατὰ τὸ ὁδὸς τά :

ἡ δοκός, ἡ κιβωτός.

Κατὰ τὸ *ράβδος* τά :

ἡ ἄρκτος, ἡ βίβλος.

Κατὰ τὸ *ἄμπελος* τά :

ἡ ἄσφαλτος, ἡ βάλανος.

Κατὰ τὸ *νήσος* τά :

ἡ ψῆφος, ἡ Δῆλος.

Κατὰ τὸ *λουτρὸν* τά :

τὸ πτηνόν, τὸ ποτόν.

Κατὰ τὸ *μέτρον* τά :

τὸ ἔργον, τὸ τέκνον.

Κατὰ τὸ *πρόβατον* τά :

τὸ φάρμακον, τὸ πρόσωπον.

Κατὰ τὸ *πλοῖον* τά :

τὸ δῶρον, τὸ μῆλον.

6. Συνηρημένα δευτερόκλιτα

Ὀλίγα ὀνόματα τῆς δευτέρας κλίσεως, τὰ ὅποια ἔχουν πρὸ τῶν καταλήξεόν των τὰ φωνήεντα *ο* ἢ *ε*, *συναيروῦν* αὐτὰ μὲ τὰς καταλήξεις. Δι' αὐτὸ λέγονται συνηρημένα.

Παράδ. πλό-ος=πλοῦς, ὀστέ-ον=ὀστοῦν, κλπ.

α'. Κλίσεις συνηρημένων δευτεροκλίτων

Πτώσεις	Ἐ ν ι κ ὸ ς ἄ ρ ι θ μ ὸ ς			
Ὄνομ.	ὄ	(πλόος) πλοῦς	τὸ	(ὀστέον) ὀστοῦν
Γενική	τοῦ	(πλόου) πλοῦ	τοῦ	(ὀστέου) ὀστοῦ
Δοτική	τῷ	(πλόω) πλωῖ	τῷ	(ὀστέω) ὀστοῖ
Αἰτιατ.	τόν	(πλόον) πλοῦν	τὸ	(ὀστέον) ὀστοῦν
Κλητ.	ὦ	(πλόε) πλοῦ	ὦ	(ὀστέον) ὀστοῦν
		Π λ η θ υ ν τ ι κ ὸ ς ἄ ρ ι θ μ ὸ ς		
Ὄνομ.	οἶ	(πλόοι) πλοῖ	τὰ	(ὀστέα) ὀστιά
Γενική	τῶν	(πλόων) πλωῶν	τῶν	(ὀστέων) ὀστιάων
Δοτική	τοῖς	(πλόοις) πλωῖς	τοῖς	(ὀστέοις) ὀστιάς
Αἰτιατ.	τούς	(πλόους) πλοῦς	τὰ	(ὀστέα) ὀστιά
Κλητ.	ὦ	(πλόοι) πλοῖ	ὦ	(ὀστέα) ὀστιά

β'. Παρατηρήσεις

1. Τὰ συνηρημένα τῆς δευτέρας κλίσεως ἔχουν καὶ μετὰ τὴν συναίρεσιν τὰς κατάληξεις τῶν ἀσυναιρέτων δευτεροκλίτων εἰς ὅλας τὰς πτώσεις πλὴν τῆς ὀνομαστικῆς, αἰτιατικῆς καὶ κλητικῆς τοῦ ἐνικοῦ τῶν ἀρσενικῶν καὶ οὐδέτερον, ὅπου συναίρουν τὸ **οο** καὶ **εο** εἰς **ου**. (Βλέπε ἀνωτέρω παραδείγματα).

2. Τὸ ἐκ τῆς συναιρέσεως προκύπτον φωνῆεν ἢ δίφθογγος, ὅταν τονίζεται, **περισπᾶται**.

***Α σ κ η σ ι ς** 51. Νὰ κλιθοῦν τὰ ἑξῆς:
ὁ θροῦς, ὁ ροῦς.

***Α σ κ η σ ι ς** 52. Νὰ εὑρετε πέντε προτάσεις, αἱ ὁποῖαι νὰ περιέχουν δευτεροκλίτα καὶ πρωτόκλιτα οὐσιαστικά καὶ νὰ μεταφέρετε αὐτὰς ἐκ τοῦ ἐνικοῦ εἰς τὸν πληθυντικόν.

Παράδ. ἡ νῆσα εἶναι οἰκιακὸν πτηνόν. **Αἱ νῆσοι** εἶναι **οἰκιακὰ πτηνά**.

Γ'. Τρίτη κλίσις

1. Εἰσαγωγή

Παραδείγματα

Ὁ ἀήρ, ὁ σωλήν, ἡ πόλις, ὁ λάργεξ, ἡ μήτηρ, ἡ χιών, ἡ τάξις, ἡ φλόξι, ὁ ἄραψ, τὸ ποίημα, τὸ σνάπι, ἡ λαΐλαψ, τὸ τμήμα, τὸ ἄστυ, ἡ ἠχώ.

Τὰ ἀνωτέρω ὀνόματα εἶναι τῆς τρίτης κλίσεως. Ὅπως βλέπομεν, εἶναι ἀρσενικά, θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα.

Ἡ τρίτη κλίσις λοιπὸν περιλαμβάνει ὀνόματα καὶ τῶν τριῶν γενῶν (ἀρσενικά, θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα), τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς ἕν ἀπὸ τὰ σύμφωνα ρ, ν, σ, ξ, ψ ἢ εἰς ἕν ἀπὸ τὰ φωνήεντα α, ι, υ, ω.

Παραδείγματα

Ὄνομα.	ὁ φω-στήρ	Γενική	τοῦ φω-σιῆ ρος
»	ἡ λαΐ-λαψ	»	τοῦ λαί-λα-πος
»	τὸ τμή-μα	»	τοῦ τμή-μα-τος.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα βλέπομεν, ὅτι τὰ ὀνόματα αὐτὰ εἰς τὴν γενικὴν ἔχουν **μίαν συλλαβὴν περισσοτέραν τῆς ὀνομαστικῆς**.

Ὅλα τὰ ὀνόματα τῆς τρίτης κλίσεως εἰς τὴν **γενικὴν** καὶ εἰς τὰς ἄλλας πτώσεις ἔχουν **μίαν συλλαβὴν περισσοτέραν τῆς ὀνομαστικῆς τοῦ ἐνικοῦ**. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν λέγονται **περιτιτούλαβα**.

2. Θέμα τῶν τριτοκλίτων

Παραδείγματα

Όνομ.	Ὁ φωστήρ	Γενική	τοῦ φωστήρ-ος
»	Ὁ κόραξ	»	τοῦ κόρακ-ος
»	Ὁ ἄραβ	»	τοῦ ἄραβ-ος.

Τὸ θέμα τῶν ἀνωτέρω εἶναι **φωστήρ**—, **κορακ**—, καὶ **ἄραβ**—.
 Εἰρέθη μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς καταλήξεως -ος ἀπὸ τὴν γενικήν τοῦ ἐνικοῦ.

Ἐπομένως τὸ θέμα τῶν τριτοκλίτων ὀνομάτων εὐρίσκεται, ἂν ἀπὸ τὴν γενικήν τοῦ ἐνικοῦ ἀφαιρέσωμεν τὴν κατάληξιν -ος.

3. Διαίρεσις τῶν τριτοκλίτων

* Ἄλλα τριτόκλιτα ἔχουν χαρακτῆρα ἐν ἀπὸ τὰ σύμφωνα κ, γ, χ, π, β, φ, τ, δ, θ, λ, ρ, ν, σ καὶ ἄλλα ἐν ἀπὸ τὰ φωνήεντα ι, υ, ο, ω.
 * Ὅσα ἔχουν χαρακτῆρα **σύμφωνον**, λέγονται **συμφωνόληκτα** καὶ ὅσα ἔχουν χαρακτῆρα φωνῆεν, **φωνηεντόληκτα**.

* Ἀ σ κ η σ ι ς 53. Νὰ εὑρετε τὸ θέμα καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀκολουθῶν ὀνομάτων.

Τῆς διώρυγος, τοῦ κόλακος, τοῦ θώρακος, τοῦ ἱέρακος, τοῦ στάχους, τοῦ βότρυος, τῆς πτέρυγος, τοῦ στατήρος, τοῦ ποιμένος, τοῦ ῥήτορος, τῆς δρυός, τοῦ μύωπος, τοῦ λιμένος, τοῦ ἥρωος, τῆς σάλπιγγος.

4. Πίναξ τῶν καταλήξεων τῶν τριτοκλίτων

Πτώσ.	Ἐνικός ἀριθμὸς		Πληθυντικός ἀριθμὸς	
	Ἀρσενικά καὶ θηλυκά	Οὐδέτερα	Ἀρσενικά καὶ θηλυκά	Οὐδέτερα
Όνομ.	-ς ἢ —	—	-ες	-α
Γενικ.	-ος ἢ -ως	-ος	-ων	-ων
Δοτικ.	-ι	-ι	-σι	-σι
Αἰτ.	-ν ἢ -α	—	-ας ἢ -ς	-α
Κλητ.	-ς ἢ —	—	-ες	-α

* Ἀ σ κ η σ ι ς 54. Νὰ ἀπομνημονεύσετε τὴν ὀρθογραφίαν τῶν καταλήξεων τῆς τρίτης κλίσεως.

5. Διαίρεσις τῶν συμφωνολήκτων

Ἐκ τῶν συμφωνολήκτων ὀνόματα τῆς τρίτης κλίσεως, ἄλλα ἔχουν χαρακτῆρα οὐρανισκόφωνον (κ, γ, χ) καὶ δι' αὐτὸ λέγονται οὐρανισκοφωνόληκτα, ἄλλα ἔχουν χαρακτῆρα χειλοφόφωνον (π, β, φ) καὶ δι' αὐτὸ λέγονται χειλοφωνόληκτα, ἄλλα ἔχουν χαρακτῆρα ὀδοντόφωνον (τ, δ, θ) καὶ λέγονται ὀδοντοφωνόληκτα, ἄλλα ἔχουν χαρακτῆρα ἔνρινον (ν) καὶ λέγονται ἔνρινόληκτα, ἄλλα ἔχουν χαρακτῆρα ὑγράν (λ, ρ) καὶ λέγονται ὑγράόληκτα καὶ τέλος ἄλλα ἔχουν χαρακτῆρα σ καὶ λέγονται σιγμόληκτα.

6. Κλίσις τριτοκλήτων

1. Συμφωνόληκτα

α'. Οὐρανισκοφωνόληκτα (χαρακτ. κ, γ, χ)

Πτώσ.	Ἑνικὸς ἀριθμὸς			
	Θέμα κορακ—	Θέμα φλογ—	Θέμα ὄνυχ—	Θέμα λαρυγ—
Ὄνομ.	ὁ κόραξ	ἡ φλόξ	ὁ ὄνυξ	ὁ λάρυγξ
Γεν.	τοῦ κόρα-κος	τῆς φλογ-ὸς	τοῦ ὄνυχ-ος	τοῦ λάρυγγ-ος
Δοτικ.	τῷ κόρακ-ι	τῇ φλογ-ι	τῷ ὄνυχ-ι	τῷ λάρυγγ-ι
Αἰτ.	τὸν κόρακ-α	τὴν φλόγ-α	τὸν ὄνυχ-α	τὸν λάρυγγ-α
Κλητ.	ὦ κόραξ	ὦ φλόξ	ὦ ὄνυξ	ὦ λάρυγξ

Πτώσ.	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
	Θέμα κορακ—	Θέμα φλογ—	Θέμα ὄνυχ—	Θέμα λαρυγ—
Ὄνομ.	οἱ κόρακ-ες	αἱ φλόγ-ες	οἱ ὄνυχ-ες	οἱ λάρυγγ-ες
Γεν.	τῶν κοράκ-ων	τῶν φλογ-ῶν	τῶν ὄνυχ-ων	τῶν λάρυγγ-ων
Δοτ.	τοῖς κόραξ-ι	ταῖς φλόξ-ι	τοῖς ὄνυξ-ι	τοῖς λάρυγγ-ι
Αἰτ.	τοὺς κόρακ-ας	τὰς φλόγ-ας	τοὺς ὄνυχ-ας	τοὺς λάρυγγ-ας
Κλητ.	ὦ κόρακ-ες	ὦ φλόγ-ες	ὦ ὄνυχ-ες	ὦ λάρυγγ-ες

Παρατηρήσεις

1. Ὁ οὐρανισκόφωνος χαρακτῆρ κ, γ, χ ἐνώνεται μὲ τὸ σ τῆς καταλήξεως καὶ γίνεται ξ.

Παράδ. κορακ+ς=κόραξ, φλογ+ς=φλόξ, ὄνυχ+ς=ὄνυξ.

2. Ἡ κλητικὴ τῶν οὐρανισκοφωνολήκτων εἶναι ὁμοία μετὴν ὀνομαστικῇν.

Παράδ. κόραξ, ὦ κόραξ, ὦ κόρακες.

*Α σ κ η σ ι ς 55. Νὰ κλίνετε τὰ ἀκόλουθα ὀνόματα.

Κατὰ τὸ κόραξ τά :

ὁ κόλαξ, ὁ βάμβαξ.

Κατὰ τὸ φλόξ τά :

ὁ τέτιξ, ἡ αἴξ.

Κατὰ τὸ λάρυγξ τά :

ὁ φάρυγξ, ἡ πλάστιγξ.

β'. Χειλοφωνόληκτα (χαρακ. π, β, φ)

Πτώσ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
Ὄνομ.	ὁ	κόνωψ	Ἄραψ	οἱ	κόνωπ-ες	Ἄραβ-ες
Γενικ.	τοῦ	κόνωπ-ος	Ἄραβ-ος	τῶν	κονώπ-ων	Ἄραβ-ων
Δοτ.	τῷ	κόνωπ-ι	Ἄραβ-ι	τοῖς	κόνωπ-ι	Ἄραψ-ι
Αἰτ.	τὸν	κόνωπ-α	Ἄραβ-α	τοῖς	κόνωπ-ας	Ἄραβ-ας
Κλητ.	ὦ	κόνωψ	Ἄραψ	ὦ	κόνωπ-ες	Ἄραβ-ες

Παρατηρήσεις

1. Ὁ χειλόφωνος χαρακτήρ (π, β) ἐνώνεται μετὸ σ τῆς καταλήξεως καὶ γίνεται ψ.

Παράδ. κωνωπ+ς=κόνωψ, Ἄραβ+ς=Ἄραψ.

2. Ἡ κλητικὴ τῶν χειλοφωνολήκτων εἶναι ὁμοία μετὴν ὀνομαστικῇν.

Παράδ. κόνωψ. ὦ κόνωψ, ὦ κόνωπες κλπ.

*Α σ κ η σ ι ς 56. Νὰ κλίνετε τὰ ἀκόλουθα ὀνόματα :

Κατὰ τὸ κόνωψ τά :

ὁ μύωψ, ὁ κύκλωψ.

Κατὰ τὸ ἄραψ τό :

ὁ χάλυψ.

*Α σ κ η σ ι ς 57. Νὰ σχηματίσετε τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀκλουθῶν ὀνομάτων καὶ νὰ ἀναφέρετε πῶς ἔγινε.

Ὁ πρεσβύωψ, ὁ γύψ, ἡ λαῖλαψ, ὁ χάλυψ.

γ'. Ὀδοντοφωνόληκτα

1. Ὀδοντοφωνόληκτα με̄ χαρακτη̄ρα (τ, δ, θ)

Πτώσ.		Ἑνικὸς ἀριθμὸς			
Ὄνομ.	ὁ λέβης	ἡ κοινότης	κοιλὰς	πατρίς	
Γεν.	τοῦ λέβητ-ος	τῆς κοινότητ-ος	κοιλάδ-ος	πατριδ-ος	
Δοτ.	τῷ λέβητ-ι	τῇ κοινότητ-ι	κοιλάδ-ι	πατριδ-ι	
Αἰτ.	τὸν λέβητ-α	τὴν κοινότητ-α	κοιλάδ-α	πατριδ-α	
Κλητ.	ῶ λέβης	ῶ κοινότης	κοιλὰς	πατρίς	

		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
Ὄνομ.	οἱ λέβητ-ες	αἱ κοινότητ-ες	κοιλὰδ-ες	πατριδ-ες	
Γεν.	τῶν λεβήτ-ων	τῶν κοινοτήτ-ων	κοιλάδ-ων	πατριδ-ων	
Δοτ.	τοῖς λέβητ-σι	τοῖς κοινότητ-σι	κοιλά-σι	πατρί-σι	
Αἰτ.	τούς λέβητ-ας	τάς κοινότητ-ας	κοιλάδ-ας	πατριδ-ας	
Κλητ.	ῶ λέβητ-ες	ῶ κοινότητ-ες	κοιλὰδ-ες	πατριδ-ες	

Πτώσεις		Ἑνικὸς ἀριθμὸς		
Ὄνομ.	ἡ ὄρνις	τὸ σῶμα	τὸ μάθημα	
Γενική	τῆς ὄρνιθ-ος	τοῦ σώματ-ος	τοῦ μαθήματ-ος	
Δοτική	τῇ ὄρνιθ-ι	τῷ σώματ-ι	τῷ μαθήματ-ι	
Αἰτιατ.	τὴν ὄρνιθ-α	τὸ σῶμα	τὸ μάθημα	
Κλητ.	ῶ ὄρνις	ῶ σῶμα	ῶ μάθημα	

		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
Ὄνομ.	αἱ ὄρνιθ-ες	τὰ σώματ-α	τὰ μαθήματ-α	
Γενική	τῶν ὄρνιθ-ων	τῶν σωμάτ-ων	τῶν μαθημάτ-ων	
Δοτική	ταῖς ὄρνι-σι	ταῖς σώματ-σι	τοῖς μαθήματ-σι	
Αἰτιατ.	τάς ὄρνιθ-ας	τὰ σώματ-α	τὰ μαθήματ-α	
Κλητ.	ῶ ὄρνιθ-ες	ῶ σώματ-α	ῶ μαθήματ-α	

Παρατηρήσεις

1. Ὁ ὀδοντόφωνος χαρακτήρ (τ, δ, θ), ὅταν εὐρεθῆ πρὸ τοῦ σ τῆς καταλήξεως, ἀποβάλλεται.

Παράδ. ὄρνις θέμ. ὄρνιθ+ς κατάληξις, ὄρνιθς=ὄρνις (ἀποβάλλεται ὁ χαρακτήρ θ)—ταῖς ὄρνιθσι=ὄρνισι).

2. Τὰ οὐδέτερα ὀδοντοφωνόληκτα σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ διὰ τῆς ἀποβολῆς τοῦ ἀφώνου ἢ τῶν ἀφώνων συμφώνων, τὰ ὅποια εὐρίσκονται εἰς τὸ τέλος τοῦ θέματος.

Παράδ. τὸ σῶμα, θέμα σωμα—ἀποβάλλεται τὸ ἄφωνον τ καὶ γίνεται ἡ ὀνομαστικὴ *σῶμα*

Γάλα θέμα γάλακτ— ἀποβάλλονται τὰ ἄφωνα *κτ κλπ.*

3. Ἡ κλητικὴ εἶναι ὁμοίᾳ μὲ τὴν ὀνομαστικὴν.

Σ η μ. 1. Τὰ βαρύτερα ὀδοντοφωνόληκτα εἰς *-ις* καὶ *-υς* (γεν. *-ιτος*, *-ιδος*, *-ιθος*, *-υθος*) σχηματίζουν τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς *-ιν* καὶ *-υν*.

Παράδ. ἡ ὄρνις, τὴν ὄρνιθα καὶ ὄρνιν, ἡ χάρις, τὴν χάριτα καὶ χάριν κλπ.

Σ η μ. 2. Τὰ οὐδέτερα ὄλων τῶν κλίσεων ἔχουν τρεῖς πτώσεις ὁμοίας (τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν).

*Α σ κ η σ ι ς 58. Νὰ κλίνετε τὸ ἀκόλουθα ὀνόματα.

Κατὰ τὸ *λέβης* τά:

ὁ πένης, ὁ γέλως.

Κατὰ τὸ *κοινόιης* τά:

ἡ θερμότης, ἡ σκληρότης.

Κατὰ τὸ *κοιλᾶς* τά:

ἡ ἀγελάς, ἡ ἑβδομάς.

Κατὰ τὸ *πατρῆς* τά:

ἡ ἑλπίς, ἡ σανίς.

Κατὰ τὸ *ὄρνις* τά:

ἡ κόρυς.

Κατὰ τὸ *σῶμα* τά:

τὸ πτώμα, τὸ σῶμα.

Κατὰ τὸ *μάθημα* τά:

τὸ πάθημα, τὸ εὐρημα.

*Α σ κ η σ ι ς 59. Νὰ ἐξηγήσετε μὲ παραδείγματα πῶς σχηματίζεται ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ καὶ ἡ δοτικὴ τοῦ πληθυντικοῦ τῶν ὀδοντοφωνόληκτων.

2. Ὀδοντοφωνόληκτα τῶν ὁποίων τὸ θέμα λήγει εἰς *ντ*

Πτώσ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς				
Ὄν.	ὁ	γέρων	ἄδάμας	ἱμάς	τὸ καθήκον
Γεν.	τοῦ	γέροντ-ος	ἄδάμαντ-ος	ἱμάντ-ος	τοῦ καθήκοντ-ος
Δοτ.	τῷ	γέροντ-ι	ἄδάμαντ-ι	ἱμάντ-ι	τῷ καθήκοντ-ι
Αἰτ.	τὸν	γέροντ-α	ἄδάμαντ-α	ἱμάντ-α	τὸ καθήκον
Κλητ.	ῶ	γέρον	ἄδάμαν	ἱμάς	ῶ καθήκον

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς					
Ὄν.	οἱ	γέροντες	ἄδάμαντες	ἱμάντες	τὰ καθήκοντ-α
Γεν.	τῶν	γερόντ-ων	ἀδαμάντ-ων	ἱμάντ-ων	τῶν καθήκοντ-ων
Δοτ.	τοῖς	γέρουσι	ἄδάμασι	ἱμάσι	τοῖς καθήκουσι
Αἰτ.	τούς	γέροντ-ας	ἄδάμαντ-ας	ἱμάντ-ας	τὰ καθήκοντ-α
Κλητ.	ῶ	γέροντ-ες	ἄδάμαντ-ες	ἱμάντ-ες	ῶ καθήκοντ-α

Παρατηρήσεις

1. Τὸ *ντ*, ὅταν εὑρεθῇ πρὸ τοῦ *σ* τῆς καταλήξεως τῆς δοτικῆς τοῦ πληθυντικοῦ, ἀποβάλλεται καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ *βραχὺν* φωνῆεν ἐκτείνεται εἰς *μακρόν*, ἦτοι τὸ *ο* εἰς *ου*, τὸ *ε* εἰς *ει* καὶ τὸ *α* καὶ *υ* *βραχὺν* εἰς *α* καὶ *υ* *μακρόν*.

Παράδ. Γέρων (θέμ. γέροντ- + σι ἢ κατάληξις τῆς δοτικῆς τοῦ πληθυντικοῦ γίνεται γέροντ-σι. Τὸ *ντ* ἀποβάλλεται καὶ τὸ *ο* (βραχὺν) τρέπεται εἰς *ου* (μακρόν) *γέρουσι* κλπ.

2. Ἡ ὀνομαστικὴ τῶν εἰς -ων γενικὴ -οντος σχηματίζεται ἄνευ τῆς καταλήξεως -ς, διὰ τῆς ἀποβολῆς τοῦ χαρακτῆρος *τ* καὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ *ο* εἰς *ω*.

Παράδ. Θέμα γέροντ- ἀποβάλλεται τὸ *τ* καὶ τὸ *ο* γίνεται *ω* = *γέρων* κλπ.

Σημ. Τὰ εἰς -ον -οντος οὐδέτερα γράφονται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις με *ο* (βλέπε ἀνωτέρω *καθήκον*).

* Ἀσκησις 60. Νὰ κλίνετε τὰ κάτωθι ὀνόματα :

Κατὰ τὸ *γέρων* τά :

ὁ ἄρχων, ὁ λέων.

Κατὰ τὸ *ἄδάμας* τά :

ὁ γίγας, ὁ ἔλεφας.

Κατὰ τὸ *καθήκον* τά :

τὸ προσῆκον.

*Ασκήσεις 61. Νά ἐξηγήσετε πῶς σχηματίζεται ἡ δοτική τοῦ πληθυντικοῦ τῶν ὀνομάτων τῆς προηγουμένης ἀσκήσεως.

δ'. Ἐνρινόληκτα (χαρ. κ. ν)

1. Ἐνρινόληκτα λήγοντα εἰς -ων γεν. -ονος, -ων γεν. -ωνος καὶ -αν γεν. -ανος

Πτώσ.	Ἐνρινόληκτα ἀριθμὸς				
᾽Ον.	ἡ χιών	ὁ κανὼν	κῶδων	ἀγκῶν	παιάν
Γεν.	τῆς χιόνος	τοῦ κανόνος	κῶδωνος	ἀγκῶνος	παιάνος
Δοτ.	τῇ χιόνι	τῷ κανόνι	κῶδωνι	ἀγκῶνι	παιάνι
Αἰτ.	τὴν χιόνα	τὸν κανόνα	κῶδωνα	ἀγκῶνα	παιάνα
Κλ.	ᾧ χιών	ᾧ κανὼν	κῶδων	ἀγκῶν	παιάν
Πληθυντικὸς ἀριθμὸς					
᾽Ον.	αἱ χιόνες	οἱ κανόνες	κῶδωνες	ἀγκῶνες	παιᾶνες
Γεν.	τῶν χιόνων	τῶν κανόνων	κῶδῶνων	ἀγκῶνων	παιᾶνων
Δοτ.	ταῖς χιόσι	τοῖς κανόσι	κῶδωσι	ἀγκῶσι	παιᾶσι
Αἰτ.	τάς χιόνας	τοὺς κανόνας	κῶδωνας	ἀγκῶνας	παιᾶνας
Κλ.	ᾧ χιόνες	ᾧ κανόνες	κῶδωνες	ἀγκῶνες	παιᾶνες

2. Ἐνρινόληκτα λήγοντα εἰς -ην γεν. -ηνος, -ην γεν. -ηνος, -ις γεν. -ῖνος καὶ -εις γεν. -εινος

Πτώσ.	Ἐνρινόληκτα ἀριθμὸς				
᾽Ον.	ἡ ἀκτίς	ὁ κηφῆν	λιμῆν	κτεῖς	
Γεν.	τῆς ἀκτῖνος	τοῦ κηφῆνος	λιμένος	κτενός	
Δοτ.	τῇ ἀκτίνι	τῷ κηφῆνι	λιμένι	κτενὶ	
Αἰτ.	τὴν ἀκτίνα	τὸν κηφῆνα	λιμένα	κτένα	
Κλ.	ᾧ ἀκτίς	ᾧ κηφῆν	λιμῆν	κτεῖς	
Πληθυντικὸς ἀριθμὸς					
᾽Ον.	αἱ ἀκτῖνες	οἱ κηφῆνες	λιμένες	κτένες	
Γεν.	τῶν ἀκτῖνων	τῶν κηφῆνων	λιμένων	κτενῶν	
Δοτ.	ταῖς ἀκτίσι	τοῖς κηφῆσι	λιμέσι	κτεσὶ	
Αἰτ.	τάς ἀκτίνας	τοὺς κηφῆνας	λιμένας	κτένας	
Κλ.	ᾧ ἀκτῖνες	ᾧ κηφῆνες	λιμένες	κτένες	

Π α ρ α τ η ρ ή σ ε ι ς

1. Ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἑνικοῦ τῶν *ἀρσενικῶν* καὶ *θηλυκῶν* ἐνρινολήκτων, τὰ ὁποῖα ἔχουν πρὸ τοῦ χαρακτῆρος *ν βραχὺ* φωνῆεν (ε ἢ ο), σχηματίζεται μὲ τὴν ἔκτασιν τοῦ *βραχέος* φωνήεντος εἰς *μακρόν*, ἦτοι τὸ *ε* καὶ *ο* εἰς *η* καὶ *ω*.

Παράδ. Θέμα λιμεν—, ὄνομ. ἑνικ. λιμῆν (τὸ *ε* ἔγινε *η*), θέμα κανον=, ὄνομ. ἑνικ. κανῶν (τὸ *ο* ἔγινε *ω*).

Ἀντιθέτως ἐκεῖνα τὰ ἐνρινόληκτα, τὰ ὁποῖα ἔχουν πρὸ τοῦ *ν μακρόν* φωνῆεν σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἑνικοῦ, ὁμοίαν μὲ τὸ θέμα.

Παρ. Θέμα κηφῆν— ὄνομ. *κηφῆν*, θέμα κώδων— ὄνομ. *κώδων*.

2. Τὰ ἐνρινόληκτα, τὰ ὁποῖα ἔχουν θέμα εἰς *-ιν*, σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἑνικοῦ μὲ τὴν ἀποβολὴν τοῦ χαρακτῆρος *ν* πρὸ τῆς καταλήξεως *ς*.

Παράδ. Θέμα ἀκτίν+ς= *ἀκτίς*.

3. Ἡ κλητικὴ τοῦ ἑνικοῦ τῶν ἐνρινολήκτων εἰς *-ων*, εἰς μὲν τὰ *δξύτονα* εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικὴν, εἰς δὲ τὰ *παροξύτονα* ὁμοία μὲ τὸ θέμα.

Παράδ. Ἡ εἰκὼν — *ῶ εἰκῶν*. Ὁ γείτων — *ῶ γείτων*.

Σ η μ. Ἡ κλητικὴ τῶν ἐνρινολήκτων *κυρίων ὀνομάτων* εἶναι ὁμοία μὲ τὸ θέμα καὶ ἀναβιβάζει τὸν τόνον.

Παράδ. Ὁ Ἀγαμέμνων—*ῶ Ἀγάμεμνον*.

4. Τὰ ἐνρινόληκτα εἰς *-ιν -ινος* καὶ *-αν -ανος* ἔχουν τὸ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος δίχρονον φωνῆεν (*ι* καὶ *α*) *μακρόν*.

Παράδ. ἀκτῆνος, παιᾶνος.

5. Ὁ χαρακτήρ *ν* πρὸ τοῦ *σ* τῆς καταλήξεως τῆς δοτικῆς τοῦ πληθ. ἀριθμοῦ ἀποβάλλεται, χωρὶς τὸ πρὸ αὐτοῦ φωνῆεν γὰ ἐκτείνεται εἰς μακρόν.

Παράδ. Κανῶν — *κανόσι*, λιμῆν — *λιμέσι* κλπ.

6. Ἀπὸ τὰ εἰς *-ων* γεν. *-ωνος* γράφονται μὲ *ω* εἰς ὅλας τὰς πτώσεις:

α'. Ὅλα τὰ *δξύτονα* ἀρσενικὰ ὀνόματα, πλὴν τῶν : ἡγεμῶν, κανῶν καὶ Στρουμῶν, τὰ ὁποῖα γράφονται μὲ *ο*.

Παράδ. Ὁ αἰὼν—αἰῶνος, ὁ λουτρῶν—λουτρῶνος, ὁ ἀνθῶν—ἀνθῶνος, ὁ χειμῶν—χειμῶνος ἀλλὰ ἡγεμῶν—ἡγεμόνος κλπ.

β'. Ἀπὸ τὰ *παροξύτονα* ἀρσενικὰ τά: καύσων, σάπων, Πλάτων, Σόλων καὶ μερικὰ ἄλλα.

Γράφονται μὲ *ο* εἰς ὅλας τὰς πτώσεις:

α'. *Όλα τὰ θηλυκὰ εἰς **-ων** (γεν. **-ονος**).

Παράδ. Ἀηδῶν—(όνος), χελιδῶν (όνος).

β'. *Όλα τὰ παροξύτονα ἀρσενικά, πλὴν τῶν: **καύσων, σάπων.**

Παράδ. Δαίμων (-ονος), γείτων (-ονος) κλπ.

***Α σ κ η σ ι ς 62.** Νὰ κλίνετε κατὰ τὸ **χιών** τά:

ἢ χελιδῶν, ἢ σταγῶν.

Κατὰ τὸ **κανῶν** τά:

ὁ ἡγεμών, ὁ κηδεμών.

Κατὰ τὸ **κώδων** τά:

ὁ σάπων, ὁ ρώθων.

Κατὰ τὸ **ἀγκῶν** τά:

ὁ χειμών, ὁ χιτών.

Κατὰ τὸ **παιῶν** τό:

ὁ τιτάν.

Κατὰ τὸ **κηφῶν** τά:

ὁ πυρήν, ὁ σωλήν.

Κατὰ τὸ **λιμῶν** τά:

ὁ ποιμήν, ὁ πυθμήν.

Κατὰ τὸ **ἀκτῖς** τά:

ἢ οῖς, ἢ Σαλαμῖς.

***Α σ κ η σ ι ς 63.** Σχηματίζετε τὴν γενικήν τοῦ ἐνικοῦ τῶν ἀκολουθῶν νομάτων:

*Ὁ χειμών, ὁ ὄρνιθῶν, ὁ ἀμπελών, ὁ ἡγεμών, ὁ κηδεμών, ὁ λαζῶν, ὁ πώγων, ὁ ρώθων, ὁ Κλέων, ὁ Πλάτων, ὁ γείτων, ὁ γνώμων, πνεύμων.

ε'. Ὑγρόληκτα (χαρακτ. ρ)

Ἰσόσ.	Ἐ ν ι κ ὸ ς ἄ ρ ι θ μ ὸ ς					
Ὀν.	ἡ χεῖρ	ὁ κρατῆρ	ἄηρ	ρήτωρ	τὸ νέκταρ	
Γεν.	τῆς χειρ-ὸς	τοῦ κρατῆρ-ος	ἄερ ος	ρήτορ-ος	τοῦ νέκταρ-ος	
Δοτ.	τῆ χειρ-ι	τῷ κρατῆρ-ι	ἄερ-ι	ρήτορ-ι	τῷ νέκταρ-ι	
Αἰτ.	τὴν χειρ-α	τὸν κρατῆρ-α	ἄερ-α	ρήτορ-α	τὸ νέκταρ	
Κλ.	ῶ χειρ	ῶ κρατῆρ	ἄηρ	ρήτορ	ῶ νέκταρ	
	Π λ η θ υ ν τ ι κ ὸ ς			ἄ ρ ι θ μ ὸ ς		
Ὀν.	αἶ χειρ-ες	οἶ κρατῆρ-ες	ἄερ-ες	ρήτορ-ες		
Γεν.	τῶν χειρ-ῶν	τῶν κρατῆρ-ων	ἄερ-ων	ρητόρ-ων		
Δοτ.	ταῖς χειρ-σι	τοῖς κρατῆρ-σι	ἄερ-σι	ρήτορ-σι	Δὲν ἔχει	
Αἰτ.	τὰς χειρ-ας	τοὺς κρατῆρ-ας	ἄερ-ας	ρήτορ-ας		
Κλ.	ῶ χειρ-ες	ῶ κρατῆρ-ες	ἄερ-ες	ρήτορ-ες		

Παρατηρήσεις

1. Ἀπὸ τὰ ὑγρόληκτα μόνον τὸ ἄλς (ἄλατι) γεν. ἄλ-ος ἔχει χαρακτηριστῆρα λ, ὅλα τὰ ἄλλα ἔχουν χαρακτηριστῆρα ρ.

2. Τὰ λήγοντα εἰς -ηρ γεν. -ερος ὑγρόληκτα γράφονται εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ μὲ η, τὰ δὲ εἰς -ηρ -ηρος, εἰς ὅλας τὰς πτώσεις μὲ η. Τὰ λήγοντα εἰς -ωρ, γράφονται εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ μὲ ω, εἰς δὲ τὰς ἄλλας πτώσεις μὲ ο.

3. Τὰ ὑγρόληκτα σχηματίζουν τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ ὁμοίαν μὲ τὴν ὀνομαστικὴν, πλὴν τῶν εἰς -ωρ γεν. -ορος, τὰ ὅποια σχηματίζουν τὴν κλητικὴν ὁμοίαν μὲ τὸ θέμα.

Παράδ. Ὁ κλητῆρ—ὦ κλητῆρ, ὁ ζωστήρ—ὦ ζωστήρ ἀλλὰ ὁ κτήτωρ—ὦ κτήτωρ κλπ.

Ἄσκησις 64. Νὰ κλιθοῦν τὰ ἀκόλουθα :

Κατὰ τὸ κρατῆρ τά :

ὁ στρωτήρ, ὁ κλητῆρ.

Κατὰ τὸ ἀήρ τά :

ὁ αἰθήρ, ὁ ἀστήρ (δοτ. πληθ. τοῖς ἀστράσι).

Κατὰ τὸ ρήτωρ τά :

ὁ κοσμήτωρ, ὁ κτήτωρ.

στ'. Συγκοπτόμενα ὑγρόληκτα

Πτώσ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς					
Ὄν.	ὁ πατήρ	ἄνηρ	ἄσιρ	ἡ μήτηρ	θυγάτηρ	γαστήρ
Γεν.	τοῦ πατρός	ἀνδρός	ἀστέρος	τῆς μητρός	θυγατρὸς	γαστρὸς
Δοτ.	τῷ πατρὶ	ἀνδρὶ	ἀστέρει	τῇ μητρὶ	θυγατρὶ	γαστρὶ
Αἰτ.	τὸν πατέρα	ἄνδρα	ἀστέρα	τὴν μητέρα	θυγατέρα	γαστέρα
Κλ.	ὦ πάτερ	ἄνερ	ἄστῆρ	ὦ μητερ	θύγατερ	γαστήρ
Πληθυντικὸς ἀριθμὸς						
Ὄν.	οἱ πατέρες	ἄνδρες	ἀστέρες	αἱ μητέρες	θυγατέρες	γαστέρες
Γεν.	τῶν πατέρων	ἀνδρῶν	ἀστέρων	τῶν μητέρων	θυγατέρων	γαστέρων
Δοτ.	τοῖς πατέρασι	ἀνδράσι	ἀστράσι	ταῖς μητέρασι	θυγατέρασι	γαστράσι
Αἰτ.	τούς πατέρας	ἄνδρας	ἀστέρας	τάς μητέρας	θυγατέρας	γαστέρας
Κλ.	ὦ πατέρες	ἄνδρες	ἀστέρες	ὦ μητέρες	θυγατέρες	γαστέρες

Παρατηρήσεις

1. Μερικά ἀπὸ τὰ ὑγρόληκτα, τὰ ἑποῖα τελειώνουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς -ηρ γεν. -ερος, *συγκοπτοῦν* εἰς μερικὰς πτώσεις τὸ ε τοῦ θέματος καὶ διὰ τοῦτο λέγονται *συγκοπτόμενα*.

Αὐτὰ εἶναι τὰ: *πατήρ, μήτηρ, θυγάτηρ, γαστήρ, ἀνήρ* καὶ *ἀστήρ*. Ἀπὸ αὐτά, τὰ μὲν τέσσαρα πρῶτα συγκοποῦσι τὸ ε εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ, τὸ *ἀστήρ* μόνον εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ καὶ τὸ *ἀνήρ* εἰς ὅλας τὰς πτώσεις.

2. Εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τῶν συγκοπτομένων ὀνομάτων μεταξὺ τῆς καταλήξεως -σι καὶ τοῦ συγκοπτομένου θέματος *προστίθεται ἓνα α βραχί*.

Παράδ. Πατήρ—τοῖς πατράσι, μήτηρ—ταῖς μητράσι κλπ.

3. Εἰς τὸ ὄνομα *ἀνήρ* μετὰ τὴν συγκοπὴν τοῦ ε καὶ ἀκριβῶς εἰς τὴν θέσειν αὐτοῦ προστίθεται, χάριν εὐφωνίας, ἓν δ.

Παράδ. Τοῦ *ἀνδρός* (θ. ἀνερ+ος=ἀνέρος=ἀνρὸς=*ἀνδρός*).

ξ'. Σιγμόληκτα (χαρακτῆρ σ)

Τὰ σιγμόληκτα οὐσιαστικὰ λήγουν τὰ ἀρσενικὰ εἰς -ης γεν. -ους καὶ τὰ οὐδέτερα εἰς -ος γεν. -ους καὶ εἰς -ας.

Κλίνονται ὡς ἑξῆς:

Πτώσεις		Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Ὄνομ.	ὁ	Σωκράτης	τὸ τεῖχος	γέρας
Γενικὴ	τοῦ	Σωκράτους	τοῦ τεῖχους (τείχεος)	γέρατος
Δοτικὴ	τῷ	Σωκράτει	τῷ τείχει (τείχει)	γέρατι
Αἰτιατ.	τὸν	Σωκράτη	τὸ τεῖχος	γέρας
Κλητικὴ	ὦ	Σώκρατες	ὦ τεῖχος	γέρας
Πληθυντικὸς ἀριθμὸς				
Ὄνομ.			τὰ τεῖχη (τείχεα)	γέρατα
Γενικὴ			τῶν τευχῶν (τειχέων)	γεράτων
Δοτικὴ			τοῖς τείχεσι	γέρασι
Αἰτιατ.			τὰ τεῖχη (τείχεα)	γέρατα
Κλητικὴ			ὦ τεῖχη (τείχεα)	γέρατα

Παρατηρήσεις

1. Ὁ χαρακτήρ σ τῶν σιγμολήκτων, ὅταν εὔρεθῇ κατὰ τὴν κλίσιν μεταξὺ δύο φωνηέντων, ἀποβάλλεται καὶ τότε τὰ *συμπύπτοντα* φωνήεντα συναιροῦνται ὡς ἑξῆς:

Τὰ $\epsilon + \sigma = \sigma\upsilon$, τὰ $\epsilon + \iota = \epsilon\iota$, τὰ $\epsilon + \alpha = \eta$ καὶ τὰ $\epsilon + \epsilon = \epsilon\iota$.

Μὲ τὴν συναίρεσιν αὐτὴν φαίνονται ὡς *φωνηεντόληκτα*.

2. Τὰ εἰς -ης κύρια ὀνόματα σχηματίζουν τὴν ἐνικὴν ὀνομαστικὴν δι' ἐκτάσεως τοῦ πρὸ τοῦ χαρακτήρος ε εἰς η.

Παράδ. Σωκράτες— Ὀνομ. Σωκράτης

Τὰ κύρια αὐτὰ ὀνόματα σχηματίζουν τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ εἰς -ην κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ εἰς -ης *πρωτόκλητα*.

Παράδ. Σωκράτης— Σωκράτη καὶ Σωκράτην. Τὸν Δημοσθένη καὶ Δημοσθένην.

Ἡ κλητικὴ αὐτῶν εἶναι ὁμοίᾳ μὲ τὸ θέμα μὲ ἀνεβασμένον τὸν τόνον των.

Παράδ. Σωκράτης— ὦ Σώκρατες, Δημοσθένης— ὦ Δημόσθενες.

Σ η μ. Τὰ εἰς -ας οὐδέτερα σχηματίζονται ἐκ δύο θεμάτων, ἐκ θέματος τὸ ὁποῖον λήγει εἰς -σ καὶ ἐκ θέματος τὸ ὁποῖον λήγει εἰς -τ. Ἐκ τοῦ θέματος, τὸ ὁποῖον λήγει εἰς σ, σχηματίζονται ἡ ὀνομαστικὴ, αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ. Ὅλαι αἱ ἄλλαι πτώσεις σχηματίζονται ἐκ τοῦ θέματος, τὸ ὁποῖον τὸ ὁποῖον λήγει εἰς τ.

Σ η μ. Ἀπὸ τὰ εἰς -ος οὐδέτερα σιγμολήκτα ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγουσῆς μακρὸν τὰ ἀκόλουθα: *ψῦχος, μῖσος, κῦρος, ρίγος, στίφος*.

Σ η μ. Σιγμολήκτα θεωροῦνται καὶ τὰ: ἡ αἰδῶς (ἐντροπή) καὶ ἡῶς (αὐγή). Κλίνονται μόνον εἰς τὸν ἐνικόν, ὡς ἑξῆς: ἡ αἰδῶς, τῆς αἰδοῦς, τῇ αἰδοῖ, τὴν αἰδῶ, ὧ αἰδῶς. Ὅμοίως κλίνεται καὶ τὸ ἡῶς.

* Ἀ σ κ η σ ι ς 65. Κλίνετε κατὰ τὸ *Σωκράτης* τά:

ὁ Δημοσθένης, ὁ Ἀριστοφάνης.

Κατὰ τὸ *τείχος* τά:

τὸ ψεῦδος, τὸ δάσος.

Κατὰ τὸ *γέρας* τά:

τὸ γῆρας (μόνον εἰς τὸν ἐνικόν), τὸ πέρας, τὸ τέρας.

Φωνηεντόληκτα

Τὰ φωνηεντόληκτα τῆς τρίτης κλίσεως εἶναι ἀρσενικά καὶ θηλυκά καὶ λήγουν εἰς -ις, -υς, -ευσ, -αυς, -ους, -ως καὶ -ω.

Παράδ. Ἡ τάξις, ἡ δρυς, ὁ πέλεκυς, ὁ βασιλεύς, ἡ γραῦς, ὁ βοῦς, ὁ ἥρως, ἡ λεχῶ.

1. Φωνηεντόληκτα εἰς -ις (-εως), -υς (-εως) -ευσ (-έως)

Πτώσ.

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

᾽Ονομ.	ἡ προᾶξις	ὁ πέλεκυς	βασιλεὺς
Γεν.	τῆς προᾶξεως	τοῦ πελέκεως	βασιλέως
Δοτ.	τῇ προᾶξει (ε+ι)	τῷ πελέκει (ε+ι)	βασιλεῖ (ε+ι)
Αἰτ.	τὴν προᾶξιν	τὸν πέλεκυν	βασιλέα
Κλητ.	ᾧ προᾶξι	ᾧ πέλεκυ	βασιλεῦ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

᾽Ονομ.	αἱ προᾶξεις (ε+ε)	οἱ πελέκεις (ε+ε)	βασιλεῖς (ε+ε)
Γεν.	τῶν προᾶξεων	τῶν πελέκεων	βασιλέων
Δοτ.	ταῖς προᾶξεσι	τοῖς πελέκεσι	βασιλεῦσι
Αἰτ.	τάς προᾶξεις (ε+α)	τοὺς πελέκεις	βασιλεῖς
Κλητ.	ᾧ προᾶξεις (ε+ε)	ᾧ πελέκεις (ε+ε)	βασιλεῖς (ε+ε)

Παρατηρήσεις

1. Ὅσα ὀνόματα τελειώνουν εἰς -ις (γεν. -εως) -ευσ (γεν. -εως) καὶ τὰ: ὁ πέλεκυς, ὁ πῆχυς, ὁ πρόσβυς καὶ τὸ ἄστν λαμβάνουν εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ τὴν κατάληξιν -ως μὲ ω.

2. Ἐξ αὐτῶν τὰ εἰς -ις καὶ τὰ πέλεκυς, πρόσβυς, πῆχυς καὶ ἄστν τονίζονται εἰς τὴν γενικὴν καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν εἰς τὴν προπαραλήγουσαν, ἂν καὶ ἡ λήγουσά των εἶναι μακρά.

Παράδ. προᾶξεως—προᾶξεων, πελέκεως—πελέκεων κλπ.

3. Ἡ αἰτιατικὴ καὶ ἡ κλητικὴ τοῦ πληθυντικοῦ ἔχουν τὸν τύπον τῆς ὀνομαστικῆς.

Παράδ. Αἱ προᾶξεις—τάς προᾶξεις—ᾧ προᾶξεις, οἱ πελέκεις—τοὺς πελέκεις—ᾧ πελέκεις, οἱ βασιλεῖς—τοὺς βασιλεῖς—ᾧ βασιλεῖς.

4. Συναιρέσεις γίνεται μόνον εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ πληθυντικοῦ.

Παράδ. ἡ προᾶξις—τῇ προᾶξει (ε+ι)—αἱ προᾶξεις (ε+ε), — τὰς προᾶξεις—ᾧ προᾶξεις. Τὸ ε καὶ ι συναιρεῖται εἰς ει, καθὼς καὶ τὸ ε καὶ ε εἰς ει.

*Ασκησις 66. Νὰ κλίνετε κατὰ τὸ *πραξις* τά :

ἢ *τάξις*, ἢ *πόλις*.

Κατὰ τὸ *πέλεκυς* τά :

ὁ *πρέσβυς*, ὁ *πῆχυς*.

Κατὰ τὸ *βασιλεὺς* τά :

ὁ *ἱερεὺς*, ὁ *γονεὺς*.

2. Φωνηεντόληκτα εἰς -υς (γεν. -υος)

Πτώσ.			Ἑνικὸς	ἄριθμὸς	
Ὄνομ.	ὁ	στάχυς	ἰχθὺς	μῦς	ἡ δρυς
Γεν.	τοῦ	στάχυος	ἰχθύος	μυδός	τῆς δρυός
Δοτ.	τῷ	στάχυϊ	ἰχθύϊ	μυτ̄	τῇ δρυτ̄
Αἰτ.	τὸν	στάχυν	ἰχθὺν	μῦν	τὴν δρῦν
Κλητ.	ὦ	στάχυ	ἰχθὺ	μῦ	ὦ δρῦ
Πληθυντικὸς ἄριθμὸς					
Ὄνομ.	οἱ	στάχυες	ἰχθύες	μῦες	αἱ δρύες
Γεν.	τῶν	σταχύων	ἰχθύων	μυῶν	τῶν δρυῶν
Δοτ.	τοῖς	στάχυσι	ἰχθύσι	μυσι	ταῖς δρυσὶ
Αἰτ.	τοὺς	στάχυσ	ἰχθῦς	μῦς	τὰς δρῦς
Κλητ.	ὦ	στάχυες	ἰχθύες	μῦες	ὦ δρύες

Παρατηρήσεις

1. Τὰ εἰς -υς (-υος) εἰς τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἔχουν κατάληξιν -ν.

Παράδ. Ὁ στάχυς—τὸν στάχυν, ὁ ἰχθὺς—τὸν ἰχθὺν κλπ.

2. Ἡ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ εἶναι ὁμοία μὲ τὸ θέμα των.

Παράδ. Ὁ στάχυς—ὦ στάχυ, ὁ ἰχθὺς—ὦ ἰχθὺ κλπ.

3. Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ πληθυντικοῦ λήγει εἰς -υς μὲ *υ μακρόν* καὶ περισπᾶται, ὅταν τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν.

Παράδ. Ὁ στάχυς—τοὺς στάχυσ, ὁ ἰχθὺς—τοὺς ἰχθῦς κλπ.

4. Ἡ κλητικὴ τοῦ πληθυντικοῦ εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικὴν.

Παράδ. Οἱ ἰχθύες—ὦ ἰχθύες, οἱ στάχυες—ὦ στάχυες κλπ.

5. Τὰ λήγοντα εἰς -υς (γεν. -υος) φωνηεντόληκτα γράφονται εἰς βλας τὰς πτώσεις, πλὴν τῆς αἰτιατικῆς, μὲν ὑ βραχὺ καὶ δὲν συναιροῦνται εἰς οὐδεμίαν πτῶσιν.

*Ασκησις 67. Νὰ κλίνετε τὰ ἀκόλουθα :

Κατὰ τὸ στάχυς τά :

ὁ βότρυς, ἡ πίτυς.

Κατὰ τὸ ἰχθύς τά :

ἡ ἰσχύς, ἡ κλιτύς.

Κατὰ τὸ μῦς τά :

ὁ σῦς.

3. Φωνηεντόληκτα

α'. Ἀρσενικά εἰς -ως καὶ θηλυκὰ εἰς -ω

β'. Λήγοντα εἰς -αυς καὶ -ους.

Πτῶσ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
᾽Ονομ.	ὁ ἥρωας	ἡ λεχῶ	γραῦς	ὁ βοῦς
Γεν.	τοῦ ἥρωος	τῆς λεχοῦς (ο+ο)	γραός	τοῦ βοός
Δοτ.	τῷ ἥρωι	τῇ λεχοῖ (ο+ι)	γραῖ	τῷ βοῖ
Αἰτ.	τὸν ἥρωα	τὴν λεχῶ (ο+α)	γραῦν	τὸν βοῦν
Κλητ.	ῶ ἥρωας	ῶ λεχοῖ	γραῦ	ῶ βοῦ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

᾽Ονομ.	οἱ ἥρωες		γραῖες	οἱ βόες
Γεν.	τῶν ἥρώων	Κατὰ τὴν	γραῶν	τῶν βοῶν
Δοτ.	τοῖς ἥρωσι	β' κλίσιν	γρασι	τοῖς βοῦσι
Αἰτ.	τοὺς ἥρωας		γραῦς	τοὺς βοῦς
Κλητ.	ῶ ἥρωες		γραῖες	ῶ βόες

Παρατηρήσεις

1. Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἐνικοῦ τῶν θηλυκῶν εἰς -ω ὀξύνεται, ἂν καὶ προέρχεται ἐκ συναιρέσεως.

Παράδ. Τὴν λεχῶ (λεχόα), τὴν ἡχῶ (ἡχόα).

2. Τὰ εἰς -ω φωνηεντόληκτα οὐσιαστικά σχηματίζουν τὸν πληθυντικὸν τῶν κατὰ τὴν δευτέραν κλίσιν.

3. Τὰ φωνηεντόληκτα, τὰ ὅποια τελειώνουν εἰς -αυς καὶ -ους, ἔχουν θέμα λῆγον εἰς -αυ καὶ -ου.

4. Τὸ υ τοῦ θέματος, ὅταν εὐρεθῇ μεταξὺ δύο φωνηέντων, ἀποβάλλεται.

Παράδ. Αἱ γραυ+ες=γραῖες, οἱ βου+ες=οἱ βόες κλπ.

5. Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἐνικοῦ τῶν εἰς -αυς καὶ -ους σχηματίζεται μὲ τὴν κατάληξιν ν, ἡ δὲ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ εἶναι ὁμοία μὲ τὸ θέμα των.

Παράδ. Ἡ γραῦς — τὴν γραῦν — ὦ γραῦ, ὁ βοῦς — τὸν βοῦν ὦ βοῦ.

* Ἀ σ κ η σ ι ς 68. Νὰ κλιθῶσι τὰ ἀκόλουθα :

Κατὰ τὸ ἤρως τά :

ὁ θῶς (τσακάλι), ὁ Μίνως

Κατὰ τὸ λεχὼ τά :

ἡ πειθῶ, ἡ κφειδῶ.

7. Γενικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν τριτοκλίτων

1. Αἱ καταλήξεις -ι, -α, -ας, καὶ -σι τῆς τρίτης κλίσεως εἶναι βραχεῖαι. Αὐτὸ μᾶς βοηθεῖ εἰς τὸν τονισμόν.

2. Ἡ ἀσυναίρετος ὀνομαστικὴ, αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ τῶν τριτοκλίτων, ὅταν τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν, λαμβάνει ὀξεῖαν.

Παράδ. Ὁ ἰχθύς—τὸν ἰχθύν—ὦ ἰχθύ κλπ.

Ἐξαιροῦνται καὶ λαμβάνουν τὴν περισπωμένην τὰ ἀκόλουθα :

α'. Τὰ **γλαῦξ, θραῦξ**, τὰ ὅποια λαμβάνουν περισπωμένην μόνον εἰς τὴν ὀνομαστικὴν.

β'. Τὰ μονοσύλλαβα οὐδέτερα, τὰ ὅποια λαμβάνουν περισπωμένην μόνον εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ.

Παράδ. Τὸ πῦρ, τὸ φῶς, τὸ οὔς.

γ'. Τὰ εἰς -υς μὲ υ μονοσύλλαβα, καθὼς καὶ τὰ **βοῦς, ναῦς καὶ γραῦς**, τὰ ὅποια **περισπῶνται** εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ εἰς τὴν αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ.

Παράδ. Ἡ δρυς—τὴν δρῦν—ὦ δρῦ—τάς δρυς. Ἡ ναῦς—τὴν ναῦν—ὦ ναῦ—τάς ναῦς κλπ.

δ'. Ὅλα τὰ ὀξύτονα τὰ λήγοντα εἰς -υς μὲ υ, τὰ ὅποια **περισπῶνται** μόνον εἰς τὴν αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ.

Παράδ. Ἡ ὄφρυς—τάς ὄφρυς κλπ.

ε'. Ὅλαι αἱ κλητικαί, αἱ ὅποια λήγουν εἰς δίφθογγον.

Παράδ. Ὡ βασιλεῦ, ὦ γραῦ, ὦ βοῦ, ὦ παῖ κλπ.

* **Ἀσκησις 69.** Νὰ μεταφέρετε τὰς ἀκολουθοῦσας προτάσεις ἐκ τοῦ ἐνικοῦ εἰς τὸν πληθυντικὸν καὶ τάναπαλιν (κατὰ τὸ παράδειγμά μας).

Παράδ. Ὁ λέων εἶναι τὸ ἰσχυρότερον καὶ φοβερότερον τῶν τετραπόδων ζώων. Οἱ λέοντες εἶναι τὰ ἰσχυρότερα καὶ φοβερότερα τῶν τετραπόδων ζώων κλπ.

Ὁ λέων εἶναι τὸ ἰσχυρότερον καὶ φοβερότερον τῶν τετραπόδων ζώων. Οἱ ὄνυχες τῶν ἀετῶν εἶναι ὀξεῖς. Ὁ μέλας οἶνος εἶναι γλυκός. Τὸ χωρίον εἶναι πολὺ μικρότερον τῆς πόλεως. Οἱ ἱερεῖς εἶναι λειτουργοὶ τῶν Ἐκκλησιῶν. Οἱ ἰχθύες ζῶσιν ἐντὸς τῶν θαλασσῶν. Ἡ νῦξ τοῦ χειμῶνος εἶναι μεγάλη καὶ τοῦ θέρους μικρά. Τὸ παχὺ κρέας εἶναι δύσπεπτον. Ὁ βασιλεὺς εἶναι ἀνώτατος ἄρχων. Ἡ σιαγὼν τοῦ λύκου εἶναι ὠπλισμένη δι' ὀξέος καὶ ἰσχυροῦ ὀδόντος. Ὁ γεωργὸς παρέχει τροφήν τῷ βοῖ, τῇ αἰγί καὶ τῷ ἵππῳ. Ὅπου ἔριδες, ἐκεῖ καὶ δυστυχήματα.

* **Ἀσκησις 70.** Νὰ ἀντιγράψετε τὰς ἀκολουθοῦσας φράσεις καὶ νὰ θέσετε τὰ ἐντὸς παρενθέσεων εἰς τὴν ἀρμόζουσαν πῶσιν.

Τὰ (κρέας) εἶναι σήμερον ἄφθονα εἰς τὴν ἀγοράν. Ὁ ξυλοκόπος κόπτει τὰ ξύλα διὰ τοῦ (πέλεκυς). Ἐντὸς τοῦ (ἄστου) ὑπῆρχαν οἱ ναοί. Οἱ (βοῦς) εἶναι ὠφέλιμα ζῶα. Οἱ (πατήρ) καὶ αἱ (μήτηρ) ἀγαποῦν τὰ τέκνα των καὶ φροντίζουν δι' αὐτά. Οἱ γενναῖοι (ἄνηρ) ἐνίκησαν τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος. Οἱ ἀγροτικοὶ (μῦς) καταστρέφουν τὴν γεωργίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

1. Ἀνώμαλα οὐσιαστικὰ

Μερικὰ ὀνόματα δὲν κλίνονται *ὀμαλῶς*, δηλαδὴ συμφώνως μὲ τοὺς κανόνας μιᾶς ἐκ τῶν τριῶν κλίσεων. Τὰ ὀνόματα αὐτὰ λέγονται *ἀνώμαλα*.

Εἰς τὸν κατωτέρω πίνακα θὰ εὑρετε τὴν κλίσιν τῶν κυριωτέρων ἀνωμάτων ὀνομάτων.

2. Πίναξ ἀνωμάτων ὀνομάτων

Ὁ Ζεὺς, τοῦ Διός, τῷ Διί, τὸν Δία, ὃ Ζεῦ.

Τὸ γόνυ, τοῦ γόνατος, τῷ γόνατι, τὸ γόνυ, τὰ γόνατα, τῶν γονάτων, τοῖς γόνασι, τὰ γόνατα.

Ἡ γυνή, τῆς γυναικός, τῇ γυναικί, τὴν γυναῖκα, ὃ γυναί, αἱ γυναῖκες, τῶν γυναικῶν, ταῖς γυναῖξί, τὰς γυναῖκας, ὃ γυναῖκες.

Τὸ δάκρυον κλίνεται ὁμαλῶς πλὴν τῆς δοτικῆς τοῦ πληθυντικοῦ τοῖς δάκρυσι, ὁμοίως καὶ τὸ δένδρον, τοῖς δένδρεσι.

Τὸ δόρυ, δόρατος, δόρατι, δόρυ — δόρατα, δοράτων, δόρασι, δόρατα.

Τὸ ἥπαρ, ἥπατος, ἥπατι, ἥπαρ—ἥπατα, ἥπάτων, ἥपाσι, ἥπατα.

Ἡ κλεῖς, κλειδός, κλειδί, κλεῖν, κλεῖς—κλεῖδες, κλειδῶν, κλεισί, κλεῖς, κλεῖδες.

Ἡ κύων (ἡ) κύων, κυνός, κυνί, κύνα, ᾧ κύον — κύνες, κυνῶν, κυσί, κύνας, κύνες.

Ἡ ναῦς, νεός, νηί, ναῦν, ναῦ — νῆες, νεῶν, ναυσί, ναῦς, νῆες.

Τὸ οὖς, ὠτός, ὠτί, οὖς — ὠτα, ὠτων, ὠσί, ὠτα.

Τὸ πῦρ, πυρός, πυρί, πῦρ — πυρά, πυρῶν, πυροῖς, πυρά.

Τὸ ὕδωρ, ὕδατος, ὕδατι, ὕδωρ — ὕδατα, ὕδάτων, ὕδασι, ὕδατα.

Τὸ φῶς, φωτός, φωτί, φῶς — φῶτα, φώτων, φωσί, φῶτα.

Τὸ φρέαρ, φρέατος, φρέατι, φρέαρ — φρέατα, φρεάτων, φρέασι, φρέατα.

Ἡ χεῖρ, χειρός, χειρί, χεῖρα, ᾧ χεῖρ — χεῖρες, χειρῶν, χερσί, χεῖρας, χεῖρες.

3. Ἰδιόκλιτα

Μερικὰ πάλιν οὐσιαστικὰ κλίνονται κατὰ μίαν ἰδιαιτέραν (ιδίαν) κλίσειν. Τὰ οὐσιαστικὰ αὐτὰ λέγονται *ιδιόκλιτα*.

Ἰδιόκλιτα εἶναι :

α'. Μερικὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς *ās*.

Παράδ. Φαγᾶς, ψωμᾶς κλπ.

β'. Τὰ ὑποκοριστικὰ κυρίων ὀνομάτων, πολλὰ συντεταμημένα κύρια ὀνόματα καὶ κυρίως τὰ ξενικά ὀνόματα.

Παράδ. Φρῶσω, Ἰαλεξᾶς (ἀντὶ Ἀλέξανδρος) Ἰησοῦς, Ἰώβ, Πάσχα κλπ.

4. Κλίσις ἰδιοκλίτων

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
Ὄνομ.	Ὁ	Ἰησοῦς	Ζηνάς	Μανασσῆς
Γενική	τοῦ	Ἰησοῦ	Ζηναῖ	Μανασσῆ
Δοτική	τῷ	Ἰησοῦ	Ζηναῖ	Μανασσῆ
Αἰτιατ.	τόν	Ἰησοῦν	Ζηναῖν	Μανασσῆν
Κλητ.	ὦ	Ἰησοῦ	Ζηναῖ	Μανασσῆ

5. Ἐλλειπτικά

Ἐλλειπτικά λέγονται, ὅσα ὀνόματα δὲν εἶναι εὐχρηστα εἰς ὅλους τοὺς ἀριθμούς. Εἶναι λοιπὸν ἔλλειπτικά *κατ' ἀριθμόν*.

α'. Τὰ ἔλλειπτικά κλίνονται μόνον εἰς τὸν ἀριθμόν, εἰς τὸν ὁποῖον εὐρίσκονται. Εἶναι δὲ τὰ ἑξῆς :

1. Ὅλα τὰ κύρια ὀνόματα. Αὐτὰ συνήθως δὲν ἔχουν πληθυντικόν, διότι εὐρίσκονται μόνον εἰς τὸν ἑνικόν. Ἐλάχιστα εὐρίσκονται εἰς τὸν πληθυντικόν, ὅποτε δὲν ἔχουν ἑνικόν.

Παράδ. Δελφοί, Ἀθηναί κλπ.

2. Τὰ ὀνόματα τῶν μετάλλων.

Παράδ. Χρυσός, χαλκός κλπ.

3. Τὰ : δυσμαί, ἔαρ, ἔγκατα, μέλι, γῆρας, νεότης.

4. Τὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν καὶ ἑορτῶν.

Παράδ. Ἰανουάριος, Χριστούγεννα κλπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

ΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

1. Ὅρισμός τοῦ ἐπιθέτου

Παραδείγματα.

Ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ

ἡ ἀγαθὴ γυνή

τὸ ἀγαθὸν πεδίον

Ὁ ξύλινος τοῖχος

ἡ ξυλίνη θύρα

τὸ ξύλινον πάτωμα.

Εἰς τὰ παραδείγματά μας παρατηροῦμεν, ὅτι αἱ λέξεις *ἀγαθός, ἀγαθή, ἀγαθὸν* συνοδεύουν τὰ οὐσιαστικά *ἀνὴρ, γυνή, παιδίον* καὶ φανερώνουν *μίαν ιδιότητά των*, αἱ δὲ λέξεις *ξύλινος, ξυλίνη, ξύλινον* συνοδεύουν τὰ οὐσιαστικά *τοῖχος, θύρα, πάτωμα* καὶ φανερώνουν τὴν ποιότητά των (ἀπὸ τί εἶναι καμωμένα).

Αἱ λέξεις *ἀγαθός, ἀγαθή, ἀγαθὸν* — *ξύλινος, ξυλίνη, ξύλινον* εἶναι *ἐπίθετα*.

Κανόν. Ἐπίθετα λέγονται αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι φανερώνουν τὴν *ιδιότητα* ἢ τὴν *ποιότητα* ἐνὸς οὐσιαστικοῦ.

Τὰ ἐπίθετα ἄλλοτε συνοδεύουν ἀρσενικά οὐσιαστικά, ἄλλοτε θηλυκά καὶ ἄλλοτε οὐδέτερα. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὰ ἐπίθετα ἔχουν τρία γένη: *ἀρσενικόν, θηλυκὸν καὶ οὐδέτερον*.

Παράδ.	Ὁ ἀγαθός	ἡ ἀγαθή	τὸ ἀγαθόν
	Ὁ ξύλινος	ἡ ξυλίνη	τὸ ξύλινον
	Ὁ καλός	ἡ καλή	τὸ καλόν κλπ.

2. Διαίρεσις τῶν ἐπιθέτων

Παραδείγματα

Ὁ λευκὸς ἄρτος	ὁ ἀσθενὴς πατήρ	ὁ δμηλιξ υἱός
ἡ λευκὴ περιστερὰ	ἡ ἀσθενὴς μήτηρ	ἡ δμηλιξ θυγάτηρ
τὸ λευκὸν ἀρνίον	τὸ ἀσθενὲς πεδίον.	

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα παρατηροῦμεν, ὅτι τὸ ἐπίθετον **λευκός** ἔχει **ιδιαιτέραν** κατάληξιν διὰ κάθε γένος (λευκός, λευκή, λευκόν), τὸ ἐπίθετον **ἀσθενής** ἔχει **τὴν ἰδίαν** κατάληξιν διὰ τὸ ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν καὶ ἰδιαιτέραν μόνον διὰ τὸ οὐδέτερον καὶ τὸ ἐπίθετον **δμηλιξ** ἔχει δύο γένη (ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν) καὶ μίαν μόνον κατάληξιν καὶ διὰ τὰ δύο γένη.

Τὰ ἐπίθετα λοιπὸν διαιροῦνται :

α'. **Εἰς τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα**, τὰ ὅποια εἶναι, ὅσα ἔχουν τρία γένη καὶ διὰ κάθε γένος χωριστὴν κατάληξιν.

β'. **Εἰς τριγενῆ καὶ δικατάληκτα**, τὰ ὅποια εἶναι, ὅσα ἔχουν τρία γένη καὶ δύο μόνον καταλήξεις, μίαν διὰ τὸ ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν καὶ ἄλλην διὰ τὸ οὐδέτερον, καὶ

γ'. **Εἰς διγενῆ καὶ μονοκατάληκτα**, τὰ ὅποια εἶναι, ὅσα ἔχουν δύο γένη καὶ μίαν μόνον κατάληξιν καὶ διὰ τὰ δύο.

3. Καταλήξεις τῶν τρικαταλήκτων ἐπιθέτων

Τὰ τρικατάληκτα ἐπίθετα ἔχουν τὰς ἑξῆς καταλήξεις :

- ος -η -ον καλός, καλή, καλόν.
- ος -α -ον καθαρός, καθαρά, καθαρόν.
- οῦς -ῆ -οῦν ἄπλοῦς, ἄπλῆ, ἄπλοῦν.
- οῦς -ᾶ -οῦν ἀργυροῦς, ἀργυροᾶ, ἀργυροῦν.
- υς -εῖα -υ ταχύς, ταχεῖα, ταχύ.
- εις -εσσα -εν χαρίεις, χαρίεσσα, χαρίεν.
- ας -αινα -αν μέλας, μέλαινα, μέλαν.
- ας -ασα -αν πᾶς, πᾶσα, πᾶν.

4. Κλίσις τῶν ἐπιθέτων

α'. Κλίσις τῶν τρικαταλήκτων ἐπιθέτων

Ἐν ὅλοις τὰ ἐπίθετα κλίνονται κατὰ τὴν πρώτην, δευτέραν καὶ τρίτην κλίσιν, ὅπως καὶ τὰ οὐσιαστικά.

Κατωτέρω παραθέτομεν σχετικὰ παραδείγματα :

1. Ἐπίθετα ἔχοντα τὸ ἀρσενικὸν δευτερόκλιτον
(εἰς -ος -α -ον καὶ -ος -η -ον)

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Ὄνομ.	ὁ δίκαιος	ἡ δικαία	τὸ δίκαιον
Γενική	τοῦ δικαίου	τῆς δικαίας	τοῦ δικαίου
Δοτική	τῷ δικαίῳ	τῇ δικαίᾳ	τῷ δικαίῳ
Αἰτιατ.	τὸν δίκαιον	τὴν δικαίαν	τὸ δίκαιον
Κλητ.	ὦ δίκαιε	ὦ δικαία	ὦ δίκαιον
Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
Ὄνομ.	οἱ δίκαιοι	αἱ δίκαιαι	τὰ δίκαια
Γενική	τῶν δικαίων	τῶν δικαίων	τῶν δικαίων
Δοτική	τοῖς δικαίοις	ταῖς δικαίαις	τοῖς δικαίοις
Αἰτιατ.	τούς δικαίους	τάς δικαίας	τὰ δίκαια
Κλητ.	ὦ δίκαιοι	ὦ δίκαιαι	ὦ δίκαια
Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
Ὄνομ.	ὁ σοφός	ἡ σοφή	τὸ σοφόν
Γενική	τοῦ σοφοῦ	τῆς σοφῆς	τοῦ σοφοῦ
Δοτική	τῷ σοφῷ	τῇ σοφῇ	τῷ σοφῷ
Αἰτιατ.	τὸν σοφόν	τὴν σοφὴν	τὸ σοφόν
Κλητ.	ὦ σοφέ	ὦ σοφή	ὦ σοφόν
Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
Ὄνομ.	οἱ σοφοί	αἱ σοφαί	τὰ σοφὰ
Γενική	τῶν σοφῶν	τῶν σοφῶν	τῶν σοφῶν
Δοτική	τοῖς σοφοῖς	ταῖς σοφαῖς	τοῖς σοφοῖς
Αἰτιατ.	τούς σοφούς	τάς σοφάς	τὰ σοφὰ
Κλητ.	ὦ σοφοί	ὦ σοφαί	ὦ σοφὰ

2. Ἐπίθετα ἔχοντα ἄρσενικὸν τριτόκλιτον
 α'. Λήγοντα εἰς -υς -εῖα -υ

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Ὄνομ.	ὁ γλυκὺς	ἡ γλυκεῖα	τὸ γλυκὺ
Γενική	τοῦ γλυκέος	τῆς γλυκείας	τοῦ γλυκέος
Δοτική	τῷ γλυκεῖ	τῇ γλυκεῖα	τῷ γλυκεῖ
Αἰτιατ.	τὸν γλυκὺν	τὴν γλυκεῖαν	τὸ γλυκὺ
Κλητ.	ὦ γλυκὺ	ὦ γλυκεῖα	ὦ γλυκὺ
Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
Ὄνομ.	οἱ γλυκεῖς	αἱ γλυκεῖαι	τὰ γλυκέα
Γενική	τῶν γλυκέων	τῶν γλυκεῖων	τῶν γλυκέων
Δοτική	τοῖς γλυκέσι	ταῖς γλυκείαις	τοῖς γλυκέσι
Αἰτιατ.	τούς γλυκεῖς	τάς γλυκείας	τὰ γλυκέα
Κλητ.	ὦ γλυκεῖς	ὦ γλυκεῖαι	ὦ γλυκέα

β'. Λήγοντα εἰς -εις -εσσα -ἐν

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Ὄνομ.	ὁ χαρίεις	ἡ χαρίεσσα	τὸ χαρίεν
Γενική	τοῦ χαριέντος	τῆς χαριέσσης	τοῦ χαριέντος
Δοτική	τῷ χαριέντι	τῇ χαριέσσει	τῷ χαριέντι
Αἰτιατ.	τὸν χαριέντα	τὴν χαριέσσαν	τὸ χαρίεν
Κλητ.	ὦ χαρίεν	ὦ χαρίεσσα	ὦ χαρίεν
Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
Ὄνομ.	οἱ χαριέντες	αἱ χαριέσσαι	τὰ χαρίεντα
Γενική	τῶν χαριέντων	τῶν χαριέσσων	τῶν χαριέντων
Δοτική	τοῖς χαρίεσι	ταῖς χαριέσαις	τοῖς χαρίεσι
Αἰτιατ.	τούς χαριέντας	τάς χαριέσσας	τὰ χαρίεντα
Κλητ.	ὦ χαριέντες	ὦ χαριέσσαι	ὦ χαρίεντα

γ'. Λήγοντα εἰς **-ας** **-αινα** **-αν**

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Ὄνομ.	ὁ μέλας	ἡ μέλαινα	τὸ μέλαν
Γενική	τοῦ μέλανος	τῆς μελαίνης	τοῦ μέλανος
Δοτική	τῷ μέλανι	τῇ μελαίνῃ	τῷ μέλανι
Αἰτιατ.	τὸν μέλανα	τὴν μέλαιναν	τὸ μέλαν
Κλητική	ὦ μέλαν	ὦ μέλαινα	ὦ μέλαν
Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
Ὄνομ.	οἱ μέλανες	αἱ μέλαιναι	τὰ μέλανα
Γενική	τῶν μελάνων	τῶν μελαινῶν	τῶν μελάνων
Δοτική	τοῖς μέλασι	ταῖς μελαίναις	τοῖς μέλασι
Αἰτιατ.	τούς μέλανάς	τάς μελαίνας	τὰ μέλανα
Κλητική	ὦ μέλανες	ὦ μέλαιναι	ὦ μέλανα

5. Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν τρικαταλήκτων ἐπιθέτων

α'. Ἀπὸ τὰ ἐπίθετα, ὅσα ἔχουν τὸ ἀρσενικὸν των δευτερόκλιτον ἄλλα μὲν σχηματίζουν τὸ θηλυκὸν των μὲ τὴν κατάληξιν **-α** καὶ ἄλλα μὲ τὴν κατάληξιν **-η**.

Παράδ. ἅγιος—ἅγια, καθαρὸς—καθαρά, σοφὸς—σοφή.

Σχηματίζουν τὸ θηλυκὸν μὲ τὴν κατάληξιν **-α**, ὅσα ἔχουν πρὸ τοῦ **-ος** φωνῆεν ἢ ρ. Ὅσα ἔχουν σύμφωνον, πλὴν τοῦ ρ, σχηματίζουν τὸ θηλυκὸν μὲ τὴν κατάληξιν **-η**.

Παράδ. ἄξιος—ἄξια, καθαρὸς—καθαρά, ἐνῶ καλὸς—καλή, λευκὸς—λευκή κλπ.

β'. Τὸ **α** τῶν θηλυκῶν ἐπιθέτων εἶναι **μακρὸν** μὲν, ὅταν τὸ ἀρσενικὸν εἶναι δευτερόκλιτον, **βραχὺ** δέ, ὅταν τὸ ἀρσενικὸν εἶναι τριτόκλιτον.

Παράδ. ὠραῖος—ὠραία (**α μακρὸν**) ἐνῶ εὐθύς—εὐθεΐα, πᾶς—πᾶσα (**α βραχὺ**).

γ'. Ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ πληθυντικοῦ τῶν θηλυκῶν ἐπιθέτων, τῶν ὁποίων τὸ ἀρσενικὸν εἶναι δευτερόκλιτον, τονίζεται εἰς ἐκείνην τὴν συλλαβὴν, εἰς τὴν ὁποίαν τονίζεται καὶ ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἀρσενικοῦ.

Γραμματικὴ καθαρευούσης Ε' καὶ ΣΤ' Δημοτ.

Παράδ. ὁ δίκαιος—οἱ δίκαιοι, ἡ δικαία—αἱ *δίκαιαι*
ὁ ἅγιος—οἱ ἅγιοι, ἡ ἅγια—αἱ *ἅγιοι*.

δ'. Ἡ γενική τοῦ πληθυντικοῦ τῶν θηλυκῶν ἐπιθέτων, τῶν ὁποίων τὸ ἀρσενικὸν εἶναι δευτερόκλιτον, τονίζεται εἰς ἐκείνην τὴν συλλαβὴν, εἰς τὴν ὁποίαν τονίζεται καὶ ἡ γενική τοῦ ἀρσενικοῦ γένους.

Παράδ. ὁ ἄθλιος—τῶν ἀθλίων, ἡ ἀθλία—τῶν ἀθλίων (ὄχι τῶν ἀθλιῶν, ὅπως τὰ οὐσιαστικά πρωτόκλιτα).

Σ η μ. Εἰς τὰ τρικατάληκτα ἐπίθετα περιλαμβάνονται καὶ αἱ *μετοχαί*, αἱ ὁποῖαι ὀνομάζονται *ρηματικά ἐπίθετα*.

*Α σ κ η σ ι ς 71. Νὰ κλιθῶσι κατὰ τὸ *δίκαιος -α -ον*, τά: ὁ μάταιος -α ον, ὁ βέβαιος -α -ον. Κατὰ τὸ *σοφὸς -ῆ -όν*, τό: δειλὸς -ῆ -όν. Κατὰ τὸ *γλυκὺς -εῖα -ύ*, τά: ὁ δῆξυς -εῖα -ύ, ὁ εὐθύς -εῖα -ύ. Κατὰ τὸ *χαρῖεις -εσσα -εν*, τό: ὁ ἀστεροεῖς -εσσα -εν. Κατὰ τὸ *μέλας -αινα -αν* τό: ὁ τάλας -αινα -αν.

*Α σ κ η σ ι ς 72. Νὰ κλιθῶσι τὰ ἀκόλουθα οὐσιαστικά μετ' ἐπιθέτων:

Ὁ δειλὸς στρατιώτης, ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ, ὁ μέλας πίναξ, ὁ βαθὺς λάκκος, ἡ ὑψηλὴ κάμηλος, ὁ ἀστεροεῖς οὐρανός, ἡ ὠραία νῆσος, ὁ γλυκὺς οἶνος.

*Α σ κ η σ ι ς 73. Νὰ εὑρετε ἀνὰ δύο τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα ἐπίθετα ἀπὸ κάθε κατάληξιν καὶ νὰ τὰ γράψετε εἰς τὸ τετράδιον τῶν ἀσκήσεων σας.

6. Καταλήξεις τῶν δικαταλήκτων ἐπιθέτων

Παραδείγματα

-ος -ος -ον—ὁ ἄδικος, ἡ ἄδικος, τὸ ἄδικον
-ων -ων -ον—ὁ εὐδαίμων, ἡ εὐδαίμων, τὸ εὐδαίμων
-ης -ης -ες—ὁ ἀληθής, ἡ ἀληθής, τὸ ἀληθές.

7. Κλίσις τῶν δικαταλήκτων ἐπιθέτων

α'. Λήγοντα εἰς -ος -ον καὶ -ων -ον

Πτώσεις	Ἐ ν ι κ ὸ ς ἄ ρ ι θ μ ὸ ς							
Ὄνομ.	ὁ	ἡ	ἄδικος	τὸ ἄδικον	ὁ	ἡ	ἄφρον	τὸ ἄφρον
Γεν.	τοῦ	τῆς	τοῦ	ἄδικου	τοῦ	τῆς	τοῦ	ἄφρονος
Δοτικῆ	τῷ	τῇ	τῷ	ἄδικῳ	τῷ	τῇ	τῷ	ἄφρονι
Αἰτιατ.	τὸν	τὴν	τὸ	ἄδικον	τὸν	τὴν	ἄφρονα	τὸ ἄφρον
Κλητ.	ὦ			ἄδικε	ὦ			ἄφρον

Πτώσ. Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ αἱ	ἄδικοι τὰ ἄδικα	οἱ αἱ	ἄφρονες τὰ ἄφρονα
Γεν.	τῶν	ἁδίκων	τῶν	ἁφρόνων
Δοτ.	τοῖς ταῖς τοῖς	ἁδίκους	τοῖς ταῖς τοῖς	ἁφροσι
Αἰτ.	τοὺς τὰς	ἁδίκους τὰ ἁδικα	τοὺς τὰς	ἁφρονας τὰ ἁφρονα
Κλητ.	ῶ	ἁδικοὶ ῶ ἁδικα	ῶ	ἁφρονες ῶ ἁφρονα

β'. Λήγοντα εἰς -ης -ες

Πτώσ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς
Ὄν.	ὁ ἡ	εὐγενὴς τὸ εὐγενὲς
Γεν.	τοῦ τῆς τοῦ	εὐγενοῦς
Δοτ.	τῷ τῇ τῷ	εὐγενεῖ
Αἰτ.	τὸν τὴν	εὐγενῆ τὸ εὐγενὲς
Κλητ.	ῶ	εὐγενὴς ῶ εὐγενὲς

* Ἀσκησις 74. Νὰ κληθῶσι τὰ ἀκόλουθα :

Κατὰ τὸ **ἄδικος** τά : ὁ φρόνιμος -ος -ον, ὁ ἔντιμος -ος -ον.
Κατὰ τὸ **ἄφρων** τά : ὁ σάφρων -ων -ον, ὁ ἀγνώμων -ων -ον. Κατὰ τὸ **εὐγενὴς** τά : ὁ ἀληθὴς -ῆς -ές, ὁ ἐπιμελὴς -ῆς -ές.

* Ἀσκησις 75. Νὰ κληθῶσι τὰ ἀκόλουθα οὐσιαστικὰ μετ' ἐπιθέτων.

Ἡ μονοσύλλαβος λέξις, ὁ ἀνδρεῖος στρατιώτης, ὁ ἀμελὴς μαθητής, ὁ πολῦτιμος ἀδάμας, ὁ ἄφρων πλούσιος, ἡ ἀκράτητος ὀργή, ὁ αὐθάδης ὑπηρέτης, τὸ σύνηθες ἔργον, ἡ εἰλικρινὴς φιλία.

* Ἀσκησις 76. Προσέξτε τὰ ἀκόλουθα θηλυκὰ πρωτόκλιτα :

1. Ἡ θάλασσα—τῶν θαλασσῶν, ἡ γλῶσσα—τῶν γλωσσῶν, ἡ οἰκία—τῶν οἰκιῶν.

2. Ὁ ἀνδρεῖος—ἡ ἀνδρεία—τῶν ἀνδρειῶν, ὁ γενναῖος—ἡ γενναία—τῶν γενναίων, ὁ ὠραῖος—ἡ ὠραία—τῶν ὠραίων.

3. Ὁ γλυκὺς—ἡ γλυκεῖα—τῶν γλυκειῶν, ὁ παχὺς—ἡ παχεῖα—τῶν παχειῶν, ὁ ταχὺς—ἡ ταχεῖα—τῶν ταχειῶν.

Διατί ἡ γενικὴ τῆς πρώτης ομάδος τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν ; Διατί τῆς δευτέρας εἰς τὴν παραλήγουσαν καὶ τῆς τρίτης εἰς τὴν λή-

γουσαν ; Διατι τὰ θηλυκὰ ἀνδρεία, γενναία, ὠραία ὀξύνονται καὶ τὰ γλυκεία, παχεία, ταχεία περισπῶνται ;

8. Γενικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἐπιθέτων

1. Τὰ ἐπίθετα συμφωνοῦν μὲ τὰ οὐσιαστικά, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται κατὰ *γένος*, *ἀριθμὸν* καὶ *πτῶσιν*.

Παράδ. ἡ εὐθεΐα ὁδός, τοὺς ὠραίους κήπους κλπ.

2. Πολλάκις ἀπὸ τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τῶν ἐπιθέτων σχηματίζονται τροπικὰ ἐπιρρήματα διὰ τῆς τροπῆς τοῦ *ν* εἰς *ς*.

Παράδ. δίκαιος—δικαίων—*δικαίως*, καλὸς—καλῶν—*καλῶς* κλπ.

*Α σ κ η σ ι ς 77. Σχηματίσατε ἐπιρρήματα ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα ἐπίθετα :

*Ἄγιος, ἐπιμελής, εὐσεβής, ὠραῖος, σῶφρων, τίμιος, ἀμελής, γλυκὺς, ταχύς, καλός.

9. Ἄνωμαλα ἐπίθετα

*Ὅπως ἔχομεν ἀνώμαλα οὐσιαστικά, τοιοῦτοτρόπως ἔχομεν καὶ ἀνώμαλα ἐπίθετα.

Τὰ κυριώτερα ἔξ αὐτῶν εἶναι τὰ ἑξῆς : Ὁ *μέγας*, ἡ *μεγάλη*, τὸ *μέγα*. Ὁ *πολύς*, ἡ *πολλή*, τὸ *πολύ*. Κλίνονται ὡς ἑξῆς :

Πτώσεις	Ἐ ν ι κ ὸ ς ἀ ρ ι θ μ ὸ ς		
*Ὄνομ.	ὁ μέγας	ἡ μεγάλη	τὸ μέγα
Γενικὴ	τοῦ μεγάλου	τῆς μεγάλης	τοῦ μεγάλου
Δοτικὴ	τῷ μεγάλῳ	τῇ μεγάλῃ	τῷ μεγάλῳ
Αἰτιατ.	τὸν μέγαν	τὴν μεγάλην	τὸ μέγα
Κλητικὴ	ὦ μέγας	ὦ μεγάλη	ὦ μέγα
Π λ η θ υ ν τ ι κ ὸ ς ἀ ρ ι θ μ ὸ ς			
*Ὄνομ.	οἱ μεγάλοι	αἱ μεγάλαι	τὰ μεγάλα
Γενικὴ	τῶν μεγάλων	τῶν μεγάλων	τῶν μεγάλων
Δοτικὴ	τοῖς μεγάλοις	ταῖς μεγάλαις	τοῖς μεγάλοις
Αἰτιατ.	τοὺς μεγάλους	τάς μεγάλας	τὰ μεγάλα
Κλητικὴ	ὦ μεγάλοι	ὦ μεγάλαι	ὦ μεγάλα

Πτώσεις

Ἐ ν ι κ ὸ ς ἄ ρ ι θ μ ὸ ς

Ὄνομ.	ὁ πολὺς	ἡ πολλή	τὸ πολὺ
Γενική	τοῦ πολλοῦ	τῆς πολλῆς	τοῦ πολλοῦ
Δοτική	τῷ πολλῷ	τῇ πολλῇ	τῷ πολλῷ
Αἰτιατ.	τὸν πολὺν	τὴν πολλήν	τὸ πολὺ
Κλητική	ὦ πολὺς	ὦ πολλή	ὦ πολὺ

Π λ η θ υ ν τ ι κ ὸ ς ἄ ρ ι θ μ ὸ ς

Ὄνομ.	οἱ πολλοὶ	αἱ πολλαὶ	τὰ πολλὰ
Γενική	τῶν πολλῶν	τῶν πολλῶν	τῶν πολλῶν
Δοτική	τοῖς πολλοῖς	ταῖς πολλαῖς	τοῖς πολλοῖς
Αἰτιατ.	τούς πολλοὺς	τάς πολλὰς	τὰ πολλὰ
Κλητική	ὦ πολλοὶ	ὦ πολλαὶ	ὦ πολλὰ

Σ η μ. Τὸ *πολὺς* γράφεται μὲ ἐν λ, εἰς ὅσας πτώσεις πρὸ αὐτοῦ ὑπάρχει ν, εἰς ὅσας ὁμως πτώσεις πρὸ τοῦ λ ὑπάρχει ἄλλο φωνῆεν, γράφεται μὲ λλ (βλέπε ἀνωτέρω).

10. Βαθμοὶ τῶν ἐπιθέτων

Παραδείγματα

Ὁ Γεώργιος εἶναι *νέος*. Ὁ Ἰωάννης εἶναι *νεώτερος* τοῦ Γεωργίου. Ὁ Ἀθανάσιος εἶναι *νεώτατος* πάντων.

Εἰς τὸ πρῶτον παράδειγμα τὸ ἐπίθετον *νέος* φανερώνει ἀπλῶς μίαν *ιδιότητα* τοῦ Γεωργίου. Εἰς τὸ δεύτερον παράδειγμα τὸ ἐπίθετον *νεώτερος* φανερώνει, ὅτι ὁ Ἰωάννης ἔχει τὴν ιδιότητα αὐτὴν εἰς *μεγαλύτερον βαθμὸν ἐν συγκρίσει* μὲ τὸν Γεώργιον. Καὶ τέλος εἰς τὸ τρίτον παράδειγμα τὸ ἐπίθετον *νεώτατος* φανερώνει, ὅτι ὁ Ἀθανάσιος ἔχει τὴν ιδιότητα αὐτὴν εἰς τὸν *ἀνώτατον βαθμὸν*.

Ἐχομεν μὲ ἄλλας λέξεις ἐδῶ τρεῖς βαθμοὺς τοῦ ἐπιθέτου *νέος*.

Ὅλα τὰ ἐπίθετα ἔχουν τρεῖς βαθμοὺς.

Οἱ τρεῖς βαθμοὶ τῶν ἐπιθέτων εἶναι: ὁ *θετικός*, ὁ *συγκριτικός* καὶ ὁ *ὑπερθετικός*.

Ὁ *θετικός* βαθμὸς φανερώνει *ἀπλῶς τὴν ποιότητα ἢ τὴν ιδιότητα τοῦ οὐσιαστικοῦ*.

Ἐπιθετικὸς βαθμὸς φανερῶνει, ὅτι ἡ ποιότης ἢ ἡ ιδιότης τοῦ οὐσιαστικοῦ εὐρίσκονται εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν εἰς αὐτό, ἐν συγκρίσει μὲ ἄλλο ἢ ἄλλα οὐσιαστικά.

Ἐπιθετικὸς βαθμὸς φανερῶνει, ὅτι ἡ ποιότης ἢ ἡ ιδιότης τοῦ οὐσιαστικοῦ εὐρίσκεται εἰς αὐτὸ εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν.

Ἐπιθετικὸς καὶ ὑπερθετικὸς βαθμὸς, λέγονται μὲ ἓν ὄνομα παραθετικά τῶν ἐπιθέτων.

11. Καταλήξεις τῶν παραθετικῶν

Αἱ καταλήξεις τοῦ μὲν συγκριτικοῦ εἶναι *-τερος*, *-τέρα*, *-τερον*, τοῦ δὲ ὑπερθετικοῦ *-τατος*, *-τάτη*, *-τατον*.

Αἱ καταλήξεις αὗται προστίθενται εἰς τὸ τέλος τοῦ θέματος τοῦ θετικοῦ βαθμοῦ.

12. Παραθετικά τῶν εἰς -ος ἐπιθέτων

Τὰ παραθετικά τῶν εἰς *-ος* ἐπιθέτων σχηματίζονται μὲ τὴν κατάληξιν *-στερος*, *-α*, *-ον* καὶ *-ότατος*, *-η*, *-ον*.

Παραδείγματα

- α'. Πωχὸς — πωχότερος — πωχότατος
ξηρὸς — ξηρότερος — ξηρότατος
ὀρθὸς — ὀρθότερος — ὀρθότατος
τερπνὸς — τερπνότερος — τερπνότατος
ἐνδοξὸς — ἐνδοξότερος — ἐνδοξότατος.
- β'. ἱερὸς — ἱερώτερος — ἱερώτατος
σοφὸς — σοφώτερος — σοφώτατος.

Παρατηρήσατε καλῶς τὰ παραδείγματα.

Εἰς τὴν α' ὁμάδα τῶν παραδειγμάτων παρατηροῦμεν, ὅτι τὸ ο τῆς καταλήξεως *-ότερος*, *-ότατος* γράφεται μὲ ο, ἐνῶ εἰς τὴν β' ὁμάδα γράφεται μὲ ω.

Τὸ ο αὐτὸ γράφεται μὲ ο, ὅταν ἡ πρὸ τοῦ *-ότερος* συλλαβὴ εἶναι μακρὰ ἢ ὅταν πρὸ αὐτοῦ εὐρίσκονται διπλοῦν σύμφωνον ἢ δύο ἢ καὶ τρία σύμφωνα.

Ἐπιθετικὸς ἢ πρὸ τοῦ *-ότερος* συλλαβὴ εἶναι βραχεῖα, τότε γράφεται μὲ ω.

Σ η μ. Τὰ ἐπίθετα τὰ λήγοντα εἰς *-ιμος*, *-ικός*, *-ινος*, *-ιος* ἔχουσι τὸ δίχρονον ι βραχύ. Δι' αὐτὸ τὸ ο τῶν παραθετικῶν τῶν γράφεται μὲ ω.

Παράδ. χρήσιμος—χρησιμότερος, λογικὸς—λογικότερος κλπ.

13. Παραθετικά τῶν εἰς -ης, -υς, -ων καὶ -εις ἐπιθέτων

Παραδείγματα

Ἐπιμελής (θέμ. ἐπιμελεσ-)	ἐπιμελέστερος	ἐπιμελέστατος
γλυκὺς (θέμ. γλυκύ-)	γλυκύτερος	γλυκύτατος
εὐδαίμων (θέμ. εἰς -εσ)	εὐδαιμονέστερος	εὐδαιμονέστατος
χαρίεις (θέμ. εἰς -εσ)	χαριέστερος	χαριέστατος

Σχηματίζουν τὰ παραθετικά των εἰς -εστερος, -εστατος ὅλα τὰ ἐπίθετα, τὰ ὅποια τελειώνουν εἰς -ης, -ες, -ων, -ον καὶ -εις, -εν.

Παράδ. εὐγενής—εὐγενέστερος, σόφρων—σωφρονέστερος.

Τὰ λήγοντα εἰς -υς ἐπίθετα σχηματίζουν τὰ παραθετικά των εἰς **-ύτερος, -ύτατος.**

Ἄσκησις 78. Νὰ σχηματίσετε τὰ παραθετικά (μόνον εἰς τὸ ἀρσενικόν) τῶν ἑξῆς ἐπιθέτων :

Ἐηρός, σεμνός, λαμπρός, νέος, σοφός, ἄγνός, σκληρός, πιστός, φωτεινός, παράλογος, κομπός, φαιδρός, εὐφορος, σφοδρός, τρυφερός, τίμιος, μάχιμος, πολεμικός, ρόδινος, ἅγιος, ἐχθρικός, παχύς, βαθύς, ἀμελής, ἐλικρινής, νοήμων, αἰδήμων.

14. Ἀνώμαλα παραθετικά

Μερικὰ ἐπίθετα σχηματίζουν τὰ παραθετικά των ἀνωμάλως καὶ εἶναι τὰ ἑξῆς :

Θετικὸς	Συγκριτικὸς	Ἐπερθετικὸς
ταχύς	ταχύτερος	ταχύτατος ἢ τάχιστος
μέγας	μεγαλύτερος	μέγιστος
καλὸς	καλύτερος	κάλλιστος ἢ ἄριστος
ὀλίγος	ὀλιγότερος	ὀλιγίστος ἢ ἐλάχιστος
ὑψηλὸς	ὑψηλότερος	ὑψηλότατος ἢ ὕψιστος
αἰσχροὺς	αἰσχροτέρος	αἰσχροτάτος ἢ αἰσχιστος
κακὸς	χειρότερος	χειρίστος ἢ κάκιστος
πολύς	πλειότερος ἢ περισσότερος	πλεῖστος
πένης	ἀθλιέστερος	ἀθλιέστατος
φίλος	φίλτερος	φίλιτατος

Μερικὰ ἐπίσης ἐπίθετα, ὡς ἐκ τῆς σημασίας των, δὲν ἐπιδέχονται ἀύξησιν ἢ ἐλάττωσιν τῆς ἰδιότητος ἢ ποιότητος των καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔχουν παραθετικά.

Παράδ. νεκρός (δὲν ὑπάρχει **νεκρότερος**), **ξύλινος**, **μόνος**, **θνητός**, **ἀθάνατος**, **ἀναριθμητος**, **θερινός**.

Σ η μ. 1. Πολλάκις τὰ παραθετικά σχηματίζονται καὶ περιφραστικῶς (μὲ δύο λέξεις). Ὁ μὲν συγκριτικός μὲ τὸν θετικὸν καὶ τὸ **πολὸν** ἢ **περισσότερον**, ὁ δὲ ὑπερθετικὸς μὲ τὸν θετικὸν καὶ τὸ **πάρα πολὺ**.

Παράδ. Ἐπιμελής—πολὸν ἢ **περισσότερον** **ἐπιμελής**—**πάρα πολὺ** **ἐπιμελής**.

Σ η μ. 2. **Παραθετικά** ἔχουσι καὶ τὰ ἐξ ἐπιθέτων ἐπιρρήματα. Ταῦτα σχηματίζουν τὸν μὲν συγκριτικὸν βαθμὸν εἰς τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ τοῦ ἀρσενικοῦ συγκριτικοῦ ἐπιθέτου, τὸν δὲ ὑπερθετικὸν εἰς τὴν αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τοῦ ὑπερθετικοῦ οὐδετέρου.

Παραδείγματα.

Θετικὸν	συγκριτικὸν	ὑπερθετικὸν
δικαίως	δικαιότερον	δικαιότατα
ἐπιμελῶς	ἐπιμελέστερον	ἐπιμελέστατα
γλυκέως	γλυκύτερον	γλυκύτατα
τιμίως	τιμιότερον	τιμιότατα
καλῶς	καλύτερον	κάλλιστα

*Α σ κ η σ ι ς 79. Νὰ σχηματισθοῦν τὰ παραθετικά τῶν ἀκόλουθων ἐπιθέτων μετ' οὐσιαστικῶν.

Ὁ ἀνθηρὸς κῆπος, ὁ δειλὸς ἄνθρωπος, τὸ ζωηρὸν ἀρνίον, ὁ ἐπιφανὴς ἀνὴρ, ὁ εὐτυχὴς πατήρ, ὁ ὑγιὴς μαθητής, ὁ εὐσεβὴς χριστιανός, ὁ πλατὺς ποταμός, ὁ βαρὺς ὄπλισμός, ὁ ἀγνώμων υἱός, ὁ ἄφρων πλούσιος.

*Α σ κ η σ ι ς 80. Νὰ σχηματίσετε ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα ἐπίθετα τὰ ἐπιρρήματά των καὶ τὰ παραθετικά αὐτῶν.

Παράδ. Γλυκός—γλυκέως—γλυκύτερον—γλυκύτατα.

Γλυκός, πονηρός, βραδύς, ἀληθής, πλούσιος, ἀνθηρός, πρόθυμος, προσεκτικός, γενναῖος, ἔνδοξος, εὐδαίμων, εὐθυμος, ὑπομονητικός, ταχύς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ

1. Ὅρισμός τῶν ἀριθμητικῶν

Παραδείγματα

Εἰς τὴν αἴθουσαν διδασκαλίας ὑπάρχουν **εἴκοσι** θρανία, **δύο** καθίσματα καὶ **τρεῖς** χάρται.

Αἱ λέξεις **εἴκοσι**, **δύο** καὶ **τρεῖς** φανεροῦν **πόσα** ἀκριβῶς εἶναι

τὰ διάφορα ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν εἰς τὴν αἴθουσαν, φανερώνουν δηλ. ἀριθμὸν. Αἱ λέξεις αὐταὶ εἶναι ἀριθμητικά.

Κανὼν. Ἀριθμητικὰ λοιπὸν λέγονται αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι φανερώνουν πόσα ἀκριβῶς εἶναι τὰ οὐσιαστικά, ἤτοι ἀριθμὸν.

2. Διαίρεσις τῶν ἀριθμητικῶν

Τὰ ἀριθμητικὰ εἶναι τριῶν εἰδῶν :

α) Ἀριθμητικὰ ἐπίθετα. β) Ἀριθμητικὰ οὐσιαστικά. γ) Ἀριθμητικὰ ἐπιρρήματα.

Α' Ἀριθμητικὰ ἐπίθετα

Τὰ ἀριθμητικὰ ἐπίθετα διαίροῦνται εἰς ἀπόλυτα, τακτικά, πολλαπλασιαστικά καὶ ἀναλογικά.

1 Ἀπόλυτα ἀριθμητικά

Παραδείγματα.

Ὁ Θεὸς εἶναι εἷς. Ἔχομεν δύο πόδας καὶ δύο χεῖρας. Τὸ σχολεῖον μας ἔχει πέντε αἰθούσας.

Τὰ ἀριθμητικὰ τῶν ἀνωτέρω παραδειγμάτων εἷς, δύο, πέντε φανερώνουν ἀπλῶς τὸν ἀριθμὸν τῶν οὐσιαστικῶν. Τὰ ἀριθμητικὰ αὐτὰ εἶναι ἀπόλυτα.

Ἀπόλυτα λοιπὸν ἀριθμητικὰ λέγονται, ὅσα φανερώνουν ἀπλῶς τὸν ἀριθμὸν τῶν οὐσιαστικῶν περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλοῦμεν.

Παράδειγμα. Εἷς, δύο, τρεῖς, τέσσαρες, πέντε, ἕξ, κλπ.

2. Κλίσις τῶν ἀπολύτων ἀριθμητικῶν

Ἀπὸ τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικὰ τὰ : εἷς, τρεῖς καὶ τέσσαρες κλίνονται, τὸ μὲν εἷς μόνον εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν, ὡς τρικατάληκτον ἐπίθετον, (εἷς, μία, ἓν), τὰ δὲ τρεῖς καὶ τέσσαρες μόνον εἰς τὸν πληθυντικόν, ὡς δικατάληκτα ἐπίθετα (ἀρσ. θηλ. τρεῖς-τέσσαρες, οὐδ. τρία τέσσαρα).

Κλίνονται ὡς ἕξις :

Πτώσ.	εἷς, μία, ἕν	τρεις, τρία		τέσσαρες, τέσσαρα	
	Ἑν. ἀριθμὸς	Πληθ. ἀριθμὸς		Πληθυντ. ἀριθμὸς	
Ὄνομ.	εἷς μία ἕν	τρεις	τρία	τέσσαρες	τέσσαρα
Γενική	ἑνὸς μιᾶς ἑνὸς	τριῶν	τριῶν	τεσσάρων	τεσσάρων
Δοτική	ἐνὶ μιᾷ ἐνὶ	τρισι	τρισι	τέσσαρσι	τέσσαρσι
Αἰτιατ.	ἕνα μίαν ἕν	τρεις	τρία	τέσσαρας	τέσσαρα
Κλητικ.	— — —	—	—	—	—

Ἐκ τῶν ἀπολύτων ἀριθμητικῶν τὸ *δύο* καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ *πέντε* μέχρι τοῦ *ἐκατὸν* εἶναι ἄκλιτα. Ἀπὸ τὸ *διακόσια* καὶ ἄνω μέχρι τὸ *χίλια* κλίνονται μόνον εἰς τὸν πληθυντικόν, ὡς *δευτερόκλιτα* τρικατάληκτα ἐπίθετα.

Σ η μ. 1. Ὅλα τὰ ἀριθμητικὰ καὶ τὰ παράγωγα των δασύνονται πλὴν τῶν :

Ὀκτώ, ἑννέα καὶ *εἴκοσι*. Τὸ ἑννέα γράφεται μὲ δύο *ν*, τὰ παράγωγά του ὁμως μὲν ἕν *ν*, πλὴν τοῦ *ἑννεακόσια*, τὸ ὁποῖον γράφεται μὲ δύο *ν*.

Σ η μ. 2. Διὰ νὰ γράψωμεν τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικὰ μεταχειριζόμεθα τὰ λεγόμενα Ἀραβικὰ ψηφία 1, 2, 3, 4, κλπ. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐχρησιμοποιοῦν τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου μὲ ἕνα τόνον ἄνωθεν καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ αὐτῶν διὰ τὰς *μονάδας*, *δεκάδας* καὶ *ἐκατοντάδας* καὶ μὲ ἕνα τόνον κάτωθεν καὶ πρὸς τὰ ἀριστερά των διὰ τὰς *χιλιάδας*. Διὰ τὸν ἀριθμὸν 6 μετεχειρίζοντο τὸ σημεῖον ς (=σίγμα) ἢ στ', διὰ τὸν ἀριθμὸν 90 τὸ ͵ (=κόππα) καὶ διὰ τὸ 900 τὸ Ϟ (=σανπί).

Παράδ. 3=γ', 5=ε', 25=κε', 2964=βϞξδ'.

3. Τακτικὰ ἀριθμητικὰ

Παραδείγματα.

Νὰ εἶπῃ τὸ μάθημα ὁ δεύτερος μαθητὴς τοῦ τετάρτου θρανίου.

Τὰ ἀριθμητικὰ ἐπίθετα *δεύτερος* καὶ *τετάρτου* φανερώνουν τὴν *σειρὰν* (ἢ *τάξιν*), εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι τοποθετημένα τὰ οὐσιαστικὰ μαθητὴς καὶ θρανίον.

Τὰ ἀριθμητικὰ αὐτὰ λέγονται *τακτικὰ*.

Τακτικὰ ἀριθμητικὰ λέγονται, *ὅσα φανερώνουν τὴν τάξιν*, ἢτοι τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν κατέχει τι ἐντὸς μιᾶς σειρᾶς ὁμοειδῶν ὄντων.

Παράδ. *Δευτέρα* ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος, *τρίτον* ἔτος τοῦ πολέμου κλπ.

Σ η μ. Τὰ τακτικά ἀριθμητικά γίνονται ἀπὸ τὰ ἀπόλυτα, πλὴν τοῦ *πρῶτος* καὶ τελειώνουν μέχρι τοῦ δέκατος ἔννατος εἰς *-τος*. Ἐξαιροῦνται τὰ *δεύτερος*, *ἑβδομος* καὶ *ὄγδοος*. Πέραν τοῦ *εἴκοσι* τελειώνουν εἰς *-στος*.

Παράδ. *Πρῶτος, δεύτερος, τρίτος, πέμπτος, ἑβδομος, εἰκοστός, ἑκατοστός, χιλιοστός, κλπ.*

Τὰ τακτικά ἀριθμητικά κλίνονται ὁμαλῶς, ὡς *δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα*.

**Α σ κ η σ ι ς* 81. Νὰ συμπληρώσετε τὰς ἀκολουθούς προτάσεις.

Παράδειγ. Τὸ ἔτος ἔχει δώδεκα μῆνας καὶ τριακοσίας ἐξήκοντα πέντε ἡμέρας.

Τὸ ἔτος ἔχει... μῆνας καί... ἡμέρας. Τὸ Σάββατον εἶναι ἡ... ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος. Ἡ ἡμέρα ἔχει... ὥρας. Τὸ σχολεῖον ἀρχίζει τὴν... ὥραν πρὸ μεσημβρίας καὶ τὴν... μετὰ μεσημβρίαν. Τὰ μέρη τοῦ λόγου εἶναι... Ὁ Μάιος εἶναι ὁ... μὴν τοῦ ἔτους.

**Α σ κ η σ ι ς* 82. Νὰ γράψετε τὰ τακτικά ἀριθμητικά τῶν ἐξῆς :

1, 5, 9, 11, 15, 22, 30, 39, 58, 83, 95, 100.

**Α σ κ η σ ι ς* 83. Προσέξτε τὰς ἀκολουθούς προτάσεις :

εἷς ἄνθρωπος—Πηγαίνω *εἰς* τὸ σχολεῖον

ἐν παιδίον—Διαμένω *ἐν* τῇ πόλει

Ἐξηγήσετε εἰς τί διαφέρει ἡ ὀρθογραφία των καὶ διατί. Γράψατε ἀνὰ τρεῖς προτάσεις μὲ τὸ *εἷς*, *εἰς* καὶ ἀνὰ τρεῖς μὲ τὸ *ἐν*, *ἐν*.

4. Πολλαπλασιαστικά ἀριθμητικά

Παραδείγματα

Τὸ διπλοῦν γράμμα. Ἡ τριπλῆ κλωστή.

Τὰ ἀριθμητικά *διπλοῦν* καὶ *τριπλῆ* φανερώουν, ἀπὸ πόσα μέρη ἀποτελοῦνται τὰ οὐσιαστικά γράμμα καὶ κλωστή. Τὰ ἀριθμητικά αὐτὰ λέγονται *πολλαπλασιαστικά*.

Πολλαπλασιαστικά λέγονται τὰ ἀριθμητικά, *τὰ ὅποια φανερώουν, ἀπὸ πόσα μέρη ἀποτελεῖται τὸ οὐσιαστικόν, περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται ὁ λόγος*.

Τὰ πολλαπλασιαστικά ἀριθμητικά ἔχουν ὅλα κατάληξιν *-πλοῦς*, *-πλῆ*, *-πλοῦν*.

Παράδ. Ἀπλοῦς, ἀπλῆ, ἀπλοῦν, διπλοῦς, διπλῆ, διπλοῦν, τριπλοῦς, εἰκοσαπλοῦς κλπ.

Κλίνονται δέ, ὅπως τὰ συνηρημένα δευτερόκλιτα.

5. Ἀναλογικά ἀριθμητικά

Παράδειγμα.

Οἱ μαθηταὶ τῆς πρώτης τάξεως εἶναι τριπλάσιοι τῶν μαθητῶν

τῆς τετάρτης: Ἐργασιὰ διπλάσιον μάθημα, ἀπὸ ὅσον ἔπρεπε.

Τὰ ἀριθμητικὰ **τριπλάσιοι** καὶ **διπλάσιοι** φανερόνουν, πόσας φορὰς οἱ μαθηταὶ καὶ τὸ μάθημα εἶναι **περισσότερα** ἀπὸ ἄλλο τι. Τὰ ἀριθμητικὰ αὐτὰ λέγονται **ἀναλογικά**.

Ἀναλογικά λέγονται τὰ ἐπίθετα ἀριθμητικά, τὰ ὁποῖα φανερόνουν πόσας φορὰς τὸ οὐσιαστικὸν εἶναι **μεγαλύτερον** ἄλλου τινός.

Τὰ ἀναλογικά ἀριθμητικὰ ἔχουν ὅλα κατάληξιν **-πλάσιος, -πλασία, -πλάσιον**.

Παραδ. Πενταπλάσιος - πενταπλασία - πενταπλάσιον.

Κλίνονται δὲ ὅπως τὰ **δευτερόκλιτα** τρικατάληκτα ἐπίθετα.

Β' Ἀριθμητικὰ οὐσιαστικά

Τὰ ἀριθμητικὰ οὐσιαστικά φανερόνουν ἀριθμητικὴν ποσότητα καὶ λήγουσιν εἰς **-ας** γεν. **-αδος**.

Παραδ. Μονάς, **δυάς, τριάς, τετράς, ἐξάς, δεκάς, δωδεκάς, εἰκοσάς, ἑκατοντάς, χιλιάς**.

Σ η μ. Οὐσιαστικά ἀριθμητικά δὲν σχηματίζονται ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀριθμούς.

Γ' Ἀριθμητικὰ ἐπιρρήματα

Τὰ ἀριθμητικὰ ἐπιρρήματα φανερόνουν, πόσας φορὰς λαμβάνεται τι. Σχηματίζονται μὲ τὴν κατάληξιν **-ακίς**, πλὴν τοῦ **ἅπαξ** (μίαν φοράν), **δὺς** (δύο φορὰς) καὶ **τρὶς** (τρεῖς φορὰς).

Παραδ. **Τετράκις, πεντάκις, δεκάκις, εἰκοσάκις, ἑκατοντάκις, χιλιάκις, κλπ.**

* **Α σ κ η σ ι ς** 84. Νὰ συμπληρώσετε τὰς ἀκολουθοῦσας προτάσεις :

Ἐπιρρήματα. Ὁ ἀριθμὸς τέσσαρα εἶναι διπ... τοῦ δύο. Ὁ Χριστὸς ἀνέστη τὴν... ἡμέραν. Ὁ μαθητὴς μεταβαίνει... τῆς ἡμέρας εἰς τὸ σχολεῖον. Ὁ Πατὴρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα λέγεται Ἁγία...

* **Α σ κ η σ ι ς** 85. Νὰ γράψετε εἰς ἰδιαιτέραν στήλην τὰ ἀπόλυτα, τακτικά, πολλαπλασιαστικά καὶ ἀναλογικά τῶν ἀκολουθῶν ἀριθμῶν, κατὰ τὸ παρὰδειγμά μας.

Παράδειγμα

Ἀριθ.	Ἀπόλυτ.	Τακτικά	Πολλαπλασ.	Ἀναλογικά
2	δύο	δεύτερος	διπλοῦς	διπλάσιος

2, 3, 10, 13, 25, 30, 50, 100.

* Ἀ σ κ η σ ι ς 86. Νά γράψετε εἰς ἰδιαιτέρας στήλας τὰ οὐσιαστικά καὶ τὰ ἐπιρρήματα τῶν ἀκολουθῶν ἀριθμητικῶν :

3, 5, 10, 25, 50, 80, 100.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Ἀ Ν Τ Ω Ν Υ Μ Ι Α Ι

1. Ὅρισμός καὶ διαίρεσις τῶν ἀντωνυμιῶν

Παραδείγματα

Ἐγὼ γράφω, σὺ μελετᾷς, αὐτὸς παίζει. Ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος δὲν ἐργάζεται, δὲν προοδεύει.

Αἱ λέξεις *ἐγώ, σὺ, αὐτός, ἐκεῖνος, ὅποιος* εἶναι ἀντωνυμίαι.

Κανὼν. Ἀντωνυμίαι λέγονται αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι τίθενται εἰς τὸν λόγον ἀντὶ τοῦ ὀνόματος καὶ λαμβάνουν τὸ γένος καὶ τὸν ἀριθμὸν αὐτοῦ.

Αἱ ἀντωνυμίαι ἀναλόγως τῆς σημασίας των διαιροῦνται εἰς ὀκτὼ εἶδη, τὰ ἑξῆς : *Προσωπικαί, αὐτοπαθεῖς, ἀλληλοπαθεῖς, κτητικαί, δεικτικαί, ἐρωτηματικαί, ἀόριστοι καὶ ἀναφορικαί.*

2. Προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα

Ἐγὼ γράφω, σὺ μελετᾷς, αὐτὸς παίζει.

Αἱ ἀντωνυμίαι *ἐγώ, σὺ, αὐτός* τίθενται ἀντὶ τῶν προσώπων καὶ δι' αὐτὸ λέγονται *προσωπικαί*.

Προσωπικαί λέγονται αἱ ἀντωνυμίαι, αἱ ὁποῖαι φανερόνουν τὰ πρόσωπα τοῦ λόγου.

Τὰ πρόσωπα τοῦ λόγου εἶναι τρεῖς : *πρῶτον, δεύτερον* καὶ *τρίτον* πρόσωπον, διὰ τοῦτο καὶ αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι εἶναι τρεῖς, αἱ ἑξῆς : *ἐγώ*, διὰ τὸ *πρῶτον* πρόσωπον, *σὺ*, διὰ τὸ *δεύτερον* καὶ *αὐτός*, διὰ τὸ *τρίτον*. Πρῶτον πρόσωπον εἰς τὸν λόγον εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὁμιλεῖ, δεύτερον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀκούει καὶ τρίτον ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖον γίνεται ὁ λόγος.

Αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι *ἐγώ, σὺ, αὐτός* κλίνονται ὡς ἑξῆς :

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Πτώσ.	α'. πρόσωπον	β'.	γ' πρόσωπον		
ᾠνομ.	ἐγὼ	σύ	αὐτός	αὐτή	αὐτό
Γεν.	ἐμοῦ ἢ μου	σοῦ	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ
Δοτ.	ἐμοί ἢ μοί	σοί	αὐτῷ	αὐτῇ	αὐτῷ
Αἰτ.	ἐμέ ἢ μέ	σέ	αὐτόν	αὐτήν	αὐτό

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

ᾠνομ.	ἡμεῖς	ὕμεῖς ἢ σεῖς	αὐτοὶ	αὐταὶ	αὐτὰ
Γεν.	ἡμῶν	ὕμῶν	αὐτῶν	αὐτῶν	αὐτῶν
Δοτ.	ἡμῖν	ὕμῖν	αὐτοῖς	αὐταῖς	αὐτοῖς
Αἰτ.	ἡμᾶς	ὕμᾶς ἢ σᾶς	αὐτούς	αὐτάς	αὐτὰ

Παρατηρήσεις. Αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι *ἐγώ, σὺ* ἔχουν ἓνα τύπον καὶ διὰ τὰ τρία γένη καὶ κλίνονται ὡς ἰδιόκλητα οὐσιαστικά.

Ἐπιθετικὸς ἀριθμὸς τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν τοῦ α' καὶ β' προσώπου **δασύνεται** καὶ **περισπάται**.

Αἱ ἀντωνυμίαι δὲν ἔχουν κλητικήν.

Σ η μ. Αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι *αὐτός, αὐτή, αὐτό*, ὅταν ἔχουν τὸ ἄρθρον, σημαίνουν ὃ *ἴδιος*.

Παράδ. Ὁ Πέτρος δὲν ἤλλαξε διαγωγὴν εἶναι ὁ *αὐτός* πάντοτε (ὃ ἴδιος). Θὰ ἔχετε τὸ *αὐτό* μάθημα (τὸ ἴδιον).

* **Α σ κ η σ ι ς** 87. Νὰ γραφῶσι εἰς χωριστὰς στήλας αἱ ἀντωνυμίαι τῆς ἀκολουθοῦντος ἀσκήσεως :

Ἡμεῖς μελετῶμεν. Ὑμεῖς γράφετε. Αὐτοὶ ἐργάζονται. Ἐγὼ καὶ σὺ φοροῦμεν τὸ αὐτὸ ἔνδυμα. Ὁ Γεώργιος καὶ ὁ Δημήτριος εἶναι ἐπιμελεῖς. Διὰ τοῦτο ἀγαπῶ αὐτούς. Δός μοι τὸ βιβλίον. Εἶπέ ἡμῖν. Συμβουλευέτω ὑμῖν νὰ ἐργάζεσθε.

* **Α σ κ η σ ι ς** 88. Νὰ ἀπομνημονεύσετε τὴν κλίσιν καὶ τὴν ὀρθογραφίαν τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν.

3. Αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα

Λούω *ἐμαυτὸν* = λέω τὸν ἑαυτὸν μου. Ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς *σεαυτὸν* = (ὅπως τὸν ἑαυτὸν σου).

Ἐνδύει *εαυτὸν* = ἐνδύει τὸν ἑαυτὸν του.

Αἱ ἀντωνυμῖαι *ἐμαυτόν, σεαυτόν, ἑαυτόν* εἶναι αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμῖαι.

Αὐτοπαθεῖς λέγονται αἱ ἀντωνυμῖαι, αἱ ὁποῖαι φανερόνουν *αὐτοπάθειαν*, δηλαδή ὅτι τὸ ἴδιον πρόσωπον *ἐνεργεῖ* καὶ τὸ ἴδιον *πάσχει* εἶναι δὲ αἱ ἑξῆς :

ἐμαυτοῦ, ἐμαυτῆς διὰ τὸ α' πρόσωπον, *σεαυτοῦ, σεαυτῆς* διὰ τὸ β' καὶ *ἑαυτοῦ, ἑαυτῆς* διὰ τὸ γ' πρόσωπον.

Αἱ αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμῖαι κλίνονται ὡς ἑξῆς :

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

α' πρόσωπον

β' πρόσωπον

Πτώσ.	ἄρσενικόν	θηλυκόν	ἄρσενικόν	θηλυκόν
Γεν.	ἐμαυτοῦ	ἐμαυτῆς	σεαυτοῦ	σεαυτῆς
Δοτ.	ἐμαυτῶ	ἐμαυτῇ	σεαυτῶ	σεαυτῇ
Αἰτ.	ἐμαυτόν	ἐμαυτήν	σεαυτόν	σεαυτήν

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Γεν.	ἡμῶν αὐτῶν	ἡμῶν αὐτῶν	ὑμῶν αὐτῶν	ὑμῶν αὐτῶν
Δοτ.	ἡμῖν αὐτοῖς	ἡμῖν αὐταῖς	ὑμῖν αὐτοῖς	ὑμῖν αὐταῖς
Αἰτ.	ἡμᾶς αὐτούς	ἡμᾶς αὐτάς	ὑμᾶς αὐτούς	ὑμᾶς αὐτάς

γ' πρόσωπον

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Πτώσ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
	ἄρσεν.	θηλ.	οὐδέτ.	ἄρσεν.	θηλ.	οὐδέτ.
Γεν.	ἑαυτοῦ	ἑαυτῆς	ἑαυτοῦ	ἑαυτῶν	ἑαυτῶν	ἑαυτῶν
Δοτ.	ἑαυτῶ	ἑαυτῇ	ἑαυτῶ	ἑαυτοῖς	ἑαυταῖς	ἑαυτοῖς
Αἰτ.	ἑαυτόν	ἑαυτήν	ἑαυτό	ἑαυτούς	ἑαυτάς	ἑαυτά

Παρατηρήσεις. Αἱ αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμῖαι κλίνονται μόνον εἰς τὰς πλαγίας πτώσεις (βλέπε κλίσειν).

Ἐκ τῶν αὐτοπαθῶν ἀντωνυμιῶν σήμερον μεταχειριζόμεθα μόνον τὸ *τρίτον πρόσωπον* καὶ διὰ τὰ τρία πρόσωπα, μετὰ τὰς συγκεκομμένας προσωπικὰς ἀντωνυμίας *μου, σου, του, μας, σας, τους* ἢ *τῶν*.

Παραδ. Ἐαυτοῦ μου=ἐμαυτοῦ, ἑαυτοῦ σου=σεαυτοῦ, ἑαυτόν του=ἑαυτόν, ἑαυτόν μας=ἡμᾶς αὐτούς, ἑαυτόν σας=ὑμᾶς αὐτούς, ἑαυτόν τους ἢ ἑαυτόν τῶν=ἑαυτούς.

*Α σ κ η σ ι ς 89. Νά συμπληρώσετε τὰ κενὰ εἰς τὰς ἀκολουθούς προτάσεις μὲ τὰς καταλλήλους αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίας.

Ἐγὼ ἀγαπᾶμαι τὸν πλησίον σου ὡς... Οἱ ἐγωῖστοι ἐπαινοῦσιν... Ἐγὼ μελετῶ χάριν... Ἐντρέπομαι... Ἄλλους μὲν ἔσωσας... δὲν δύνασαι νὰ σώσῃς. Πρέπει νὰ λούωμεν συχνά...

4. Ἡ ἀλληλοπαθῆς ἀντωνυμία

Παραδείγματα

Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους—ἀγαπᾶτε ὁ εἷς τὸν ἄλλον.

Βοηθεῖτε ἀλλήλας=βοηθεῖτε ἡ μία τὴν ἄλλην.

Ἡ ἀντωνυμία ἀλλήλους, ἀλλήλας φανερώνει, ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ πρώτου (ἡ ἀγάπη καὶ ἡ βοήθεια) πηγαίνει εἰς τὸν δεύτερον καὶ τοῦ δευτέρου εἰς τὸν πρῶτον. Ἡ ἀντωνυμία αὕτη εἶναι ἀλληλοπαθῆς.

Ἡ ἀλληλοπαθῆς λέγεται ἡ ἀντωνυμία, ἡ ὁποία φανερώνει ἀμοιβαίαν ἐνέργειαν δύο ἢ περισσοτέρων προσώπων.

Κλίνεται ὡς ἐξῆς:

	Π λ η θ υ ν τ ι κ ὸ ς ἄ ρ ι θ μ ὸ ς		
Πτώσεις	ἄρσενικὸν	θηλυκὸν	οὐδέτερον
Γενική	ἀλλήλων	ἀλλήλων	ἀλλήλων
Δοτική	ἀλλήλοις	ἀλλήλαις	ἀλλήλοις
Αἰτιατική	ἀλλήλους	ἀλλήλας	ἄλληλα

*Α σ κ η σ ι ς 90. Νά θέσετε τὴν κατάλληλον ἀλληλοπαθῆ ἀντωνυμίαν εἰς τὰς κατωτέρω προτάσεις.

Παράδ. Ἀγαπᾶτε ὁ εἷς τὸν ἄλλον—Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

Ἀγαπᾶτε ὁ εἷς τὸν ἄλλον. Βαστάξετε τὰ βάρη ὁ εἷς τοῦ ἄλλου. Βοηθήτε ὁ εἷς τὸν ἄλλον. Οἱ χρηστοὶ ἄνθρωποι δὲν κατηγοροῦσιν ὁ εἷς τὸν ἄλλον. Αἱ κακαὶ γυναῖκες ὑβρίζουσιν ἡ μία τὴν ἄλλην. Τὰ καλὰ παιδιά ἀγαπῶσι τὸ ἓν τὸ ἄλλο.

5. Κτητικαὶ ἀντωνυμιαί

Παραδείγματα

Τὸ βιβλίον	τὸ βιβλίον μου	τὸ βιβλίον μας
Ὁ κῆπος	ὁ κῆπος σου	ὁ κῆπος σας
Ἡ οἰκία	ἡ οἰκία του	ἡ οἰκία των.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς :

Τὰ πράγματα τῆς πρώτης ομάδος δὲν φαίνονται εἰς *ποῖον ἀνήκουν*, δηλ. δὲν φαίνεται ὁ ἰδιοκτήτης τῶν (κτήτορ). Ἀντιθέτως φαίνεται ὁ ἰδιοκτήτης τῶν πραγμάτων τῶν δύο ἄλλων ομάδων, διότι, ὅταν λέγω τὸ βιβλίον *μου* φανερώνω, ὅτι ὁ *κτήτορ* τοῦ βιβλίου εἶμι *ἐγὼ* Τὸν κτήτορα λοιπὸν εἰς τὰ παραδείγματά μας φανερώνουν αἱ ἀντωνυμῖαι : *μου, σου, του, μας, σας, των*. Αἱ ἀντωνυμῖαι αὗται λέγονται *κτητικά*.

Κτητικά ἀντωνυμῖαι λέγονται αἱ ἀντωνυμῖαι, *αἱ ὁποῖοι φανερώνουν τὸν κτήτορα ἑνὸς προσώπου, ζώου ἢ πράγματος*.

Ὡς κτητικὰς ἀντωνυμῖας μεταχειριζόμεθα τοὺς συγκεκριμένους τύπους τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν *μου, με, σου, σε, του, της—μας, σας, των*.

Ἐπίσης καὶ τὸ ἐπίθετον *ιδικός, ιδική, ιδικόν* με τοὺς συγκεκριμένους τύπους *μου, σου, του—μας, σας, των*.

Παράδ. Ὁ κῆπος *μου* ἢ ὁ *ιδικός μου* κῆπος, ὁ κῆπος *σου* ἢ ὁ *ιδικός σου* κῆπος, ὁ κῆπος *του* ἢ ὁ *ιδικός του* κῆπος, ὁ κῆπος *μας* ἢ ὁ *ιδικός μας* κῆπος, κλπ.

Ἐκτὸς ὅμως τῶν ἀνωτέρω, μεταχειριζόμεθα καὶ τὰς ἀκολουθίους κτητικὰς ἀντωνυμῖας :

α'. Ὅταν ὁ κτήτορ εἶναι *εἷς*.

α'. Π ρ ό σ ω π ο ν

ἐμός=ιδικός μου

ἐμή=ιδική μου

ἐμόν=ιδικόν μου

ἐμοί=ιδικοί μου

ἐμαί=ιδικά μου

ἐμά=ιδικά μου

β'. Π ρ ό σ ω π ο ν

σός=ιδικός σου

σή=ιδική σου

σόν=ιδικόν σου

σοί=ιδικοί σου

σαι=ιδικά σου

σά=ιδικά σου

β'. Ὅταν οἱ κτήτορες εἶναι *πολλοί*.

α'. Π ρ ό σ ω π ο ν

ἡμέτερος=ιδικός μας

ἡμέτερα=ιδική μας

ἡμέτερον=ιδικόν μας

ἡμέτεροι=ιδικοί μας

ἡμέτεραι=ιδικά μας

ἡμέτερα=ιδικά μας

β' Π ρ ό σ ω π ο ν

ὑμέτερος=ιδικός σας

ὑμέτερα=ιδική σας

ὑμέτερον=ιδικόν σας

ὑμέτεροι=ιδικοί σας

ὑμέτεραι=ιδικά σας

ὑμέτερα=ιδικά σας

Αἱ κτητικαὶ ἀντωνυμίαι κλίνονται ὁμαλῶς, ὅπως τὰ δευτερόκλιτα τρικατάληκτα ἐπίθετα.

*Α σ κ η σ ι ς 91. Νὰ κλιθῶσι τὰ κατωτέρω :

Ἦ ἡμέτερο τάξις, ὁ σὸς υἱός, ὁ ὑμέτερος ἀγών, ἡ ἐμὴ μήτηρ.

*Α σ κ η σ ι ς 92. Νὰ ἀντικαταστήσετε τὸ ἐπίθετον ἰδικός καὶ τὰς προσωπικὰς ἀντωνυμίας διὰ τῶν ἀντιστοιχῶν κτητικῶν ἀντωνυμιῶν.

Ποράδ. Ὁ ἰδικός μου ἀγρός=ὁ ἐμὸς ἀγρός.

Ὁ ἰδικός μου ἀγρός. Τὸ ἰδικόν σου βιβλίον. Ὁ ἰδικός μας ἔλαιον. Ὁ ἰδικός σας πατήρ. Τὰ ἰδικά μας πρόβατα. Ὁ ἰδικός μου χάρτης Εὐρον τὸν ἰδικόν σου χάρτην. Εἶδον τὴν ἰδικήν σου μητέρα. Ἀγαπῶ τὴν ἰδικήν μας μητέρα. Τὸ ἰδικόν μας σχολεῖον εἶναι ἕψηλόν. Ἡ ἰδική μας πατρις εἶναι ἔνδοξος. Πρῶτιμῶ τοὺς φίλους μου ἀπὸ τοὺς φίλους σας.

6. Δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα

Ὁὗτος εἶναι ὁ υἱός μου.

Ἐκεῖνος εἶναι ὁ χάρτης τοῦ Δημητρίου.

Τάδε λέγει ὁ Κύριος.

1. Αἱ ἀντωνυμίαι (οὗτος, ἐκεῖνος, τάδε), τὰς ὁποίας μεταχειρίζομεθα διὰ νὰ δεῖξομεν κάτι, λέγονται *δεικτικαί*.

2. Αἱ δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι εἶναι : οὗτος, αὕτη, τοῦτο ἑκεῖνος, ἐκεῖνη, ἐκεῖνο ὅδε, ἧδε, τόδε τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτο τόσος, τόση, τόσον τοσοῦτος, τσαύτη, τσοῦτιον.

3. Ἡ ἀντωνυμία ἐκεῖνος, ἐκεῖνη, ἐκεῖνο τίθεται ἀντὶ τῶν ὀνομάτων, τῶν μακρῶν εὐρισκομένων προσώπων ἢ πραγμάτων καὶ κλίνεται ὁμαλῶς ὡς ἐπίθετον τρικατάληκτον, καθὼς καὶ αἱ ἄλλαι τοιοῦτος, τόσος, τσοῦτος, κλπ.

4. Αἱ δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι οὗτος, αὕτη, τοῦτο καὶ ὅδε, ἧδε, τόδε τίθενται ἀντὶ τῶν ὀνομάτων ἐκείνων τῶν προσώπων ἢ τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα εἶναι πλησίον καὶ δεικνύομεν, κλίνονται δὲ ὡς κατωτέρω.

Πτώσ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς					
	ἄρσ.	θηλ.	οὐδ.	ἄρσ.	θηλ.	οὐδέτ.
Ὄνομ.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	ὅδε	ἥδε	τόδε
Γενική	τούτου	ταύτης	τούτου	τοῦδε	τῆςδε	τοῦδε
Δοτική	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	τῷδε	τῇδε	τῷδε
Αἰτιατ.	τοῦτον	ταύτην	τοῦτο	τόνδε	τήνδε	τόδε

Πτώσ.	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς					
	ἄρσ.	θηλ.	οὐδ.	ἄρσ.	θηλ.	οὐδέτ.
Ὄνομ.	οὗτοι	αὗται	ταῦτα	οἷδε	αἶδε	τάδε
Γενική	τούτων	τούτων	τούτων	τῶνδε	τῶνδε	τῶνδε
Δοτική	τούτοις	ταύταις	τούτοις	τοῖςδε	ταῖςδε	τοῖςδε
Αἰτιατ.	τούτους	ταύτας	ταῦτα	τούςδε	τάςδε	τάδε

Ἡ ὅδε, ἥδε, τόδε εἶναι σύνθετος ἀπὸ τὸ ἄρθρον *ὁ, ἡ, τὸ* καὶ τὸν σύνδεσμον *δέ*.

Ἄσκησις 98. Γράψατε εἰς χωριστὴν στήλην καθεμίαν ἀπὸ τὰς δεκτικὰς ἀντωνυμίας :

Ὁ ἵππος οὗτος εἶναι ἄγριος. Ἡ ράβδος αὕτη εἶναι χρυσοῦ, ἐκείνη δὲ ἀργυροῦ. Τὰ παιδιά ταῦτα εἶναι ἐπιμελῆ, ἐκείνα δὲ ἀμελῆ. Τὰ βιβλία εἶναι τῶνδε τῶν παιδίων. Τάδε εἶπεν ὁ Κύριος. Τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι ἰδικόν μου. Αἱ τοιαῦται καὶ τοσαῦται πράξεις δεικνύουν ἄνθρωπον ἀγαθόν. Τοιοῦτος πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος.

7. Ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα

Ποῖον ζητεῖς ; Τίς ἦλθε ; Πόσον χρόνον ἔλειπες ;

Αἱ λέξεις *ποῖον, τίς, πόσον* εἶναι ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι.

Ἐρωτηματικαὶ λέγονται αἱ ἀντωνυμίαι, τὰς ὁποίας μεταχειρίζομεθα, *ὅταν ἐρωτῶμεν διὰ κάτι*, τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζομεν.

Αἱ ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι εἶναι αἱ ἐξῆς : Τίς—τί, ποῖος—ποία—ποῖον, πόσος—πόση—πόσον.

Αἱ ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι κλίνονται ὁμαλῶς, ὅπως τὰ τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς δευτέρας κλίσεως, πλὴν τῆς *τίς*, ἡ ὁποία κλίνεται ὡς ἐξῆς :

Πτώσ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			Πληθυντ. ἀριθμὸς		
	ἄρσεν.	θηλυκ.	οὐδ.	ἄρσ.	θηλυκ.	οὐδέτ.
Ὄνομ.	τίς	τίς	τί	τίνες	τίνα	
Γενική	τίνος	τίνος	τίνος	τίνων	τίνων	
Δοτική	τίνι	τίνι	τίνι	τίσι	τίσι	
Αἰτιατ.	τίνα	τίνα	τί	τίνας	τίνα	
Κλητ.	—	—	—	—	—	

*Α σ κ η σ ι ς 94. Νὰ κλιθῶσι αἱ ἀντωνυμίαι ποῖος καὶ πόσος καὶ εἰς τὰ τρία γένη.

*Α σ κ η σ ι ς 95. Νὰ ἀπομνημονεύσετε τὴν κλίσιν καὶ ὀρθογραφίαν τῆς ἀντωνυμίας τίς.

8. Ἄοριστοι ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα

Ἀνθρώπος τις ἔσωσεν ἄλλον ἀπὸ βεβαίου θανάτου.

Ἐκαστος ἐξ ἡμῶν ἄς ἐκτελεῖ τὸ καθήκον του. Ἐνιοὶ μαθηταὶ εἶναι ἀπρόσεκτοι.

Αἱ λέξεις *τίς, ἕκαστος, ἄλλον, ἔνιοι* εἶναι *ἀόριστοι* ἀντωνυμίαι.

Ἄοριστοι ἀντωνυμίαι λέγονται ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι φανερώνουν πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν θέλομεν ἢ δὲν δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν, δηλαδὴ φανερώνουν *ἀόριστα* καὶ γενικά, ..ρόσωπα, ζῶα, ἢ πράγματα. Εἶναι δὲ αἱ ἑξῆς :

τίς (ἄρσεν. καὶ θηλ.) τί (οὐδέτερον)

ὁ δεῖνα	ἡ δεῖνα	τὸ δεῖνα	(ἄκλιτον)
ἕτερος	ἑτέρα	ἕτερον	
ἕκαστος	ἑκάστη	ἕκαστον	
ἔνιοι	ἐνιαί	ἔνια	
οὐδεὶς	οὐδεμία	οὐδὲν	
μηδεὶς	μηδεμία	μηδὲν	
μερικοὶ	μερिकाί	μερικά	
ἐκάτερος	ἐκατέρα	ἐκάτερον=ἕκαστος ἐκ τῶν	
κανεὶς	καμμία	κανέν	[δύο
πᾶς	πᾶσα	πᾶν	
καθεὶς	καθεμία	καθέν	

ἄλλος	ἄλλη	ἄλλο
κάποιος	κάποια	κάποιο
ἄμφότεροι	ἄμφότεραι	ἄμφότερα (=καὶ οἱ δύο)

*Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία *τις* ἔχει τρία γένη καὶ δύο καταλήξεις καὶ κλίνεται ὡς ἑξῆς :

Πτώσ.	Ἐνικός ἀριθμὸς		Πληθυντικός ἀριθμὸς	
	ἄρσεν. θηλυκ.	οὐδ.	ἄρσεν. θηλ.	οὐδέτ.
Ὄνομ.	τίς	τί	τινές	τινά
Γενική	τινός	τινός	τινῶν	τινῶν
Δοτική	τινὶ	τινὶ	τισὶ	τισὶ
Αἰτιατ.	τινά	τί	τινάς	τινά
Κλητ.	—	—	—	—

Παρατηρήσεις.

*Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία *τις* τονίζεται παντοῦ ἐπὶ τῆς *ληγούσης*.

Εἰς τοῦτο διαφέρει ἀπὸ τὴν ἐρωτηματικὴν *τίς*—*τίνος*, ἡ ὁποία τονίζεται ἐπὶ τῆς παραληγούσης, πλὴν τῆς ἐνικῆς ὀνομαστικῆς.

Αἱ λοιπαὶ ἀντωνυμίαι κλίνονται ὁμαλῶς. Αἱ ἐξ αὐτῶν *ἐνιοι*, *ἐνιοι*, *ἐνια* καὶ *ἀμφότεροι*, *ἀμφότεραι*, *ἀμφότερα* κλίνονται μόνον εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν, ὅπως τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα.

*Α σ κ η σ ι ς 96. Νὰ κλιθῶσι τὰ κάτωθι :

*Ἀνθρώπος *τις*, μαθητρία *τις*, σχολεῖον *τι*, οὐδεὶς ἄνθρωπος, μὴδὲν παιδίον.

*Α σ κ η σ ι ς 97. Νὰ διακρίνετε εἰς τὴν ἀκόλουθον ἄσκησιν τὴν ἐρωτηματικὴν ἀντωνυμίαν *τις* ἀπὸ τὴν ἀόριστον *τις*.

Τίς ὁ ἐλθών ; Μαθητῆς *τις*. Τίνος εἶναι τὸ βιβλίον τοῦτο ; Μαθητρίας *τινός*. Τίνι ἔδωκας χοήματα ; Ἐργάτη *τινὶ*. Τίνα νουθετεῖς ; Μαθητρίαν *τινά*. Τίνας διδάσκεις ; Μαθητῶν *τινάς*. Ἄετός *τις* πετάξας ἀπὸ τίνος βράχου ἤρπασεν ὄρνιθα *τινά*. Τίνα ζητεῖτε ; Ἀνθρώπων *τινα*.

9. Ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα

*Ὁ ἄνθρωπος, ὃς *δοῦλος* συνασπαστρέφεται μὲ κακοῦς, γίνεται κακός.

Ἦ μαθητής, ὅστις μελετᾷ, προβιβάζεται.

Αἱ ἀντωνυμῖαι *ὅποιοι* καὶ *ὅστις* εἶναι ἀναφορικαὶ ἀντωνυμῖαι, διότι ἀναφέρονται εἰς πρόσωπα, περὶ τῶν ὁποίων ἔγινε λόγος προηγουμένως.

Ἀναφορικαὶ λέγονται αἱ ἀντωνυμῖαι, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς ὄρισμένον πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα.

Αἱ ἀναφορικαὶ ἀντωνυμῖαι εἶναι αἱ ἑξῆς : *ὅς, ἡ, ὃ, ὅστις, ἦτις, ὅ,τι, οἷος, οἶα, οἷον, ὅσος, ὅση, ὅσον, ὅποιοι, ὁποῖα, ὁποῖον* καὶ *ὁπόσος, ὁπόση, ὁπόσον*.

Αἱ ἀντωνυμῖαι *ὅς, ἡ, ὃ* καὶ *ὅστις, ἦτις, ὅ,τι* κλίνονται ὡς κατωτέρω, αἱ δὲ ἄλλαι, ὅπως τὰ τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως

Πτώσ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς					
Ὄνομ.	ὅς	ἡ	ὃ	ὅστις	ἦτις	ὅ,τι
Γενική	οὗ	ἥς	οὗ	οὗτινος	ἦστινος	οὗτινος
Δοτική	ᾧ	ἣ	ᾧ	ᾧτινι	ἦτινι	ᾧτινι
Αἰτιατ.	ὃν	ἣν	ὃ	ὅτινα	ἦτινα	ὅ,τι

Πτώσ.	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς					
Ὄνομ.	οἷ	αἱ	ᾶ	οἷτινες	αἷτινες	ἅτινα
Γενική	ῶν	ῶν	ῶν	ῶντινων	ῶντινων	ῶντινων
Δοτική	οἷς	αἷς	οἷς	οἷσισι	οἷσισι	οἷσισι
Αἰτιατ.	οὓς	ᾶς	ᾶ	οὓσιν	ᾶσιν	ᾶτινα

Ἡ ἀντωνυμία *ὅστις* εἶναι σύνθετος ἀπὸ τὴν ἀναφορικὴν *ὅς* καὶ τὴν ἀόριστον *τις*, μένουσι δὲ ἀμφότεραι ἀμετάβλητοι εἰς ὅλας τὰς πτώσεις. Τονίζεται μόνον ἡ *ὅς*, ὅπως θὰ ἐτονίζετο ἂν ἦτο μόνη καὶ διὰ τοῦτο φαίνεται, ὅτι εἷς τινὰς πτώσεις ἔχει περισπωμένην εἰς τὴν προπαραλήγουσαν.

Σημ. Ἡ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία *ὅ,τι* γράφεται μὲ ὑποδιαστολὴν διὰ νὰ διακρίνεται ἀπὸ τὸν σύνδεσμον *ὅτι*.

* Ἀσκησις 98. Νὰ ἀντιγράψετε καὶ νὰ ἀπομνημονεύσετε τὴν κλίσιν καὶ ὀρθογραφίαν τῶν ἀντωνυμιῶν *ὅς* καὶ *ὅστις*. Νὰ κλιθῶσιν εἰς τὰ τρία γένη : ὁ ὅποιοι, ὅσος.

*Α σ κ η σ ι ς 99. Νά ἀντικαταστήσετε τοὺς τύπους τῆς ἀντωνυμίας ὁ ὁποῖος δι' ἀναλόγων τῆς ἀντωνυμίας ὅστις.

Ἐπίσης, ὁ ὁποῖος ἀνεχώρησεν, ἐπανῆλθεν. Ἡ πεδιάς, ἡ ὁποία διαβρέχεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ, εἶναι γονιμοτάτη. Τὰ παιδιά, τὰ ὁποῖα μελετῶσι, προβιβάζονται. Οἱ γέροντες, οἱ ὁποῖοι συμβουλευόντι τὰ καλά εἶναι σεβαστοί. Αἱ γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐργάζονται, δικαίως θεωροῦνται ὀκνηραί.

*Α σ κ η σ ι ς 100. Νά τεθῶσιν αἱ κατάλληλοι ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας προτάσεις :

Ἡ χώρα .. κατοικοῦμεν ὀνομάζεται Ἑλλάς. Ὁ μαθητὴς... μελετᾷ θὰ προοδεύσῃ. Οἱ γονεῖς.. τὰ τέκνα εἶναι καλά, εἶναι εὐτυχεῖς. Ἐκεῖνος... προδίδει τὴν πατρίδα του, εἶναι ἄθλιος. Ἐκεῖνος... εἰρηγέτησα, μὲ ἠδίκησε. Ἀπόφευγε τὴν ἡδονήν... ὕστερον φέρει λύπην.

*Α σ κ η σ ι ς 101. Ἀπὸ τὰ δύο τελευταῖα μαθήματα τῆς ἀναγνώσεώς σας νά εὑρετε ὅσας τὰς ἀντωνυμίας καὶ νά τὰς γράψετε κατὰ εἶδη.

*Α σ κ η σ ι ς 102. Συγκρίνατε τὰς ὁμοίχους λέξεις τῆς κατωτέρω ἀσκίσεως :

Νομίζω ὅτι δὲν ἐργάζεσαι. Ἐδῶκα ὅτι εἶχον. Πιστεύω ὅτι θὰ ἔλθῃς. Ἐλαβον ὅτι ἐδικαιούμην.

Τί διαφέρει τὸ ἐν ὅτι ἀπὸ τοῦ ἄλλο ; Τί εἶναι τὸ ἐν καὶ τί τὸ ἄλλο ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄.

1. Ἑγκλισις τόνου

Παραδείγματα

Τὸ βιβλίον μου, ὁ ἐχθρὸς σου, ἀγαθοῦ τινος, κῆπός τις, ἀνθρωπός τις, ἕκ τινος ἀγροῦ.

Μερικαὶ μονοσύλλαβοι καὶ δισύλλαβοι λέξεις συμπεροφέρονται τὸσον στενωδῶς μετὰ τῆς προηγουμένης των λέξεως, ὥστε φαίνονται ὡς νὰ ἀποτελοῦν μίαν λέξιν (εἰς τὰ παραδείγματά μας φαίνεται τοῦτο). Τότε ὁ τόνος τῶν λέξεων αὐτῶν ἀποβάλλεται ἢ μεταβιβάζεται εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης λέξεως ὡς ὁξεῖα.

Αἱ λέξεις αὐταί, αἱ ὁποῖαι ἀποβάλλουν τὸν τόνον των ἢ τὸν μεταβιβάζουν εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης λέξεως, λέγονται *ἐγκλιτικαὶ* καὶ ἡ τοιαύτη ἀποβολὴ ἢ μεταβίβασις τοῦ τόνου, *ἐγκλισις τόνου*.

Ἑγκλιτικαὶ λέξεις εἶναι αἱ ἐξῆς :

α'. Οἱ τύποι τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν : *μοῦ, μοί, μέ, μᾶς, σοῦ, σοί, σέ, σᾶς, του, της, των.*

β'. Ἡ ἄοριστος ἀντωνυμία *τίς, τι* εἰς ὄλας τὰς πτώσεις.

γ'. Τὰ ἐπιρρήματα *πῶς, ποτέ, ποῦ* καὶ μερικά ἄλλες λέξεις.

2. Κανόνες ἐγκλίσεως τοῦ τόνου

1. Τὰ ἐγκλιτικά *ἀποβάλλουν* τὸν τόνον των.

α'. Ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι *ὀξύτονος ἢ περισπωμένη.*

Παραδ. γεωργός *τις*, γεωργοί *τινες*

ἀγαθοῦ τινος, τιμῶ τινα

β'. Ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι *παροξύτονος* καὶ ἡ ἐγκλιτική *μονοσύλλαβος.*

Παραδ. βιβλίον *τι.*

2. Τὰ ἐγκλιτικά *μεταβιβάζουν* τὸν τόνον των εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης λέξεως :

α'. Ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι *προπαροξύτονος ἢ προπερισμένη.*

Παράδ. θάλασσά *τις*, ἄνθρωποί *τινες*

κῆπός τις, δῶρόν τι

β'. Ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι *ἄτονος.*

Παραδ. ἕκ *τινος, εἷς τινα.*

3. Τὰ ἐγκλιτικά *φυλάσσουν* τὸν τόνον των :

Ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι *παροξύτονος* καὶ ἡ ἐγκλιτική *δισύλλαβος.*

Παραδ. φίλοι *τινές, ἀνθρώπου τινός, κλπ.*

Σημ. Μερικά ἐγκλιτικά συμπεροφέρονται τόσο στενωῶς μὲ τὴν προηγουμένην λέξιν, ὥστε γράφονται πλέον μετ' αὐτῆς ὡς μία λέξις. Τονίζονται ὁμοῦ ὡσάν γὰ ἦσαν κεχωρισμένα.

Αὐτὰ εἶναι τὰ ἑξῆς : *τίς, τί, πέρ, τέ, τοί, θέ, δέ.*

Παραδ. ὅστις (ὄς+τις), ὅτι (ὄ+τι), ὅπερ (ὄς+περ), ὥσπερ (ὄς+περ), ὥστε (ὄς+τε), εἶτε (εἶ+τε), οὔτε (οὔ+τε), μήτε (μή+τε), καίτοι (καί+τοι), ἤτοι (ἦ+τοι), εἶθε (εἶ+θε), ὅδε (οἶ+δε).

* Ἀ σ κ η σ ι ς 103. Νὰ τονισθοῦν ὀρθῶς αἱ ἀκόλουθοι λέξεις :

* Ἄνθρωπος *τις* ἦτο ποτε πλουσιος. Ἐάν *τις* βλαψη σε συγχωρησε τον. Ζῆνα *τινα* ἔχουν θανμασιαν ὄρασιν. Ἐκ των ἀνθρώπων *τινες* μεν εἶναι ἀγαθοι, *τινες* δε κακοι. Ἐπιθυμω να ἔχω ὠραιοιον *τινα* κηπον. Μαθηται *τινες* εἶναι ἀτακτοι. Παιδια *τινα* ἐπαιζον ἐν *τινι* κηπῳ.

Δος μοι την χειρα σου. Ἀγαπα τους φιλους σου και τους ἐχθρους σου

* Ἀσκησις 104. Σημειώσατε ὅσα ἐγκλιτικά θὰ εὑρετε εἰς τὰ δύο προσεχῆ μαθήματα τῆς ἀναγνώσεώς σας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.

ΡΗΜΑΤΑ

1. Ὅρισμὸς τοῦ ρήματος

Παραδείγματα

α'. Ἡ μαθήτρια γράφει τὴν ἄσκησίν της.

β'. Ἡ γαλῆ καταδιώκεται ὑπὸ τοῦ κυνός.

γ'. Ἡ μήτηρ μου λούεται.

δ'. Ὁ πατήρ μου ὑγιαίνει.

Εἰς τὸ α' παράδειγμα ἡ λέξις **γράφει** φανερώνει, ὅτι ἡ μαθήτρια **ἐνεργεῖ** (κάνει κάτι).

Εἰς τὸ β' παράδειγμα ἡ λέξις **καταδιώκεται** φανερώνει, ὅτι ἡ γαλῆ **πάσχει** (παθαίνει κάτι).

Εἰς τὸ γ' παράδειγμα ἡ λέξις **λούεται** φανερώνει, ὅτι ἡ μήτηρ **ἐνεργεῖ** καὶ ἡ ἐνέργειά της **ἐπιστρέφει** εἰς τὸν ἑαυτὸν της, δηλ. **πάσχει**, ὄχι ὅμως **ἐξωθεν**, ἀλλ' **ἀφ' ἑαυτῆς**.

Εἰς τὸ δ' παράδειγμα ἡ λέξις **ὑγιαίνει** φανερώνει, ὅτι ὁ πατήρ οὔτε **ἐνεργεῖ**, οὔτε **πάσχει**, ἀλλ' ἀπλῶς εὐρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν.

Αἱ λέξεις **γράφει**, **καταδιώκεται**, **λούεται**, **ὑγιαίνει** εἶναι **ρήματα**.

Κανὼν. Ρήματα λέγονται αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι φανερόνουν ὅτι ἐν πρόσωπον, ζῶον ἢ πράγμα **ἐνεργεῖ** ἢ **πάσχει** ἢ **ἐνεργεῖ** καὶ **συγχρόνως** **πάσχει** ἢ **εὐρίσκεται** ἀλλῶς εἰς μίαν κατάστασιν.

* Ἀσκησις 105. Νὰ ἐκθέσετε, διατί αἱ ἀκόλουθοι λέξεις εἶναι ρήματα.

Γράφω, διδάσκομαι, κολυμβῶ, συλλαμβάνομαι, ἐνδύομαι, νίπτομαι, ἡσυχάζω, ὑγιαίνω.

2. Παρεπόμενα τοῦ ρήματος

Κάθε ρῆμα ἔχει πολλοὺς καὶ διαφόρους τύπους διὰ νὰ φανερώσῃ τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον **ἐνεργεῖ** ἢ **πάσχει** κλπ. τὸ πρόσωπον, τὸ ζῶον ἢ τὸ πρᾶγμα.

Οἱ διάφοροι αὐτοὶ τύποι λέγονται *παρεπόμενα* τοῦ ρήματος καὶ εἶναι τὰ ἑξῆς : Ἡ *διάθεσις*, ἡ *φωνή*, ἡ *ἔγκλισις*, ὁ *χρόνος*, ὁ *ἀριθμὸς* καὶ τὸ *πρόσωπον*.

α'. Διάθεσις

Διάθεσις λέγεται ἡ κατάστασις τοῦ ὑποκειμένου, τὴν ὁποίαν φανερώνει τὸ ρῆμα. Αἱ διαθέσεις εἶναι τέσσαρες, αἱ ἑξῆς :

Ἐνεργητικὴ, παθητικὴ, μέση καὶ οὐδετέρα.

1. Ὄταν τὸ ρῆμα φανερώνη ἀπλῶς ἐνέργειαν τοῦ προσώπου, ζῶου ἢ πράγματος εἶναι *ἐνεργητικῆς διαθέσεως* ἢ *ἐνεργητικὸν ρῆμα*.

Παραδ. Γράφω, μελετῶ, παίζω.

3. Ὄταν τὸ ρῆμα φανερώνη, ὅτι τὸ πρόσωπον, τὸ ζῶον ἢ τὸ πρᾶγμα *πάσχει* ἀπὸ ἐν ἄλλο, εἶναι *παθητικῆς διαθέσεως* ἢ *παθητικὸν ρῆμα*.

Παραδ. Τιμωροῦμαι, φονεύομαι, παιδεύομαι, κλπ.

3. Ὄταν τὸ ρῆμα φανερώνη, ὅτι τὸ πρόσωπον, τὸ ζῶον ἢ τὸ πρᾶγμα ἐνεργεῖ καὶ ἡ ἐνέργεια μεταβαίνει πάλιν εἰς τὸ ἴδιον πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα, εἶναι *μέσης* διαθέσεως ἢ *μέσον ρῆμα*.

Παραδ. Ἐνδύομαι, κενίζομαι, λούομαι.

4. Ὄταν τὸ ρῆμα φανερώνη, ὅτι τὸ πρόσωπον, τὸ ζῶον ἢ τὸ πρᾶγμα οὔτε ἐνεργεῖ, οὔτε πάσχει, ἀλλ' ἀπλῶς εὐρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν, εἶναι *οὐδετέρας* διαθέσεως.

Παραδ. Ὑγιαίνω, κοιμοῦμαι κλπ.

**Ἀσκησις* 106, Νὰ γραφοῦν εἰς ἰδιαιτέρας στήλας ἀναλόγως τῆς διαθέσεως τῶν τὰ ἀκολουθα ρήματα :

Κόπτω, βλάπτομαι, κρύπτομαι, λύω, ἡσυχάζω, κτυπῶ, παίζω, κάθημαι, ταράττω, δουλεύω, καλύπτομαι, βλάπτω, τρίβω, ρίπτομαι, εὐτυχῶ, κόπτομαι, σφάζω, κλαίω, κοιμῶμαι, περιπατῶ, ἐνδύομαι, δανείζω, διώκομαι, κενίζομαι.

β'. Φωναὶ

Ὑπάρχουν *δύο* τύποι ρημάτων, διὰ τῶν ὁποίων ἐκφράζονται αἱ *τέσσαρες διαθέσεις*.

Ὁ εἷς τύπος τελειώνει εἰς *-ω* καὶ ὁ ἄλλος εἰς *-ομαι*.

Παραδ. Γράφω, παίζω, λύω — διώκομαι, παιδεύομαι, κενίζομαι.

Οἱ δύο αὐτοὶ τύποι λέγονται *φωναὶ* τοῦ ῥήματος. Αἱ φωναὶ εἶναι δύο : Ἐνεργητικὴ καὶ παθητικὴ ἢ μέση φωνή.

1. Ὅσα ῥήματα τελειώνουν εἰς *ω* εἶναι ἐνεργητικῆς φωνῆς.

Παραδ. λύω, πλέκω, γράφω.

3. Ὅσα ῥήματα τελειώνουν εἰς *-ομαι* εἶναι *παθητικῆς ἢ μέσης* φωνῆς

Παραδ. παιδεύομαι, λεύομαι κλπ.

γ'. Ἐγκλίσεις

Παραδείγματα

Ἐγὼ τὴν πάλαι παίζω καὶ ἔπειτα θὰ γράψω.

Σὺ, ἂν γράψῃς τὴν πάλαι, θὰ παίξῃς.

Εἶθε νὰ ἐπιτύχῃς ὅ,τι ἐπιθυμεῖς.

Γράφε τὴν ἀσκησὶν σου.

Ὅταν λέγω *παίζω*, φανερώνω ὅτι ὠρισμένως καὶ πραγματικῶς παίζω. Ὅταν λέγω, *ἂν γράψῃς*, ἐκφράζω ἀμφιβολίαν, ἂν θὰ γράψῃς ἢ ὄχι. Ὅταν λέγω, *εἶθε νὰ ἐπιτύχῃς* ἐκφράζω προσταγὴν.

Μὲ τοὺς ἀνωτέρω λοιπὸν διαφόρους τύπους τοῦ ῥήματος ἐκφράζεται ἡ ψυχικὴ διάθεσις τοῦ ὁμιλοῦντος προσώπου. Ἡ διάθεσις αὐτὴ ἐκφράζεται ὡς *βεβαία ἢ ὡς ἀβεβαία ἢ ὡς εὐχὴ ἢ ὡς προσταγὴ*.

Οἱ διάφοροι τύποι τοῦ ῥήματος, μὲ τοὺς ὁποίους ἐκφράζεται ἡ *ψυχικὴ διάθεσις τοῦ ὁμιλοῦντος προσώπου*, λέγονται *ἐγκλίσεις*. Αἱ ἐγκλίσεις εἶναι τέσσαρες, αἱ ἑξῆς : Ὀριστικὴ, ὑποτακτικὴ, εὐκτικὴ καὶ προστακτικὴ.

1. Ἡ *ὀριστικὴ* φανερώνει προᾶξιν ὠρισμένην καὶ βεβαίαν.

Παραδ. γράφω, ἔγραψον, ἔγραψα κλπ.

2. Ἡ *ὑποτακτικὴ* φανερώνει προᾶξιν ὑποτεταγμένην εἰς ἄλλην ἢ ἐπιθυμητὴν καὶ προσδοκωμένην.

Παραδ. Ἄν ἐργάζεσαι, θὰ προοδεύσῃς. Περιμένω νὰ ἔλθῃς. Ἐπιθυμῶ νὰ παίξω κλπ.

3. Ἡ *εὐκτικὴ* φανερώνει *εὐχὴν* τοῦ ὁμιλοῦντος.

Παραδ. Εἶθε νὰ γίνῃ εἰρήνη. Εἶθε νὰ προοδεύσῃς.

4. Ἡ *προστακτικὴ* φανερώνει *προσταγὴν ἢ παράκλησιν*.

Παραδ. Κάμνε τὸ καθήκον σου. Γράφε Γεώργιε κλπ.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω τεσσάρων ἐγκλίσεων ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι τύποι, οἱ ὅποιοι λέγονται *ὀνομαστικοὶ* τύποι τοῦ ῥήματος. Οἱ ὀνομαστικοὶ τύποι τοῦ ῥήματος συγκατάλέγονται εἰς τὰς ἐγκλίσεις καὶ εἶναι δύο : τὸ *ἀπαρέμφατον* καὶ ἡ *μετοχή*.

1. Τὸ ἀπαρέμφατον εἶναι τύπος τοῦ ρήματος καὶ ἐκφράζει τὴν διάθεσιν καὶ τὸν χρόνον αὐτοῦ * Ἐχει ὅμως σημασίαν οὐσιαστικοῦ, εἶναι δηλαδὴ *ρηματικὸν οὐσιαστικόν*, ἄκλιτον καὶ γένους οὐδετέρου.

Παραδ. Τὸ λέγειν=ὁ λόγος, τὸ πράττειν=ἡ πράξις. Τὸ πτῦειν, τὸ ἀνέρχεσθαι κλπ.

2. Ἡ μετοχή, ἡ ὁποία λέγεται οὕτω, διότι μετέχει καὶ τοῦ ρήματος καὶ τοῦ ἐπιθέτου.

Μετέχει τοῦ ρήματος, διότι ἔχει *φωνήν* καὶ *χρόνον* καὶ τοῦ ἐπιθέτου, διότι ἔχει τρία γένη καὶ *κλίνεται ὅπως αὐτό*.

Παραδ. Ὁ διδάσκων, ἡ διδάσκουσα, τὸ διδάσκον. Ὁ διδάξας, ἡ διδάξασα, τὸ διδάξαν. Ὁ διδασκόμενος, ἡ διδασκομένη, τὸ διδασκόμενον.

* Ἀ σ κ η σ ι ς 107. Νὰ ἀπομνημονεύσετε ὅλας τὰς ἐγκλίσεις.

δ'. Οἱ χρόνοι

Παραδείγματα.

1. γράφω	2. ἔγραφον	3. θὰ γράφω
	ἔγραψα	θὰ γράψω
	ἔχω γράψει	θὰ ἔχω γράψει
	εἶχον γράψει	

1. Ὅταν λέγω *γράφω*, σημαίνει ὅτι τώρα, εἰς τὸ παρὸν χρονικὸν σημεῖον, *ἐνεργῶ* (γράφω).

2. Ὅταν λέγω *ἔγραφον*, *ἔγραψα*, *ἔχω γράψει*, *εἶχον γράψει*, σημαίνει, ὅτι ἔκαμα τοῦτο εἰς τὸν παρελθόντα χρόνον.

3. Ὅταν λέγω *θὰ γράφω*, *θὰ γράψω*, *θὰ ἔχω γράψει*, σημαίνει, ὅτι θὰ κάμω τοῦτο εἰς μέλλοντα χρόνον.

Ἐξ αὐτῶν συμπεραίνομεν, ὅτι τὰ ρήματα δὲν φανερώνουν μόνον, ὅτι τὸ πρόσωπον, τὸ ζῶον ἢ τὸ πρᾶγμα *ἐνεργεῖ ἢ πάσχει* κλπ., ἀλλὰ φανερώνουν καὶ τὸ χρονικὸν σημεῖον κατὰ τὸ ὁποῖον γίνεται τοῦτο. Τὰ σημεῖα αὐτὰ τοῦ χρόνου εἶναι τρία: *Τὸ παρὸν*, *τὸ παρελθὸν* καὶ *τὸ μέλλον*.

Οἱ διάφοροι λοιπὸν τύποι, τοὺς ὁποίους λαμβάνει τὸ ρήμα, διὰ νὰ φανερώσῃ τὸ σημεῖον τοῦ χρόνου κατὰ τὸ ὁποῖον γίνεται, *ἔγινε* ἢ *θὰ γίνῃ* ἢ πράξις, λέγονται *χρόνοι τοῦ ρήματος*.

Οἱ χρόνοι τοῦ ρήματος καὶ διὰ τὰς δύο φωνὰς εἶναι ὁκτώ, οἱ ἐξῆς:

Ἐνεστώς, παρατατικός, ἀόριστος, μέλλων διαρκής, μέλλων

στιγμιαῖος, μέλλον τετελεσμένος, παρακείμενος και ὑπερσυντέλικος.

1. Ὁ *ἐνεστώς* φανερώνει, ὅτι ἡ πρᾶξις γίνεται *τώρα εἰς τὸ παρὸν* (παιδεύω—παιδεύομαι).

2. Ὁ *παρατατικός* φανερώνει, ὅτι ἡ πρᾶξις ἔγινε εἰς τὸ *παρελθόν* κατὰ *διάρκειαν* ἢ κατ' ἐπανάληψιν (ἐπαίδευον—ἐπαιδευόμην).

3. Ὁ *ἀόριστος* φανερώνει, ὅτι ἡ πρᾶξις ἔγινε εἰς τὸ *παρελθόν ἄνευ διάρκειας* (ἐπαίδευσα—ἐπαιδεύθην).

4. Ὁ *μέλλον διαρκῆς* φανερώνει, ὅτι ἡ πρᾶξις θὰ γίνῃ εἰς τὸ *μέλλον* κατὰ *διάρκειαν* (θὰ παιδεύω—θὰ παιδεύομαι).

5. Ὁ *μέλλον στιγμιαῖος* φανερώνει, ὅτι ἡ πρᾶξις θὰ γίνῃ εἰς τὸ *μέλλον ἄνευ διάρκειας* (θὰ παιδεύσω—θὰ παιδευθῶ).

6. Ὁ *μέλλον τετελεσμένος* φανερώνει, ὅτι ἡ πρᾶξις θὰ γίνῃ εἰς τὸ *μέλλον* πρὸ πάσης ἄλλης πράξεως (θὰ ἔχω παιδεύσει—θὰ ἔχω παιδευθῆ).

7. Ὁ *παρακείμενος* φανερώνει, ὅτι ἡ πρᾶξις ἔχει γίνῃ εἰς τὸ *παρελθόν* καὶ σώζεται κατὰ τὸν χρόνον, κατὰ τιν ὁποῖον γίνεται λόγος περὶ αὐτῆς τὸ ἀποτέλεσμά της (ἔχω παιδεύσει—ἔχω παιδευθῆ).

8. Ὁ *ὑπερσυντέλικος* φανερώνει, ὅτι ἡ πρᾶξις ἔχει γίνῃ εἰς τὸ *παρελθόν*, πρὸ ἄλλης παρελθούσης ἐπίσης πράξεως (εἶχον παιδεύσει—εἶχον παιδευθῆ).

Ὁ ἐνεστώς, ὁ παρατατικός καὶ ὁ ἀόριστος, ἐπειδὴ σχηματίζονται μὲ *μίαν μόνον λέξιν*, λέγονται *μονελεκτικὸι χρόνοι*.

Οἱ μέλλοντες, ὁ παρακείμενος καὶ ὁ ὑπερσυντέλικος, ἐπειδὴ σχηματίζονται *περιφραστικῶς*, λέγονται *περιφραστικοὶ χρόνοι*.

Ἄ σ κ η σ ι ς 108. α'. Νὰ γράψετε εἰς τὸ τετραδίδόν σας ποίους χρόνους ἔχομεν διὰ τὸ *παρὸν*, ποίους διὰ τὸ *παρελθόν* καὶ ποίους διὰ τὸ *μέλλον*. β'. Νὰ γράψετε ἐπίσης ποῖοι χρόνοι φανερώνου *διάρκειαν* εἰς τὸ παρὸν, εἰς τὸ παρελθόν καὶ εἰς τὸ μέλλον, ποῖοι τὸ *στιγμιαῖον* καὶ ποῖοι τὸ *τετελεσμένον*. γ'. Νὰ ἀπομνημονεύσετε μὲ τὴν σειράν των τοὺς χρόνους, καθὼς καὶ τὴν ὀρθογραφίαν των.

ε'. Ἀριθμοὶ

Ἀριθμὸς λέγεται ὁ τύπος, τὸν ὁποῖον λαμβάνει τὸ ῥῆμα, διὰ νὰ φανερώσῃ *πόσα* εἶναι τὰ πρόσωπα, τὰ ζῶα ἢ τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἐνεργοῖν ἢ πάσχουν κλπ.

Οἱ ἀριθμοὶ εἶναι δύο : Ὁ *ἐνικός*, ὅταν τὸ πρόσωπον εἶναι ἓν καὶ ὁ *πληθυντικός*, ὅταν τὰ πρόσωπα εἶναι πολλὰ.

σγ'. Πρόσωπα

Ὁ τύπος, τὸν ὁποῖον λαμβάνει τὸ ρῆμα διὰ τὴν φανερώση, ἂν τὸ πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ ἢ πάσχει, εἶναι αὐτὸ τὸ ἴδιον ἢ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀκούει ἢ ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον γίνεται ὁ λόγος.

Τὰ πρόσωπα τοῦ ρήματος καὶ διὰ τοὺς δύο ἀριθμοὺς εἶναι τρία: *Πρῶτον, δεύτερον καὶ τρίτον πρόσωπον.*

Παραδείγματα.

	Ἐνικός ἀριθμὸς	Πληθυντικός ἀριθμὸς
Πρῶτον πρόσωπον	ἐγὼ παιδεύω	ἡμεῖς παιδεύομεν
Δεύτερον πρόσωπον	σύ παιδεύεις	σεῖς παιδεύετε
Τρίτον πρόσωπον	αὐτὸς παιδεύει	αὐτοὶ παιδεύουν.

3. Θέμα—Χαρακτήρ—Κατάληξις

Τὸ ρῆμα, ὡς κλιτὸν μέρος τοῦ λόγου, ἔχει, ὅπως ὅλα τὰ κλιτά, *θέμα, χαρακτῆρα καὶ κατάληξις.*

α'. *Θέμα* τοῦ ρήματος λέγεται τὸ ἀμετάβλητον κατὰ τὴν κλίσιν μέρος αὐτοῦ. Τὸ θέμα χρησιμεύει ὡς βᾶσις διὰ τὸν σχηματισμὸν ὄλων τῶν *τύπων* τοῦ ρήματος.

Παράδ. ποτίζω, θέμ. *ποτιζ-*, παιδεύω, θέμ. *παιδεύ-* κλπ.

β'. *Χαρακτῆρ* τοῦ ρήματος λέγεται τὸ *τελευταῖον* γράμμα τοῦ θέματος.

Παράδ. θέμ. ποτιζ- χαρακτῆρ ξ, θέμ. παιδεύ- χαρακτῆρ υ κλπ.

γ'. *Κατάληξις* τοῦ ρήματος λέγεται τὸ μέρος αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον μεταβάλλεται κατὰ τὴν κλίσιν.

4. Διαίρεσις τῶν ρημάτων ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα των

Τὰ ρήματα διαίρουσιν ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα των εἰς *φωνηεντόληκτα* καὶ εἰς *συμφωνόληκτα*.

α'. *Φωνηεντόληκτα* λέγονται, ὅσα ρήματα ἔχουν χαρακτῆρα *φωνῆεν*.

Παράδ. λύ-ω, παιδεύ-ω, τιμά-ω κλπ.

β'. *Συμφωνόληκτα* λέγονται, ὅσα ρήματα ἔχουν χαρακτῆρα *σύμφωνον*.

Παράδ. τρίβ-ω, λέγ-ω, πείθ-ω κλπ.

Τὰ συμφωνόληκτα πάλιν διαιροῦνται ἀπὸ τὸν χαρακτήρα τῶν εἰς:
 α'. *Ὀυρανισκοφωνόληκτα*, ὅσα ἔχουν χαρακτήρα οὐρανισκόφωνον (κ-γ-χ).

β'. *Χειλοφωνόληκτα*, ὅσα ἔχουν χαρακτήρα χειλόφωνον (π-β φ).

γ'. *Ὀδοντοφωνόληκτα*, ὅσα ἔχουν χαρακτήρα ὀδοντόφωνον (τ-δ θ).

δ'. *Ἐνρινόληκτα*, ὅσα ἔχουν χαρακτήρα ἔνρινον (μ ν) καὶ

ε'. *Υγρόληκτα*, ὅσα ἔχουν χαρακτήρα ὑγρὸν (λ-ρ).

Ἀπὸ τὰ φωνηεντόληκτα, ὅσα ἔχουν χαρακτήρα *α ἢ ε ἢ ο* συναιροῦνται εἰς τοὺς χρόνους, εἰς τοὺς ὁποίους αἱ καταλήξεις ἀρχίζουν ἀπὸ φωνῆεν καὶ δι' αὐτὸ λέγονται *συνηρημένα* ἢ *περισπώμενα*.

Παραδ. τιμάω=τιμῶ, πωλέω=πωλῶ, πληρώω=πληρῶ κλπ.

Ὅσα ρήματα δὲν συναιροῦνται (φωνηεντόληκτα καὶ συμφωνόληκτα) λέγονται *ἀσυναίρετα* ἢ *βαρύτενα*. Τὰ βαρύτενα ρήματα εἰς τὸ α' πρόσωπον τοῦ ἐνεστώτος τῆς ἐνεργητικῆς *παροξύνονται* καὶ τῆς παθητικῆς *προπαροξύνονται*, ἐνῶ τὰ συνηρημένα *περισπῶνται* εἰς τὴν ἐνεργητικὴν καὶ *προπερισπῶνται* εἰς τὴν παθητικὴν φωνήν, δι' αὐτὸ λέγονται καὶ *περσπώμενα*.

Παραδ. γράφω—γράφομαι, παιδεύω—παιδεύομαι (βαρύτενα)· τιμῶ—τιμῶμαι, πωλῶ—πωλοῦμαι (περισπώμενα).

* Ἀσκησις 109. Νὰ εὑρετε ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικόν σας 20 συμφωνόληκτα καὶ 10 φωνηεντόληκτα ρήματα. Τὰ συμφωνόληκτα νὰ τὰ χωρίσετε εἰς κατηγορίας ἀπὸ τὸν χαρακτήρα τῶν καὶ τὰ φωνηεντόληκτα εἰς βαρύτενα καὶ περισπώμενα.

5. Αὐξησης

α'. Συλλαβικὴ αὐξησης

Παραδείγματα

<i>Ἐνεσιῶς</i>	<i>Παρατατικὸς</i>	<i>Ἀόριστος</i>
γράφω	ἔγραφον	ἔγραψα
παιδεύω	ἐπαίδευσον	ἐπαίδευσα

Ὅλα τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα ἀρχίζουν ἐπὶ σύμφωνον εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ εἰς τὴν ὀριστικὴν τοῦ ἀόριστου, λαμβάνουν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέματός τῶν ἐν *ε* μὲ ψιλὴν, τὸ ὁποῖον λέγεται *συλλαβικὴ αὐξησης*.

Λέγεται συλλαβικὴ, διότι τὸ ρῆμα *αὐξάνει* κατὰ μίαν συλλαβὴν.

Σημ. 1. Ὅσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ ρ μετὰ τὴν συλλαβικὴν αὔξησιν διπλασιάζουν τὸ ρ.

Παραδ. Ράπτω—ἔρροπτον.

β'. Χρονικὴ αὔξησις

Παραδείγματα

<i>Ἐισιῶς</i>	<i>Παρατατικὸς</i>	<i>Ἀόριστος</i>
ἀκούω	ἦ κουνον	ἦ κουσα
ἐλπίζω	ἦ λπιζον	ἦ λπισα
ὄριζω	ὠ ριζον	ὠ ρισα

Ὅσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ *φωνῆεν*, εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ εἰς τὴν ὀριστικὴν τοῦ ἀορίστου ἐκτείνουσι τὸ ἀρχικόν των *βραχὺ φωνῆεν* εἰς *μακρόν*. Ἡ ἔκτασις αὐτῆ τοῦ ἀρχτικοῦ φωνήεντος λέγεται *χρονικὴ αὔξησις*.

Ἡ ἔκτασις γίνεται ὡς ἑξῆς :

Τὸ	<i>α</i>	εἰς	<i>η</i>	<i>Παρ.</i>	ἀρχίζω—ἦρχιζον
Τὸ	<i>αι</i>	»	<i>η</i>	»	αἰσθάνομαι—ἦσθανόμην
Τὸ	<i>αυ</i>	»	<i>ηυ</i>	»	αὔξάνω—ἠὔξανον
Τὸ	<i>ε</i>	»	<i>η</i>	»	ἐλπίζω—ἦλπιζον
Τὸ	<i>ευ</i>	»	<i>ηυ</i>	»	εὔχομαι—ἠὔχομην
Τὸ	<i>ο</i>	»	<i>ω</i>	»	ὄριζω—ὠριζον
Τὸ	<i>οι</i>	»	<i>ω</i>	»	οἰκτιrow—ὤκτιρον

Σημ. Τὰ ρήματα ἔχω, ἐλκύω, ἐργάζομαι, ἐθίζω, ἔπομαι, ἔρω καὶ ἐλίσσω κατ' ἐξαιρέσιν κατὰ τὴν χρονικὴν αὔξησιν ὀρεπουσι τὸ *ε* εἰς *ει*.

Παραδ. ἔχω—εἶχον, ἐργάζομαι—εἰργαζόμην κλπ.

Τὰ σύνθετα ρήματα μὲ μίαν ἢ δύο προθέσεις λαμβάνουσι τὴν αὔξησιν μετὰ τὴν πρόθεσιν, δηλαδὴ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἄλλου ρήματος. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τὸ τελικὸν φωνῆεν τῆς προθέσεως πιθαίνει ἐκθλιπνῖν, πλὴν τῶν προθέσεων *πρὸ* καὶ *περὶ* τῶν ὁποίων τὸ τελικὸν φωνῆεν δὲν ἐκθλιβεται.

Παραδ. ὑποφέρω—ὑποέφερον—ὑπέφερον, ἀλλὰ προλέγω—προέγον, περιτρέχω—περιέτρεχον κλπ.

* Ἀσκησις 110. Νὰ τεθῆ αὔξησις εἰς τὰ ἀκόλουθα ρήματα :

Κυριεύω, τρίβω, περιφέρω, ἀπογράφω, καταγράφω, ὄριζω, συνεργίζομαι, ἡσιχάζω, γράφω, περιγράφω, ὑπογράφω, αἰσθάνομαι, συναισθάνομαι, εὔχομαι, ἀναγνωρίζω.

6. Ἀναδιπλασιασμός

Παραδείγματα

α'. λύομαι—λελυμένος	β'. ρίπτομαι—ἐρριμμένος
παιδεύομαι—πεπαιδευμένος	κρίζομαι—ἐκτισμένος
γράφομαι—γεγραμμένος	ψηφίζομαι—ἐψηφισμένος
γ'. ἀκούομαι—ἠκουσμένος	
εὐχαριστοῦμαι—εὐχαριστημένος	

α'. Ὅσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ ἐν ἢ καὶ ἀπὸ δύο σύμφωνα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἐν εἶναι **ἄφωνον** καὶ τὸ δεύτερον ὑγρὸν, εἰς τὴν μετοχὴν τοῦ παρακειμένου διπλασιάζουν τὸ ἀρχικὸν σύμφωνον μὲ ἐν ε. (Βλέπε τὰ παραδείγματα τῆς πρώτης στήλης). Τοῦτο λέγεται **ἀναδιπλασιασμός**.

β'. Τὰ ρήματα τῆς δευτέρας στήλης εἰς τὴν μετοχὴν τοῦ παρακειμένου ὡς **ἀναδιπλασιασμὸν** λαμβάνουν **συλλαβικὴν** αὔξησιν.

Ἐντὶ ἀναδιπλασιασμοῦ λαμβάνουν μόνον ἐν ε, ὅσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ ρ, ἀπὸ **διπλοῦν** σύμφωνα ἢ ἀπὸ **δύο σύμφωνα**, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ δεύτερον δὲν εἶναι ὑγρὸν ἢ ἔνρινον, καθὼς καὶ τὸ **ἐγνωσμένος** (γνωρίζομαι) κατ' ἐξαίρεσιν.

Λαμβάνουν ἐπίσης μόνον ε, ὅσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ τρία σύμφωνα.

Παραδ. στρατηγῶ—ἐστρατηγημένος.

γ'. Τὰ ρήματα τῆς τρίτης στήλης ὡς **ἀναδιπλασιασμὸν** λαμβάνουν χρονικὴν αὔξησιν. Τοιοῦτον ἀναδιπλασιασμὸν λαμβάνουν ὅλα τὰ ρήματα, τὰ ὅποια ἀρχίζουν ἀπὸ **φωνῆεν**.

Σημ. 1. Τὰ σύνθετα ρήματα λαμβάνουν τὸν ἀναδιπλασιασμόν, ὅπου καὶ τὴν αὔξησιν, δηλ. εἰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀπλοῦ ρήματος.

Παραδ. διαγράφομαι—διαγεγραμμένος, ἀπελπίζομαι—ἀπηλπισμένος.

Σημ. 2. Ὅσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ **δασὺ** σύμφωνα (χ, φ, θ) εἰς τὸν ἀναδιπλασιασμόν τρέπουν τοῦτο εἰς ψιλόν, ἤτοι τὸ χ εἰς κ, τὸ φ εἰς π καὶ τὸ θ εἰς τ.

Παραδ. χωρίζομαι—κεχωρισμένος, φιλῶ—πεφιλημένος, θλίβομαι—τεθλιμμένος.

*Α σ κ η σ ι ς 111. Νὰ τεθῆ ἀναδιπλασιασμός εἰς τὰ ἀκόλουθα ρήματα καὶ νὰ χωρισθοῦν εἰς ὁμάδας ἀναλόγως τοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ, τὸν ὁποῖον λαμβάνουν.

Ψάλλομαι, πείθομαι, ἰλιθόμαι, ράπτομαι, ἀπομακρύνομαι, γράφομαι, σπείρομαι, ἀκούομαι, φθείρομαι, στρέφομαι, οἰκοδομοῦμαι, βρέχομαι, διώκομαι, ρίπτομαι, ψηφίζομαι, ἀναγκάζομαι, ὀρίζομαι.

7. Σχηματισμὸς τῶν περιφραστικῶν χρόνων τοῦ ρήματος. Κλίσις τῶν βοηθητικῶν ρημάτων

Πρὸς σχηματισμὸν τῶν περιφραστικῶν χρόνων χρησιμοποιοῦνται α'. τὰ μόρια *θά, νά, ἴνα, ἄν, ἄς* καὶ *εἶθε νά* καὶ β'. τὰ βοηθητικὰ λεγόμενα ρήματα *ἔχω* καὶ *εἶμαι*.

Τὰ βοηθητικὰ ρήματα κλίνονται ὡς ἑξῆς :

α'. Τὸ *ἔχω*

	Ὅριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική	Προστακτ.	Μετοχή
Ἐνεστὼς	ἔχω	νά ἔχω	εἶθε νά ἔχω	—	ὁ
	ἔχεις	νά ἔχῃς	» » ἔχῃς	ἔχε	ἔχων
	ἔχει	νά ἔχῃ	» » ἔχῃ	ἄς ἔχῃ	ῆ
	ἔχομεν	νά ἔχωμεν	» » ἔχωμεν	—	ἔχουσα
	ἔχετε	νά ἔχητε	» » ἔχητε	ἔχετε	τὸ
	ἔχουσι	νά ἔχωσι	» » ἔχωσι	ἄς ἔχωσι	ἔχον
	ἢ ἔχουν	ἢ νά ἔχουν	ἢ » » ἔχουν	ἢ ἄς ἔχουν	

Παρατατικός. Εἶχον, εἶχες, εἶχε, εἶχομεν, εἶχετε, εἶχον.

β'. Τὸ *εἶμαι*

	Ὅριστ.	Ὑποτ.	Εὐκτική	Προστακτ.	Μετοχή
Ἐνεστὼς	εἶμαι	νά εἶμαι	εἶθε νά εἶμαι	—	ὁ
	εἶσαι	νά εἶσαι	» » εἶσαι	ἔσο ἢ ἄς εἶσαι	ὦν
	εἶναι	νά εἶναι	» » εἶναι	ἔστω ἢ ἄς εἶναι	ῆ
	εἶμεθα	νά εἶμεθα	» » εἶμεθα	—	οὔσα
	εἶσθε	νά εἶσθε	» » εἶσθε	ἔστὲ ἢ ἄς εἶσθε	τὸ
	εἶναι	νά εἶναι	» » εἶναι	ἔστωσαν ἢ ἄς εἶναι	ὦν

Παρατ. Ἦμην, ἦσο, ἦτο, ἦμεθα, ἦσθε, ἦσαν

Μέλλ. Θὰ εἶμαι, θὰ εἶσαι, θὰ εἶναι, θὰ εἶμεθα, θὰ εἶσθε, θὰ εἶναι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

ΚΛΙΣΙΣ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

Α΄. Βαρύτονα ἢ ἀσυναίρετα φωνηεντόληκτα ρήματα

1. Ρῆμα λύω—λύομαι

²Ενεργητικὴ φωνή (λύ-ω)

	᾽Οριστ.	᾽Υποτακτ.	Εὐκτικὴ	Προστακτ.	᾽Απαρ. Μετχ.
᾽Ενεστώς	λύ-ω	νὰ λύ-ω	εἴθε νὰ λύ-ω	—	ὁ
	λύ-εις	νὰ λύ-ης	» » λύ-ης	λῦ-ε	λύ-ων
	λύ-ει	νὰ λύ-ῃ	» » λύ-ῃ	ᾗς λύ-ῃ	ῆ
	λύ-ομεν	νὰ λύ-ωμεν	» » λύ-ωμεν	—	λύ-ειν
	λύ-ετε	νὰ λύ-ητε	» » λύ-ητε	λύ-ετε	λύ-ουσα
	λύ-ουσι (-ουν)	νὰ λύ-ωσι (ν)	» » λύ-ωσι (ν)	ᾗς λύ-ωσι(ν)	λῦ-ον

Παρατ. ᾽Ἐλυ-ον, ἔλυ-ες, ἔλυ-ε, ἐλύ-ομεν, ἐλύ-ητε, ἔλυ-ον

	᾽Οριστ.	᾽Υποτακτ.	Εὐκτικὴ	Προστ.	᾽Απαρέφ.	Μετοχὴ
᾽Αόριστος	ἔλυ-σα	νὰ λύ-σω	εἴθε νὰ λύσω	—		ὁ
	ἔλυ-σας	νὰ λύ-σῃς	» » λύ-σῃς	λῦ-σον		λύ-σας
	ἔλυ-σε	νὰ λύ-σῃ	» » λύ-σῃ	ᾗς λύ-σῃ		ῆ
	ἔλύ-σαμεν	νὰ λύ-σωμεν	» » λύ-σωμεν	—		λύ-σασα
	ἔλύ-σατε	νὰ λύ-σητε	» » λύ-σητε	λύ-σατε		τὸ
	ἔλυ-σαν	νὰ λύ-σωσι	» » λύ-σωσι	ᾗς λύ-σωσι		λῦ-σαν

Μέλλ. διαφ. θὰ λύ-ω, θὰ λύ-ῃς, θὰ λύ-ῃ, θὰ λύ-ωμεν, θὰ λύ-ετε, θὰ λύ-ωσι (ν)
ἢ θέλω λύει, θέλεις λύει, θέλει λύει, θέλομεν λύει, θέλετε λύει
θέλουσι (ν) λύει

Μέλλ. συγγ. θὰ λύ-σω, θὰ λύ-σῃς, θὰ λύ-σῃ, θὰ λύ-σωμεν, θὰ λύ-σητε, θὰ
λύ-σωσι (ν) ῆ
θέλω λύσει, θέλεις λύσει, θέλει λύσει, θέλομεν λύσει, θέλετε λύ-
σει, θέλουσι λύσει

Μ. Τετέλ.	θά ἔχω, θά ἔχης, θά ἔχῃ	}	λύσει ἦ
	θά ἔχωμεν, θά ἔχητε, θά ἔχωσι (ν)		λελυμένον -ην -ον
Παρακ.	ἔχω, ἔχεις, ἔχει	}	λύσει ἦ
	ἔχομεν, ἔχετε, ἔχουσι (ν)		λελυμένον -ην -ον
ῥΥπεροσυν.	εἶχον, εἶχες, εἶχε	}	λύσει ἦ
	εἶχομεν, εἶχετε, εἶχον		λελυμένον -ην -ον

Παθητικὴ φωνὴ (λύ-ομαι)

	Ῥοριστικὴ	Ῥποτακτ.	Εὐκτικὴ	Προστακτ.	Ῥαπαρέμφ.	Μετοχ
Ῥνεστώσ	λύ-ομαι	νά λύ-ομαι	εἶθε νά λύομαι	—		ὁ
	λύ-εσαι	νά λύ-ησαι	» » λύ-ησαι	λύ-ου		λυ-όμενος
	λύ-εται	νά λύ-ηται	» » λύ-ηται	ᾶς λύ-ηται		ἦ
	λυ-όμεθα	νά λυ-όμεθα	» » λυ-όμεθα	—		λυ-ομένη
	λύ-εσθε	νά λύ-ησθε	» » λύ-ησθε	λύ-εσθε		τό
	λύ-ονται	νά λύ-ωνται	» » λύ-ωνται	ᾶς λύ-ωνται		λυ-όμενον

Παρατ. Ῥλυ-όμην, ἐλύ-εσο, ἐλύ-ετο, ἐλυ-όμεθα, ἐλύ-εσθε, ἐλύ-οντο

Ῥόριστος	ἐλύ-θην	νά λυ-θῶ	εἶθε νά λυ-θῶ	—		ὁ
	ἐλύ-θης	νά λυ-θῆς	» » λυ-θῆς	λύ-θητι		λυ-θείς
	ἐλύ-θη	νά λυ-θῆ	» » λυ-θῆ	ᾶς λυθῆ	—	ἦ
	ἐλύ-θημεν	νά λυ-θῶμεν	» » λυ-θῶμεν	—		λυ-θείσα
	ἐλύ-θητε	νά λυ-θῆτε	» » λυ-θῆτε	λύ-εσθε		τό
	ἐλύ-θησαν	νά λυ-θῶσι (ν)	» » λυ-θῶσι (ν)	ᾶς λυθῶσι (ν)		λυ-θέν

Μέλλ. Διαρκ. Θά λύ-ομαι, θά λύ-ησαι, θά λύ-ηται, θά λυ-όμεθα, θά λυ-ησθε, θά λύ-ωνται.

Μέλλ. Στιγμ. Θά λυ-θῶ, θά λυ-θῆς, θά λυ-θῆ, θά λυ-θῶμεν, θά λυ-θῆτε, θά λυ-θῶσι (ν)

Μέλλ. τετ. Θὰ ἔχω, θὰ ἔχης, θὰ ἔχη λυθῆ, θὰ ἔχωμεν, θὰ ἔχητε, θὰ ἔχωσι λυθῆ ἢ θὰ εἶμαι, θὰ εἶσαι, θὰ εἶναι λελυμένος, θὰ εἶμεθα, θὰ εἶθε, θὰ εἶναι λελυμένοι

Παρακείμ. Ἔχω, ἔχεις, ἔχει λυθῆ, ἔχομεν, ἔχετε, ἔχουσι λυθῆ ἢ εἶμαι, εἶσαι, εἶναι λελυμένος-η-ον, εἶμεθα, εἶσθε, εἶναι λελυμένοι-αι-α. Μετοχή. Ὁ λελυμένος, ἡ λελυμένη, τὸ λελυμένον

Ἐπερσ. Εἶχον, εἶχες, εἶχε λυθῆ, εἶχομεν, εἶχετε, εἶχον λυθῆ ἢ ἦμην, ἦσο, ἦτο λελυμένος η-ον, ἦμεθα, ἦσθε, ἦσαν λελυμένοι-αι-α

2. Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς κλίσεως τῶν βαρυτόνων ρημάτων

1. Ἡ ὑποτακτικὴ καὶ ἡ εὐκτικὴ τῶν μονολεκτικῶν χρόνων ἐνεστῶτος καὶ ἀορίστου σχηματίζονται περιφραστικῶς μὲ τὰ μόρια, **θὰ ἴνα, ἄν, εἶθε νά**. Περιφραστικῶς ἐπίσης σχηματίζεται καὶ τὸ τρίτον πρόσωπον καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν τῆς προστακτικῆς αὐτῶν.

Εἰς τοὺς περιφραστικοὺς τύπους τῶν ρημάτων, ὅταν προηγοῦνται τὰ μόρια **νά, ἴνα, ἄν, εἶθε νά, ἄς** καὶ **θά**, αἱ καταλήξεις -ης -η γράφονται μὲ (η) καὶ αἱ -όμεν -όμεθα μὲ (ω).

2. Ὁ παρατατικός, ὁ ἐνεργ. παρακείμενος, ὁ ὑπερσυντέλικος καὶ οἱ μέλλοντες σχηματίζονται μόνον εἰς τὴν ὀριστικὴν, ὁ δὲ παθητ. παρακείμενος μόνον εἰς τὴν ὀριστικὴν καὶ μετοχήν.

*Α σ κ η σ ι ς 112. Νὰ γράψετε εἰς τὸ τετράδιόν σας τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα καὶ νὰ ἀπομνημονεύσετε τὰς καταλήξεις τῶν μονολεκτικῶν τύπων τῶν ρημάτων ἀμφοτέρων τῶν φωνῶν.

*Α σ κ η σ ι ς 113. Νὰ κλιθῶσι κατὰ τὸ **λύω** τά : ἰδρῶω, μεθύω. Κατὰ τὸ **λύομαι** τά : ἰδρῶομαι, ξύομαι.

*Α σ κ η σ ι ς 114. Νὰ κλιθῶσι μερικὰ ἀπὸ τὰ ρήματα :

Βασιλεύω, λατρεύω—λατρεύομαι, χορεύω, ζηλεύω, δεσμεύομαι, κολακεύομαι, θεραπεύω—θεραπεύομαι, μόνον εἰς τὸ πρῶτον ἐνικὸν πρόσωπον ἐκάστου χρόνου.

*Α σ κ η σ ι ς 115. Νὰ μεταφέρετε ἐκ τῆς ἐνεργητικῆς εἰς τὴν παθητικὴν φωνὴν καὶ τὸ ἀντίθετον ὄλα τὰ ρήματα τοῦ σημερινοῦ μαθήματος τῆς ἀναγνώσεώς σας (ὄσα βεβαίως ἀπαντῶνται καὶ εἰς τὰς δύο φωνάς).

Β'. Συνηρημένα ἢ περισπώμενα ρήματα

Τὰ φωνηεντόληκτα ρήματα τὰ ἔχοντα χαρακτῆρα **α** ἢ **ε** ἢ **ο** συναιροῦσι τοῦτον μὲ τὸ φωνῆεν τῆς καταλήξεως, ὅταν αὕτη ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν. Συναίρεσις γίνεται μόνον εἰς τὸν *ἐνεσιῶτα* καὶ *παρατατικόν*, διότι μόνον εἰς τοὺς χρόνους αὐτοὺς ἡ κατάληξις ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν. Τὰ ρήματα αὐτὰ λέγονται *συνηρημένα* ἢ *περισπώμενα*.

Τὰ συνηρημένα ρήματα διαιροῦνται εἰς τρεῖς τάξεις. Εἰς τὴν πρώτην ἀνήκουν ὅλα τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν χαρακτῆρα **α**, εἰς τὴν δευτέραν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔχουν χαρακτῆρα **ε** καὶ εἰς τὴν γ' ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔχουν χαρακτῆρα **ο**.

Παραδ. α' τάξ. τιμά-ω—τιμά-ομαι, ἀγαπά-ω—ἀγαπά-ομαι, **β' τάξ.** πωλέ-ω—πωλέ-ομαι, ἀδικέ-ω—ἀδικέ-ομαι, **γ' τάξ.** δηλό-ω—δηλό-ομαι, πληρό-ω—πληρό-ομαι.

1. Κλίσις συνηρημένων ρημάτων

α'. Συνηρημένα εἰς -αω -ομαι

Ρῆμα : τιμά-ω—τιμά-ομαι

²Ἐνεργητικῆ φωνῆ

	Ὅριστικῆ	Ὑποτακτικῆ	Ἐὐκτικῆ
Ἐνεσιῶς	τιμά-ω—τιμῶ	νὰ τιμά-ω—τιμῶ	εἴθε νὰ τιμῶ
	τιμάεις—τιμᾶς	νὰ τιμά-ης—τιμᾶς	» » τιμᾶς
	τιμάει τιμᾷ	νὰ τιμά-η—τιμᾷ	» » τιμᾷ
	τιμάομεν—τιμῶμεν	νὰ τιμά-ωμεν—τιμῶμεν	» » τιμῶμεν
	τιμάετε—τιμᾶτε	νὰ τιμά-ητε—τιμᾶτε	» » τιμᾶτε
	τιμάουσι—τιμῶσι(ν)	νὰ τιμά-ωσι—τιμῶσι(ν)	» » τιμῶσι(ν)

	Προστακτικῆ	Ἀπαρέμφατον	Μετοχῆ
—		τιμά-ειν—τιμᾶν	ὁ τιμά-ων—τιμῶν
τίμα·ε—τίμα			ἡ τιμά-ουσα—τιμῶσα
ᾶς τιμά·η—τιμᾶ			τὸ τιμά-ον—τιμῶν
τιμά·ετε—τιμᾶτε			
ᾶς τιμά·ωσι—τιμῶσι(ν)			

Παρατατ. Ἐτίμα-ον—ἐτίμων, ἐτίμα-ες—ἐτίμας, ἐτίμα-ε—ἐτίμα,
ἐτιμά ομεν—ἐτιμῶμεν, ἐτιμά-ετε—ἐτιμάτε, ἐτίμα-ον—ἐτίμων

Οἱ ἄλλοι χρόνοι. Ἐτίμησα, θὰ τιμῶ, θὰ τιμήσω, θὰ ἔχω τιμήσει,
ἔχω τιμήσει, εἶχον τιμήσει

Παθητικὴ φωνή

Ὀριστικὴ

Ὑποτακτικὴ

τιμάομαι—τιμῶμαι

νὰ τιμάωμαι—τιμῶμαι

τιμάεσαι—τιμᾶσαι

νὰ τιμάησαι—τιμᾶσαι

τιμάεται—τιμᾶται

νὰ τιμάηται—τιμᾶται

τιμαόμεθα—τιμώμεθα

νὰ τιμαώμεθα—τιμώμεθα

τιμάεσθε—τιμᾶσθε

νὰ τιμάησθε—τιμᾶσθε

τιμάονται—τιμῶνται

νὰ τιμάωνται—τιμῶνται

Εὐκτικὴ

Προστακτικὴ

Ἀπαρέμφατον

Μετοχὴ

εἶθε νὰ τιμῶμαι

—

τιμάεσθαι-ᾶσθαι

ὁ τιμαόμενος -

» » τιμᾶσαι

τιμάου—τιμῶ

τιμώμενος

» » τιμᾶται

ᾶς τιμᾶται

ἡ τιμαομένη -

» » τιμώμεθα

—

τιμωμένη

» » τιμᾶσθε

τιμάεσθε-ᾶσθε

τὸ τιμαόμενον-

» » τιμῶνται

ᾶς τιμῶνται

τιμώμενον

Παρατ. Ἐτιμαόμην—ἐτιμώμην, ἐτιμάεσο—ἐτιμᾶσο, ἐτιμάετο—ἐτιμᾶτο
ἐτιμαόμεθα—ἐτιμώμεθα, ἐτιμάεσθε—ἐτιμᾶσθε, ἐτιμάοντο—
ἐτιμῶντο.

Οἱ λοιποὶ χρόν. Ἐτιμήθην, θὰ τιμῶμαι, θὰ τιμηθῶ, θὰ ἔχω τιμηθῆ,
ἔχω τιμηθῆ, εἶχον τιμηθῆ.

Παρατηρήσεις ἐπ' αὐτῶν

Ὁ χαρακτὴρ α συναιρεῖται μὲ τὸ φωνῆεν τῆς καταλήξεως
ὡς ἐξῆς :

Τὸ	α	μὲ	τὸ	ε	συναιρεῖται	εἰς	α
Τὸ	α	»	»	ει	»	»	α
Τὸ	α	»	»	η	»	»	η
Τὸ	α	»	»	ο	»	»	ω
Τὸ	α	»	»	ου	»	»	ω
Τὸ	α	»	»	ω	»	»	ω

Εἰς τοὺς χρόνους εἰς τοὺς ὁποίους αἱ καταλήξεις ἀρχίζουσι ἀπὸ **σύμφωνον**, ὁ χαρακτήρ **α** ἐκτείνεται εἰς **η**.

Παραδ. τιμα+σα ἢ κατάλ. τοῦ ἀορ.=τιμασα=ἐτίμησα κλπ.

Ἐξαιροῦνται καὶ δὲν ἐκτείνουν τὸν χαρακτήρα, ἀλλὰ τὸν φυλάττουσι, ὅπως εἶναι, ὅσα ρήματα ἔχουσι πρὸ τοῦ **α** ἐν ἀπὸ τὰ φωνήεντα **ε, ι, ο** καὶ **ρ**.

Παραδ. μειδιάω—ἐμειδίασα, ἀκροάομαι—ἠκροάσθην κλπ.

Οἱ λοιποὶ χρόνοι σχηματίζονται, ὅπως καὶ εἰς τὰ βαρύτερα φωνηεντόληκτα.

*Α σ κ η σ ι ς 116. Νὰ κλιθῶσι κατὰ τὸ τιμῶ—τιμῶμαι τά :
ἀγαπῶ—ἀγαπῶμαι, ἔρωτῶ—ἔρωτῶμαι.

β'. Συνηρημένα εἰς -εω -εομαι

Ρῆμα : πωλέω—πωλέομαι

Ἐνεργητικὴ φωνή

	Ὅριστικὴ	Ἐπιτακτικὴ	Εὐκτικὴ
Ἐνεστώς	πωλέω-πωλῶ	νά πωλέω-πωλῶ	εἴθε νὰ πωλῶ
	πωλέεις-πωλεῖς	νά πωλέης-πωλῆς	» » πωλῆς
	πωλέει-πωλεῖ	νά πωλέη-πωλῆ	» » πωλῆ
	πωλέομεν-πωλοῦμεν	νά πωλέομεν-πωλῶμεν	» » πωλῶμεν
	πωλέετε-πωλεῖτε	νά πωλέητε-πωλῆτε	» » πωλῆτε
	πωλέουσι-πωλοῦσι(ν)	νά πωλέωσι-πωλῶσι(ν)	» » πωλῶσι(ν)

	Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
Ἐνεστώς	—	πωλέειν-πωλεῖν	ὁ
	πώλεε-πώλει		πωλέων-πωλῶν
	ᾶς πωλῆ		ῆ
	—		πωλέουσα-πωλοῦσα
	πωλέετε-πωλεῖτε		τὸ
	ᾶς πωλῶσι		πωλέον-πωλοῦν

Παρατατ. Ἐπώλεον—ἐπώλουν, ἐπώλεες—ἐπώλεις, ἐπώλεε—ἐπώλει,,
ἐπωλέομεν—ἐπωλοῦμεν, ἐπωλέετε—ἐπωλεῖτε, ἐπώλεον—ἐπώλουν.

Οἱ λοιποὶ χρόν. Ἐπώλησα, θὰ πωλῶ, θὰ πωλήσω, θὰ ἔχω πωλήσει,,
ἔχω πωλήσει, εἶχον πωλήσει.

Παθητικὴ φωνή

	Ὅριστική	Ἐποτακτική
Ἐνεστώς	πωλέομαι—πωλοῦμαι	νὰ πωλέωμαι—πωλῶμαι
	πωλέεσαι—πωλεῖσαι	νὰ πωλήσαι—πωλῆσαι
	πωλέεται—πωλεῖται	νὰ πωλήται—πωλῆται
	πωλεόμεθα—πωλούμεθα	νὰ πωλεώμεθα—πωλώμεθα
	πωλέεσθε—πωλεῖσθε	νὰ πωλήσθε—πωλῆσθε
	πωλέονται—πωλοῦνται	νὰ πωλέωνται—πωλῶνται

	Εὐχτική	Προστακτική
Ἐνεστώς	εἴθε νὰ πωλῶμαι	—
	» » πωλῆσαι	πωλέον—πωλοῦ
	» » πωλῆται	ᾶς πωλῆται
	» » πωλώμεθα	—
	» » πωλῆσθε	πωλέεσθε—πωλεῖσθε
	» » πωλῶνται	ᾶς πωλῶνται

	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
Ἐνεστώσ	πωλέεσθαι—πωλεῖσθαι	ὁ πωλεόμενος—πωλούμενος ἡ πωλεομένη—πωλουμένη τὸ πωλεόμενον—πωλούμενον
Παράτ.	Ἐπωλεόμην-ἐπωλούμην, ἐπωλέεσο-ἐπωλεῖσο, ἐπωλέετο-ἐπωλεῖτο, ἐπωλεόμεθα-ἐπωλούμεθα, ἐπωλέεσθε-ἐπωλεῖσθε, ἐπωλέοντο-ἐπωλοῦντο.	
Οἱ λοιποὶ χρόν.	Ἐπωλήθην, θὰ πωλῶμαι, θὰ πωληθῶ, θὰ ἔχω πωληθῆ, ἔχω πωληθῆ, εἶχον πωληθῆ.	

Παρατηρήσεις ἐπ' αὐτῶν

Ὁ χαρακτήρ **ε** μὲ τὸ φωνῆεν τῆς καταλήξεως συναιροῦνται ὡς ἐξῆς :

Τὸ **ε** μὲ τὸ **ε** συναιροῦνται εἰς **ει**

Τὸ **ε** μὲ τὸ **ο** > > **ου**

Εἰς τοὺς χρόνους, εἰς τοὺς ὁποίους αἱ καταλήξεις ἀρχίζουν ἀπὸ **σύμφωνον**, ὁ χαρακτήρ **ε** ἐκτείνεται εἰς **η**. Ἐξαιροῦνται τὰ ῥήματα : ἀρκῶ=ἤρκεσα, τελῶ—ἐτέλεσα καὶ καλῶ—ἐκάλεσα, εἰς τὰ ὅποια μένει ἀμετάβλητος.

Παραδ. πωλέω—ἐπώλησα, ἀδικέω—ἠδίκησα κλπ.

Οἱ λοιποὶ χρόνοι σχηματίζονται, ὅπως καὶ εἰς τὰ βαρύτερα φωνηεντόληκτα.

*Α σ κ η σ ι ς 117. Νὰ κλιθῶσι κατὰ τὸ πωλῶ—πωλοῦμαι τὰ : χορηγῶ, ἀδικῶ, ποιῶ, ὠφελοῦμαι, ἀδικοῦμαι, ποιοῦμαι.

γ'. Συνηρημένα εἰς -οω -οομαι

Ῥῆμα : δηλόω—δηλόομαι

Ἐνεργητικὴ φωνή

	Ὅριστικὴ	Ἐποτακτικὴ
Ἐνεστώσ	δηλόω—δηλῶ	νά δηλόω—δηλῶ
	δηλόεις—δηλοῖς	νά δηλόης—δηλοῖς
	δηλόει—δηλοῖ	νά δηλόη—δηλοῖ
	δηλόομεν—δηλοῦμεν	νά δηλόομεν—δηλωμεν
	δηλόετε—δηλοῦτε	νά δηλόητε—δηλώτε
	δηλόουσι—δηλοῦσι (ν)	νά δηλόωσι—δηλώσι (ν)

	Εὐκτική	Προστακτική
Ἔνεστώς	εἶθε νὰ δηλῶ	—
	εἶθε νὰ δηλοῖς	δήλοε—δήλου
	εἶθε νὰ δηλοῖ	ᾄς δηλοῖ
	εἶθε νὰ δηλώμεν	—
	εἶθε νὰ δηλώτε	δηλόετε—δηλοῦτε
	εἶθε νὰ δηλώσι	ᾄς δηλώσι (ν)

	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
Ἔνεστώς	δηλόειν—δηλοῦν	ὁ δηλόων—δηλῶν
		ἡ δηλόουσα—δηλοῦσα
		τὸ δηλόον—δηλοῦν

Παρατατ. Ἔδηλοον—ἐδήλουν, ἐδήλοες—ἐδήλους, ἐδήλοε—ἐδήλου, ἐδηλόομεν—ἐδηλοῦμεν, ἐδηλόετε—ἐδηλοῦτε, ἐδήλοον—ἐδήλουν.

Οἱ λοιποὶ χρόνοι. Ἔδηλωσα, θὰ δηλῶ, θὰ δηλώσω, θὰ ἔχω δηλώσει, ἔχω δηλώσει, εἶχον δηλώσει.

Παθητική φωνή

	Ὀριστική	Ὑποτακτική
Ἔνεστώς	δηλόομαι—δηλοῦμαι	νὰ δηλόωμαι—δηλῶμαι
	δηλόεσαι—δηλοῦσαι	νὰ δηλόησαι—δηλῶσαι
	δηλόεται—δηλοῦται	νὰ δηλόηται—δηλῶται
	δηλοόμεθα—δηλούμεθα	νὰ δηλώμεθα—δηλῶμεθα
	δηλόεσθε—δηλοῦσθε	νὰ δηλόησθε—δηλῶσθε
	δηλόονται—δηλοῦνται	νὰ δηλόωνται—δηλῶνται

	Εὐκτική	Προστακτική
Ἔνεστώς	εἶθε νὰ δηλῶμαι	—
	εἶθε νὰ δηλῶσαι	δηλόου—δηλοῦ
	εἶθε νὰ δηλῶται	ᾄς δηλοῦται
	εἶθε νὰ δηλώμεθα	—
	εἶθε νὰ δηλῶσθε	δηλόεσθε—δηλοῦσθε
	εἶθε νὰ δηλῶνται	ᾄς δηλῶνται

Ἀπαρέμφατον

Μετοχή

Ἐνεστώσ

δηλόεσθαι—δηλοῦσθαι

ὁ δηλοόμενος—δηλούμενος

ἡ δηλοομένη—δηλουμένη

τὸ δηλοόμενον—δηλούμενον

Παρατατ. Ἐδηλοόμεν—ἐδηλούμεν, ἐδηλόεσο—ἐδηλοῦσο, ἐδηλόετο—
ἐδηλοῦτο, ἐδηλοόμεθα—ἐδηλούμεθα, ἐδηλόεσθε—ἐδηλοῦ-
σθε, ἐδηλόοντο—ἐδηλοῦντο.

Οἱ λοιποὶ χρόνοι. Ἐδηλώθην, θὰ δηλωῶμαι, θὰ δηλωθῶ, θὰ ἔχω δη-
λωθῆ, ἔχω δηλωθῆ, εἶχον δηλωθῆ.

Παρατηρήσεις ἐπ' αὐτῶν

Ὁ χαρακτήρ **ο** μὲ τὸ φωνῆεν τῆς καταλήξεως συναιροῦνται
ὡς ἑξῆς :

Τὸ **ο** μὲ τὸ **ε** συναιρεῖται εἰς **ου**

Τὸ **ο** μὲ τὸ **ει** » εἰς **ου**

Τὸ **ο** μὲ τὸ **ο** » εἰς **ου**

Τὸ **ο** μὲ τὸ **η** » εἰς **ω**

Τὸ **ο** μὲ τὸ **ω** » εἰς **ω**

Εἰς τοὺς χρόνους, εἰς τοὺς ὁποίους αἱ καταλήξεις ἀρχίζουσι ἀπὸ
σύμφωνον, ὁ χαρακτήρ **ο** ἐκτείνεται εἰς **ω**.

Παραδ. Πληρῶ—ἐπλήρωσα, βεβαιῶ—ἐβεβαίωσα, κλπ.

Σημ. Τὰ σηνηρημένα ρήματα εἰς **-ω** εἰς τὴν ὀμιλουμένην λήγουσι εἰς **-ώνω**.

Παρ. πληρῶ=πληρώνω, δηλῶ=δηλώνω, δηλοῦμαι=δηλώνομαι, τυποῦ-
ται=τυπώνεται κλπ.

* Ἀ σ κ η σ ι ς 118. Νὰ κλιθῶσι κατὰ τὸ δηλῶ—δηλοῦμαι τὰ ἀκόλουθα
ρήματα :

Πληρῶ—πληροῦμαι, σημειῶ—σημειοῦμαι, βεβαιῶ—βεβαιοῦμαι.

* Ἀ σ κ η σ ι ς 119. Νὰ εὔρετε 20 σηνηρημένα ρήματα ἀπὸ τὸ ἀναγνω-
στικόν σας καὶ νὰ τὰ χωρίσετε ἀναλόγως τοῦ χαρακτήρος των.

Γ'. Συμφωνόληκτα ρήματα

Τὰ συμφωνόληκτα ρήματα διαιροῦνται ἀπὸ τὸν χαρακτήρα εἰς

χειλοφωνόληκτα, οὐρανισκοφωνόληκτα, ὀδοντοφωνόληκτα, ὑγρά-
ληκτα καὶ ἐνρινόληκτα.

1. Κλίσις τῶν συμφωνολήκτων ρημάτων

α'. Χειλοφωνόληκτα (χαρακτ. π, β, φ)

Ρῆμα : γράφ-ω (χαρ. φ)

Χρόνοι	Ἐνεργητικὴ φωνή
Ἐνεστώς	γράφω -εις -ει γράφομεν -ετε -ουσι (ουν)
Παρατατ.	ἔγραφα -ες -ε ἔγραφόμεν ·ετε -ον
Ἀόριστ.	ἔγραψα -ας ·ε ἔγραψαμεν ·ατε -αν
Μέλ. διαρ.	θὰ γράφω -εις -ει ἢ θέλω γράψει κτλ.
Μέλ. στιγ.	θὰ γράψω -εις ·ει ἢ θέλω γράψῃ κτλ.
Μέλ. τετ.	θὰ ἔχω γράψει ἢ θὰ ἔχω -ης -η (γε)γραμμένον κτλ.
Παρακ.	ἔχω γράψει ἢ ἔχω -εις ·ει (γε)γραμμένον κτλ.
Ἐπερσ.	εἶχον γράψει ἢ εἶχον -ες ·ε (γε)γραμμένον κτλ.

Ρῆμα : τριβ-ομαι (χαρ. β)

Χρόνοι	Παθητικὴ φωνή
Ἐνεστώς	τριβομαι ·εσαι ·εται τριβόμεθα ·εσθε ·ονται
Πατατατ.	ἔτριβόμην ·εσο ·ετο ἔτριβόμεθα ·εσθε ·οντο
Ἀόριστ.	ἔτριφθην ·θης ·θη ἔτριφθίμεν ·θητε ·θησαν
Μέλ. στιγ.	θὰ τριφθῶ ·εις -ει ἢ θέλω τριφθῆ κτλ.
Μέλ. διαρ.	θὰ τριβωμαι ·ησαι ·ηται θὰ τριβόμεθα ·ησθε ·ονται
Μέλ. τετ.	θὰ ἔχω τριφθῆ ἢ θὰ εἶμαι—εἶσαι—εἶναι (τε)τριμμένος
Παρακ.	ἔχω τριφθῆ ἢ εἶμαι (τε)τριμμένος κτλ.
Ἐπερσ.	εἶχον τριφθῆ ἢ ἦμην—ἦσο—ἦτο (τε)τριμμένος κτλ.

Παρατηρήσεις

1. Ὁ χαρακτήρ τῶν χειλοφωνολήκτων ρημάτων, ὅταν εὐρεθῆ πρό-
τοῦ σ τῆς καταλήξεως *συγχωνεύεται* μὲ αὐτὸ εἰς ψ.

Παράδ. γράφ+σω=γράφω, ἔγραφ+σα=ἔγραψα, τριβ+σω=
τριψω, ἐτριβ+σα=ἐτριψα.

2. Ἄν εὐρεθῆ πρό τοῦ θ τῆς καταλήξεως, μεταβάλλεται εἰς φ.

Παράδ. ἐτριβ+θην=ἐτριφθην.

3. Καὶ ὅταν εὐρεθῆ πρό τοῦ μ, ἀφομοιοῦται.

Παράδ. τετριβ+μένος=τετριβμένος=τετριμμένος, γράφομαι=γεγραφ+μένος=γεγραμμένος κλπ.

Σ η μ. Τὸ ε τοῦ θέματος τῶν χειλοφωνολήκτων ρημάτων κλέπτω, τρέφω, τρέπω καὶ στρέφω, εἰς τὸν παθητ. παρακείμενον, ὑπερουντέλικον καὶ β' ἀόριστον τρέπεται εἰς α.

Παράδ. κλέπτω—ἔχω κλαπῆ, εἶχον κλαπῆ, ἐκλάπην. Στρέφω—ἐστράφην, τρέπω—ἐτράπην, τρέφω—ἐτράφην.

* Ἀ σ κ η σ ι ς 120. Νὰ κλιθῶσι τὰ ἀκόλουθα ῥήματα κατὰ τὸ παράδειγμά μας.

* Ἀμείβω, ἀλείφω, βλάπτω, νίπτομαι.

β'. Οὐρανισκοφωνόληκτα (χαρακτ. κ, γ, χ)

Ρῆμα : πλέκ-ω (χαρακτ. κ)

Χρόνοι	Ἐνεργητικὴ φωνή
* Ἐνεστώδ.	πλέκω—πλέκεις—πλέκει, πλέκομεν—πλέκετε -ουσι (-ουν)
Παρατ.	ἔπλεκον -ες -ε, ἐπλέκομεν -ετε -ον
* Ἀόριστ.	ἔπλεξα -ας -ε, ἐπλέξαμεν -ατε -αν
Μέλ. διαρ.	θὰ πλέκω—θὰ πλέκης—θὰ πλέκη ἢ θέλω -εις -ει πλέκει κτλ.
Μέλ. στιγ.	θὰ πλέξω—θὰ πλέξης—θὰ πλέξη ἢ θέλω -εις -ει πλέξει κτλ.
Μέλ. τετ.	θὰ ἔχω πλέξει ἢ θὰ ἔχω (πε)πλεγμένον.
Παρακ.	ἔχω—ἔχεις—ἔχει πλέξει ἢ ἔχω (πε)πλεγμένον
* Ὑπερσ.	εἶχον—εἶχες—εἶχε πλέξει ἢ εἶχον (πε)πλεγμένον

Ρῆμα : διώκ-ομαι (χαρακτ. κ)

Χρόνοι	Παθητικὴ φωνή
* Ἐνεστώδ.	διώκομαι -εσαι -εται, διωκόμεθα -εσθε -ονται
Παρατ.	ἔδιωκόμην -εσο -ετο, ἐδιωκόμεθα -εσθε -οντο
* Ἀόριστ.	ἔδιώχθην -θης -θη, ἐδιώχθημεν -θητε -θησαν
Μέλ. διαρ.	θὰ διώκομαι -ησαι -ηται, θὰ διωκόμεθα -ησθε -ωνται
Μέλ. στιγ.	θὰ διωχθῶ ἢ θέλω—θέλεις—θέλει διωχθῆ κλπ.
Μέλ. τετ.	θὰ ἔχω διωχθῆ ἢ θὰ εἶμαι—εἶσαι—εἶναι (δε)διωγμένος
Παρακ.	ἔχω διωχθῆ ἢ εἶμαι—εἶσαι—εἶναι (δε)διωγμένος
* Ὑπερσ.	εἶχον διωχθῆ ἢ ἤμην—ἦσο—ἦτο (δε)διωγμένος

Παρατηρήσεις

* Ὁ χαρακτήρ τῶν οὐρανισκοφώνων παθαίνει τὰς ἐξῆς μεταβολὰς κατὰ τὴν κλίσιν τοῦ ῥήματος.

1. Ὄταν συμπέση πρὸ τοῦ σ, συγχωνεύεται μὲ αὐτὸ εἰς ξ.

Παράδ. διώκ+σω=διώξω, ἔπλεκ+σα=ἔπλεξα.

2. Ὄταν συμπέση πρὸ τοῦ θ, μεταβάλλεται εἰς χ.

Παράδ. ἐδιώκ+θην=ἐδιώχθην, ἔστεργ+θην=ἔστέρχθην.

3. Ὄταν συμπέση πρὸ τοῦ μ, μεταβάλλεται εἰς γ.

Παράδ. δεδιωκ+μένος=δεδιωγμένος, βεβρεχ+μένος=βεβροε-
γμένος.

Σ η μ. Τὸ ε τοῦ θέματος τῶν οὐρανισκοφωνολήκτων ρημάτων πλέκω καὶ βρέχω εἰς τὸν β' ἀόριστον, καθὼς καὶ εἰς τὸν παρακείμενον καὶ ὑπερσυντέλικον τρέπεται εἰς α.

Παράδ. πλέκω—ἐπλάκην—ἔχω πλακῆ, βρέχω—ἐβράχην—ἔχω βραχῆ.

*Α σ κ η σ ι ς 121. Νὰ κλιθῶσι κατὰ τὸ παράδειγμά μας τὰ ἀκόλουθα :

*Ανοίγω, ὑπάρχω, τήκομαι, καθὼς καὶ τά : κηρύττω, πράττω, φυλάττομαι, στηρίζομαι.

γ'. Ὄδοντοφωνόληκτα (χαρακτ. τ, δ, θ)

Ρῆμα : **σπεύδ-ω**

Χρόνοι	Ἐνεργητικὴ φωνή
Ἐνεστῶς	σπεύδω-εις-ει· σπεύδομεν-ετε-ουσι (-ουν)
Παρατατ.	ἔσπευδον-ες-ε' ἔσπεύδομεν-ετε-ον
Ἄορισ.	ἔσπευσα-σας-σε' ἔσπεύσαμεν-σατε-σαν
Μ. διαρκ.	θὰ σπεύδω, θὰ σπεύδης, θὰ σπεύδῃ ἢ θέλω σπεύδει κλπ.
Μ. στιγμ.	θὰ σπεύσω, θὰ σπεύσης, θὰ σπεύσῃ ἢ θέλω σπεύσει κλπ.
Μ. τετελ.	θὰ ἔχω, θὰ ἔχης, θὰ ἔχῃ σπεύσει ἢ θὰ ἔχω ἔσπευσμένον.
Παρακ.	ἔχω-ἔχεις-ἔχει σπεύσει ἢ ἔχω ἔσπευσμένον
Ἐπερσ.	εἶχον-εἶχες-εἶχε σπεύσει ἢ εἶχον ἔσπευσμένον

Ρῆμα : **πείδθ-ομαι**

Χρόνοι	Παθητικὴ φωνή
Ἐνεστ.	πείδομαι-πείδεσαι-πείδεται· πειδόμεθα-εσθε-ονται
Παρατ.	ἐπειθόμεν-εσο-ετο' ἐπειθόμεθα-εσθε-οντο
Ἄορ.	ἐπείσθην-θης-θη' ἐπείσθημεν-θητε-θησαν
Μ. στιγ.	θὰ πεισθῶ, θὰ πεισθῆς, θὰ πεισθῇ ἢ θέλω πεισθῆ κλπ.
Μ. διαρκ.	θὰ πείδωμαι, θὰ πείδησαι, θὰ πείδηται κλπ.
Μ. τετελ.	θὰ ἔχω πεισθῆ ἢ θὰ εἶμαι-εἶσαι-εἶναι πεπεισμένος κλπ.
Παρακ.	ἔχω πεισθῆ ἢ εἶμαι-εἶσαι-εἶναι πεπεισμένος κλπ.
Ἐπερσ.	εἶχον πεισθῆ ἢ ἤμην-ἦσο-ἦτο πεπεισμένος κλπ.

Παρατηρήσεις

Ὁ χαρακτήρ τῶν ὀδοντοφωολήκτων παθαίνει τὰς ἐξῆς μεταβολάς :

1. Ὅταν εὐρεθῆ πρό τοῦ σ, ἀποβάλλεται.

Παρ. σπεύδ-σω=σπεύσω, ἔσπευδ-σα=ἔσπευσα κλπ.

2. Ὅταν εὐρεθῆ πρό τοῦ θ ἢ μ τῶν καταλήξεων, μεταβάλλεται εἰς σ.

Παρ. ἐπειθ+θην=ἐπέισθην, πεπειθ+μένος=πεπεισμένος.

*Α σ κ η σ ι ς 122. Νά κλιθοῦν κατὰ τὸ παράδειγμά μας τὰ ἀκόλουθα :

Θέτω, ἄδω, κλώθω, ψεύδομαι, καθὼς καὶ τὰ : ἐλπίζω, ἐρίζω, παιανίζω, σαλπίζω, ὀρκίζομαι, δανείζομαι, παρασκευάζομαι.

δ'. Ὑγρόληκτα καὶ ἐνρυνόληκτα

Ρῆμα : **δέρ-ω** (χαρ. ρ)

Χρόνοι

Ἐνεργητικὴ φωνή

Ἐνεστώς δέρω, δέρεις, δέρει, δέρομεν, δέρετε, δέρουσι

Παρατ. ἔδερων·ες-ε' ἐδέρομεν-ετε-ον

Ἄορ. ἔδειρα-ας-ε' ἐδείραμεν-ατε-αν

Μ. διαρ. θὰ δέρω κλπ.

Μ. στιγ. θὰ δείρω-ης-η' θὰ δείρωμεν κλπ.

Μ. τετ. θὰ ἔχω δείρει κλπ.

Παρακ. ἔχω, ἔχεις, ἔχει δείρει κλπ.

Ἐπερσ. εἶχον, εἶχες, εἶχε δείρει κλπ.

Ρῆμα : **αὔξάν-ομαι** (χαρ. ν)

Χρόνοι

Παθητικὴ φωνή

Ἐνεστώς αὔξάνομαι-εσαι-εται' αὔξανόμεθα-εσθε-ονται

Παρατ. ηὔξανόμην-εσο-ετο' ηὔξανόμεθα-εσθε-οντο

Ἄορ. ηὔξηθην-θησ-θη' ηὔξηθημεν-θητε-θησαν

Μ. στιγ. θὰ αὔξηθῶ ἢ θέλω-θέλεις-θέλει αὔξηθῆ κλπ.

Μ. διαρ. θὰ αὔξάναμαι, θὰ αὔξάνησαι, θὰ αὔξάνηται κλπ.

Μ. τετ. θὰ ἔχω αὔξηθῆ ἢ θὰ εἶμαι ηὔξημένος

Παρακ. ἔχω αὔξηθῆ ἢ εἶμαι-εἶσαι-εἶναι ηὔξημένος κλπ.

Ἐπερσ. εἶχον αὔξηθῆ ἢ ἤμην-ἦσο-ἦτο ηὔξημένος.

Παρατηρήσεις

1. Εἰς τὸν ἀόριστον τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς τῶν ὑγρολήκτων καὶ ἐνρινολήκτων ρημάτων ἀποβάλλεται τὸ σ τῆς καταλήξεως σα καὶ τὸ πρὸ τοῦ χαρακτηῆρος φωνῆεν ἐκτείνεται ὡς ἑξῆς :

Τὸ ε εἰς ει.

Παραδ. δέρω—ἔδερ-σα=ἔδειρα. Στέλλω—ἔστελ σα=ἔσειλα

2. Τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα τελειώνουν εἰς -λλω, γράφονται μὲ δύο λ εἰς τὸν ἐνεστώτα καὶ εἰς τὸν παρατατικόν, εἰς ὅλους δὲ τοὺς ἄλλους χρόνους μὲ ἓν λ. Ἐξαιρεῖται τὸ θέλω καὶ ὀφείλω, τὰ ὁποῖα γράφονται εἰς ὅλους τοὺς χρόνους μὲ ἓν λ.

***Ἀσκησις** 123. Νὰ κλιθῶν κατὰ τὸ παράδειγμά μας τὰ ἀκόλουθα ρήματα :

Σύρω, σπείρω, φθείρω, στέλλω, μένω, ὑφαίνω, κρίνω, μολύνω.

***Ἀσκησις** 124. Νὰ εὔρετε ὅλα τὰ ρήματα τοῦ σημερινοῦ μαθήματος τῆς ἀναγνώσεώς σας καὶ νὰ τὰ χωρίσετε εἰς κατηγορίας ἀπὸ τὸν χαρακτηῆρα των.

Ἄοριστος δεύτερος

Μερικὰ ρήματα, ἐκτὸς τοῦ κανονικοῦ ἀορίστου ἔχουν καὶ δεύτερον ἀόριστον καὶ εἰς τὰς δύο φωνάς.

1. Ὁ ἐνεργητικὸς δεύτερος ἀόριστος εἰς μὲν τὴν ὀριστικὴν ἔχει τὰς καταλήξεις τοῦ παρατατικοῦ, εἰς δὲ τὰς ἄλλας ἐγκλίσεις τὰς καταλήξεις τοῦ ἐνεστώτος.

2. Ὁ παθητικὸς δεύτερος ἀόριστος σχηματίζεται μὲ τὰς καταλήξεις τοῦ πρώτου, ἄνευ τοῦ θ.

Παρ. ἐφθάρην, ἀπηλλάγην κλπ.

Σημ. Ὁ ἐνεργητικὸς δεύτερος ἀόριστος εἰς τὴν προστακτικὴν τονίζεται ἐπὶ τῆς ληγούσης εἰς τὰ ἀκόλουθα ρήματα : ἐλθέ, εὔρέ, εἶπε, ἰδέ.

***Ἀσκησις** 125. Νὰ κλίνετε εἰς ὅλας τὰς ἐγκλίσεις καὶ τὰ πρότυπα τῶν κάτωθι δευτέρων ἀορίστων:

*Ἐτυχον, εὔρον, ἀπέθανον, ἔπαθον, ἤμαρτον, ἔλαβον, ἐγράψην, ἐβλάβην, ἐτράπην, ἐσκάψην, ἔμαθον, ἔφαγον, εἶπον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

ΜΕΤΟΧΑΙ

Μετοχαί, ὅπως εἶπομεν, λέγονται αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι μετέχουν τῶν παρεπομένων τοῦ ρήματος καὶ τοῦ ἐπιθέτου. Αἱ μετοχαί ἔχουν ἀπὸ τὸ ρῆμα τὸ θέμα, τὸν χρόνον καὶ τὴν φωνὴν καὶ ἀπὸ τὸ ἐπίθετον τὸ γένος, τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν πτώσιν.

Γραμματικὴ Καθαρευούσης Ε' καὶ ΣΤ' Δημοτ.

1. Καταλήξεις τῶν μετοχῶν

Αἱ καταλήξεις τῶν μετοχῶν, ὅπως ἐμάθομεν, εἶναι αἱ ἑξῆς :

α'. Ἐνεργητικὴ φωνή

Ἐνεστῶς	ἄρσ. —ων	θηλ. —ουσα	οὐδ. —ον
Ἀόριστος	ἄρσ. —σας	θηλ. —σασα	οὐδ. —σαν
Ἄορ. β'.	ἄρσ. —ῶν	θηλ. —οὔσα	οὐδ. —ὸν

β'. Παθητικὴ φωνή

Ἐνεστῶς	ἄρσ. —όμενος	θηλ. —ομένη	οὐδ. —όμενον
Ἀόριστος	ἄρσ. —θείς	θηλ. —θεῖσα	οὐδ. —θὲν
Παρακείμεν.	ἄρσ. —μένος	θηλ. —μένη	οὐδ. —μένον

Αἱ μετοχαὶ κλίνονται, ὅπως τὰ ἐπίθετα.

Αἱ μετοχαί, ἀναλόγως τοῦ συνδέσμου, μὲ τὸν ὁποῖον ἀναλύονται, λέγονται **χρονικαί, αἰτιολογικαί, ὑποθετικαί, ἐναντιωματικαί** κλπ.

Μερικαὶ μετοχαὶ ἀναλύονται μὲ τὴν ἀναφορικὰς ἀντωνυμίας καὶ δι' αὐτὸ λέγονται **ἀναφορικαί**.

Παρ. Ὁ παίζων μαθητῆς=ὁ μαθητῆς, ὁ **ὁποῖος** παίζει.

Ἄλλαι πάλιν δὲν ἀναλύονται καὶ φανερόνουν **τρόπον**, δι' αὐτὸ λέγονται **τροπικαί**.

Παρ. ἔρχομαι τρέχων=(πῶς ἔρχομαι).

***Α σ κ η σ ι ς** 126. Νὰ ἀναλύσετε τὰς ἀκολουθοῦσας μετοχὰς :

Ὁ Θεὸς **θέλων** νὰ δοκιμάσῃ τὸν Ἰώβ, ἔστειλεν εἰς αὐτὸν κάθε κακόν. Ἐχὼ συμμαθητρίαν **ὀνομαζομένην** Ἐλένην. **Εἰσελθὼν** ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν πόλιν, εὗρεν ἐντὸς αὐτῆς **κείμενον** εἰς ἐρείπια τὸν περικαλλῆ ναόν της. Οἱ ἄλιεῖς ζῶσιν **ἀλιεύοντες**.

***Α σ κ η σ ι ς** 127. Νὰ εὑρετε ἀπὸ τὸ τελευταῖον μάθημα τῆς ἀναγνώσεώς σας ὅλας τὰς μετοχὰς καὶ νὰ τὰς ἀναλύσετε.

Ἄνωμαλα ρήματα

Μερικὰ ρήματα δὲν ἀκολουθοῦν τοὺς γενικοὺς κανόνας τῆς κλίσεως τῶν ρημάτων, ἀλλὰ σχηματίζουν τοὺς χρόνους τῶν **ἀνωμάλων**, διὰ τοῦτο καὶ λέγονται **ἀνώμαλα ρήματα**.

Κατωτέρω παραθέτομεν πίνακα τῶν συνηθεστέρων ἀνωμάλων ρημάτων.

Πίναξ ἀνωμάλων ρημάτων

1. **Ἄγω** (=φέρω, ὑπάγω), παρατ. ἦγον, ἄορ. β', ἦγαγον, ὑποτ.

- ἀόρ. β' νὰ ἀγάγω, προστ. ἄγαγε, μετοχ. ὁ ἀγαγών, ἡ ἀγαγοῦσα, τὸ ἀγαγόν.
2. Ἐποθνήσκω, β' ἀπέθανον.
3. Ἀμαρτάνω, ἀόρ. ἡμάρτησα, ἀόρ. β' ἤμαρτον.
4. Ἀυξάνω, ἀόρ. ἠύξησα, ἠύξήθην.
5. Ἀφήνω, παρατ. ἄφινον, ἀόρ. ἄφησα καὶ ἀφήκα, παθ. ἀόρ. ἀφέθην.
6. Βλέπω, ἀόρ. β' εἶδον, ὑποτ. νὰ ἴδω, προστ. ἰδέ, μετοχ. ὁ ἰδών, ἡ ἰδοῦσα, τὸ ἰδόν.
7. Γίνομαι καὶ γίνομαι, ἐνεργ. ἀόρ. ἔγεινα, παθ. ἀόρ. ἐγενήθην, παρατ. ἀόρ. β' ἐγενόμην, μετ. παρακ. γεγενημένος.
8. Δεικνύω, ἀόρ. ἔδειξα, παθ. ἀόρ. ἐδείχθην, (συν. ἀναδεικνύω, καταδεικνύω).
9. Ἐρχομαι, ἀόρ. β' ἦλθον, ὑποτ. νὰ ἔλθω, προστ. ἐλθέ, μετ. ὁ ἐλθών κλπ.
10. Εὐρίσκω, ἀόρ. β' εὔρον, προστ. εὔρέ, μετ. ὁ εὔρών, παθ. ἀόρ. εὔρέθην.
11. Ζῶ, ζῆς, ζῆ, ζῶμεν, ζῆτε, ζῶσι(ν) (ζοῦν), ὑποτ. νὰ ζῶ, προστ. ζῆθι, ἄς ζῆ ἢ ζήτω, ζῆτε, ἄς ζοῦν ἢ ζήτωσαν, ἀπαρ. ζῆν, μετ. ὁ ζῶν, ἡ ζῶσα, τὸ ζῶν, παρατ. ἔζων, ἔζης, ἔζη, ἔζῶμεν, ἔζῆτε, ἔζων, ἀόρ. ἔζησα, μέλ. στιγ. θὰ ζήσω κλπ.
12. Θείω, ἔθειτον, ἀόρ. ἔθεισα καὶ ἔθηκα, παθ. ἀόρ. ἐτέθην.
13. Θάπτω, ἀόρ. ἔθαψα, παθ. ἀόρ. ἐτάφην, παθ. παρακ. τεθαμμένος.
14. Καίω, ἀόρ. ἔκαυσα, παθ. ἀόρ. β' ἐκάην καὶ ἐκαύθην.
15. Κλαίω, ἀόρ. ἔκλαυσα, μετ. παρακ. κεκλαυμένος.
16. Λαμβάνω, ἀόρ. β' ἔλαβον, παθ. ἀόρ. ἐλήφθην.
17. Λέγω, ἀόρ. β' εἶπον, προστ. εἶπέ, εἶπών.
18. Μανθάνω, ἀόρ. ἔμαθον.
19. Πάσχω, ἀόρ. β' ἔπαθον.
20. Πίπτω, ἀόρ. β' ἔπεσον.
21. Πλέω, ἔπλεον, ἀόρ. ἔπλευσα.
22. Πνέω, ἀόρ. ἔπνευσα.
23. Τυγχάνω, ἀόρ. β' ἔτυχον.
24. Τρώω, ἀόρ. β' ἔφαγον.
25. Τρέφω, ἀόρ. ἔθρεψα, παθ. ἀόρ. ἐτρέφην.
26. Χώνω, ἀόρ. ἔχωσα, παθ. ἀόρ. ἐχῶσθην.

ΜΕΡΟΣ Γ.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ

Ἐτυμολογικὸν λέγεται τὸ μέρος τῆς γραμματικῆς, τὸ ὁποῖον **ἔξετάζει τὸν τρόπον τοῦ σχηματισμοῦ τῶν λέξεων** καὶ τὴν ἀνάλυσιν αὐτῶν εἰς τὰ μέρη, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦνται.

1. Παραγωγή

Παραδείγματα

γράφ-ω : γραφή, γράμμα, γραφεύς, γραμματικός, γραμματεὺς.

Εἰς τὸ παραδείγμα μας παρατηροῦμεν, ὅτι ἀπὸ τὸ θέμα τῆς ἀρχικῆς λέξεως **γράφ-ω**, σχηματίζονται πολλαὶ ἄλλαι λέξεις **συγγενεῖς** πρὸς αὐτήν, μὲ τὴν προσθήκην μιᾶς καταλήξεως.

Αἱ λέξεις αὗται λέγονται **παράγωγοι**, ὁ τρόπος τοῦ σχηματισμοῦ τῶν **παρὰγωγῆ** καὶ ἡ ἀρχικὴ λέξις, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν παράγονται, λέγεται **πρωτότυπος** ἢ **ρίζικῆ** (ἀπὸ τὸ ρίζα-θέμα).

Πλεῖστοι λέξεις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι **παράγωγοι** λέξεις. **Πρωτότυποι** ἢ **ρίζικαι** εἶναι ἓν μικρὸν μόνον μέρος τῶν λέξεων.

2. Σύνθεσις

Παραδείγματα

Βιβλίον + πωλώ = βιβλιοπώλης.

Μελάνη + δοχῆν = μελανοδοχεῖον.

Σιδηρός + δρόμος = σιδηρόδρομος.

Εἰς τὰ παραδείγματά μας αὐτὰ παρατηροῦμεν, ὅτι σχηματίζεται νέα λέξις ἀπὸ τὴν **ἔνωσιν** τοῦ θέματος δύο ἄλλων λέξεων. Ἡ νέα λέξις, ἡ ὁποῖα σχηματίζεται μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, λέγεται **σύνθετος** καὶ ὁ τρόπος τοῦ σχηματισμοῦ τῆς **σύνθεσις**.

Αἱ σύνθετοι λέξεις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι πάρα πολλαί. Ἀποτελοῦν τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν λέξεων τῆς γλώσσης μας.

Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἐνώνονται διὰ νὰ σχηματίσῃ τὴν σύνθετον λέξιν, λέγονται **συνθετικὰ μέρη**. Καὶ ἡ μὲν πρώτη λέγεται **πρωτον συνθετικόν**, ἡ δὲ δευτέρα, **δευτερον συνθετικόν**.

3. Ὀνοματοποιία

Ἐν ἐλάχιστον ποσὸν λέξεων σχηματίζεται ἀπὸ τὴν μίμησιν τῶν φωνῶν διαφόρων ζώων ἢ φυσικῶν ἤχων διαφόρων πραγμάτων. Ἀπὸ τὸ γαῦ γαῦ τοῦ σκύλου σχηματίζεται τὸ ρῆμα *γαυγίζω*, ἀπὸ τὸ κὰ κὰ τὸ ρῆμα *κνκαιοῖζω* κλπ. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον σχηματίζονται αἱ λέξεις *βελάζω*, *τριίζω*, *βροντῶ*, *τσιριζω*, *τσακίζω* καὶ ἄλλαι.

Ὁ τρόπος αὐτὸς τοῦ σχηματισμοῦ τῶν λέξεων λέγεται *ὀνοματοποιία* καὶ αἱ λέξεις αὐταὶ *ὀνοματοπεποιημένα*.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Αἱ παράγωγοι λέξεις εἶναι : *Οὐσιαστικά*, *ἐπίθετα*, *ρήματα* καὶ *ἐπιρρήματα*.

Παραδείγματα

<i>Οὐσιαστικά</i>	:	δάσος— <i>δασύλλιον</i> ,	ἅγιος— <i>ἀγιοσύνη</i>
<i>Ἐπίθετα</i>	:	ἀγαπῶ— <i>ἀγαπητός</i> ,	ξύλον— <i>ξύλινος</i>
<i>Ρήματα</i>	:	δρομή— <i>δρομῶ</i> ,	ἀγάπη— <i>ἀγαπῶ</i>
<i>Ἐπιρρήματα</i>	:	ἔξω— <i>ἔξωθεν</i> ,	ἄλλος— <i>ἄλλοτε</i> , δίκαιος— <i>δικαίως</i>

1. Οὐσιαστικὰ παράγωγα

Τὰ οὐσιαστικὰ παράγωγα σχηματίζονται ἀπὸ *ρήματα*, ἀπὸ *ἄλλα οὐσιαστικά* καὶ ἀπὸ *ἐπίθετα*.

α΄. Οὐσιαστικὰ παραγόμενα ἀπὸ ρήματα

Αἱ συνηθέστεραι καταλήξεις τῶν οὐσιαστικῶν, τὰ ὁποῖα παράγονται ἀπὸ ρήματα εἶναι :

Ion. *-ευς -ος -της -τηρ -τωρ*. Τὰ οὐσιαστικά αὐτὰ φανερόνουν τὸ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ.

Παραδ. *-ευς* : βίβω—*βαφεύς*=ἐκεῖνος, ὅστις βάφει.

-ος : πέμπω—*πομπός*=ἐκεῖνος, ὅστις πέμπει.

-της θηλ. *-τρια* ἢ *-τρις* : μανθάνω—*μαθητής*—*μαθήτρια*=ἐκεῖνος ἢ ἐκείνη, ἢ ὁποῖα μανθάνει, ὀφείλω—*ὀφειλέτης*=ἐκείνη, ἢ ὁποῖα ὀφείλει.

-*τηρ* : σώζω—*σωτήρ*=ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος σώζει.

-*τωρ* : κοσμῶ—*κοσμήτωρ*=ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κοσμεῖ.

2ον. -*α* -*η* -*ος* -*ια* -*εια* -*σια* -*μος* -*σις*. Αὐτὰ φανερόνουν ἐνέργειαν τοῦ προσώπου, ζῶου ἢ πράγματος.

Παραδ. -*α* : σπεῖρω—σπορ-*ά*, -*η* : ἀμείβω—ἀμοιβ-*ή*, *ος* : λέγω—λόγ-*ος*, -*ια* -*εια* -*σία* : μαίνομαι—μαν-*ία*, κολακείω—κολακ-*εία*, θύω—θυ-*σία*, -*μος* -*σις* : ὀδύρομαι—ὀδυρ-*μός*, λύω—λύ-*σις*.

3ον. -*μα* -*μη* -*ος*. Αὐτὰ φανερόνουν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐνεργείας.

Παρ. -*μα* -*μη* -*ος* : γράφω—γράμ-*μα*=ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον γράφω, γραμ-*μή*, ψεύδομαι—ψευδ-*ος* κλπ.

4ον. -*τήριον* -*τρον*. Τὰ οὐσιαστικά τὰ λήγοντα εἰς τὰς καταλήξεις αὐτὰς φανερόνουν τὸν τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐνεργεῖ τὸ πρόσωπον, τὸ ζῶον ἢ τὸ πρᾶγμα.

Παρ. δικάζω—δικαστ-*ήριον*, θεῶμαι—θέα-*τρον*.

* Ἄλλοτε πάλιν σημαίνουν τὸ ὄργανον, μετὰ τὸ ὁποῖον γίνεται ἡ ἐνέργεια.

Παρ. ποτίζω—ποτισ-*τήριον*, ἄρο-*τρον* κλπ.

* Ἀ σ κ η σ ι ς 128. Νὰ εὑρετε τὰ ρήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐσχηματίσθησαν τὰ ἀκόλουθα οὐσιαστικά :

Τροφός, πρᾶξις, εἰσπράκτωρ, κλητήρ, ψῦχος, ψεκασμός, χαλκός, ἄκροατής, ἔπαινος, ἀποστολή, ἐργασία, ψεῦδος, κίνημα, ποίημα, κρίσις, καταλυτής, δαμάστρια, διαφθορεύς, ἀνατροπεύς, μιγνυτής, δήλωσις, διοίκησις, στρῶμα.

Νὰ σημειώσετε τὴν σημασίαν ἐκάστου ἐξ αὐτῶν.

β'. Οὐσιαστικά παραγόμενα ἀπὸ ἄλλα οὐσιαστικά

Τὰ οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα παράγονται ἀπὸ ἄλλα οὐσιαστικά, εἶναι τὰ ἑξῆς :

1. *Τὰ ἐθνικά*. Σημαίνουν τὴν χώραν ἢ τὸν τόπον, ἀπὸ τὰ ὁποῖα κατάγεται τις.

Αἱ συνηθέστεραι καταλήξεις τῶν ἐθνικῶν εἶναι αἱ ἑξῆς : -*ος* -*ευς* -*ιτης*, -*ατης*, -*ωτης*.

Παρ. Λέσβος—Λέσβ-*ιος*, Λαμία—Λαμι-*εύς*, Μεσολόγγιον—Μεσολογγ-*ιτης*, Σπάρτη Σπαρτι-*άτης*, Ἡπειρος—Ἡπειρ-*ώτης*.

2. *Τὰ πατρωνυμικά*. Σημαίνουν τὸν ἀπόγονον ἢ τὸν υἱὸν ἐκείνου, τὸν ὁποῖον φανερόνουν τὸ οὐσιαστικόν, ἐξ οὗ παράγεται. Αἱ συ-

νηθέστεραι καταλήξεις τῶν πατρωνυμικῶν εἶναι αἱ ἑξῆς : **-ιδης -ιαδης -ακης -ακος.**

Παραδ. Φίλιππος—Φιλίππ-ίδης (υἱὸς τοῦ Φιλίππου), Δημήτριος Δημητρ-ιάδης, Ξάνθος—Ξανθ-άκης, Παῦλος—Παυλ-άκος.

3. **Τὰ ὑποκοριστικά.** Φανερόνουν σμίκρουνσι τοῦ σημαυνομένου ὑπὸ τοῦ οὐσιαστικοῦ, ἀπὸ τὸ ὁποῖον παράγονται. Αἱ συνηθέστεραι καταλήξεις τῶν ὑποκοριστικῶν εἶναι αἱ ἑξῆς : **-ις -ισκος -ύδριον -άριον -ύλλιον.**

Παραδ. θύρα—θυρ-ίς, δρόμος—δρομ-ίσκος, ἵππος—ἵππ-άριον, δένδρον—δενδρ-ύλλιον.

4. **Τὰ περιεκτικά.** Σημαίνουν τὸν τόπον, ὃ ὁποῖος περιέχει πολλὰ ὅμοια ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα φανερόνουν τὸ οὐσιαστικὸν ἐκ τοῦ ὁποῖου παράγονται. Αἱ συνηθέστεραι καταλήξεις τῶν περιεκτικῶν εἶναι αἱ ἑξῆς : **-ων** (γεν. **-ῶνος**) καὶ **-ιά.**

Παραδ. ἔλαια—ἔλαι-ῶν (ὃ τὸπος ὃ ὁποῖος ἔχει πολλὰς ἔλαιας), κερασέα—κερασ-ῶν, ὄρνις—ὄρνιθ-ῶν, μύρμηξ—μυρμηκ-ιά, στρατὸς—στρατ-ιά.

* **Α σ κ η σ ι ς 129.** Νὰ σχηματίσετε παράγωγα οὐσιαστικά ἐκ τῶν ἀκολουθῶν οὐσιαστικῶν :

Οἶκος, νέφος, ἄνθρωπος, κόρη, ξίφος, οὐρανός, πίναξ, ρίζα, περιστερά, λάκκος, ἄχρουν, σῖτος, δάφνη, ξένος, Θεσσαλονίκη, Ζάκυνθος, Χαλκίς, Τρίπολις, Κόρινθος, Γεώργιος, Κωνσταντῖνος, Ἀπόστολος.

Νὰ χωρίσετε ταῦτα εἰς τὰ εἶδη των.

γ'. Οὐσιαστικὰ παραγόμενα ἀπὸ ἐπίθετα

Τὰ ἐξ ἐπιθέτων παραγόμενα οὐσιαστικά εἶναι **ἀφηρημένα.** Αἱ συνηθέστεραι καταλήξεις αὐτῶν εἶναι αἱ ἑξῆς : **-ια, -εια, -οτης, -οσύνη** (ἢ -ωσύνη).

Παρ. σοφὸς - σοφ - ία, ἀμελής - ἀμέλ - εια, λαμπρὸς - λαμπρ - ότης, δίκαιος - δικαί - οσύνη, ἱερὸς - ἱερ - ωσύνη.

* **Α σ κ η σ ι ς 130.** Νὰ σχηματίσετε οὐσιαστικά ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα ἐπίθετα :

Ἐξοχος, φίλος, ἀσεβής, ἡγεμών, γλυκὺς, στενός, ἐπιμελής, ἄπληστος, σῶφρων, ἀγνώμων, νοήμων, ἄφρων, ἐχθρὸς, ψυχρὸς, ὠμός, βραδύς, νέος, σεμνός, αἰσχρὸς, εὐρύς, ἀμαθής, ἀγενής, συνεπής, εὐσεβής.

2. Ἐπίθετα παράγωγα

Τὰ παράγωγα ἐπίθετα σχηματίζονται ἀπὸ *ρήματα* καὶ ἀπὸ *οὐσιαστικά*.

α'. Ἐπίθετα παραγόμενα ἀπὸ ρήματα

Τὰ ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα παράγονται ἀπὸ ρήματα, εἶναι τριῶν εἰδῶν.

1. Ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα φανερόνουν ὅτι *δύναται* ἢ *ἀξίζει* τις νὰ πάθῃ, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον σημαίνει τὸ ρῆμα. Αὐτὰ ἔχουν κατὰλήξιν - *τος*.

Παραδ. ἀγαπῶ - ἀγαπητὸς (=ὁ δυνάμενος ἢ ὁ ἀξίζων νὰ ἀγαπηθῇ), διαβατὸς κλπ.

2. Ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα φανερόνουν, ὅτι *πρέπει νὰ πάθῃ* τις αὐτό, τὸ ὁποῖον σημαίνει τὸ ρῆμα. Αὐτὰ ἔχουν κατὰλήξιν - *τος*.

Παραδ. ἀπορρίπτω - ἀπορριπτέος (=ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ ἀπορριφθῇ), διοσβατέος, ἀπολυτέος κλπ. καὶ

3. Ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὴν ἰδίαν σημασίαν μὲ τὴν μετοχὴν τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστώτος τοῦ ρήματος. Αὐτὰ ἔχουν καταλήξεις - *νος*, - *ερός*, - *ρός*.

Παραδ. τέρω - τέρω - νός (=ὁ τέρων), λάμπω - λαμπ - ερός (=ὁ λάμπων), τολμῶ - τολμη - ρός (=ὁ τολμῶν).

β'. Ἐπίθετα παραγόμενα ἀπὸ οὐσιαστικά

Τὰ ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα παράγονται ἀπὸ οὐσιαστικά, εἶναι τριῶν εἰδῶν :

1. Ὅσα σημαίνουν ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἀνήκει εἰς τὸ οὐσιαστικόν, ἀπὸ τὸ ὁποῖον παράγεται τὸ ἐπίθετον ἢ ἔχει σχέσιν μὲ τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ. Αἱ συνηθέστεραι καταλήξεις αὐτῶν εἶναι αἱ ἑξῆς: - *ιος*, - *κος*, - *ικός*, - *ιακός*.

Παραδ. θάλασσα - θαλάσσιος, τάξις - ταξι - κός, πόλεμος - πολεμ - ικός, μανία - μαν - ιακός.

2. Ὅσα σημαίνουν τὴν ἴλην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀποτελεῖται κατὰ τὴν ἀκόμη καὶ τὴν ἐποχὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει. Αἱ καταλήξεις αὐτῶν εἶναι - *ιος*, - *ους*.

Παραδ. ξύλον - ξύλ - ινος (=ἀποτελούμενος ἀπὸ ξύλον), χειμῶν - χειμερ - ινός (=ὁ ἀνήκων εἰς τὸν χειμῶνα) ἄργυρος - ἄργυρ - οῦς (=ὁ ἀποτελούμενος ἀπὸ ἄργυρον).

3. Ὅσα σημαίνουν, ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἔχει εἰς ἀφθονίαν, ὅ,τι σημαίνει τὸ οὐσιαστικόν ἢ ὁμοιότητα μὲ αὐτό. Αἱ καταλήξεις αὐτῶν

είναι - *ώδης*, - *εινός*, - *ρος*, - *ερος*, - *ηρός*, - *λος*, - *λέος*·

Παραδ νεῖρον—νευρ *ώδης*=γεμᾶτος νεῖρα, φῶς—φωτ *εινός*=γεμᾶτος φῶς, θρηῖνος—θρηνη-*ώδης*=ὄμοιος μὲ θρηῖνον, δροσ-*ερός*, ἦχ *ηρός*, ὕψη-*λός*, ρωμα *λέος*.

**Α σ κ η σ ι ς* 131. Νὰ σχηματίσετε ἐπίθετα μὲ τὰς ἀνωτέρω καταλήξεις ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα ρήματα καὶ οὐσιαστικά :

Φθινόπωρον, φῶς, ἔθνος, νύξ, ἀνθός, σίδηρος, λίθος, δάσος, σκελετός, ἀφρός, παιδάριον, ἔτος, αἷμα, ὕδωρ, ἐσπέρα, γάλα, ἀλήθεια, μοχθῶ, θάλλω, φθόνος, βροντή, σχολεῖον, τύχη, μάχη.

**Α σ κ η σ ι ς* 132. Νὰ εὑρετε, ἀπὸ τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως, ὅλα τὰ παράγωγα ἐπίθετα μὲ τὶς ἀνωτέρω καταλήξεις καὶ νὰ γράψετε τὴν σημασίαν των.

3. Ρήματα παράγωγα

Τὰ παράγωγα ρήματα παράγονται ἀπὸ *ὀνόματα* (οὐσιαστικά καὶ ἐπίθετα) καὶ ἀπὸ *ἐπιρρήματα*.

α'. Ρήματα παραγόμενα ὑπὸ ὀνόματα (οὐσιαστικά καὶ ἐπίθετα)

Αἱ συνηθέστεραι καταλήξεις τῶν ρημάτων, τὰ ὅποια παράγονται ἀπὸ οὐσιαστικά καὶ ἐπίθετα, εἶναι αἱ ἀκόλουθοι :

1. *εύω*. θήρα—θηρ-εύω, δοῦλος—δουλ-εύω.
2. *-άζω*. τρομός—τρομ-άζω, νέος—νε-άζω.
3. *-ίζω*. πλοῦτος—πλουτ-ίζω, καθαρός—καθαρ-ίζω.
4. *-ύνω*. ταχύς—ταχ-ύνω, παχύς—παχ-ύνω.
5. *-αίνω*. ψυχρός—ψυχρ-αίνω, ρῦπος—ρυπ-αίνω.
6. *-σσω*. χάραξ—χαρᾶ-σσω, φύλαξ—φυλά-σσω.
7. *-αω* (ῶ). ἀγάπη—ἀγαπ *άω*=ἀγαπῶ.
8. *-εω* (ῶ). θρηῖνος—θρηνη-*έω*=θρηνηῶ.
9. *-οω* (ῶ). δοῦλος—δουλ-*ῶω*=δουλῶ.

**Α σ κ η σ ι ς* 133. Νὰ εὑρετε, ἀπὸ τὰ δύο τελευταῖα μαθήματα τῆς ἀναγνώσεώς σας, ὅλα τὰ παράγωγα ἀπὸ ὀνόματα ρήματα μὲ τὰς ἀνωτέρω καταλήξεις καὶ νὰ σημειώσετε τὸ οὐσιαστικόν, ἀπὸ τὸ ὁποῖον παράγονται.

**Α σ κ η σ ι ς* 134. Νὰ εὑρετε τὰ ὀνόματα (οὐσιαστικόν καὶ ἐπίθετον) ἀπὸ τὰ ὅποια παράγονται τὰ ἀκόλουθα ρήματα :

Δοξάζω, πληρῶ, ἀκριβαίνω, ἐλπίζω, εὐδαιμονῶ, λαμπρύνω, ξηραίνω, βραδύνω, ἀφρίζω, τολμῶ, θερμαίνω, φονεύω, κυριεύω, δεσμεύω, εὐτυχῶ, μισῶ, ἀρχίζω, γυρίζω, ἀμβλύνω, τρομάζω, ἀγρεύω,

κακίζω, κοσμῶ, πλανεύω, ἀπατῶ, θρηνῶ, λειαίνω, λευκάζω, ἀνάσσω, ποιμαίνω.

*Α σ κ η σ ι ς 135. Νὰ ἀπομνημονεύσετε τὴν ὀρθογραφίαν τῶν ἀνωτέρω καταλήξεων.

β'. Ρήματα παραγόμενα ἀπὸ ἐπιρρήματα

Ρήματα παράγωγα ἀπὸ ἐπιρρήματα εἶναι ὀλίγα, ἔχουν δὲ τὰς ἀκολουθούς καταλήξεις : -ζω -ιζω.

Παραδ. δίχα—διχά-ζω, πλησίον—πλησιά-ζω, ἐγγὺς—ἐγγ-ίζω.

*Α σ κ η σ ι ς 136. Νὰ ἀπομνημονεύσετε τὴν ὀρθογραφίαν τῶν ἀνωτέρω καταλήξεων.

4. Ἐπιρρήματα παράγωγα

Τὰ παράγωγα ἐπιρρήματα παράγονται ἀπὸ ὀνόματα (οὐσιαστικά καὶ ἐπίθετα), ἀπὸ ἀντωνυμίας, ἀπὸ ῥήματα καὶ ἀπὸ ἄλλα ἐπιρρήματα καὶ εἶναι τεσσάρων εἰδῶν :

1. *Τοπικά*, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὰς καταλήξεις -θι -θεν -οι.

Παραδ. αὐτὸς—αὐτόθι, ἐκεῖ—ἐκεῖθεν, ἔξωθεν, ἄλλοθεν, ἄλλοθι, οἶκος—οἶκοι.

2. *Χρονικά*, τὰ ὁποῖα εἶναι πολὺ ὀλίγα, ἔχουν τὴν κατάληξιν τε καὶ παράγονται μόνον ἀπὸ ἀντωνυμίας.

Παραδ. ἕκαστος—ἐκάστοτε, ἄλλος—ἄλλοτε.

3. *Τροπικά*, τὰ ὁποῖα ἔχουν καταλήξεις -ως -δον -δην -ι -τι.

Παραδ. ἐπιμελής—ἐπιμελῶς, ἄδικος—ἀδίκως, ἀγέλη—ἀγεληδόν, φύρομαι—φύροδην, ὀνομάζω—ὀνομασί, πάνοικος—πανοικί, ἄγγελος—ἀγγελιστί, ἄμαχος—ἀμαχητί.

4. *Ποσοτικά*, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὴν κατάληξιν -ακίς.

Παραδ. δεκάκίς, πολλάκίς, τοςάκίς κλπ.

*Α σ κ η σ ι ς 137. Νὰ σχηματίσετε ἐπιρρήματα τοπικά, ποσοτικά καὶ χρονικά ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα :

Ἐμπρός, ὀπίσω, κάτω, οἶκος, οὐρανός, ἀριστερά, ἑκατόν, ἔνδεκα, εἴκοσι, πολὺ, τόσον, μῦριοι, ἄλλος, ἕκαστος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΣΥΝΘΕΣΙΣ

Εἰς τὰς συνθέτους λέξεις διακρίνομεν τὸ πρῶτον συνθετικόν καὶ τὸ δεύτερον συνθετικόν.

Α'. ΠΡΩΤΟΝ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟΝ

Τὸ πρῶτον *συνθετικόν* δύναται νὰ εἶναι : *ὄνομα* (πρωτόκλιτον, δευτερόκλιτον ἢ τριτόκλιτον), *ῥῆμα* ἢ *ἄκλιτον*.

1. Ὄνομα ὡς πρῶτον συνθετικόν

α'. Πρῶτον συνθετικόν ὄνομα *πρωτόκλιτον*.

Τὰ πρωτόκλιτα ὀνόματα, ὡς πρῶτα συνθετικά, ἄλλοτε φυλάσσουν τὸ *α* καὶ *η* ἀμετάβλητον καὶ ἄλλοτε πάλιν τὸ τρέπουν εἰς *ο*.

Παραδ. σκιά—σκιαμαχῶ, νίκη—νικηφόρος, ἀλλὰ καὶ χαρὰ—χαροποιῶ, λόγχη—λογχοφόρος.

β' Πρῶτον συνθετικόν ὄνομα *δευτερόκλιτον*.

Τὰ δευτερόκλιτα ὀνόματα, ὡς πρῶτα συνθετικά, ἄλλοτε φυλάσσουν τὸ τελευταῖον φωνῆεν των *ο* καὶ ἄλλοτε τὸ τρέπουν εἰς *η*.

Παραδ. λίθος—λιθόστρωτος, δῆμος—δημοκρατία, ἀλλὰ θάλαμος—θαλαμηπόλος κλπ.

γ'. Πρῶτον συνθετικόν ὄνομα *τριτόκλιτον*.

Τὰ τριτόκλιτα ὀνόματα, ὡς πρῶτα συνθετικά, συνήθως φυλάσσουν τὸ θέμα των ἀμετάβλητον. Ἐνίοτε ὅμως προσλαμβάνουσι εἰς τὸ τέλος τοῦ θέματός των ἓν *ο* καὶ σπανίως *η*.

Παραδ. τάξις—ταξιθετῶ, πόλις—πολιούχος, ἀλλὰ ἄρματοδοδός, νύξ—νυκτοφύλαξ, λαμπάς—λαμπαδηφόρος κλπ.

Σημ. 1. Ὅταν τὸ πρῶτον συνθετικόν εἶναι τὸ ἐπίθετον *καλός*, μετασχηματίζεται εἰς *καλλι*.

Παραδ. καλλιτέχνης, Καλλιπολίτης κλπ.

Σημ. 2. Τὰ ἀριθμητικά ἓν, δύο, τρία, τέσσαρα ὡς πρῶτα συνθετικά, ἔχουσι τὸ θέμα : *μονο-*, *δι-*, *τρι-*, *τετρα-*. Ἀπὸ τὸ πέντε μέχρι τὸ ἑκατὸν τὸ θέμα των λήγει εἰς *-α* (*πεντά-*, *ἑπτα-*, κλπ). Ἀπὸ τοῦ διακόσια καὶ ἄνω μένει ἀμετάβλητον (ὡς δευτερόκλιτα).

Παραδ. μονόχειρ, δίπους, τρίγωνον, τετράμηνον, πεντάμηνον, ἑξάμηνον, ἑκατοντάμηνον κλπ.

2. Ῥῆμα ὡς πρῶτον συνθετικόν

Τὸ θέμα τοῦ ῥήματος, ὅταν τοῦτο εἶναι πρῶτον συνθετικόν, μένει ἀμετάβλητον ἢ προσλαμβάνει ἓν *σ*, ὅταν τὸ *δευτερόν συνθετικόν* ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν.

Παραδ. *πειθ*—ἀρχῶ, *φθιν*—ὄπωρον, *ρίπτω*—*ρίψ*—ασπισ. Ἄν ὅμως τὸ *δευτερόν συνθετικόν* ἀρχίζῃ ἀπὸ *σύμφωνον*, τότε προσ-

λαμβάνει εἰς τὸ τέλος τοῦ θέματός του ἐν ἀπὸ τὰ φωνήεντα α, ι, ο.

Παράδ. χαιρ—έ—κακος, ἀρχι—ι—τέκτων, φυγ—ό—πονος.

3. Ἄκλιτον ὡς πρῶτον συνθετικὸν

Τὰ συνηθέστερα ἐκ τῶν ἀκλίτων, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται ὡς πρῶτα συνθετικά, εἶναι τὰ ἑξῆς :

α'. Τὰ ἐπιρρήματα *αἰ*, *εὖ*, *ἀρτι*, *πάλιν*.

Παράδ. αἰμύνηστος, εὐγενής, ἀρτιμελής, παλίρροια.

β'. Ὅλαι αἰ κύριαι προθέσεις.

Παράδ. προέρομαι, διαβαίνω, καταλύω, ἀνατρέχω κλπ.

γ'. Τὰ ἀχώριστα μόρια, τὰ ὁποῖα δὲν συναντῶνται μόνα των.

δυσ—, ἀ— ἢ ἀν— καὶ *ἡμι—*

Παράδ. δυστυχής, ἄπνος, ἀνάξιος, ἡμιθανής.

* Α σ κ η σ ι ς 138. Νὰ σχηματίσετε ἀνά πέντε σύνθετα α'. μὲ πρῶτον συνθετικὸν ὄνομα πρωτόκλιτον, ὄνομα δευτερόκλιτον καὶ ὄνομα τριτόκλιτον, β'. μὲ πρῶτον συνθετικὸν ρῆμα καὶ γ'. μὲ πρῶτον συνθετικὸν ἀκλιτον.

Β'. ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟΝ

Τὸ δεύτερον συνθετικὸν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι : *ὄνομα* (οὐσιαστικὸν ἢ ἐπίθετον), *ρῆμα* ἢ *ἀκλιτον*.

1. Ὅνομα (οὐσιαστικὸν ἢ ἐπίθετον) ὡς δεύτερον συνθετικὸν

α'. Ὅταν τὸ σύνθετον μὲ οὐσιαστικὸν ὡς δεύτερον συνθετικὸν εἶναι καὶ αὐτὸ οὐσιαστικόν, τότε τὸ δεύτερον συνθετικὸν μένει *ἀμετάβλητον*. Ὅταν ὅμως τὸ σύνθετον εἶναι ἐπίθετον, τότε τὸ δεύτερον συνθετικὸν *συνήθως* μεταβάλλεται προσλαμβάνον τὰς καταλήξεις τῶν ἐπιθέτων.

Παράδ. ἵππος—δρόμος=ἵππόδρομος, τέρμα—φύλαξ=τερματοφύλαξ, ἀλλὰ (πρῶγμα) πολυπράγμων κλπ.

β'. Ὅταν τὸ δεύτερον συνθετικὸν εἶναι ἐπίθετον, μένει *ἀμετάβλητον*.

Παράδ. (συνήθης) ἀσυνήθης, (λευκός) κατάλευκος κλπ.

2. Ρῆμα ὡς δεύτερον συνθετικὸν

Ἡ σύνθετος λέξις μὲ δεύτερον συνθετικὸν *ρῆμα* εἶναι δυνατόν

νά είναι πάλιν ρῆμα, είναι ὁμως δυνατόν νά είναι καί ὄνομα οὐσιαστικόν ἢ ἐπίθετον.

α'. Ἡ σύνθετος λέξις είναι πάλιν ρῆμα, δηλ. τὸ δεύτερον συνθετικὸν μένει ἀμεταβλητόν, ὅταν τὸ πρῶτον συνθετικὸν τῆς είναι *πρόθεσις*.

Παράδ. ἐπιτρέπω, διαβαίνω, κατέρχομαι κλπ.

β'. Ἡ σύνθετος λέξις είναι ὄνομα εἰς ὅλας τὰς ἄλλας περιπτώσεις. Τότε τὸ ρῆμα μετασχηματίζεται εἰς ὄνομα οὐσιαστικὸν ἢ ἐπίθετον μὲ τὰς ἀκολουθούσους καταλήξεις *-ος, -ης*.

Παράδ. τύπος—γράφω=τυπογράφος, νόμος—θέτω=νομοθέτης.

3. Ἄκλιτον ὡς δεύτερον συνθετικὸν

Τὰ ἄκλιτα ὡς δεύτερα συνθετικὰ μένουσιν ἀμετάβλητα.

Παράδ. ὑπὲρ—ἄνω=ὑπεράνω, σὺν—ἅμα=συνάμα κλπ.

*Α σ κ η σ ι ς 139. Νά σχηματίσετε τὰς ἀκολουθούσους συνθετοὺς λέξεις :

Κατὰ+οἰκῶ, περὶ+ὀδεύω, σὺν+λογίζομαι, σὺν+βαδίζω, σὺν+γράφω, ἐν+μένω, ἐν+κλείω, ἅ+δίκη, ἅ+ϊκανός, δυσ+βατός, δις+μορφή, ἡμι+θανή, ἡμι+μάθησις εὐ+τυχής, νίκη+φέρω, λόγη+φέρω, καλλή+κόμη, μισθός+φέρω, τάξις+ἄρχω, νομός+ἄρχω, ποτὸν+πωλῶ, γάλα+πωλῶ, ἑφημερίς+πωλῶ, φίλος+πόλεμος, φίλος+ξένος, ἄρχω+ληστής, ὕδωρ+βρέχω, φως+φέρω, ἐπὶ+ἡμέρα, κώμη+πόλις, ἐκ+πάλαι, παρὰ+εὐθύς.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

Τὸ συντακτικόν, τὸ ὁποῖον θεωρεῖται μέρος τῆς γραμματικῆς, μᾶς διδάσκει τὴν ὀρθὴν πλοκὴν τῶν λέξεων πρὸς σχηματισμὸν **τελείου λόγου**.

Διὰ τὴν ἐκφράσωμεν δηλ. τὰς σκέψεις μας εἴτε προφορικῶς, εἴτε γραπτῶς, πρέπει νὰ χρησιμοποιῶμεν τὰ μέρη τοῦ λόγου τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου κατὰ μίαν **ὠρισμένην** σειρὰν, συμφώνως μὲ **ὠρισμένους** κανόνας. Τοὺς κανόνας αὐτοὺς ἀκριβῶς ἐξετάζει τὸ **συντακτικόν**. Ἡ ὀρθὴ πλοκὴ τῶν λέξεων, κατὰ τὸ συντακτικόν, λέγεται **σύνταξις**.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

1. Πρότασις

Παραδείγματα

Τὸ πρόβατον βόσκει. Τὸ γάλα εἶναι λευκόν. Ὁ μαθητὴς ἐργάζεται.

Καθὲν ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα εἶναι μία **πρότασις**, διότι τὸ καθὲν ἐκφράζει μίαν μόνον τελείαν σκέψιν, ἐν μόνον τέλειον νόημα.

Κανὼν. Ἡ προφορικὴ ἢ γραπτὴ ὁμιλία, ἡ ὁποία ἐκφράζει ἐν μόνον νόημα, μίαν μόνον σκέψιν, λέγεται **πρότασις**.

Ἄ σ κ η σ ι ς 140. α'. Νὰ σχηματίσετε 5 προτάσεις. β'. Νὰ εὑρητε ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικόν σας 5 προτάσεις.

2. Κύριοι τῆς προτάσεως

α'. Ὑποκείμενον

Παραδείγματα

Ὁ Νίκος μελετᾷ.

Ὁ ἵππος χρομετίζει

Τὸ μέλι εἶναι γλυκό.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω προτάσεις ὁ λόγος γίνεται διὰ τὸν **Νίκον**, τὸν **ἵππον** καὶ τὸ **μέλι**.

Αἱ λέξεις **Νίκος**, **ἵππος**, **μέλι** εἶναι τὰ **ὑποκείμενα** τῶν τριῶν προτάσεων.

Κανόν. Ὑποκείμενον λέγεται ἡ λέξις, ἡ ὁποία φανερώνει τὸ πρόσωπον, τὸ ζῶον ἢ τὸ πρᾶγμα, διὰ τὸ ὁποῖον γίνεται ὁ λόγος.

Τὸ ὑποκείμενον εἶναι συνήθως ὄνομα οὐσιαστικὸν ἢ ἄντωνυμία καὶ τίθεται πάντοτε εἰς ὀνομαστικὴν πτῶσιν.

Τὸ ὑποκείμενον **παραλείπεται**, ὅταν ἐννοεῖται εὐκόλως.

Παραδ. Κοιμοῦμαι. Εἶναι μία πρότασις. Ὑποκείμενόν της εἶναι ἡ λέξις **ἐγώ**, ἡ ὁποία παραλείπεται, διότι ἐννοεῖται εὐκόλως.

β'. Κατηγορημα—Κατηγορούμενον

Παραδείγματα

Ὁ κίσις κτίζει. Ἡ γάτα ἐγέννησε. Ὁ Νίκος εἶναι καθαρός.
Ὁ φώτιος ἐγινε τεχνίτης. Αὐτὸς φαίνεται καλός.

Εἰς τὰς ἄνωτέρω προτάσεις αἱ λέξεις **κτίζει**, **ἐγέννησε**, **εἶναι καθαρός**, **ἐγινε τεχνίτης**, **φαίνεται καλός** φανερώνουν **τί εἶναι** ἢ **τί κάμνει** καθὲν ἀπὸ τὰ ὑποκείμενα. Αἱ λέξεις αὗται λέγονται **κατηγορημα**.

Εἰς τὰς προτάσεις ὁ **κίσις κτίζει**. Ἡ γάτα **ἐγέννησε**, τὸ κατηγορημα εἶναι **μία** λέξις. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τὸ κατηγορημα εἶναι **ῥῆμα** καὶ φανερώνει ἐνέργειαν ἢ μίαν κατάστασιν τοῦ ὑποκειμένου.

Εἰς τὰς προτάσεις ὁμοῦς : Ὁ Νίκος **εἶναι καθαρός**, ὁ Φώτιος **ἐγινε τεχνίτης** καὶ **αὐτὸς φαίνεται καλός**, τὸ κατηγορημα εἶναι **δύο** λέξεις, **ῥῆμα** καὶ **ὄνομα**.

Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τὸ ῥῆμα λέγεται **συνδεδεικὸν** καὶ τὸ ὄνομα **κατηγορούμενον** καὶ φανερώνει τὴν ιδιότητα ἢ τὴν ποιότητα τοῦ οὐσιαστικοῦ.

Τὸ ῥῆμα λέγεται **συνδεδεικὸν**, διότι συνδέει τὸ ὑποκείμενον μὲ τὸ κατηγορούμενον.

Τὸ κατηγορούμενον εἶναι συνήθως ἐπίθετον.

Σημ. Τὰ συνηθέστερα συνδεδεικὰ εἶναι τὰ ῥήματα **εἶμαι**, **γίνομαι**, **φαίνομαι**. Κάθε πρότασις ἀπαραιτήτως πρέπει νὰ ἔχη ὑποκείμενον καὶ ῥῆμα τοῦλάχιστον. Ἐὰν λείψῃ ἐν ἀπὸ αὐτὰ, δὲν δύναται νὰ γίνῃ πρότασις.

Τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ῥῆμα λέγονται κύριοι ὅροι τῆς προτάσεως. Ὅταν ἡ πρότασις ἔχει μόνον τοὺς κυρίους ὅρους, λέγεται **ἀπλή πρότασις**.

*Α σ κ η σ ι ε 141. Νὰ γράψετε εἰς χωριστὰς στήλας τοὺς κυρίους ὅρους τῶν ἀκολουθῶν προτάσεων :

Ὁ ἥλιος εἶναι φωτεινός. Ὁ Ἀριστείδης ἦτο δίκαιος. Ἐγὼ εἶμαι Ἕλλην. Ἡ Μικεδονία εἶναι Ἑλληνική. Ὁ καιρὸς φαίνεται ὠραῖος. Ὁ Πέτρος ἐργάζεται. Ὁ ψάλτης ψάλλει. Ὁ Δημήτριος ἐγίνε ἱατρός. Ὁ Γεώργιος ἀσθενεῖ. Τὸ φαγητὸν εἶναι νόστιμον.

Ἀ σ κ η σ ι ς 142. Νὰ σχηματίσετε ἀπλᾶς προτάσεις μὲ ὑποκείμενον τὰς ἀκολουθοῦσας λέξεις :

Ἡλιος, κῆπος, σχολεῖον, ἑορτή, ψάλτης, παρέλασις, δρόμος, οἰκία, ἀδελφός.

Ἀ σ κ η σ ι ς 143. Νὰ σχηματίσετε ἀπλᾶς προτάσεις μὲ κατηγορούμενον τὰς ἀκολουθοῦσας λέξεις :

Ἀσθενής, δίκαιος, εὐθυμος, γλυκύς, ὠραῖος, μαλακός, φρόνιμος, ἐπιμελής.

3. Σύνθετος πρότασις

Παραδείγματα

Ὁ σκύλος καὶ ἡ γάτα εἶναι ζῶα. Ὁ Γεώργιος μελετᾷ καὶ γράφει. Ὁ Νίκος εἶναι καθαρὸς καὶ ἐπιμελής.

Ἡ πρώτη πρότασις ἔχει δύο ὑποκείμενα (σκύλος καὶ γάτα), ἡ δευτέρα πρότασις ἔχει δύο ρήματα (μελετᾷ καὶ γράφει) καὶ ἡ τρίτη δύο κατηγορούμενα (καθαρός καὶ ἐπιμελής).

Αἱ προτάσεις αὗται εἶναι σύνθετοι.

Κανὼν. Σύνθετος λέγεται ἡ πρότασις, ἡ ὁποία ἔχει ὑποκείμενα ἢ ρήματα ἢ κατηγορούμενα περισσότερα τοῦ ἑνός.

Ἀ σ κ η σ ι ς 144. Νὰ σχηματίσετε ἀνά τρεῖς συνθέτους προτάσεις μὲ δύο ὑποκείμενα, δύο ρήματα καὶ δύο κατηγορούμενα.

4. Ἐπηυξημένη πρότασις

α'. Ἀντικείμενον

Παραδείγματα

Ἡ μήτηρ ἐνδύει τὴν Καίτην. Ὁ βοσκὸς βόσκει τὰ πρόβατα. Ὁ ἵππος σέρει τὴν ἄμαξαν.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω προτάσεις αἱ λέξεις, τὴν Καίτην, τὰ πρόβατα, τὴν ἄμαξαν, φανερώουν τὸ πρόσωπον, τὸ ζῶον ἢ τὸ πρᾶγμα, εἰς τὸ ὁποῖον μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου (μήτηρ, βοσκός, ἵππος).

Αἱ λέξεις αὗται εἶναι ἀντικείμενα.

Κανὼν. Ἀντικείμενον λέγεται ἡ λέξις, ἡ ὁποία φανερώνει τὸ πρόσωπον, τὸ ζῶον ἢ τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ ὁποῖον μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου.

Τὸ ἀντικείμενον εἶναι συμπλήρωμα τῆς ἐννοίας τοῦ ρήματος καὶ τίθεται εἰς τὴν αἰτιατικὴν πτῶσιν.

*Α σ κ η σ ι ς 145. Εἰς τὰς ἀκολούθους προτάσεις νὰ θέσετε τὸ κατάλληλον ἀντικείμενον εἰς τὴν θέσιν τῶν ἀποσιωπητικῶν.

‘Ο διδάσκαλος διδάσκει... ‘Ο ἰατρὸς θεραπεύει... ‘Ο κύων φυλάττει... ‘Η γάτα τρώγει... ‘Ο κηπουρὸς καλλιεργεῖ... ‘Ο ἄρτοποιὸς ἐξυμῶσε... ‘Ο Ἰωάννης ἔχει γράψει... ‘Η μαθήτρια θὰ μελετήσῃ... Τὸ αὐτοκίνητον ἔφερε... ‘Ο ὁδοκαθαριστὴς ἔχει καθαρίσει...

*Α σ κ η σ ι ς 146. Νὰ σχηματίσετε προτάσεις, αἱ ὁποῖαι νὰ ἔχουν ἀντικείμενον, μὲ τὰ ἀκόλουθα ῥήματα, ὅπως τὸ παράδειγμά μας.

Παράδ. ‘Ο ξυλοκόπος κόπτει τὰ ξύλα.

Κόπτω, κλείνω, σκουπίζω, ζυμώνω, μελετῶ, πλύνω, ράπτω, θερμαίνω, υπερασπίζω, σκεπάζω, φυλάττω.

β'. Προσδιορισμοὶ

Παράδειγματα

Τὸ ἡμερον πρόβατον εἶναι ζῶον. Τὸ πρόβατον εἶναι χρήσιμον ζῶον. ‘Ο ἐπιθεωρητὴς ἦλθε χθές.

Αἱ ἀνωτέρω προτάσεις ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς κυρίους ὅρους (ὑποκείμενον, ῥῆμα, κατηγορούμενον) ἔχουν καὶ τὰς λέξεις *ἡμερον*, διὰ τὸ πρόβατον, *χρήσιμον* διὰ τὸ ζῶον καὶ *χθές* διὰ τὸ ἦλθε.

Αἱ λέξεις *ἡμερον*, *χρήσιμον* καὶ *χθές* εἶναι εἰς τὰς προτάσεις αὐτὰς *προσδιορισμοί*.

Κανὼν. Προσδιορισμοὶ λέγονται αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι *προσδιορίζουν* (συμπληρώνουν) *τὴν ἔννοιαν τῶν κυρίων ὀρων τῆς προτάσεως*.

Προσδιορισμοὺς δέχεται τὸ ὑποκείμενον, τὸ κατηγορούμενον, τὸ ἀντικείμενον καὶ τὸ ῥῆμα.

‘Η πρότασις, ἡ ὁποία ἔχει προσδιορισμούς, λέγεται *ἐπηυξημένη ἢ πεπλατυσμένη πρότασις*.

Οἱ προσδιορισμοὶ λέγονται καὶ δευτερεύοντες ὅροι τῆς προτάσεως καὶ εἶναι *ὀνομαστικοὶ* καὶ *ἐπιρρηματικοί*.

1. Ὀνομαστικοὶ προσδιορισμοὶ

Παράδειγματα.

‘Ο ἐπιμελὴς μαθητὴς προσοδεύει. ‘Ο κύων εἶναι πιστὸν ζῶον. ‘Η Ἑλένη ἔσχισε τὸ καινουργὲς φόρεμα.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω προτάσεις οἱ προσδιορισμοὶ *ἐπιμελὴς*, *πιστὸν* καὶ *καινουργὲς* συμπληρώνουν κατὰ σειράν τὴν ἔννοιαν τοῦ ὑποκειμένου *μαθητῆς*, τοῦ κατηγορουμένου *ζῶον* καὶ τοῦ ἀντικειμένου *Γραμματικὴ Καθαρευούσης Ε' καὶ Στ' Δημοτικῶ*

φόρεα. Οἱ προσδιορισμοὶ αὐτοὶ λέγονται **ὄνοματικοί**. Συνήθως οἱ ὄνοματικοὶ προσδιορισμοὶ εἶναι **ἐπίθετα** καὶ συμφωνοῦν μὲ τὸ προσδιοριζόμενον κατὰ γένος, ἀριθμὸν καὶ πτώσιν.

*Α σ κ η σ ι ς 147. Νὰ γράψετε εἰς τὸ τετραδίδόν σας ἀνά 5 προτάσεις μὲ ὄνοματικούς προσδιορισμοὺς τοῦ ὑποκειμένου, κατηγορουμένου καὶ ἀντικειμένου.

2. Ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ

Παραδείγματα

Ἐπίθετα: Ὁ πίναξ εὐρίσκεται ἐκεῖ. Ὁ διδάσκαλος ἦλθεν ἐνωρίς. Ὁ Ἰωάννης φέρεται εὐγενῶς. Ἡ μαθήτρια μελετᾷ πολὺ.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω προτάσεις οἱ προσδιορισμοὶ **ἐκεῖ, ἐνωρίς, εὐγενῶς, πολὺ** προσδιορίζουν (συμπληρώνουν) τὸ ρῆμα ἐκάστης προτάσεως. (Ποῦ εὐρίσκεται; ἐκεῖ· πότε ἦλθε; ἐνωρίς· πῶς φέρεται; εὐγενῶς· πόσον μελετᾷ; πολὺ).

Οἱ προσδιορισμοὶ αὐτοὶ λέγονται **ἐπιρρηματικοί**, διότι **προσδιορίζουν** τὰ ρήματα κατὰ χρόνον, τόπον, ποσὸν καὶ τρόπον. Οἱ ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ εἶναι συνήθως **ἐπιρρήματα**.

Ἐκτός ὅμως τῶν ἐπιρρημάτων, ἐπιρρηματικὸς προσδιορισμὸς δύναται νὰ εἶναι καὶ οὐσιαστικὸν μὲ πρόθεσιν. Οἱ προσδιορισμοὶ αὐτοὶ λέγονται **ἐμπρόθετοι** ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ.

Παράδ. Φέρε ἀπὸ τὴν ἔδραν (ἐμπρόθετος ἐπιρρ. προσδ.) τὸ βιβλίον. Ἐφυγε διὰ τὴν Ἀμερικὴν (ἐμπρόθετος ἐπιρρ. προσδιορ.).

*Α σ κ η σ ι ς 148. Νὰ συμπληρώσετε τὰς ἀκολούθους προτάσεις μὲ τοὺς καταλλήλους προσδιορισμοὺς (ὄνοματικούς καὶ ἐπιρρηματικούς) καὶ νὰ σημειώσετε παραπλεύρως αὐτῶν τὸ εἶδος των.

Ὁ . . . ἐνλουρογὸς κατασκευάζει . . . ἐπιπλα. Ὁ Κιθαιρῶν δὲν εἶναι . . . ὄρος. Ὁ Ἰωάννης . . . εἶναι . . . πλούσιος. Ὁ πατὴρ ἔφυγε . . . εἰχαριστημένος. Οἱ . . . γεωργοὶ λιπαίνουν τοὺς ἀγρούς. Ἡ φίλη μου ἦλθε . . . μὲ . . . Λάβε . . . τὰ βιβλία. Γεώργιε, κάθησε . . . Ἡ Μαρία μελετᾷ . . . τὰ μαθήματά της. Ὁ . . . καρπὸς εἶναι θρεπτικός. Τὸ . . . Παρνασσὸς εὐρίσκεται . . .

*Α σ κ η σ ι ς 149. Νὰ εὑρετε ἰσὺ τὸ ἀναγνωστικόν σας ἀνά πέντε προτάσεις μὲ ὄνοματικούς καὶ ἐπιρρηματικούς προσδιορισμοὺς καὶ νὰ τοὺς γράψετε εἰς τὸ τετραδίδόν σας.

5. Κυρία και ἐξηρητημένη πρότασις

α'. Κυρία πρότασις

Παραδείγματα

Ἦ κηπουρὸς καλλιεργεῖ τὸν κήπον.

Ἦ στρατιώτης ὑπερασπίζει τὴν πατρίδα.

Ἦ κύων φυλάττει τὰ πρόβατα.

Κάθε μία ἀπὸ τὰς ἀνωτέρω προτάσεις ἐκφράζει μόνη τῆς ἔν τέλειον νόημα.

Κανὼν. Ἦ πρότασις, ἢ ὁποία ἐκφράζει μόνη τῆς τέλειον νόημα καὶ δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἄλλην, λέγεται **κυρία ἢ ἀνεξάρτητος** πρότασις.

β'. Ἐξηρητημένη πρότασις

Παραδείγματα

Θὰ ἔλθω αὔριον, ἂν ὁ καιρὸς εἶναι καλός.

Ἦ γεωργὸς ἀρχίζει τὴν σποράν, ὅταν βρέξη.

Εἰς ἕκαστον τῶν ἀνωτέρω παραδειγμάτων ἔχομεν δύο προτάσεις.

Αἱ προτάσεις **θὰ ἔλθω αὔριον** καὶ **ὁ γεωργὸς ἀρχίζει τὴν σποράν**, ἐκφράζουν ἢ κάθε μία μόνη τῆς ἔν τέλειον νόημα καὶ δύνανται νὰ ὑπάρξουν μόναι των. Εἶναι λοιπὸν **κύριαι** προτάσεις.

Αἱ προτάσεις ὅμως, **ἂν ὁ καιρὸς εἶναι καλός** καὶ **ὅταν βρέξη**, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξουν μόναι των καὶ ἐτέθησαν διὰ νὰ **συμπληρώσουν** τὴν ἔννοιαν τῶν δύο ἄλλων προτάσεων, ἀπὸ τὰς ὁποίας καὶ **ἐξαρτῶνται**.

Κανὼν. Ἦ πρότασις, ἢ ὁποία δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ μόνη τῆς, ἀλλὰ χρησιμεύει διὰ νὰ **συμπληρώνη** τὴν ἔννοιαν τῆς κυρίας προτάσεως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν καὶ **ἐξαρτᾶται**, λέγεται **ἐξηρητημένη ἢ δευτερεύουσα** πρότασις.

6. Σύνδεσις προτάσεων

α'. Σύνταξις κατὰ παρόταξιν

Παραδείγματα.

Ἦ Νίκος μελετᾷ καὶ ἡ Καίτη γράφει.

Ἦ μαθητὴς αὐτὸς ἢ θὰ μελετᾷ ἢ θὰ γράφει.

Ἦ μὲν Δημήτριος μελετᾷ ἢ δὲ Καίτη γράφει.

Αἱ προτάσεις εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα ἔχουν τοιαύτην σχέσιν μεταξύ των, ὥστε ἢ μία νὰ μὴ εἶναι **συμπλήρωμα** τῆς ἄλλης. Αἱ προτάσεις αὐταὶ λέγονται **ὁμοταγεῖς**.

Αἱ *δμοταγεῖς* προτάσεις συντάσσονται εἰς τὸν λόγον κατὰ παρά-
ξιν. Ἡ τοιαύτη σύνταξις τῶν προτάσεων λέγεται *σύνταξις κατὰ*
παράταξιν. Εἰς τὴν κατὰ παράταξιν σύνταξιν, αἱ προτάσεις συνδέον-
ται μεταξύ των μὲ *συμπλεκτικούς, διαζευτικούς ἢ ἀντιθετικούς*
συνδέσμους.

β'. Σύνταξις καθ' ὑπόταξιν

Παραδείγματα

Ἔπαιζον, ὅταν ἦλθες.

Ὁ μαθητὴς οὗτος εἶναι ἀξιέπαινος, διότι εἶναι ἐπιμελής.

Φοιτῶ εἰς τὸ σχολεῖον, διὰ νὰ μάθω γράμματα.

Θὰ προβιβασθῆς, ἂν μελετῆς.

Αἱ προτάσεις τῶν ἀνωτέρω παραδειγμάτων, δὲν εἶναι *δμοτα-*
γεῖς, διότι, εἰς ἕκαστον τούτων, ἡ μὲν πρώτη εἶναι *κυρία*, δὲ δευτέρα
ἐξηρητημένη.

Ἡ ἐξηρητημένη πρότασις εἶναι *ὑποτεταγμένη* εἰς τὴν κυρίαν,
διότι τὸ νόημά της *ὑποτάσσεται* εἰς τὴν κυρίαν, διὰ νὰ τὴν συμ-
πληρώσῃ.

Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἡ *ἐξηρητημένη* ἢ *ὑποτεταγμένη* πρό-
τασις συντάσσεται μὲ τὴν κυρίαν *καθ' ὑπόταξιν*. Ἡ τοιαύτη σύν-
ταξις λέγεται *σύνταξις καθ' ὑπόταξιν*.

Εἰς τὴν καθ' ὑπόταξιν σύνταξιν αἱ προτάσεις συνδέονται μεταξύ
των μὲ *χρονικόν, αἰτιολογικόν, τελικόν, ὑποθετικόν* συνδέσμους ἢ
μὲ *ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν*.

Αἱ ἐξηρητημένοι προτάσεις ἀναλόγως τοῦ συνδέσμου ἢ τῆς ἀντω-
νυμίας, μὲ τὴν ὁποίαν συνδέονται ὀνομάζονται *χρονικαί, αἰτιολογι-*
καί, τελικαί, ὑποθετικά, ἀναφορικαί κλπ.

* *Α σ κ η σ ι ς* 150. Νὰ συμπληρώσετε τὰς ἀκολουθοῦσας κυρίας προτά-
σεις μὲ τὰς καταλλήλους ἐξηρητημένας.

Ἀὔριον θὰ γίνῃ ἡ ἐκδρομὴ μας, ἂν... Ὁ μαθητὴς δὲν προήχθη,
διότι... Ἐγὼ ἐπέστρεφον, ὅταν... Ἦμην τόσον κουρασμένος, ὥστε
... Ἡ μήτηρ μου μετέβη εἰς τὴν ἀγοράν, διὰ νὰ... Πρόσεχε, ὅταν
... Ἐγὼ πιστεύω, ὅτι ὑπάρχει Θεός, ὁ ὁποῖος... Ἐφθασεν ὁ φί-
λος μου, ὁ ὁποῖος... Θὰ μεταβῶ εἰς τὴν πατρίδα μου, διὰ νὰ...
Ἄγαπῶ τοὺς γονεῖς μου, ἐπειδὴ... Θὰ σὲ δεχθῶ, ὅταν...

* *Α σ κ η σ ι ς* 151. Νὰ εὔρετε ἐπὶ κυρίας προτάσεις καὶ νὰ τὰς συμ-
πληρώσετε μὲ καταλλήλους ἐξηρητημένας (μίαν ἐξ ἑκάστου εἶδους).

* *Α σ κ η σ ι ς* 152. Νὰ εὔρετε ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικόν σας δύο ἐξηρητημέ-
νας προτάσεις ἐξ ἑκάστου εἶδους καὶ νὰ τὰς γράψετε εἰς τὸ τετραδίων σας.

7. Ένεργητική και παθητική σύνταξις

α'. Ένεργητική σύνταξις

Παραδείγματα

Ὁ ἵπλος *σύρει* τὴν ἄμαξαν.

Ὁ γεωργὸς *σπείρει* τὸν ἀγρόν.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω προτάσεις τὰ ῥήματα *σύρει* καὶ *σπείρει* εἶναι ὡς γνωστόν, ἐνεργητικῆς φωνῆς, φανεροῦν δὴλ., ὅτι τὸ ὑποκείμενον (ἵπλος, γεωργὸς) ἐνεργεῖ καὶ ἡ ἐνέργειά του μεταβαίνει εἰς ἓνα **ἀντικείμενον** (ἄμαξαν, ἀγρόν). Αἱ προτάσεις αὗται εἶναι **ἐνεργητικαί**.

Ἡ πρότασις, ἡ ὁποία περιέχει ῥῆμα ἐνεργητικῆς φωνῆς, λέγεται ἐνεργητικὴ πρότασις. Ἡ σύνταξις τῶν ἐνεργητικῶν προτάσεων λέγεται **ἐνεργητικὴ σύνταξις**.

β'. Παθητικὴ σύνταξις

Παράδειγμα.

Ἡ ἄμαξα *σύρεται* ὑπὸ τοῦ ἵπλου.

Ὁ ἀγρὸς *σπείρεται* ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ.

Εἰς τὰς προτάσεις αὐτὰς τὸ ὑποκείμενον (ἄμαξα, ἀγρὸς) παθαίνει κάτι (σύρεται, σπείρεται).

Αἱ προτάσεις αὗται εἶναι **παθητικαί** καὶ ἡ σύνταξις τῶν **παθητικῆς** σύνταξις. Τὰ ῥήματα τῶν παθητικῶν προτάσεων εἶναι παθητικῆς φωνῆς.

Τὸ πάθημα τοῦ ὑποκειμένου (ἄμαξα, ἀγρὸς) προξενεῖται ἀπὸ ἓν αἷτιον, τὸ ὁποῖον μᾶς δεικνύουν αἱ λέξεις *ὑπὸ τοῦ ἵπλου*—*ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ*.

Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι δεικνύουν εἰς τὴν παθητικὴν πρότασιν τὸ αἷτιον τοῦ παθήματος τοῦ ὑποκειμένου, λέγονται **ποιητικὸν αἷτιον**.

Τὸ ποιητικὸν αἷτιον συνοδεύεται πάντοτε ἀπὸ τὴν προθέσιν *ὑπὸ* μὲ γενικὴν καὶ ἐνίοτε ἀπὸ τὰς προθέσεις *παρὰ* μὲ γενικὴν καὶ *ἀπὸ* μὲ αἰτιατικὴν.

γ'. Τροπὴ ἐνεργητικῆς συντάξεως εἰς παθητικὴν καὶ παθητικῆς εἰς ἐνεργητικὴν

1. Τροπὴ ἐνεργητικῆς εἰς παθητικὴν

Παραδείγματα

Ένεργητικὴ σύνταξις

Ὁ ἥλιος *θερμαίνει* τὴν γῆν

Ὁ ἰατρὸς *θεραπεύει* τὸν ἀσθενῆ

Παθητικὴ σύνταξις

= Ἡ γῆ *θερμαίνεται* ὑπὸ τοῦ ἡλίου

= Ὁ ἀσθενὴς *ἐθεραπεύθη* ὑπὸ τοῦ

[ιατροῦ]

Κανών. Κατὰ τὴν τροπὴν τῆς ἐνεργητικῆς συντάξεως εἰς παθητικὴν, τὸ ἐνεργητικὸν ῥῆμα τῆς ἐνεργητικῆς προτάσεως γίνεται παθητικόν, εἰς τὸν ἴδιον χρόνον, τὸ ὑποκείμενον τῆς ἐνεργητικῆς, γίνεται ποιητικὸν αἴτιον εἰς τὴν παθητικὴν καὶ τὸ ἀντικεῖμενον τῆς ἐνεργητικῆς ὑποκείμενον εἰς τὴν παθητικὴν.

2. Τροπὴ παθητικῆς εἰς ἐνεργητικὴν

Παραδείγματα

Παθητικὴ σύνταξις

Ὁ νόμος ἐψηφίσθη ὑπὸ τῆς Βουλῆς.

Ἡ τάξις τηρεῖται ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας.

Ἐνεργητικὴ σύνταξις

Ἡ βουλὴ ἐψήφισε τοὺς νόμους.

Ἡ ἀστυνομία τηρεῖ τὴν τάξιν.

Κανών. Κατὰ τὴν τροπὴν τῆς παθητικῆς συντάξεως εἰς ἐνεργητικὴν τὸ παθητικὸν ῥῆμα τῆς παθητικῆς συντάξεως γίνεται ἐνεργητικὸν εἰς τὸν ἴδιον χρόνον, τὸ ὑποκείμενον τῆς παθητικῆς γίνεται εἰς τὴν ἐνεργητικὴν ἀντικείμενον καὶ τὸ ποιητικὸν αἴτιον τῆς παθητικῆς γίνεται εἰς τὴν ἐνεργητικὴν ὑποκείμενον.

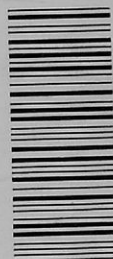
Ἄσκησις 153. Νὰ τρέψετε τὰς ἀκολουθοῦσας ἐνεργητικὰς προτάσεις εἰς παθητικὰς.

Ὁ Ἄστυφύλαξ φυλάττει τὴν πόλιν. Ὁ συγγραφεὺς γράφει τὰ βιβλία. Ὁ ἥλιος θερμαίνει τὴν γῆν. Ὁ δικηγόρος υπερασπίζει τὸν κατηγορούμενον. Οἱ ἐργάται ἐπισκευάζουσι τὸν δρόμον. Ὁ ὁδηγὸς διευθύνει τὸ αὐτοκίνητον. Ὁ ποταμὸς πλημμυρίζει τὴν πεδιάδα. Ὁ αἰμὼς κινεῖ τὴν ἀτμομηχανήν. Ὁ ποιητὴς ἀπαγγέλλει τὸ ποίημα. Ὁ διδάσκαλος ἐτιμώρησε τὸν μαθητὴν.

Ἄσκησις 154. Νὰ τρέψετε τὰς ἀκολουθοῦσας παθητικὰς προτάσεις εἰς ἐνεργητικὰς.

Ἡ ἔλαφος ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ κυνηγοῦ. Ἡ πεδιάς ποτίζεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ. Ἡ Ἑλένη ἔχει λουσοθῆ ὑπὸ τῆς μητρὸς της. Τὸ ἐμπόρευμα πωλεῖται ὑπὸ τοῦ ἐμπόρου. Ὁ ἐχθρὸς ἐνίκηθη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ. Ἡ πόλις κατεστράφη ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ. Ἡ τάξις τηρεῖται ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας. Ὁ μαθητὴς διδάσκεται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου. Ἡ ἀπόφασις ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου.

Ἄσκησις 155. Νὰ τρέψετε ὅλας τὰς ἐνεργητικὰς προτάσεις τοῦ μαθήματος τῆς ἀναγνώσεως εἰς παθητικὰς καὶ τὰς παθητικὰς εἰς ἐνεργητικὰς.

02400028354